

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а сторінка.* Спецвипуск „Система регіональної освіти Донеччини”.
- 2-а сторінка.* Президент АПН України Василь Кремень про доробок освітян Донеччини.
- 3-я сторінка.* Стан передплати в освіті та єдиний інформаційний простір України.
- 4-а сторінка.* Різнобарвний досвід освітян Донеччини у фотоматеріалах.

Держава і освіта

- Юрій Соловійов.* Забезпечення якості освіти: регіональний аспект 6
- Видатні донеччани* 15
- Мандрівка Донецьком* 16

Інноваційна школа

- Олексій Чернишов.* Творчий обдарований учитель – учитель майбутнього 18
- Іван Єрмаков.* Компетентнісний потенціал педагогіки життєтворчості 22
- Ольга Василькова.* „Внутрішньо особистісне само-реформування” вчителя як визначальна умова побудови нової школи ХХІ століття 26
- Олег Бесарабов.* Побудова освітньої системи майбутнього 33
- Лідія Коробченко.* Організація керівником ЗНЗ зовнішніх зв'язків школи майбутнього 38
- Інна Кальченко.* Виховання інтелектуальної еліти в контексті компетентнісно орієнтованого навчання... 43
- Людмила Ісакієва, Лариса Кузнецова.* Концептуальні ідеї розвитку навчального закладу як школи реалізації культурологічного підходу до навчання та виховання учнів 50
- Ольга Виговська.* Чим є для освітян виставки „Інноватика в освіті України” й „Сучасні навчальні заклади” та якими їм бути? 58
- Увага!** Міжнародна виставка-презентація „Сучасні навчальні заклади – 2010” 60

Управління школою

- Тетяна Волобуєва.* Формування інноваційної готовності педагогів в обласній мережі шкіл майбутнього ... 62
- Лідія Чернікова.* Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісно орієнтованого підходу 68
- Валентина Коваленко.* Специфіка взаємодії системи післядипломної освіти з оточуючим середовищем в умовах суспільної трансформації в Україні 73

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН, АПН, ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідectво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК
Постанова Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року

Головний та науковий
редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Літературна редакція
та коректура
Наталія ДРОБОТЬКО
Олена ПАВЛОВСЬКА

Художній та відповідальний
редактор
Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Верстка
Владислав ЗАХАРЕНКО

Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА

Фотокореспондент
Наталія БОЙКО

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2009

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА
ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА“
ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:

22953

23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Лідія **ДАНИЛЕНКО**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЕЛЬНІКОВА**
Ольга **ЗАЙЧЕНКО**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Юрій **КУЗНЕЦОВ**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАНИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Володимир **СКИБА**
Анатолій **СОЛОГУБ**
Геннадій **ФЕДОРОВ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЕВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

<i>Вікторія Сидоренко.</i> Навчання у співпраці: підготовка педагогів до застосування технології кооперативного навчання як інноваційної дидактичної системи	78
<i>Наталія Бухлова.</i> Багаторівнева система підготовки вчителів гуманітарних дисциплін до формування самоосвітньої компетентності учнів у процесі післядипломної освіти	84
<i>Ірина Родигіна.</i> Розвиток компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”	91
<i>Геор Колганов.</i> Діагностуюча діяльність учителя	95
<i>Ольга Лаврут.</i> Деякі аспекти виховання сучасної школи	99
<i>Лариса Пасечнікова.</i> Школа майбутнього: проблеми й перспективи	106

Педагогіка школи

<i>Зміст освіти на нових концептуальних засадах</i> <i>Раїса Чернишева, Вікторія Андрюханова.</i> Гуманізація змістового компонента процесу навчання	110
<i>Олена Коровка, Сергій Боцаров, Людмила Дубинка.</i> Виховна система школи майбутнього як модель позитивної соціалізації учня	116
<i>Ярослав Сергеев.</i> Організація роботи учнів з підручником математики	123
<i>Тетяна Федорова.</i> Управління формуванням ключових компетентностей учнів на основі методу проектів	128
<i>Катерина Білицька.</i> Гімназія – паросток школи майбутнього	133
<i>Ірина Закалінська.</i> Інноваційна модель школи успіху	139
<i>Валентина Шевченко, Вікторія Гордон, Людмила Васильєва.</i> Макіївський міський ліцей – школа інноваційної культури	145
<i>Надія Аніскіна.</i> Про перспективи школи майбутнього	152
<i>Світлана Седова.</i> Адаптивне управління школою майбутнього: реалізація принципів	156
<i>Андрій Удовенко.</i> Навчально-виховне об'єднання освітнього округу – школа майбутнього: концептуальні аспекти	161
<i>Проектна діяльність</i> <i>Вікторія Зарицька.</i> Метод проектів у практиці сучасного педагога: творчі роботи	168
<i>Тетяна Поливода.</i> Школа радості та добра. Формування моральних цінностей через вивчення педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського	170
<i>Оксана Птахіна, Оксана Татаурова.</i> Лінгваклас. Одночасне вивчення шести іноземних мов – реальність чи фантазія?	174
<i>Ольга Іговська.</i> Проект „Модель компетентнісно орієнтованого навчального закладу”. Профорієнтаційна школа з багатопрофільним навчанням	179

<i>Світлана Гарна. Модель компетентнісно орієнтованого навчального закладу</i>	190
<i>Ірина Власова. Мережеві спільноти як середовище реалізації методу проєктів</i>	194
<i>Олексій Чернишов. Тільки творчо, інакше навщо</i>	198
Увага! Тринадцята міжнародна виставка навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2010”	206

Щоденник директора

Дві знаменні дати Київського університету імені Бориса Грінченка.....	208
Київському міжнародному університету – 15!.....	210
<i>До уваги читачів! Події в освіті і суспільстві.....</i>	213
<i>Наші специпуски: регіональний досвід. Укладачі:</i>	
О. Виговська, О. Виговський, О. Павловська	214
<i>Валентин Моляко. У пам'ять про Колегу.....</i>	223
Наші ювіляри	224

**Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова
(протокол № 3 від 22.10.2009 р.)**

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ „Директор школи, ліцею, гімназії”

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друковані і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКУ до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.
2. Редакція лишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.
3. За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.
4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.
5. Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tiff та jpg.
6. Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.
7. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), стислою анотацією.
8. Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**
Адреси редакції: 01033, м. Київ, а/с 116;
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

Повний або частковий передрук матеріалів журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за письмової згоди редакції.

Підписано до друку 05.11.2009 р. Формат 70x100 1/16.
Папір офсетний. 19,5 умов. друк. арк. Наклад 4350.
Віддруковано на ЗАТ „Книга”. Зам. 9-166.
Свідоцтво ДК №2325 від 25.10.2005 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6
Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

Донецьк

Футбольний стадіон
„Донбас Арена“

Сучасний ДОНЕЦЬК

Торгово-
розважальний центр
„Донецьк-Сіті“

Спортивний комплекс
„Олімпійський“

Готель
„Донбас Палас“

у 2005 р.
на конкурсі
World Travel
Awards
визнано
кращим
готелем
України.

Офісний центр
„Конгрес-хол“

Донецький
національний
університет

Донецький
академічний
державний театр
опери і балету
імені
А.Б. Солов'яненка

Пам'ятник
„Слава
шахтарському
труду“

Донецький
національний
технічний
університет

Донецький академічний
український музично-драматичний
театр

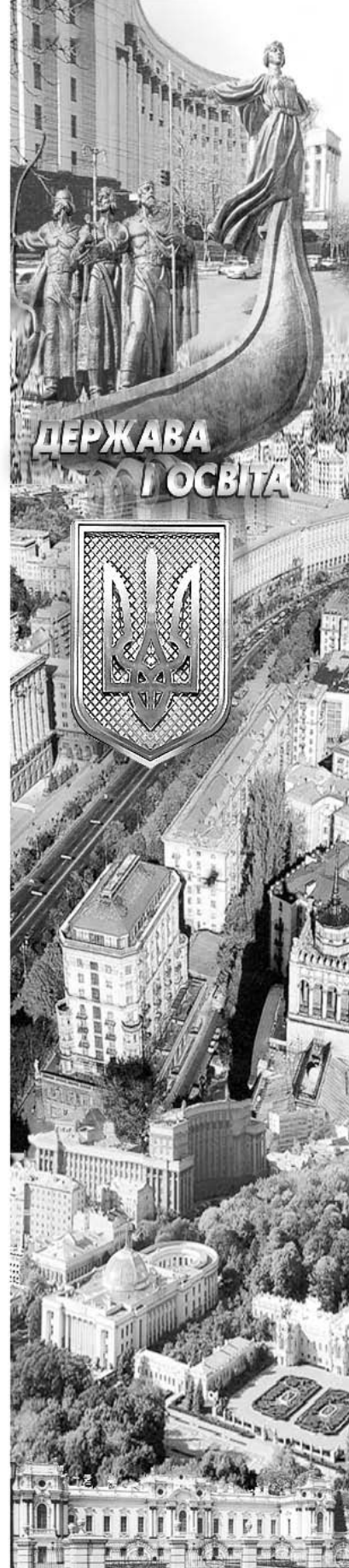
Свято-
преображенський
кафедральний
собор

ДОНЕЦЬК

Події та факти

- Сучасна назва міста, яку було дано в 1961 році, походить від назви річки Сіверський Донець, що протікає на півночі Донецької області (проте саме місто стоїть не на Дінці, а на Кальміусі).
- Заселення земель в районі Донецька було розпочато запорозькими козаками в XVII ст. В 1869 р. валлійцем Джоном Юзом починається будівництво металургійного заводу з робітничим селищем Юзівка. Дату заснування селища прийнято вважати часом заснування міста Донецька. В 1917 р. селище Юзівка отримало статус міста.
- Донецьк посідає 5-е місце в країні за кількістю населення, 2-е місце в області за об'ємом промислового виробництва (після Маріуполя) і 1-е – за темпами зростання.
- Національний склад населення міста: росіяни – 48 %, українці – 46,6 %.
- У День шахтаря і День міста Донецька, 29 серпня 2009 р., відкрився суперстадіон „Донбас Арена”. Це перший у Східній Європі стадіон, спроектований і побудований відповідно до 5-зіркової акредитації УЄФА. Вартість проекту будівництва й парку навколо нього складає 400 млн. доларів США.
У парку імені Ленінського комсомолу посаджено молоді насадження, листя яких в осінній період набуватиме яскраво-помаранчевого і червоного забарвлення – під клубні кольори ФК „Шахтар”. Газон стадіону був вирощений в Словаччині та є одним з кращих газонів у світі.
- У 2009 році Донецьк повернув собі головну міську прикрасу: цього літа вперше за останні 18 років комунальники знову виростили на вуличних клумбах мільйон троянд. Причому, якщо врахувати ще і розарій нового стадіону „Донбас Арена”, то флористи навіть перевершили на 12 тисяч кущів рекорд 70-х років.
- У Донецьку 5 державних університетів, 11 інститутів, 3 академії, 14 технікумів, а також 5 приватних університетів, 6 коледжів.
- У системі загальної середньої освіти українською мовою ведеться навчання в 34 школах міста, де вчиться 21% школярів.
- 20 листопада 2009 р. Донецька міська рада заборонила роздрібний продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів підприємствами торгівлі, що розташовані в радіусі 100 метрів від навчальних закладів, установ охорони здоров'я і місць проведення спортивних змагань.

Держава
і освіта

Система
регіональної
освіти

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ:

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

**Юрій
СОЛОВІЙОВ**

Начальник
управління освіти
та науки Донецької
обласної державної
адміністрації,
кандидат
історичних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Донеччина – це край талановитих і працьовитих людей, край славетного педагога Корфа, видатного художника Куїнджі, мужнього полярника Седова,

талановитого композитора Прокоф'єва, великих трударів Ангеліної, Стаханова, Изотова, наших шановних сучасників: педагога н о в а т о р а Шаталова, видатних спортсменів Бубки й Подкопаєвої, талановитого танцівника Писарева (С.15).

Незапеченим є факт, що освіта в сьогоdnішньому світі має фундаментальне значення і виконує складну місію. *Складність в тому, що вихідним пунктом має бути окреслене бачення освіти завтрашнього дня і навіть майбутнього. Щоб орієнтуватися на завтрашній день, важливо знати, яка освіта, якої якості потрібна і для якого суспільства.*

Якість освіти не можна розглядати як статичний об'єкт – вона постійно змінюється при взаємодії з іншими об'єктами і під впли-

вом зовнішніх (економічних, політичних, соціальних та інших) факторів.

Сьогодні існує багато визначень поняття якості освіти (див. вріз), актуальність яких задається певними ситуаціями в системі освіти України.

Одна з них – проведення реформ, включаючи і приведення системи вищої освіти у відповідність до вимог Болонської декларації, та проведення всеохоплюючого незалежного зовнішнього оцінювання навчальних досягнень (у формі тестування) випускників. В умовах таких змін і динамічності розвитку системи освіти *параметри якості вимагають перегляду й нової стандартизації, окреслення нових аспектів категорії „якості освіти”.*

Саме цим пояснюється поява указів Президента України:

- „Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” (від 04.07.2005 р. № 1013/2005);
- „Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні” (від 20.03.2008 р. № 44/2008);
- Наказу МОН України від 05.05.2008 р. „Про загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти”.

Як відомо, якість освіти характеризується *багатоаспектністю, багатомірністю, багатосуб'єктністю, багатокритеріальністю*.

Багатоаспектність передбачає дослідження різних рівнів якості освіти: *рівня навчальних досягнень, характеру освітнього процесу, ресурсного забезпечення, механізмів фінансування, результативності управлінської діяльності* тощо.

Багатосуб'єктність якості загальної середньої освіти передбачає оцінку якості освіти різними суб'єктами, серед яких основними є: *учні і студенти, випускники навчальних закладів, батьки, роботодавці, суспільство і державні організації* тощо. Крім того, *сама система освіти також виступає суб'єктом оцінювання своєї діяльності* (тобто здійснює самооцінку).

Пояснення (тлумачення) сутності якості освіти цілком залежить від того, хто її розглядає.

У Донецькій області зроблено суттєві кроки щодо переходу на новий зміст навчання, його варіативність, відповідність вимогам сучасного суспільства. Завершальним етапом року стало незалежне зовнішнє оцінювання. Сьогодні з упевненістю можна констатувати, що результати ЗНО 2008 року — це комплексний показник основних параметрів якості загальної середньої освіти.

Можна погодитися з директором Українського центру незалежного оцінювання якості освіти, що у 2008 році „відбувся повномасштабний експеримент з дуже прагма-

СИСТЕМА ОСВИТИ

Донецької області складає:

- **1139** дошкільних закладів, що охоплюють майже **112 тис.** дітей;
- **1221** загальноосвітній навчальний заклад, де навчаються біля **400 тис.** учнів;
- **113** професійно-технічних навчальних закладів, в яких навчаються **49,5 тис.** учнів за рахунок бюджетних асигнувань та **4670** слухачів за договорами з юридичними та фізичними особами;
- **147** позашкільних закладів;
- **32** ВНЗ III-IV рівнів акредитації (у т.ч. **18** державних) та **83** ВНЗ I-II рівнів акредитації.

Особлива увага приділяється охопленню дітей дошкільного віку освітою, систематичній підготовці для продовження навчання в загальноосвітніх навчальних закладах дітей 5-річного віку. Міністерство освіти і науки України ставить завдання до 2010 року вийти на **80%** охоплення цієї категорії дітей дошкільним вихованням. У *Донецькій області* цей показник складає **85%**.

В області створено розгалужену мережу загальноосвітніх навчальних закладів, яка в цілому задовольняє потреби населення в цьому виді послуг.

З метою розвитку та підтримки інтелектуальних здібностей учнів в області продовжується робота щодо організації профільного навчання, яким охоплено **понад 67%** старшокласників.

Рейтинг області на всеукраїнському рівні достатньо високий і стабільно тримається.

У 2008 році ми маємо: 63 дипломи на всеукраїнському рівні, 5 дипломантів на міжнародних олімпіадах, зокрема: двох золотих призерів на міжнародній олімпіаді з математики (Мищенко Павло, ліцей „Ерудит”) та з хімії (Колесніков Кирило, ліцей при ДонНУ). Крім того, у Міжнародній Менделєєвській олімпіаді маємо дві золоті медалі (Забелельська Анастасія, Колесніков Кирило, ліцей при ДонНУ) та бронзову медаль (Бахтін Станіслав, ліцей „Ерудит”).

Вадим Янушкевич,
бронзовий призер
Міжнародної олімпіади з
інформатики 2009 року.

Андрій Болбат,
бронзовий призер
Міжнародної олімпіади з
хімії 2009 року.

Учні Донецького загальноосвітнього спеціалізованого санаторного інтернатного закладу II-III ступенів „Ерудит” для одарованих дітей.

ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Визначення поняття

Найпоширенішою є думка про те, що **якість освіти – це інтегрований показник, відповідність певній нормі, стандарту.**

Термінологічно вчені розмежовують поняття „якість освіти”, аналізуючи його як *процес* і як *результат*.

Процес – це стан, що задовольняє потреби людини, суспільства, держави, тоді як **результат** діяльності навчального закладу вказує на відповідність рівня підготовки учнів вимогам діючих програм.

Якість освіти можна розглядати як філософську, політичну, соціально-педагогічну, а також як управлінську категорію.

Слід зазначити, що якість освіти для будь-якої держави є, перш за все, **категорією політичною**: вона акумулює в собі квінтесенцію освітньої політики держави на певному етапі її розвитку і **відображає головні стратегічні лінії розвитку системи освіти**.

Тож проблема **забезпечення якості освіти** – це проблема системи освіти і всіх її складових.

тичними і далекосяжними результатами”.

Вперше в національному масштабі, виключаючи суб’єктивний вплив, виведено рівень навчальних досягнень з одинадцяти предметів. Ми маємо базу даних результатів нинішнього оцінювання. Це кількісна база. Але цей банк даних дуже корисний і потрібний нам, бо ми маємо можливість аналізувати стан справ, підбивати підсумки. *Тестування – це поштовх до якості. Система ця змушує нас подивитись зовсім по-іншому на багато речей.*

Єдиним і радикальним підходом з позиції аналізу якості освіти є **системний підхід** у поєднанні з **діалектичним**, які розглядають **якість освіти як цілісну модель, яка достатньо динамічна й багатовимірна**. На схемі 1 представлена структурна модель якості загальної середньої освіти, яку пропонують науковці, зокрема *Лукіна Тетяна Олександрівна*, доктор наук, професор кафедри управління освітою Національної академії державного управління при Президентові України, координатор проекту „Рівний доступ до якості освіти в Україні”.

Пропонуємо звернути увагу на те, що:

1. В основу даної моделі *покладено системний підхід до визначення категорії якості*, який заснований на тому, що якість освіти – багатаспектне, багатовимірне явище, що потребує *комплексного, у поєднанні всіх елементів, узгодженого, тобто системного вивчення*.
2. Найвні два компоненти

Схема 1

Структурна модель якості ЗСО

якості освіти — *зовнішня і внутрішня якість*. Кожен з елементів як внутрішньої, так і зовнішньої якості виступає об'єктом вимірювання і оцінювання.

3. *Схема може бути адаптована до будь-якого рівня освітньої системи, а це означає, що ми можемо її використати як модель для регіональної системи, а ви — для районної, міської та шкільної.*

Зовнішнє незалежне оцінювання — це масштабна подія в системі освіти. І хоч ця система далеко не досконала, незалежне оцінювання — це один із **сучасних механізмів оцінки як зовнішньої, так і внутрішньої якості освіти**. Ми маємо достовірні дані про результати зовнішнього незалежного оцінювання і рівень підготовки випускників, **можемо аналізувати й порівнювати освітні результати за державним рівнем, зробити порівняльний аналіз на обласному рівні**.

Отже, інформаційна база, яку ми отримали в результаті незалежного зовнішнього оцінювання, значна. Це один із напрямів моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти, а саме — **педагогічний**, об'єктом якого є рівень навчальних досягнень учнів, якість змісту ЗСО.

Що характеризують результати зовнішнього незалежного оцінювання? Роботу вчителя, школи, системи?

Безперечно, рівень навчальних досягнень (високий чи низький) — це не заслуга чи проблема одного вчителя чи школи. Скоріше

Аналізуючи певні чинники якості освіти, мотивації навчальної діяльності учнів, слід виділити певні **ЗАКОНОМІРНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ**:

- З точки зору компетентнісного підходу, учитель повинен по-новому розуміти свою професійну діяльність. Сьогодні вчитель в *основному працює не з учнем, а з предметом*, і головним завданням вважає дати знання зі свого предмета. **Необхідна зміна такої позиції вчителя на позицію „педагогічної підтримки учня”**.
- **Необхідний перехід від традиційної моделі навчання до особистісно орієнтованої**, в основі якої — дієве навчання як *постійний процес, де кожна дитина розвивається у власному темпі і має свої індивідуальні можливості*.

Сьогодні це особливо актуально. Є побоювання і у вчених, і у практиків, щоб кількісні тестові методики та натаскування учнів у процесі їх підготовки до ВНЗ не знівельовали, перекреслили увагу до особистості з її потенційними можливостями, нахилами, інтересами, до визначення потенційних можливостей кожного учня. Тож проблеми розвитку особистості мають бути предметом дослідження та обговорення на колегіях, нарадах методичних об'єднань, педрадах.

за все, це вплив багатьох чинників якості освіти, як зовнішньої, так і внутрішньої.

Моніторинг якості освіти на будь-якому рівні передбачає сукупність різних напрямів моніторингових досліджень, і не тільки рівня навчальних досягнень випускників, бо це вже кінцевий результат.

Очевидно, для більш детального аналізу досягнутого стану освітньої галузі, сутності та причин впливу зовнішніх факторів є **необхідність більш детально аналізувати результати учнівських олімпіад з базових предметів.**

Цьому процесу виявлення і розвитку природних обдарувань учнів та підвищення інтересу до вивчення базових дисциплін ми надаємо особливого значення, розроблено наскрізну систему роботи з обдарованою молоддю.

Цілком очевидно, що для нас об'єктом моніторингових досліджень якості освіти мають бути не тільки інформаційні дані зовнішнього незалежного оцінювання, а й інші складові системи освіти як на обласному, так і на інших рівнях (міському, районному, закладів освіти).

Одним із основних напрямів моніторингу якості освіти має бути *кадровий*, який передбачає:

- постійне вивчення кадрового складу в системі освіти;
- аналіз системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- аналіз вакансій тощо.

У цьому напрямі можна виокремити декілька проблем:

Проблема перша – *готовність освіти до змін, інновацій.*

Завдання сучасної освіти – готувати людину з інноваційним типом мислення та культури, здатну до інноваційного типу діяльності. Пояснюється це, перш за все, тим, що сьогодні, як ніколи раніше, зміна знань, ідей, технологій відбувається шоріше, ніж змінюються покоління людей. Сьогодні необхідно осмислювати і розуміти педагогічні інновації як процес створення й використання

нових засобів, інноваційних методів навчання для розв'язання тих педагогічних проблем або розвитку ідей, які досі розв'язувалися по-іншому. І це надзвичайно важливо, бо розвиток педагогів тісно пов'язаний із розвитком учнів. Тож процес навчання для педагога має тривати впродовж усього життя.

Але серед педагогічних і керівних кадрів чимало фахівців, які відштовхують нововведення. Краще знайти причини відмови, ніж навчатися новому.

Показником є *атестація, підвищення кваліфікації, впровадження інноваційних проектів.*

Сьогодні в області працює **25,1% учителів вищої категорії**. Педагогічні звання мають **4855 учителів (16%), 517 вихователів (4,3%).**

Тільки в поточному навчальному році встановлено (чи підтверджено) кваліфікаційну категорію „спеціаліст вищої категорії” **2113 педагогам**, це **32,5%** від тих, хто атестувався.

На тлі цих достатньо високих кадрових відсотків відсотки області в незалежному оцінюванні навчальних досягнень учнів, рейтинг предметів і показники якості виглядають занадто скромно.

Якщо знову звернутися до структурної моделі якості освіти, то всі компоненти внутрішньої якості освіти в повній взаємодії, взаємозалежності мають бути предметом моніторингу, а вже потім – надання управлінського рішення відповідного відділу (управління) освіти.

Важливо пам'ятати, що ми занадто легко надаємо ці категорії, підтверджуємо, не відслідковуючи подальший ріст і результативність роботи.

Відповідно до Закону України „Про освіту”, атестація покликана сприяти посиленню відповідальності педагогів за результати навчання й виховання дітей та молоді, забезпеченню соціального захисту компетентної педагогічної праці, посиленню ролі освіти, підвищенню її якості.

Значна кількість педагогів проходить підвищення кваліфікації один раз у 5-7 років. Сьогодні цього недо-

статньо. Зміни вимагають періодичності раз у 2-3 роки, а то й частіше на курсах проблемних, тематичних. Таку потребу керівники шкіл, міст (районів) повинні розуміти й знаходити можливості здійснювати моніторинг цього процесу.

Для цього створено всі умови. В області постійно модернізується система **післядипломної освіти**. Перш за все, інститут започаткував цілий ряд змістових інновацій у роботі з кадрами:

- впроваджується кредитно-модульна система навчання в післядипломну освіту;
- працює 3 інноваційні школи (Школа молодого творчого педагога, Школа молодого директора, Школа молодого творчого методиста);
- працює 5 груп спеціалізації з предметів „Етика”, „Інформатика”, „Основи здоров'я”, „Зарубіжна література”.

Поєднання традиційних форм та інноваційних забезпечує розмаїття змісту, форм, термінів роботи з кадрами, розширює можливості для вибору, задоволення потреб та інтересів.

Потрібна відповідальність і добра воля керівників усіх рівнів для підвищення кваліфікації педагогів, реалізації принципу неперервної освіти.

Для вирішення кадрових проблем, очевидно, **буде своєчасним і доцільним відкриття на базі інституту відділу атестації педагогічних кадрів та навчальних закладів**, який буде досліджувати, відслідковувати ці процеси, надавати дієву науково-методичну допомогу.

Проблема друга. Важливим елементом внутрішньої якості системи освіти є якість ресурсного забезпечення (навчально-методичного, інформаційного, матеріально-технічного). У цьому контексті важливим і перспективним є **компетентнісний підхід як визначальний чинник у виборі методів навчання школярів та викладання**.

Наша область декілька років досліджує цю проблему. Діє Регіональна

програма впровадження компетентнісного підходу у навчально-виховний процес. Є певні наробки.

Ми розуміємо, що суспільний прогрес та науково-технічна революція, яка лежить в його основі, зумовили не лише технічні, економічні та соціальні зміни. Вони зумовлюють такі параметри цих змін, як *швидкість, глобальність, систематичність, незворотність, невизначеність*. Швидкість змін створює ситуацію цейтноту, коли на визначення найбільш правильного рішення просто немає часу. Їх незворотність робить ціну помилки надвисокою, ризик тисне на психіку.

У той же час саме ці параметри створюють і велетенський простір для реалізації всіх життєвих можливостей особистості. У цих умовах *до життєвої компетентності, життєстійкості та життєздатності* особистості висуваються додаткові вимоги.

У сучасному суспільстві, яке все більше цінує інтелектуальний та творчий потенціал особистості, життєво компетентна людина спроможна реалізувати можливості, подолати небезпеку, контролювати ризик. По суті **життєва компетентність особистості стає інструментом**, за допомогою якого особистість будує власне життя, реалізує можливості, знешкоджує небезпеки.

Тому проблема набуття особистістю життєвої компетентності, розвитку її здатності щодо осмисленого збереження та самостійного і творчого відтворення власної життєдіяльності і досягнення життєвого успіху є однією з найважливіших проблем, які постали перед людством у XXI столітті.

Школа – це живий організм, який утворюється та існує завдяки цілеспрямованій і спонтанній взаємодії сотень людей. *Місією школи* є розвиток особистості учня, його життєве та соціальне становлення. *Завдання загальноосвітнього закладу*, на думку українських учених і практиків, зокрема Івана Гнатівича Єрмакова, – *формувати життєві компетентності*, які являють собою знання, уміння,

СУЧАСНИЙ МЕШКАНЕЦЬ УКРАЇНИ

повинен бути здатним:

- швидко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях, критично мислити;
- використовувати набуті знання і вміння в навколишній дійсності, бути здатним генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення, творчо мислити;
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;
- цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації в професійному та особистісному плані, так і в інтересах суспільства й держави;
- уміти добувати, переробляти інформацію, одержану з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку та самовдосконалення;
- бережливо ставитися до свого здоров'я й здоров'я інших як до найвищої цінності;
- вибирати альтернативи, що пропонує сучасне життя; уміти визначати стратегії власного життя, орієнтуватися в системі найрізноманітніших суперечливих і неоднозначних цінностей;
- визначати своє життєве кредо й стиль свого життя.

Це, по суті, **складові моделі компетентного випускника** навчального закладу — **головного адресату освіти**.

ОСВІТЯНИ ДОНЕЧЧИНИ ОЗНАЧИЛИ Й РЕАЛІЗУЮТЬ ТАКІ ЗАВДАННЯ:

- створення моделей компетентнісно орієнтованої 12-річної школи та компетентного випускника;
- координація зусиль усіх ланок і ступенів освіти для забезпечення максимальної самореалізації та адаптації в суспільстві особистості від дошкільця до працевлаштування;
- максимальне врахування факторів, від яких безпосередньо залежатиме ефективність впровадження компетентнісно орієнтованого підходу, зокрема: соціального замовлення, системи цінностей, структури школи, організації її життєдіяльності, кадрового потенціалу, зовнішнього середовища школи, організації роботи методичних служб;
- модернізація навчально-виховного процесу та впровадження технологій компетентнісного навчання;
- розробка й удосконалення діагностичного та корекційного інструментарію в контексті розвитку життєвої компетентності учнів;
- впровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій.

Завдяки цьому в Донецькій області *вдалося*, на наш погляд, **створити управлінську модель** щодо впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес.

Безумовно, вона має вдосконалюватися.

Серед управлінських завдань перш за все необхідно продовжити відпрацювання підходів щодо оцінки результатів освіти, розробити та апробувати діагностичну систему оцінки рівня сформованості життєвих компетентностей та передати її для використання в регіональному центрі моніторингу якості освіти.

життєвий досвід особистості, необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального проекту (див. віз на С. 12).

Розробка перспективних моделей компетентного випускника вимагає прогностичної культури управлінської діяльності, нового педагогічного мислення, освоєння технологій експериментальної діяльності, перебування навчально-виховного процесу на діагностичних засадах, впровадження системи моніторингу якості освіти, рівня розвитку компетентностей учнів.

Саме з метою вирішення зазначених проблем в освіті регіону і досягнення якісно нового рівня підготовки дітей у навчальних закладах у 2004 році колегією управління освіти і науки була затверджена та зараз реалізується **Регіональна програма впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес**, яка ґрунтується на законодавчих, нормативно-правових актах про освіту.

Робота ця покладена на управління освіти і науки облдержадміністрації, обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, методичні центри міст та районів, місцеві органи управління освітою, навчальні заклади. Виходячи з цього, можна сказати, що діяльність зі створення компетентнісно спрямованої освіти в регіоні здійснюється в межах цілісної інтегрованої системи, яка складається з трьох рівнів: обласного, міського (районного) та рівня навчальних закладів.

Школа одноосібно проблему формування життєвих компетентностей розв'язати не зможе. Тому ця робота здійснюється в тісному взаємозв'язку з іншими установами та громадськими організаціями, як-от: заклади охорони здоров'я, санітарно-епідеміологічна служба, органи внутрішніх справ, інспекція у справах неповнолітніх, культурно-просвітницькі заклади, товариство шанувальників української мови, Просвіта тощо. Серйозний внесок у цю справу роблять створені в області громадські об'єднання, а саме: асоціації керівників шкіл, рада школярів, батьківська рада.

Звичайно, велику роль тут відіграють батьки. Тому за допомогою численних консультацій, лекцій, тренінгів здійснюється удосконалення теоретико-педагогічних знань батьків щодо формування життєвої компетентності дитини. Ми намагаємося відновити так звану „педагогізацію” батьків, яка була відпрацьована в 70 – 80-ті роки минулого століття Педагогічним товариством і, на жаль, останнім часом втрачена.

У листопаді 2008 року ми провели Міжнародну конференцію „Компетентнісно орієнтована освіта: досвід, проблеми, перспективи”, в якій взяли участь понад 200 освітян України і представники 16 країн світу.

Однак і сьогодні школа недостатньо навчає школярів приймати рішення, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, критично мислити, орієнтуватися на ринку праці тощо. Зміст освіти, як інваріантної частини, так і варіативної, сьогодні недостатньо відповідає потребам суспільства і особистості, не спрямований на набуття необхідних життєвих компетентностей.

Проблема третя. *Поза увагою не повинна залишатися інформаційно-методична забезпеченість освітнього процесу* (див. вріз на С. 14).

Однак деякі завідувачі відділів, начальники управлінь освіти уникають виконання рекомендацій щодо ство-

рення єдиного інформаційного простору, комп'ютеризації управлінської діяльності, електронної пошти. Це не далекоглядна позиція.

Отже, можна стверджувати, що оцінювати якість освіти доцільно за якістю основних видів діяльності, що визначається шляхом вивчення якості навчального процесу та якістю результатів діяльності системи, що розглядається через рівень підготовленості випускників, рівень затребуваності (вступ до ВНЗ), рівень особистих задоволень випускників, рівень досягнень педагогів, повноту реалізації навчальних планів. Це і є основні критерії та показники якості шкільної освіти.

Проблема четверта – *якісне управління. Управління якістю освіти полягає в керівництві процесами за виразними й озвученими результатами.*

Звертаю увагу на те, що в контексті управлінської діяльності зовнішнє незалежне оцінювання (тестування) має розглядатися як важливий елемент якості освіти. **Лише як елемент, і не єдиний.**

Якість освіти потребує комплексного, у поєднанні всіх елементів, узгодженого, тобто системного вивчення. Кожен із елементів структурної моделі якості освіти має бути об'єктом вимірювання й оцінювання.

Упевнений, на часі розробка інноваційного проекту „Регіональна система якості освіти”. Інститут післядипломної педагогічної освіти виступив з ініціативою розробки такого проекту. Проект „Регіональна система якості освіти” має розглядатися як особлива підсистема управління якості освіти, як сукупність науково обґрунтованих цілей, принципів, форм, методів і способів взаємодії особистості, суспільства, держави, що буде забезпечувати еволюцію якості освіти з використанням нових критеріїв і кількісних результатів.

Стрижневим компонентом регіональної системи якості освіти має бути моніторинг, який може забезпечити системний підхід до управління якістю освіти. Адже це особливе управління,

Оснащення всіх загальноосвітніх навчальних закладів області сучасною комп'ютерною технікою становить **83%**, у тому числі:

у закладах освіти I-III ступенів – **95%**,

I-II ступенів – **41%**,

I ступеню – **19%**.

100% забезпеченість у закладах обласної комунальної власності, ЗНЗ I-III ступенів сільських районів області, у всіх ЗНЗ міст Донецька, Вугледара, Димитрового, Добропілля, Докучаєвська, Кіровського, Маріуполя.

Важливим показником забезпечення закладів освіти комп'ютерною технікою є співвідношення кількості учнів до кількості комп'ютерів.

На сьогодні середньообласний показник становить **40 учнів на один комп'ютер**.

Показово, що **63%** (726 шкіл) мають підключення до світової мережі Інтернет (станом на 01.09.2006 рік було лише **17%** шкіл).

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

щодо забезпечення подальшого розвитку середньої освіти:

Забезпечення високої якості освіти, першочерговими завданнями якої є розвиток особистості учня, підвищення якості освітніх послуг, створення умов для забезпечення рівного доступу громадян до якісної освіти.

Зусилля всіх органів управління методичних служб, керівників навчальних закладів спрямувати на безумовне виконання Указу Президента України від 20 березня 2008 року № 244/2008 „Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні, а саме:

- забезпечити системний підхід до оцінки якості регіональної освіти та всіх її складових;
- розробити цільову комплексну Програму моніторингу якості освіти, в основу якої покласти багатовимірне, комплексне вивчення якості освіти в регіоні;
- удосконалювати технології зовнішнього незалежного оцінювання, формувати регіональну систему моніторингу якості освіти;
- підвищити значення внутрішнього моніторингу щодо поточної практики оцінювання навчальних досягнень учнів для забезпечення рівного доступу до якісної освіти та освітніх послуг, що надаються школою;
- забезпечити системну роботу щодо повноцінного фізичного та духовного здоров'я дітей, формування моральних та національно-духовних цінностей;
- удосконалювати систему неперервної освіти керівних та педагогічних кадрів, використовуючи проєктні методики щодо модернізації системи післядипломної педагогічної освіти.

спрямоване не на будь-які випадкові результати, а на досить достовірні, прогнозовані освітні результати.

На управлінських рівнях моніторинг слід розглядати як складний управлінський інструментарій оцінювання результатів якості освіти, що має об'єднувати три найважливіші компоненти: контроль, експертизу різних сторін діяльності школи та систему інформаційного забезпечення управління якістю освіти.

В області є певний досвід організації моніторингу. Однак в умовах змін потрібна нова програма моніторингу якості освіти.

Етапи реалізації такої програми моніторингу якості освіти мають включати:

- *аналіз стану і вивчення змін з обов'язковим прогнозом на майбутнє;*
- *забезпечення наукового саморозвивального управління із налагодженим зворотнім зв'язком для вироблення стратегії й тактики розвитку навчального закладу.*

На наш погляд, особливої уваги слід надати внутрішньому моніторингу, який проводиться адміністрацією навчального закладу спільно з його піклувальною радою та представниками громадських об'єднань як самоконтроль за ходом навчального процесу та самооцінка результативності педагогічної праці з обов'язковою діагностикою динамічних процесів у навчанні й розвитку школярів й інших компонентів моделі якості освіти.

Видатні ДОНЕЧЧАНИ

**Пам'ятник
Сергію Бубці
в Донецьку**

Сергій Бубка – багаторазовий чемпіон Олімпійських ігор, світу, Європи, СРСР у стрибках з жердиною. Президент і засновник спортивного клубу ім. С. Бубки, який щорічно проводить міжнародні змагання „Зірки жердини” у Донецьку

Пам'ятник засновнику міста валийському підприємцю **Джону Юзу** (John James Hughes) (1814 – 1889)

**Віктор
Шаталов**

Педагог-новатор, народний учитель СРСР, заслужений учитель України, герой проекту АПН „Педагогі-новатори в Україні”

**Лілія
Подкопаєва**

Чемпіонка світу і Європи зі спортивної гімнастики. Народилася у Донецьку в 1978 р.

**Пам'ятник
И.Д. Кобзону,
народному
артисту
СРСР.**

**Пам'ятник
А.Б. Солов'яненку**

Йосип Кобзон народився у м. Часів Яр Донецької обл. у 1937 р.

**Вадим
Писарєв**

Художній керівник Донецького академічного державного театру опери і балету „Кращий танцівник світу” (1995 р., приз ЮНЕСКО).

**Анатолій
Солов'яненко** (1932 – 1999) оперний співак, тенор, лірико-драматичний актор. Народився у Донецьку

Мандрівка Донецьком

Пам'ятник
Богдану
Хмельницькому

Встановлено
у 1954 р.
Єдиний
кінний
пам'ятник
Донецька.

Парк кованих фігур

Відкрито в 2001 р.
Знаходиться в сквері біля
Донецького міськвиконкому.
Тут щорічно проводиться
міжнародний фестиваль
ковальської майстерності.
Кращі роботи залишаються
в парку як дарунок місту.

Пам'ятник жінці- матері

Був відкритий
2003 р.
на території
Донецького
регіонального
центру охорони
материнства
і дитинства
за ініціативи
генерального
директора
В. Чайки.

Подарована київськими
владами
бронзова статуя
Архистратіга Михайла,
що раніше стояла
на майдані Незалежності
в Києві.

Школа для дітей
англійської адміністрації
юзівського металургійного
заводу. Побудована у
1877–1879 рр.
**Це одна з найстаріших
будівель міста.**

Пам'ятник хворому, який зцілювся

Встановлено у 2001 р.
перед обласною травмато-
логічною лікарнею
за ініціативи головлікаря
В. Климовицького.

Меморіал у шурфу шахти № 4/4-біс

Друге за
масовістю
місце
поховання
жертв
фашизму.

Дві скульптури
(з 11-ти)

Парку скульптур
"Український
степ"

Тут було скинуто
тіла 75-100 тисяч
людей.

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

„ШКОЛА МАЙБУТНЬОГО” – це програма, яка випереджає традиційну систему С.18–57

Програма своєчасна, актуальна. Вона необхідна для забезпечення інноваційного розвитку освіти в регіоні С. 173

Реалізація Програми потребує значного матеріально-технічного забезпечення, що є неможливим в умовах кризи для органів міського самоврядування, а спонсорські внески в малих містах і селах значно обмежені..... С. 57

Щоб відповісти керівнику закладу на питання: де взяти кошти на розвиток навчального закладу, необхідно знати основні принципи фіндрайзенгу С. 42

Школа сьогодні є головною моральною підвалиною суспільства. Вона повинна бути спрямована в майбутнє С. 43

Інноваційна
школа

ТВОРЧИЙ ОБДАРОВАНИЙ УЧИТЕЛЬ – УЧИТЕЛЬ МАЙБУТНЬОГО

**Олексій
ЧЕРНИШОВ**

Ректор
ДнонблІППО,
кандидат
педагогічних
наук, доцент

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

З моменту виникнення педагогічної професії за вчителем закріпилась передусім виховна функція.

Учитель – це вихователь, наставник. У цьому його громадське, людське призначення. У складення процесів суспільного виробництва, розвиток способів пізнання і бурхливе зростання наукових знань у суспільстві спричинили потребу в спеціальній передачі

знань, умінь, навичок. У зв'язку з цим із галузі „чистого” виховання в педагогічній професії виділилась самостійна функція – навчальна. Викладанням став вид виховної діяльності, здебільшого спрямований на управління пізнавальною діяльністю учнів. „Навчання, що виховує” і „виховання, що навчає” (А. Дістервег) воєдино злиті в цілісному педагогічному процесі, який має місце в діяльності педагога будь-якої спеціальності.

Сукупність якостей учителя створює його авторитет. Авторитет педагога, як і авторитет представника будь-якої іншої професії, здобувається наполегливою працею. Якщо в межах інших професій звично звучить вислів „визнаний у своїй галузі авторитет”, то у педагога може бути лише *авторитет його особистості*. Учитель – головна фігура педагогічного процесу і його особистий приклад – могутній фактор виховного впливу. Під час спілкування з учнями вчитель виховує їх не тільки словом, а й тими позитивними якостями, які має сам. Діти (особливо це стосується дітей молодшого віку) копіюють учителя, наслідують його на кожному кроці. Вплив авторитетного педагога на учнів залишає свій відбиток на все їхнє життя. „Золотим правилом” науки виховання К. Ушинський вважав тезу: *„учителеві треба бути таким, якими він хоче бачити своїх вихованців”*.

Авторитетний педагог – справжній володар думок і почуттів своїх учнів. Авторитетними рисами його особистості є ерудиція, глибокі фахові знання, справедливність, толерантність, прихильне ставлення до людей, принциповість, людяність, єдність слова й справи, ви-

соке почуття відповідальності.

Поняття „компетентність” (від лат. *competens* – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі. *Педагогічна компетентність учителя* – це єдність його теоретичної й практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Професійна компетентність учителя обумовлює його педагогічну майстерність. На думку А.С. Макаренка, педагогічна майстерність – це знання особливостей педагогічного процесу, уміння його побудувати й привести у рух.

Професія вчителя завжди сповнена великого ідейного змісту, бо тісно пов'язана із розв'язанням головних завдань суспільства. Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму і особистих якостей учителя. На думку вчених, **основними проблемами, з якими зустрічатимуться вчителі у третьому тисячолітті, є:**

- постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів;
- самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких завдань;
- ускладнення проблем виховання;
- безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду;

Фестиваль „Сузір'я талантів”. Журі працює...

Тренінговий центр. Участь у Міжнародному проєкті з питань профілактики ВІЛ-СНІДУ серед молоді

- розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, релігієзнавство, економіка, правознавство, кібернетика тощо;
- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Усе це може здійснювати лише вчитель з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентноздатності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти [5].

Нині в Україні функціонують різні моделі інноваційних навчальних закладів – школи здоров'я, школи радості, школи життєвого успіху, школи духовного здоров'я, школи європейського простору, школи толерантності, школи гуманістичної орієнтації та інші. Важливим кроком на шляху розбудови освітнього простору є створення інноваційної моделі навчального закладу „Школа майбутнього”, головним завданням якого є розвиток, творча самореалізація кожного учня і вчителя; виховання молодих людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом усього життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати й зміцнювати демократичну, правову державу Україна як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [4].

Пріоритетною стає підготовка фахівця не тільки професійно грамотного, але і компетентного, такого, який творчо розвивається, готового не до виконавської, а проблемно-дослідницької, пошукової діяльності, що створює умови для саморозвитку й самореалізації особистості [3].

У зв'язку з цим актуальною є проблема розвитку творчого мислення

майбутніх учителів, вирішення якої забезпечить формування особистості, готової до творчості, здатної працювати в реформованій школі, осмислювати й освоювати різні програми, захопити, зацікавити дітей. Це, у свою чергу, забезпечить на практиці якісне перетворення навчально-пізнавальної діяльності на навчально-творчу.

Зараз, як ніколи, стає актуальним **формування творчого (продуктивного) мислення**, що визначається реаліями життя суспільства: необхідний такий учитель, який здатний розібратися й творчо осмислити всю гаму програм і підручників, пропонує школі, привнести в діалог з учнем пошукову ситуацію, здібний до інтеграції новотворень і продуктивних проєктів в освітні системи, що реально діють.

У цьому випадку проблема вивчення обдарованості вчителя може бути зведена до питання про визначення (вимірювання) тих показників, на основі яких можна передбачити максимальні досягнення. Початковим при цьому є визначення модельних характеристик обдарованості.

Модельні характеристики – це ідеальні характеристики стану викладача, в якому він може показати результати, відповідні вищим світовим або національним стандартам. Знати модельні характеристики необхідно для направленої навчально-виховної роботи зі студентами в коледжі або вузі та відбору учителів. *Модельні характеристики* (їх називають ще показниками або чинниками) *поділяються на:*

1. Консервативні, які не піддаються тренуванню, і неконсервативні, що змінюються під впливом. Якщо модельні характеристики в якому-небудь виді педагогічної діяльності припускають певне поєднання консервативних показників, то такі показники є основою для відбору.
2. Ті, що компенсуються, і ті, що не компенсуються. Показниками, що компенсуються, називаються такі, низький рівень яких може бути відшкодований (компенсований)

високим рівнем інших показників. У переважній більшості випадків ми зустрічаємося з показниками, що частково компенсуються: невеликі відставання в розвитку однієї з якостей – компенсуються, великі – ні.

При відборі орієнтуються, перш за все, на консервативні показники, що не компенсуються; при спеціалізованому навчанні в середній і вищій педагогічній школі – на неконсервативні показники, що компенсуються.

Нині є **три основні шляхи визначення модельних характеристик педагогічної обдарованості:**

1. Дослідження вчителів високого класу. Проте цей шлях визначення модельних характеристик дає відомості лише про те, що має місце в даний час. Але якщо йде мова про підготовку майбутнього майстра, то він повинен відрізнятись такими показниками, яких до нього ще ні в кого не було.
2. Розрахунок так званих належних показників (стандартів якості роботи вчителя).
3. Прогнозування модельних характеристик. Матеріалами для прогнозування є або дані вчителів різної кваліфікації, або дані сильних майстрів різних років.

Крім згаданих модельних характеристик, виділяються також *етапні модельні характеристики*, під якими розуміють ідеальні характеристики майбутнього вчителя на окремих етапах підготовки або характеристики вчителя на окремих етапах роботи в школі [1].

За останній час зроблені спроби вивчення модельних характеристик учителя. Наприклад, вимірюються **сім модельних характеристик учителя вищої кваліфікації на уроці:**

- 1) уміння контролювати рівень знань учнів;
- 2) уміння усно і письмово відтворювати учнем навчальний матеріал;
- 3) уміння організувати навчальну роботу на уроці;
- 4) уміння вести діалог з учнями;

- 5) уміння використовувати різні методи навчання;
- 6) уміння насичувати спілкування позитивними емоціями і відчуттями;
- 7) уміння підтримувати дисципліну на уроці.

Результати досліджень показали, що з семи базових умінь у вчителів найменш розвинені: уміння вести діалог з учнями (4-е уміння) і особливо – створювати на уроці творчу атмосферу, будити позитивні емоції (6-е уміння).

Загальними для більшості невдалих учителів є нездатність зрозуміти дітей і невміння створювати обстановку на уроці, яка сприяє навчанню.

Іншими словами, діяльність учителя буде ефективною, якщо він може створити в класі атмосферу тепла, природності, взаємної довіри й розуміння проблем своїх учнів.

Як свідчать численні дослідження, „кращі” вчителі мають велику емоційну стійкість або менше схильні до розвитку синдрому емоційного згорання в процесі навчально-виховної роботи з дітьми. Вони легше переносять негативні емоції, впевненіші в собі, проявляють *високе самовладання* в конфліктних ситуаціях. Високий рівень емоційної стійкості дозволяє вчителеві витримувати напруженість педагогічної праці з найменшими витратами і, отже, мати великі ресурси для професійного зростання [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Амінов Н.А. Психофізіологічні і психологічні передумови педагогічних здібностей // Питання психології. – 1988. – № 5. – С.71-77.
2. Амінов Н.А. Деякі теоретичні аспекти диференціальної психодіагностики спеціальних здібностей. – М.: ІППКПС, 1994. – С.171-194.
3. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2006. – № 23-24.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 160-р „Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми „Школа майбутнього” на 2007-2010 роки” // www.mon.gov.ua
5. Формування професійної культури вчителя в контексті інтеграції України в Європейський освітній простір // Матеріали регіонального науково-практичного семінару / За ред. проф. Терещука Г.В. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 177 с.

Інноваційна
школа

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІКИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ

Чим глибша прірва між різними типами знань, потрібними для життя і тими, що подаються школою, тим менший вплив школи на майбутнє життя учнів.
Софія Русова

Кожна людина – проект світу та смислу. І несе в собі особливу місію.

У цих глибоких за змістом словах закладена проектна сутність життєтворчості серцевини компетентнісно спрямованої освіти, яка зорієнтована у ХХІ століття, коли перед людством постає завдання – створити собі нову якість буття, оскільки бути людиною – означає стати нею, і це нескінчений процес самотворення.

Проектуючи творчо своє життя, розробляючи й здійснюючи індивідуальний життєвий сценарій, особистість оволодіває не лише необхідними знаннями, але й компетентністю, зрештою, найвищим мистецтвом – мистецтвом жити.

Педагогіка нині знаходиться перед вибором: або вона й далі розвиватиметься в руслі традиційних понять, підходів до дитини як об'єкта впливів, недооцінки духовного становлення й розвитку особистості, або наповнить новим життє-

творчим, культуротворчим змістом навчання та виховання, тим самим засвідчивши, що основне для неї – дитина, з її проблемами, потребами, динамічним внутрішнім духовним світом.

Завдання, які стоять перед освітніми закладами у сфері їхньої відповідальності перед кожним вихованцем, фокусуються навколо проблем розвитку життєвої компетентності **молодої людини**. *А це* вимагає докорінного переосмислення фундаментальних концептуальних засад дванадцятирічної **школи**, посилення її **компетентнісної спрямованості**, *суть якої* полягає у **переорієнтації від загальноосвітньої спрямованості (передачі найрізноманітніших знань „на будь-який випадок” до освоєння способів швидкої й адекватної інтеграції в українське суспільство**.

У цьому контексті особливої значущості набуває досвід освітян Донеччини щодо проектування й практичного забезпечення компетентнісно спрямованої освіти, що ґрунтуються на засадах педагогіки й психології життєтворчості.

На Донеччині давно вже виправдав себе в управлінні навчальним про-

**Іван
ЄРМАКОВ**

Старший науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України, кандидат історичних наук

цесом проектно-цільовий метод. Прийняття цільової регіональної програми „*Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес*” забезпечило системне здійснення розробки та реалізації інновацій.

Програма забезпечує цілеспрямованість та організованість інноваційної діяльності та є своєрідним механізмом координації вертикальної й горизонтальної взаємодії методичних служб у створенні компетентнісно зорієнтованої школи.

Підґрунтям для розробки моделі компетентнісно орієнтованої школи стали положення:

- осмислення системи закономірностей побудови компетентнісно зорієнтованої школи на теоретичному рівні (зміни цілей освіти в залежності від соціального замовлення, пошук прояву ключових компетенцій у кожному окремому навчальному предметі; побудова ієрархічної надпредметної системи; проектування загальнопредметних компетенцій на вертикальному рівні для всіх трьох ступенів навчання; відображення компетенцій в освітніх стандартах, навчальних програмах, підручниках та методиках);
- визначення перспектив проектно-цільових засад, що обумовлюють технологічність внутрішкільного управління;
- управління створенням та розвитком компетентнісно зорієнтованої школи має забезпечити її випереджальний харак-

НОВА ПЕДАГОГІКА

Нова педагогіка – це педагогіка життєтворчості, спрямована на плекання дитини як суб'єкта життя, допомогу їй у визначенні життєвої стратегії, у пошуках смислу життя, його повноти й культури, пізнанні життя як результату життєздійснення. **В основі педагогіки життєтворчості – концептуальні ідеї про розвиток і саморозвиток особистості, здатної до самотворення (тобто до свідомої, цілеспрямованої діяльності щодо життєвих цілей, визначення життєвих планів і способів самореалізації, формування своїх життєвих принципів і пріоритетів).** Педагогіка життєтворчості озброює освітян перспективними технологіями життєздійснення, моделями життя, визначенням провідної лінії життя, надання допомоги дитини у складних кризових ситуаціях тощо. Пафос педагогіки життєтворчості становить ідея про те, що мета завдання – у своєму індивідуальному житті втілити свій проект, свою життєву програму, але складену за таким алгоритмом, який веде до гідного людини життєздійснення.

Нова школа сприяє входженню учня в контекст сучасної культури, становленню особистості як суб'єкта і стратега життя, гідного людини. Особливо це важливо для перехідного етапу розвитку українського суспільства, коли людина живе в усе більш невизначеній ситуації, коли готових рішень немає і бути не може, коли потрібно знаходити ці рішення, приймати їх і нести відповідальність.

Таким чином, **завдання школи** – навчати мистецтву життя, виховувати самостійну особистість, яка вміє приймати рішення й нести за них відповідальність, володіє логічним мисленням, компетентно веде дискусію, аргументує й враховує аргументи опонента.

Навчитись мистецтва жити – означає оволодіти вмінням і високою майстерністю у творчій побудові свого життя, що базується на глибокому його знанні, розвиненій самосвідомості, оволодінні технологією програмування, конструювання і здійснення життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту.

Сьогодні, як ніколи, гостро стоїть проблема осмислення та пізнання світу, створення нової освітньої філософії, яка відкриває таємниці людської душі, її життєвий потенціал. На цій основі має сформуватися нова педагогіка, покликана виховувати компетентну, відповідальну людину.

Йдеться про *створення нової української школи*, яка б формувала компетентну особистість, створювала умови для її повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку, для примноження культури й духовності в усьому розмаїтті вітчизняних і зарубіжних надбань.

Це спонукає до пошуку нових ідей, створення інноваційної 12-річної середньої школи як школи життєвої компетентності, в якій би утверджувалася проєктивна педагогіка життєтворчості. Щоб гідно прийняти виклик XXI століття, освіта повинна бути випереджальною, тобто спрямованою на розв'язання проблем нового століття, розвиток творчих здібностей вихованців, формування у них проєкотної культури, нових способів мислення та дії.

Важливого теоретичного й практичного значення набуває проблема розширення експериментально- ▶

пошукової роботи з вивчення перспективних шляхів розвитку життєвої компетентності в учнів, здатності вирішувати проблеми у різних сферах життєдіяльності. Це особливо актуально в умовах трансформації українського суспільства, соціальних зрушень і змін.

Дванадцятирічна школа має захистити й підтримати дитину, озброїти механізмами та технологіями розробки життєвих стратегій, проєктів. Навчальні заклади мають допомогти учням оволодіти технологіями життєтворчості, компетентно обрати власний шлях, розкрити молодій людині потенціал саморегуляції, самопізнання, самоактуалізації, інтеграції в соціокультурний простір. Цю місію можуть здійснити середні навчальні заклади, які будують навчально-виховний процес на засадах життєтворчості, впроваджуючи проєктні освітні технології.

Дванадцятирічна школа – це простір життя дитини, тут вона не просто здобуває знання, а живе, і тому важливо вибудувати навчально-виховний простір так, аби він сприяв становленню особистості як творця і проєктувальника життя. У 12-річній школі пріоритетом стає розвиток і саморозвиток учнів на основі найповнішого використання внутрішнього потенціалу особистості. Вектор шкільної освіти, розгортаючись у площину цінностей особистісного розвитку, освоєння ключових компетенцій, варіативності та відкритості школи, зумовлює принципову необхідність переосмислення всіх факторів, від яких залежить якість навчально-виховного процесу – змісту, методів, форм навчання, управлінських рішень, взаємовідповідальності учасників навчально-виховного процесу.

Місія нової школи полягає у тому, щоб допомогти кожній молодій людині виробити свій життєвий проєкт, усвідомити смисл свого життя, визначити свій „образ буття”, „зустрітись зі своєю сутністю” (М. Хайдеггер), оволодіти універсальними константами життєвого світу, постійно шукаючи відповіді на „останні питання буття” (В. Біблер), що визначають орієнтири в її розвитку, систему смисложиттєвих координат, в яких вона може існувати. Які домінують людини, такий і її інтегральний образ світу, таке нещастя і щастя, таке й обличчя її для інших людей.

На перехідному етапі розвитку українського суспільства особливої значущості набуває проблема проєктування людиною нових життєвих стратегій, компетентності, посилення гнучкості й мобільності соціальної поведінки. Чим вищий життєвий ресурс людини, чим ширші її соціальні можливості, тим легше їй здолати кризові настрої, оволодіти конструктивно-перетворювальною позицією.

Компетентне ставлення особистості до життя означає потребу в проєктуванні свого життя, самопізнанні, саморозумінні, саморегуляції у різних видах творчої діяльності; оволодіння науковими знаннями про сутність „я”, принципами й методами життєздійснення; усвідомлення, організацію свого психологічного часу, життєвого шляху; проблемне бачення свого життя; осмислене розв'язання міжособистісних суперечностей; здатність до об'єктивної оцінки рівнів, сфер і меж поширення своєї життєвої активності; усвідомлену й адекватну оцінку результатів своєї життєтворчості; філософське, етичне осмислення свого життя.

тер на підставі активізації природних механізмів керованої системи школи;

- підвищення ефективності діяльності школи залежить від повноти використання наукових засад (Донецький ШПО в різних формах навчання, консультування надає практичну допомогу закладам освіти, педагогічним працівникам та керівним кадрам перейти від рівня теоретичних знань про компетентнісно зорієнтований підхід до рівня нового педагогічного досвіду).

Значний інтерес для теорії і практики становлять прогностичні моделі інноваційного розвитку, які взяли на озброєння переважна більшість закладів освіти області, зокрема моделі білінгвального навчання, продуктивного навчання, школи рівних можливостей: школи успіху; культурологічної школи; школи здоров'я, школи педагогічної гармонії, акмеологічної школи – усіх їх об'єднує стрижневе поняття „стратегія становлення життєвочоловчої особистості”, але кожний заклад освіти йде своїм шляхом: визначає набір ключових компетенцій, які деталізовані в комплексі умінь, навичок, цінностей, досвіду та життєвих результатах.

Вибір концептуальних засад пов'язаний з традиціями закладів освіти, які мають стійкі позитивні результати, що підкріплені реалізацією життєвих планів випускників; досвідом упровадження інноваційних ідей педагогічної науки та передового

перспективного досвіду; з новими регіональним замовленням на випускника, орієнтованого на особливості економічного та культурного розвитку регіону.

Як соціокультурний феномен модель виконує ілюстративну, пояснювальну, евристичну, критеріальну, прогностичну й перетворювальну функції, які сприяють вибору оптимальних шляхів і способів досягнення нової якості освіти області. У процесі моделювання виявляються тенденції у розвитку інноваційного пошуку ЗНЗ аналізується динаміка керуваного й стихійного стану освоєння різного рівня інновації, що має принципово важливе значення для наукового супроводу експертизи стану інноваційного розвитку різних типів загальноосвітніх навчальних закладів.

Одним із перспективних напрямів модернізації системи післядипломної педагогічної освіти є впровадження компетентнісно орієнтованого підходу.

Оптимальним і продуктивним засобом модернізації системи післядипломної педагогічної освіти Донеччини на засадах компетентнісно орієнтованої освіти є педагогічне проектування, яке дозволяє забезпечувати адекватну реакцію освіти дорослих на зміни соціокультурного та інформаційного середовища, зміни у змісті освіти, формах і методах навчання.

Проектування у системі післядипломної освіти спрямовується на розробку та впровадження інноваційних

підходів, осмислення стратегії розвитку.

Пілотні та програмно-цільові проекти, розроблені Донецьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, є важливим механізмом і етапом переходу до інноваційної педагогічної діяльності.

Проектування в системі післядипломної педагогічної освіти сприяє активізації творчого потенціалу педагогів, закладів освіти, методичних служб, які є суб'єктами педагогічних інновацій; генерують інноваційні ідеї та творчі задуми, ініціюють інноваційну діяльність.

Ми переконані, що запропоновані у часописі проблемні статті освітян Донеччини викличуть інтерес до проблем компетентнісно спрямованої освіти, до становлення інноваційної школи, яка покликана плекати життєздатну, компетентну, духовно багату особистість.

Школа XXI століття надихає нас на творчість, любов і співпрацю!

Тож запрошуємо до діалогу, співтворчості!

Телеміст під час Міжнародної науково-практичної конференції. Автор статті І. Єрмаков в президії (перший зліва)

Інноваційна школа

Концептуальні
засади школи
майбутнього

Ольга ВАСИЛЬКОВА

Доцент кафедри педагогіки, психології та педагогічної творчості ДноблППО, кандидат психологічних наук, докторант кафедри психології Інституту історії та філософії педагогічної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

„ВНУТРІШНЬО ОСОБИСТІСНЕ САМОРЕФОРМУВАННЯ” ВЧИТЕЛЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА УМОВА ПОБУДОВИ НОВОЇ ШКОЛИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Постановка проблеми. Модернізація школи не може бути лише приписанням згори; зміни повинні виходити з особистісних потреб самого вчителя. Інакше, зайнявши утриманську позицію, він достатньо легко буде вдаватися до відомої формули самовиправдання: „Нехай спочатку вони (керівництво, науковці, держава) забезпечать те, що необхідно (достойну заробітну платню, необхідну соціальну захищеність тощо), а тоді вже я зроблю все, що від мене залежить і т.п.” [10].

Зрозуміло, що така утриманська позиція не може бути визначальною для вчителя як основного транслятора модернізаційних процесів у практику. Тим більше, що „перебудова традиційної системи передачі знань і зміна ціннісних орієнтацій у покоління дітей” – це, перш за все, „внутрішньо особистісне самореформування” вчителя, яке передбачає неабиякі фізичні, психічні та морально-духовні добровільні витрати [1].

Ситуація суспільної кризи, безумовно, здійснює вплив і на вчителя, загострюючи його особистісні кризові переживання щодо утруднень професійної діяльності. Це вимагає від учителя рефлексії своїх вчинків, узгодження своїх професійних планів з власними можливостями, з одного боку, та з суспільними умовами й запитами – з іншого тощо.

Отже, специфічною умовою, за якої значною мірою залежить реалізація нагальних завдань модернізації освіти та подальший перебіг суспільних трансформацій, є *особистісна готовність сучасного вчителя до „внутрішньо особистісного самореформування”, свідомої смисло-ціннісної самозміни* як основи досвіду конструктивного подолання криз власного професійного розвитку.

Однак освітні реалії сьогодення, емпіричні дані наукових досліджень [3, 4, 5, 6, 7, 14, 15, 17, 20] свідчать про те, що чимало сучасних учителів не готові самостійно долати кризові стани, пов'язані з труднощами професійної діяльності і необхідністю особистісних змін. З'ясовано, що значна кількість учителів потребує професійної психологічної допомоги під час переживання кризових станів, вибору стратегій їх подолання, оволодіння технологіями само-

реабілітації, створення умов для здоров'язберігаючого освітнього простору, формування потужного життєвого ресурсу своїх вихованців тощо.

Надання такої психологічної допомоги сучасному вчителеві навряд чи може здійснюватися поза історичної спадкоємності із вітчизняною та світовою педагогічною спадщиною щодо досвіду педагогів у подоланні криз свого професійного розвитку. Адже професійна педагогічна діяльність, як і будь-яка інша діяльність, окрім свого „зовнішнього” продукту – „зміненої, перетвореної оточуючої дійсності”, має ще й свого роду „внутрішній” продукт: змінену, перетворену людину, яка здійснювала цю діяльність, її суб'єкта. „Суб'єкт у своїх діяннях, в актах своєї творчої самодіяльності не тільки виявляється й проявляється; він у них створюється і визначається... У творчості створюється і сам творець”, – доводить С.Л. Рубінштейн [19]. Таким „внутрішнім” продуктом педагогічної діяльності і є життєвий досвід учителя загалом і досвід його професійного розвитку зокрема.

Отже, мета даної статті полягає у висвітленні окремих результатів оглядово-аналітичного дослідження світової історико-педагогічної спадщини, пов'язаної з досвідом учителів у подоланні криз свого професійного розвитку. Осмислення подібного досвіду надає необхідну й розумну основу його перетворення, збагачення й творчого використання сучасною психолого-педагогічною наукою та практикою. Адже

РОЛЬ ОСВІТИ у формуванні суспільної свідомості

Спеціалісти різних галузей науки та практики доводять, що реалізація стратегічних напрямів, які визначатимуть обличчя нової школи ХХІ століття, значною мірою ускладнюється тією глобальною системною кризою, у полоні якої опинилося українське суспільство (В.С. Пазенюк, Л.В. Сохань, О.А. Донченко, Т.М. Титаренко, Г.М. Несен, І.Г. Єрмаков, В.О. Тихонович, Н.Л. Бойко, І.О. Мартинюк, Т.А. Сіротченко та ін.). І це цілком зрозуміло, адже сьогодня ситуація в суспільстві напружена до краю: стрімке зростання злочинності, наркоманії, жорстокі прояви національної нетерпимості, включаючи збройне насильство, явний дефіцит довіри до влади, нестримне користолюбство, побутове хамство, спалах самогубств, непередбачуваність поведінки, відсутність життєвих перспектив, повсюдна безвідповідальність тощо. Ці та інші прояви соціального, психічного і морального нездоров'я суспільства, на думку вчених, – похідні від економічної недосконалості та деморалізації економічної діяльності людей [12, С.16-25].

Очевидним є і те, що саме „на етапі трансформації суспільства посилюється місія і роль школи в плеканні людського образу, забезпеченні фізичного, психічного, морального, духовного здоров'я дитини” [12, с.7-8]. Науковці доводять: „Школа покликана попередити дитину про небезпечне життя, зберегти у кризових ситуаціях, озброїти особистісними механізмами, які дозволять молодій людині успішно подолати проблеми” [12, С.8].

Отже, за умов, коли держава переживає системну кризу, особливої значущості набувають культурно-історичні традиції освіти „вести за собою розвиток суспільства” (за Л.С. Виготським), „тому що саме в освіті здійснюється масштабний процес розвитку особистості”, „і школярі, і учителі – нібито учасники єдиного соціокультурного процесу трансформації суспільства через освіту” (за О.Г. Асмоловим), адже „саме освіта може виконувати ... формування усвідомлених укладів життя та укорінення в них людини” (за В.І. Слободчиковим).

Ідеї провідної ролі освіти у формуванні суспільної свідомості знайшли методологічне відбиття в культурно-історичній психології Л.С. Виготського і логічно продовжилися в теорії та практиці сучасної психолого-педагогічної науки (Л.В. Сохань, В.Г. Кремень, О.Г. Асмолов, В.П. Андрущенко, О.В. Сухомлинська, І.Д. Бех, С.Д. Максименко, І.А. Зязюн, В.І. Слободчиков, Г.О. Балл, В.А. Семиченко, В.В. Рибалка, Т.М. Титаренко та ін.). Так, наголошуючи на призначенні освіти ХХІ століття, президент Академії педагогічних наук України, академік *В.Г. Кремень*, зокрема, зауважує: „У суспільній свідомості необхідно утворити змінність, динамізм змін як адекватну сучасності рису життя, лише через яку держава і зможе забезпечити стабільний розвиток, стабільно конкурентноспроможне й успішне суспільство... Звідси зрозуміло, що, окрім науки, у забезпеченні інноваційного типу розвитку економіки і суспільства в цілому провідну роль відіграє освіта. Через освіту ми повинні підготувати інноваційну людину, здатну і бажаючи творити і сприймати зміни... Але для того, щоб готувати людину і суспільство до інноваційного типу життя, необхідно змінити саму освіту” [13, С.9].

Аналіз наукових досліджень і публікацій показав, що нова філософія вітчизняної освіти, ґрунтуючись на суспільних викликах сьогодення та критико-рефлексивній позиції сучасної психолого-педагогічної думки, орієнтує професійні зусилля вчителя на внутрішній світ дитини:

- розвиток „морально-духовно досконалої особистості”, такої, яка здатна здійснити „сходження до морально-духовних цінностей”, „акумулює всю людську культуру”, „є вищим виявом людяності” і „репрезентується у таких людських якостях, як відданість, чуйність, скромність, милосердя, ширість, благородство, великодушність”;
- формування життєспроможної самодостатньої особистості, здатної самостійно здобувати нові знання й навчатися протягом усього життя, орієнтуватися в житті суспільства й адаптуватися до змін, швидко реагувати на запити часу й проявляти психологічну готовність до розв’язання будь-яких особистісних та суспільних проблем, досягати життєвого успіху й самореалізуватися тощо (В.Г. Кремень, В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, О.В. Сухомлинська, Л.В. Сохань, І.С. Булах, С.Д. Максименко, І.А. Зязюн, Г.О. Балл, Т.С. Яценко, Н.В. Чепелева, Т.М. Титаренко, В.В. Рибалка, Л.М. Карамушка, І.Г. Єрмаков та ін.).

Домінантною освітньою метою сьогодення визначено морально-духовний розвиток особистості; йдеться про справжній її розвиток як свідому самозміну за найвищою мірою смислоціннісного буття людини [2-5].

Сучасним орієнтиром магістральної лінії функціонування вітчизняного освітнього простору є ідеї демократизації і толерантності, гуманізації і людиноцентризму. У вітчизняній педагогіці „загальнолюдський принцип людиноцентризму (стосовно освіти – дитиноцентризму) нині об’єктивується як особистісно орієнтований педагогічний, зокрема виховний, процес” [2-5]. „Витоки цієї ідеї простежуються в історії вітчизняного і світового виховання, – зауважує академік І.Д. Бех. – Однак лише тепер відкрилася велика істина: цей світ буде спроможним виразником людяності, якщо до нього з високим душевним напруженням апелюватиме й сам вихованець як його творець і носій... І це буде ознакою виховної майстерності педагога” [3, с.4].

Провідний напрям сучасної особистісно розвиваючої педагогічної діяльності задається фундаментальною соціокультурною вимогою: „повернути стосунки між дітьми й педагогами, дітьми й батьками до витоків Любові, Розуміння, Визнання, Прийняття тієї духовної першооснови, без якої не може утвердитися Людина. Тому необхідно навчити дітей сприймати школу як „інститут любові” [5, С.3].

спадкоємність зміцнює зв’язок між минулим та майбутнім і надає можливість поглибити уявлення про умови конструктивного подолання криз професійного розвитку вчителя в перехідні часи соціально-освітніх перетворень у суспільстві.

Основні матеріали дослідження, обґрунтування отриманих наукових результатів. Вивчення науково-методичної літератури дає підстави припустити, що саме тоді, коли суспільство переживає стійку соціально-психологічну кризу, державна система освіти теж, як правило, знаходиться у „ситуації шоку від теперішності” (за образним висловлюванням О.Г. Асмолова), і саме для цього періоду життя „характерною є перебудова традиційної системи передачі знань і зміна ціннісних орієнтацій у покоління дітей” [1, С.576-583].

Наведемо декілька прикладів таких „збіжностей часів і подій”: коли кризові прояви соціально-психологічних перетворень у суспільстві співпадають з доволі критичними періодами реформування шкільної освіти, на яку при цьому покладаються завдання випереджального характеру – бути націленою на майбутнє й задовольнити об’єктивні потреби суспільства в „новій людині”. Спробуємо в ході ретроспективного оглядово-аналітичного дослідження визначити найбільш суттєві чинники, що спричиняють перешкоди на шляху реалізації стрижневої ідеї освітніх реформ будь-яких часів і країн – „переходу людини до нового образу свідомості”.

Так, наприклад, створена академіком І.Д. Бехом теорія особистісно орієнтованого виховання стала своєрідною відповіддю на виклики „шокової” соціально-освітньої ситуації, що склалася в Україні на початку ХХІ століття. Обґрунтовуючи гостру необхідність і, разом з тим, надзвичайну складність дитиноцентрованої освіти, І.Д. Бех послідовно розглядає характер нинішніх соціально-освітніх чинників, у межах яких здійснюється сучасний педагогічний процес. Зокрема, акцентується увага на тих *негативних „надбаннях”*, які сьогодні викликають особливе занепокоєння, це:

- розрив з культурними традиціями минулого;
- падіння моральності особистості;
- інтенсивна примітивізація свідомості дітей;
- зростання дитячого цинізму, егоїзму, жорстокості, злочинності;
- зруйнованість позиції відповідального ставлення дорослого співробітництва до дитинства;
- збереження у свідомості більшості вчителів старих стереотипів соціометричного підходу до дитини;
- виникнення суперечності між абстрактною усвідомленістю щодо необхідності гуманізації педагогічного процесу і реальною готовністю, розумінням і можливостями реалізації цієї ідеї тощо [5, с.17-20].

Сучасні дослідники визнають *значну обумовленість критичних ситуацій у педагогічній діяльності вчителя освітянськими реаліями сьогодення*. По-перше, постійне виконання професійної педагогічної діяльності пов’язане з колосальним психічним навантаженням, адже вчителю доводиться постійно вирішувати нові, дуже складні психолого-педагогічні завдання, без надання часу для їх обмірковування та вибору найбільш вдалого рішення. По-друге, неприпустимо низький рівень зарплат, невисокий соціальний статус учителя, невротичний характер роботи в школі – усе це не може не призвести до прогресуючих деформацій особистості вчителя. Але в сучасній освіті проявляється і ряд суттєвих протиріч, які поглиблюють кризи професійного розвитку вчителя, зокрема: протиріччя між обмеженістю трафаретними межами знання пе-

дагога і далеким від ідеального його психофізичним та емоційним станом; протиріччя між бажанням учителя бути корисним та незадоволеністю тим, чого він у реальності досягає; протиріччя між відчуттям постійно зростаючих ускладнень завдань при роботі з сучасними дітьми та власними силами вчителя, які тануть з кожним днем [10, 11, 17].

Водночас аналіз світового історико-педагогічного процесу свідчить про те, що морально-духовну цінність особистості не врятує жодна, бодай найвитонченіша виховна технологія, якщо пануючий раціоналізм буде основним цільовим параметром діяльності людини, визначатиме спосіб її життя і транслюватиме в суспільство культуру корисності. [2-7].

Розглянемо ще один приклад „збіжності часів і подій”, але тепер уже майже двадцятирічної давнини – кінець 80-х – початок 90-х років ХХ століття: часи глибинної соціально-психологічної кризи радянського суспільства, бурхливих дебатів щодо демократизації та гуманізації освітнього простору СРСР, „перебудови освіти у дні краху радянської імперії” (за О.Г. Асмоловим). Діагностика ситуації, що склалася у Держосвіті СРСР тих часів, з точки зору професора О.Г. Асмолова [1, с.754], найбільш чітко відображена у чотиривірші С.Я. Маршака:

Он взрослых изводил вопросом:

„Почему?”,

Его прозвали „маленький философ”,

Но только он подрос и начали ему преподносить ответы без вопросов.

И с тех пор он больше никому не задавал вопроса „Почему?”

„Будучи не стороннім спостерігачем, а безпосереднім учасником” тих подій (віце-президентом Товариства психологів СРСР; з 1988 року – головним психологом Держкомітету освіти СРСР, а пізніше – заступником міністра освіти Росії), О.Г. Асмолов постійно доводив хибність для дитячих „чомучок” технології навчання за формулою „відповіді без питань” або „постачання відповідей без поставле-

них питань” (при цьому „учитель по-стачає – учень споживає”).

Панування в школі такої технології породжувало усілякі негаразди на шляху особистісного зростання дитини, зокрема:

- перешкодження розвитку пізнавальної мотивації;
- знищення життєтворчої активності;
- монополізм адаптивно-дисциплінарної моделі поведінки;
- ефект вивченої безпомічності в критичних ситуаціях;
- необхідність жорстко регламентованого способу життя;
- потреба готового життєвого сценарію;
- згасання власної потреби в пошуку й контролі ситуації;
- „зубожіння душі при збагаченні інформації” (за О.М. Леонтьєвим);
- руйнування відчуття власної гідності тощо [1].

Процес реформування освіти тих часів відбувався під тоталітарним гнітом психологічних опорів свідомості вчителя-„гомо советікус”. Така педагогічна свідомість, безумовно, зазнала кризових переживань, адже, „виплавлена в Культурі Корисності”, вона, перш за все, відчувала жах перед невизначеністю і, головне, намагалась втекти від необхідності особистісного вибору у критичних ситуаціях [1, С.578].

Продовжуючи ретроспективний огляд проблеми досвіду подолання криз професійного розвитку вчителя, звернемося до 40-х – 60-х років ХХ століття: часи створення і перших експериментальних перевірок теоретико-практичних засад гуманістичного підходу до освіти. Його за-

сновник, класик психології ХХ століття К. Роджерс, зауважував: „Шлях, представлений нами, – це виклик. Він передбачає зміну нашого мислення, нашого способу буття, наших стосунків з учнями” [18, С.14].

Спектр викликів, якими усипаний особистісно орієнтований шлях до освітньої діяльності, з точки зору К. Роджерса, достатньо поширений: по-перше, це здійснення загальнонаціонального діалогу щодо проблем традиційної освіти, обговорення та усвідомлення необхідності та реальної можливості прогресивних освітніх перетворень; по-друге, це перехід, тобто „процес, а не миттєвий стрибок”, до навчального процесу, центрального на учні; по-третє, це ресурсний виклик (матеріальне та кадрове забезпечення реальних потреб шкіл); по-четверте, це відсутність жорстко визначеної схеми роботи навчального закладу; по-п’яте, це зведення до мінімуму бюрократичних процесів прийняття рішення [18, С.506-517].

Серією широкомасштабних експериментів К. Роджерс довів, що дійсна реформа освіти повинна ґрунтуватися на перебудові певних особистісних настанов учителя, які реалізуються в процесах його міжособистісної взаємодії з учнями. „Ідеології” і „політиці” гуманістичної освіти присвячена книга К. Роджерса „Свобода вчитися”, одне з основних завдань якої, на думку автора, полягає в тому, щоб „допомогти вчителям у їх особистісному зростанні і отриманні задоволення від своєї взаємодії з учнями, ...викликати усвідомлення того, що наше життєве благополуччя – всередині нас самих, воно не залежить від зовнішніх джерел і обставин” [18, С.31].

Дж. Фрейберг, співавтор К. Роджерса, узагальнюючи в третьому виданні книги „Свобода вчитися” двадцятип’ятирічний досвід реалізації в освіті гуманістичної ідеології, підкреслює: „Треба навчитися сприймати вчителів як вклад у наше майбутнє, а не як тягар” [18, с.512]. Науковий редактор російського ви-

дання „Свободи вчитися” А.Б. Орлов приходить до висновку, що освіта, центрована на учні, „це не якийсь єдиний метод або технологія, а сукупність цінностей, особлива педагогічна філософія, нерозривно пов’язана з особистісним способом буття людини” [18, С.10].

Зосередимо свою увагу ще на одному визначальному історико-педагогічному періоді – 20-х роках ХХ століття. Здійснюючи аналіз різноманітних вимог, що пред’являлися до вчителя тих часів, духовний лідер і засновник культурно-історичної психології Л.С. Виготський зауважував: „Вірно і те, що завдяки економічному співвідношенню сил учительська професія зробилась місцем, куди стікається усе те, що не пристосувалося, не вдалося, яке потерпіло катастрофу на усіх життєвих поприщах. Школа – та пристань, в яку життя відводить поламани кораблі... Це символічно, що колись вчителі йшли відставні солдати. Відставні солдати життя і тепер ще заповнюють на 3/4 учительські ряди. „Це жахливо, – писав один з педагогів, – що серед учителів так багато старих дів обох статей і, взагалі, різноманітного роду невдах. Як можна довіряти життя дітей тому, кому не вдалося власне життя” [9, С.309].

Разом з тим, підкреслюючи надзвичайну актуальність наукових досліджень щодо психології особистості та професійної діяльності вчителя, Л.С. Виготський проголошував: „Психолог міг скласти не одну цікаву сторінку, якби зайнявся психологією вчителя попереднього часу. У світі психоаналізу ми можемо відверто сказати, що організована в попередньому вигляді педагогічна система була місцем для виховання всіляких аномальностей учителя і в повному розумінні цього слова складала вчительський невроз” [9, С.311-312].

Висновки. У ході ретроспективного аналізу світового історико-педагогічного досвіду здійснювався пошук відповідей на цілком очевидні питання сьогодення: „Чи є труднощі в подоланні криз професійного розви-

тку сучасного вчителя виключно результатом суспільних трансформацій, що відбуваються нині в Україні, на початку ХХІ століття? Що є визначальною умовою побудови нової школи ХХІ століття?”

Безумовно, нагальні проблеми суспільства і його освітянського простору невід’ємні один від одного. Представлені в даній статті навіть окремі фрагменти проведеного дослідження дають підстави говорити про те, що в будь-які періоди суспільних реформувань вітчизняна освіта загалом і її педагогічний працівник зокрема, за образним висловлюванням О.Г. Асмолова, стоять „із простягнутою рукою і весь час кричать про свої кризи, знаходячи в цьому дещо чудне задоволення – чим гірше, тим краще”. Характерно, що зазначена соціально-психологічна позиція „передається” із покоління в покоління у спадщину, залишаючи й загострюючи невирішені проблеми професійного зростання педагога та й освіти загалом.

Отже, у перехідні часи суспільних соціально-освітніх перетворень проблема особистісної компетентності педагогів у подоланні криз власного професійного розвитку набуває особливої значущості, зокрема в здійсненні основної місії освіти ХХІ століття – підготовці „інноваційної людини” (за В. Кременем), яка здатна та бажає творити, сприймати зміни й нововведення, прагне до саморозвитку й самореалізації.

Водночас результати аналізу світового історико-педагогічного процесу та особистісного досвіду педагогів щодо подолання криз власного професійного розвитку ще більш упевнили нас у надзвичайній актуальності твердження академіка І.Д. Бега: „Педагогічна діяльність повністю унеможливується, якщо сам педагог – людина аморальна, якщо його смислова сфера орієнтована на егоїстичні цінності; хоч би якою методикою він користувався, вихованці будуть людьми аморальними. Це слід чітко засвоїти, а не чекати від пси-

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А.Г. Культурно-историческая психология и конструирование миров. — М.: Институт практической психологии, 1996. — 768 с.
2. Балл Г. Психологічні засади гуманізації освіти // Освіта і управління. — 1997. — №2. — С.21-36.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: Наук. видання. — К.: Либідь, 2006. — 272 с.
4. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання. — К.: Либідь, 2003. — 280 с.
5. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. посіб. — К.: Либідь, 2003. — 344 с.
6. Василькова О.І. Мотивація до подолання криз професійного розвитку вчителя як складова його педагогічної культури // Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2007. — №7. — С.18-28.
7. Василькова О.І. Результативність системи підвищення кваліфікації в контексті соціально-психологічної профілактики професійних деструкцій педагога // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. — 36. статей: Вип. 14. Ч. 1. — Ялта: РВВ КГУ, 2007. — С. 31-38.
8. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. — К.: Просвіта, 2001. — 416 с.
9. Выготский Л.С. Психологическая природа учительского труда // Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давыдова. — М.: Педагогика-Пресс, 1996. — С. 305-318.
10. Гордеева А.В. Реабилитационная педагогика: Учебное пособие. — М.: Академический проект; Королев: Парадигма, 2005. — 320 с.
11. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 224 с.
12. Життєві кризи особистості: Наук.-метод. посіб: У 2 ч. / Ред. рада: В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков та ін. — К.: ІЗІН, 1998. — Ч.1: Психологія життєвих криз особистості. — 356 с.
13. Кремень В.Г. Інноваційність і освіта // Моделі розвитку сучасної української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. — К.: СПБ Богданова А.М., 2007. — С.9-14.
14. Маркова А.К. Психология профессионализма. — М.: Знание, 1996. — 312 с.
15. Національна доктрина розвитку освіти // Офіційний вісник України. — 2002. — № 16. — С.12-24.
16. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. — К.: Вища школа, 2004. — 335 с.
17. Синдром „професійного вигорання” та професійна кар’єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: Навч. посіб / За наук. ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, Т.В. Зайчикової.. — 2-е вид. перероб. та доповн. — К.: Міленіум, 2006. — 368 с.
18. Роджерс К., Фрейберг Д. Свобода учиться. — М.: Смысл, 2002. — 527 с.
19. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер Ком, 1998. — 688 с.
20. Яценко Т.С. Активная социально-психологическая подготовка учителя к общению с учащимися. — К.: Освіта, 1993. — 208 с.

хологів і педагогів якогось алгоритму, системи порад, котрі самі собою здійснюють диво морального виховання” [4, С.192].

Що ж до педагогічного досвіду конструктивного подолання криз професійного розвитку, то його вихідною засадою є моральна самосвідомість вчителя. Йдеться про унікальну особистісну здатність шляхом складної духовної праці, свідомої смисло-ціннісної самозміни досягти „природного стану бути самим собою”, що надає, у свою чергу, можливість відкритого особистісного, а не стандартно-професійного ставлення вчителя до дитини. Силою „природного стану бути самим собою” і забезпечується можливість вчителя дійсно „бути” моральною особистістю, на відміну від „бездоганного знання” моральних норм чи „маски мораліста”, в якій свідомо чи несвідомо „виконується роль” педагога [3-5].

Вважаємо, що отримана відповідь є актуальною як для діагностики, корекції, так і проектування професійного життя вчителя нової школи ХХІ століття. Адже знання вітчизняної та світової спадщини педагогів щодо особистого досвіду подолання криз професійного розвитку є не просто елементом професійної культури вчителів: для багатьох вони стають рятувальними при зіткненні з тими чи іншими проблемами особистісного зростання та „внутрішньо особистісного самореформування”.

ПОБУДОВА ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ МАЙБУТНЬОГО

Інноваційна
школа

З кожним днем світ стає більш складним, взаємозалежним, швидкозмінним, що підвищує у світовому суспільстві значимість освіти. Відповідаючи основному життєвому завданню, система освіти має здійснити кардинальні зміни в змісті й організаційних формах свого функціонування. Враховування нових тенденцій освіти, процесів її гуманізації й демократизації спрямовує перебудову школи на формування реально-відкритої освітньої системи, яка втілює в собі єдність основних сфер життєдіяльності людини: культури, економіки, науки.

Отже, виникає суперечність між потребою суспільства у випускникові загальноосвітньої школи, адаптованому до сучасного життя, й недостатньою підготовкою випускника в школі до реалій життя, між потребою в системному й

комплексному баченні світу молодою людиною й ізольованому і диференційованому наданню знань учням; між природним призначенням людини досягати свого „акме” й відсутністю орієнтації на реалізацію особистісного потенціалу в практиці виховання сучасної системи освіти.

Ці важливі вимоги часу були покладені в основу створення нової концепції Донецької багатопрофільної гімназії № 150, невід’ємною частиною якої є реалізація цільових програм „Формування ділових якостей старшокласників засобами проектної діяльності” та „Життєвий успіх особистості”. Проведене соціальне дослідження, метою якого було вивчення громадської думки щодо перспектив розвитку гімназії, виявило як пріоритет завдання формування особистості, готової до цілісного вирішення життєвих завдань. Такі попити учнів та їх батьків на освітні послуги обумовили створення моделі освітньої системи гімназії „Школа як світ”.

Спираючись на сучасні наукові положення й на практичний досвід проекту-

Олег БЕСАРАБОВ

Директор багатопрофільної гімназії № 150 м. Донецька

Представлення проекту „Школа як світ” педагогічному колективу

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Захист проєктів

Клуб учнівського спілкування

Теоретико-методологічною основою діяльності щодо формування особистості, готової до цілісного вирішення життєвих завдань, можуть слугувати: філософія екзистенціалізму (М. Бердяєв, А. Камю, Г. Марсель, Ж. Сартр, М. Хайдеггер, Л. Шестов, К. Ясперс та ін.), філософські, соціальні, психологічні й педагогічні ідеї щодо суспільних тенденцій створення нової системи освіти в Україні (В. Алфімов, І. Бех, І. Ермаков, В. Крижко, О. Кучерявий, Є. Павлютенков, О. Савченко, О. Сухомлинська, Т. Сущенко, Є. Хриков, Г. Шевченко та ін.); теоретична концепція педагогічної підтримки (Т. Анохіна, О. Газман, А. Лопатін, Н. Михайлова, С. Юсфін та ін.).

Діяльність має ґрунтуватися на принципах:

- пріоритетності загальнолюдських цінностей;
- органічного зв'язку освіти з розвитком практичних здібностей людини;
- відповідності освіти світовому рівню;
- еволюції власної освіти за допомогою особистої рефлексії;
- демократизації та гуманізації освітнього процесу;
- природовідповідності;
- практичного застосування знань;
- цілісного погляду на людину;
- особистісного підходу до учнів, учителів, батьків;
- співробітництва;
- системності.

вання освітніх систем, ми вважаємо, що **формування особистості, готової до цілісного вирішення життєвих завдань, буде ефективним за умов:**

- застосування технології продуктивного навчання;
- особистісної спрямованості освіти;
- наявності дієвої моделі освітньої системи;
- прагненні кожного педагога до свого „акме”.

Освітня система „Школа як світ” покликана сприяти становленню особистості як творця і формуванню в неї комплексу продуктивних умінь: учні самі або за допомогою інших повинні отримати практичний результат, який може бути корисним для інших людей (освіта при цьому стає засобом практичного застосування знань); можуть впливати на еволюцію своєї освіти шляхом власної рефлексії. „Світ” у даному випадку використовується в значенні „набір, сукупність, мережа”, що в практичній діяльності гімназії відповідає профільним класам, секціям наукового товариства учнів, студіям школи „Дивосвіт”, які інтегруються в шкільному бюро.

Підґрунтям моделі „Школа як світ” є продуктивне навчання, що запроваджується шляхом поєднання викладання предметів базового й шкільного компонентів та роботи „Шкільного бюро”. Воно методом проєктів буде забезпечувати роботу студій. Кожна студія відповідає визначеному виду діяльності; при цьому зайнятість у студії базується не на обов'язковому вивченні „навчального матеріалу програми” у визначеній послідовності, а на творчому засвоєнні предмета на основі свого інтересу й своїх можливостей.

Учень обирає для себе роботу в одній чи двох студіях. Припускається, крім цього, присутність на заняттях у студіях у якості „гостя” або „відвідувача”, тобто пасивне спостереження за роботою. Учителю, який працює в студії, знаходиться в більш сприятливих умовах, якщо порівнювати з умо-

вами в традиційній школі. До нього приходять діти, які зацікавлені в роботі. Учитель не зобов'язаний у жорсткому темпі вивчати освітні програми, він працює з живими знаннями дітей, з їх актуальними потребами. При цьому продуктивне навчання ми розуміємо як педагогічний процес, який сприяє розвитку особистості в колективі та розвитку самого колективу шляхом продуктивно орієнтованої діяльності в реальній життєвій ситуації, що відбувається в складі груп учнів за підтримки педагога.

Школа проектів, школа „Дивосвіт” та наукове товариство учнів входять до модулю продуктивного навчання, який співпрацює з науково-дослідницькими інститутами та творчими лабораторіями, вищими навчальними закладами, музеями, громадськими організаціями.

Головною метою моделі є виявлення і розвиток індивідуальності особистості кожного учня, формування духовно багатой, вільної, фізично здорової, творчо думуючої особистості, що володіє міцними й глибокими знаннями з базових дисциплін. Але пріоритетом є спонукання учнів до самопізнання, самовизначення, самореалізації, спільний розвиток, орієнтація на саморозвиток.

Управління гімназією „Школа як світ” здійснюється на засадах державно-громадського управління та на основі ключових положень шкільної програми „Удосконалення системи управління навчальним за-

Проект програми було обговорено на різних рівнях: педагогічному, учнівському, батьківському. У ході обговорення уточнювались підходи, погляди, завдання. В остаточному варіанті визначені такі **стратегічні напрями інноваційних змін освітньої системи:**

1. Зміна змісту освіти через філософію „Жити навчаючись, навчатися для життя” та формування „акме” особистості через:

- модернізацію роботи школи „Дивосвіт”;
- створення шкільного бюро „Життєва майстерня”;
- введення інтегрованих предметів та спецкурсів;
- розробку проектів для роботи шкільних студій;
- впровадження продуктивного навчання;
- активізацію науково-практичної діяльності учнів школи III ступеня;
- розширення змісту освітніх галузей за рахунок впровадження спецкурсів, факультативів та системи елективних курсів за напрямками.

2. Використання інноваційних технологій, вибір яких тісно пов'язаний з оновленням змісту освіти й здійснюється на підставі аналізу проблем практичної освіти та головних завдань кожного структурного підрозділу.

1-4 класи:

- технологія розвивального навчання з направленистю на розвиток творчих якостей дитини (за І. Волковим, Г. Альтшуллером, І. Івановим), які спрямовані на досягнення творчого рівня становлення;
- технологія розвивального навчання (за Д. Ельконіним, В. Давидовим), яка розкриває духовні сили дитини;
- диференційоване навчання молодших школярів (за С. Логачевською), яке дозволяє збагачувати навчальну роботу, виявляти й розвивати інтереси учнів, їхні нахили й здібності.

5-9 класи:

- ТРВЗ, за допомогою якої можна піднятися на бажаний шабель від уміння вирішувати творчі завдання до уміння досягати успіху в будь-якій діяльності;
- технологія рівневої диференціації, яка дозволяє вирішувати проблему розумового розвитку учнів залежно від досягнутого рівня;
- особистісно орієнтоване розвивальне навчання (за І. Якіманською), яке враховує суб'єктивний досвід життєдіяльності учня, набутий ним в умовах сім'ї та соціокультурного оточення;
- проблемне навчання, яке має на меті створення під керівництвом учителя проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність учнів з їх розв'язання.

10-12 класи:

- технологія модульного навчання, яка дозволяє в структурній одиниці матеріалу повністю реалізувати дидактичний цикл, що забезпечує засвоєння нової інформації за скорочений час;
- лекційно-практична система, яка дає змогу учням брати активну участь у навчальному процесі;
- технологія продуктивного навчання, яка забезпечує за рахунок продуктивно орієнтованої діяльності досягнення цілісності знань як головної умови розвитку та саморозвитку інтелекту учнів.

3. Модернізація навчально-виховного процесу, що відбувається на основі спеціально розроблених індивідуальних освітніх траєкторій учнів з підключенням дітей до проектування особистісної діяльності.

4. Зміни змісту та форм роботи з педагогічними кадрами: перевага надається інтерактивним семінарам, індивідуальному й груповому консультуванню, тренінговим прийомам, співробітництву з ученими науково-дослідницьких інститутів, творчих лабораторій, культурними осередками.

5. Оновлення управлінської системи гімназії через:

- розвиток управлінської компетентності керівників гімназії та педагогів;
- забезпечення повної реалізації можливостей усіх учасників навчально-виховного процесу;
- вільний доступ до результатів діяльності закладу;
- своєчасний і гнучкий контроль за основними критеріями діяльності.

Дослідження виконувалося за допомогою комплексу методів, взаємодоповнюваність яких забезпечила об'єктивність і наукову вірогідність результатів дослідження:

- *теоретичні методи* – вивчення й аналіз наукової літератури в галузі філософії, психології, соціології та педагогіки з метою визначення сутності орієнтації на життєвий успіх та обґрунтування педагогічних умов щодо формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху; метод теоретичного моделювання у визначенні основних етапів формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху; узагальнення результатів експерименту; прогнозування можливих шляхів педагогічного керівництва процесом формування досліджуваної орієнтації; ретроспективний аналіз власного педагогічного досвіду; формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху;
- *емпіричні методи* – констатувальний та формувальний педагогічні експерименти з метою перевірки висунутої гіпотези; педагогічні спостереження, анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіди, спеціальні завдання, експертні оцінки, моделювання, аналіз продуктів діяльності для визначення динаміки змін особистісних якостей, необхідних для досягнення успіху;
- *методи обробки результатів дослідження* – метод математичної статистики для визначення надійності та вірогідності одержаних результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Наукове розуміння особистості як основа ефективності виховного процесу // Початкова школа. – 1998. – № 1. – С. 2-7.
2. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів, 1996.
3. Гелбутівська Т. Алгоритм розвитку життєвої компетенції (технологія оновлення виховного процесу) // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 3. – С. 57.
4. Головань Т. Школа-місто (модель навчально-виховного комплексу) // Управління школою. – 2008. – № 26. – С. 2-8.
5. Гречаник О. Формування акмеологічної компетентності слухачів ІПО // Управління школою. – 2008. – № 22-24. – С. 16-22.
6. Заліщук М. Метод проектування в закладі нового типу // Управління школою. – 2008. – № 3. – С. 2-8.
7. Шаталова О. Школа крокує в майбутнє... // Управління школою. – 2008. – № 14. – С. 14-15.

кладом на основі технології менеджменту й маркетингу”.

Нова стратегічна програма розрахована на п'ять років (див. вріз). Її реалізація пов'язана з експериментальною діяльністю гімназії, в якій визначаються окремі етапи:

- *підготовчий (2008-2009 р.)*,
- *діагностико-концептуальний (2009-2010 р.)*,
- *формувальний (2010-2011 р.)*,
- *контрольно-коригувальний (2011-2012 р.)*,
- *узагальнювальний (2011-2013 р.)*.

Завданням підготовчого етапу є опрацювання науково-методичної літератури з означеної проблеми, налагодження спільної діяльності з установами, які здійснюють науковий супровід дослідження, розробка нормативно-правової бази експерименту.

Отже, розпочато активну роботу щодо реалізації нової стратегічної програми Донецької багатoproфільної гімназії № 150, на результативність якої, безсумнівно, вплине участь у проектуванні бажаного майбутнього всіх учасників навчально-виховного процесу.

Звіт директора перед громадою

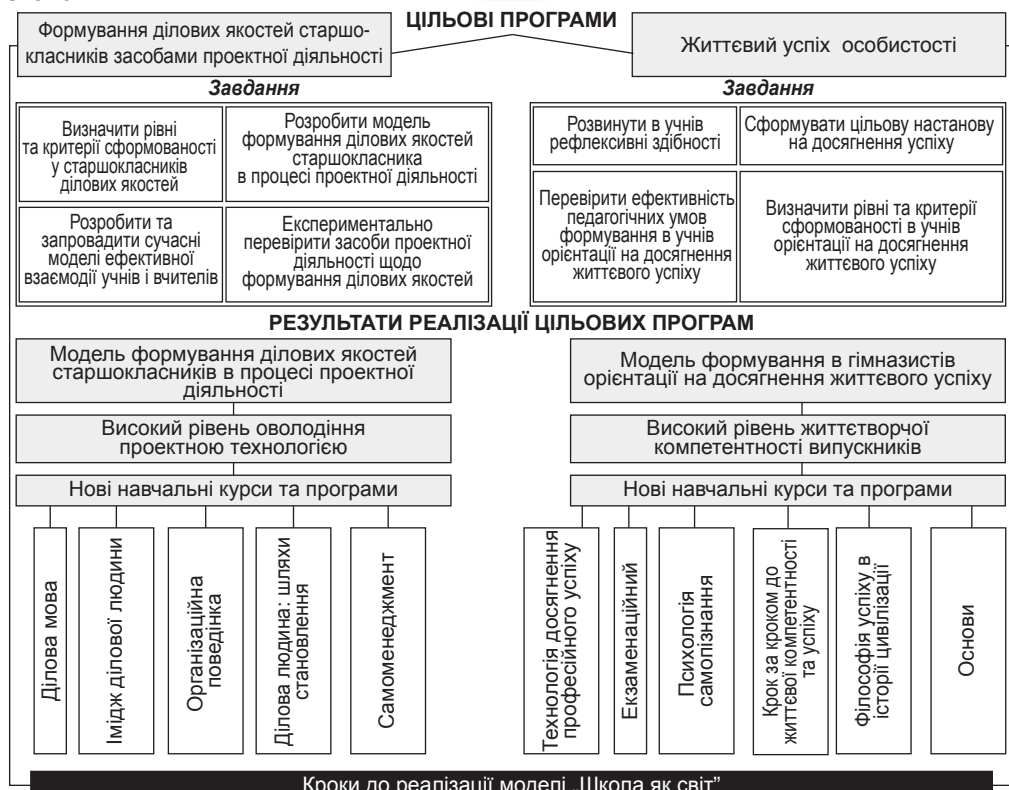

Схема 1

ОСВІТНЯ СИСТЕМА „ШКОЛА ЯК СВІТ”

Схема 2

Кроки до реалізації моделі „Школа як світ”

ОРГАНІЗАЦІЯ КЕРІВНИКОМ ЗНЗ ЗОВНІШНІХ ЗВ'ЯЗКІВ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

Для того, щоб зарадити собі у змінному світі, будь-який організм мусить виробити в собі здатність переключатися та змінюватися — здатність розвивати нові навички та стосунки; одним словом — здатність навчатися.
де Гес

Успіх навчального закладу залежить від багатьох факторів:

економічної ситуації, конкурентної позиції, стратегії навчального закладу, корпоративної культури й, звичайно, від ефективності управління освітньою системою. Сьогодні кваліфікації

для досягнення загальної мети. Для керівників, які хочуть створити найбільш сприятливі умови для розвитку свого навчального закладу й зміцнити його конкурентоздатність, навчитися більш повно й раціонально використовувати наявні ресурси, краще організувати діяльність, необхідно приділяти увагу організації зовнішніх зв'язків, створювати систему соціального партнерства.

При організації зовнішніх зв'язків керівництвом Донецької гімназії № 92 як Школи майбутнього враховувались сучасні тенденції в управлінні інноваційними процесами, які сприяють переведенню закладу в якісно новий стан, більш відкритий, створюючи при цьому відповідні умови для:

- постійної реалізації освітніх інновацій та підтримки педагогів-новаторів;
- здійснення оперативного інформаційного зв'язку з усіма учасниками навчально-виховного процесу та соціальними партнерами;

**Лідія
КОРОБЧЕНКО**

Директор гімназії
№ 92 м. Донецька

керівника ЗНЗ школи майбутнього відводять першочергову роль, тому що він має право представляти навчальний заклад на різних рівнях. Сучасний керівник повинен удосконалювати свої знання, бачити, оцінювати й реагувати на ситуацію, що постійно й швидко змінюється, приймати ефективні управлінські рішення, уміти згуртувати весь колектив педагогів, учнів і батьків, соціальних партнерів

- надання якісних освітніх послуг;
- активізації суспільних і державних зусиль щодо виходу гімназії на рівень міжнародних стандартів і досягнень;
- інтеграції в міжнародний освітній простір;
- підготовки конкурентноздатних випускників, адаптованих до швидкозмінюваних вимог суспільства;
- постійного залучення інвесторів щодо підтримки та розвитку інноваційних процесів;
- рівноправного партнерства (врахування думок, інтересів, бажань, ініціативи всіх учасників навчально-виховного процесу).

На сьогоднішній день гімназія має багатий досвід соціального партнерства з органами державного управління освітою, обласним ІППО, вищими навчальними закладами, міжнародними партнерами, суспільними організаціями, позашкільними закладами, бізнесструктурами тощо. На деякі хотілось би більше звернути увагу.

Співпраця гімназії з Донецьким інститутом післядипломної освіти забезпечує вчителів необхідною навчальною, методичною літературою та дає можливість неперервного підвищення кваліфікації. Навчальний заклад є експериментальним майданчиком по втіленню інформаційно-комунікативних технологій, білінгвального навчання, на базі гімназії проводяться практичні семінари для вчителів іноземної мови. Методична співпраця з обласним ІППО будується з урахуванням проблеми, над якою працює навчальний заклад, що дозволяє гімназії функціонувати в режимі розвитку:

- створювати умови для варіативної освіти на основі особистісно орієнтованих технологій;
- здійснювати поступово перехід до поліпрофільного навчання;
- готувати випускників до зовнішнього незалежного оцінювання.

Взаємодія гімназії з вищими навчальними закладами здійснюється за такими напрямками:

- навчально-методичний (спільна діяльність з метою оновлення та адаптації змісту профільного навчання до навчання у вузах, особисті професійні контакти вчителів профільних дисциплін з викладачами вищої

Літературна вітальня. Пушкінські читання

„Основи здоров'я” в початковій школі

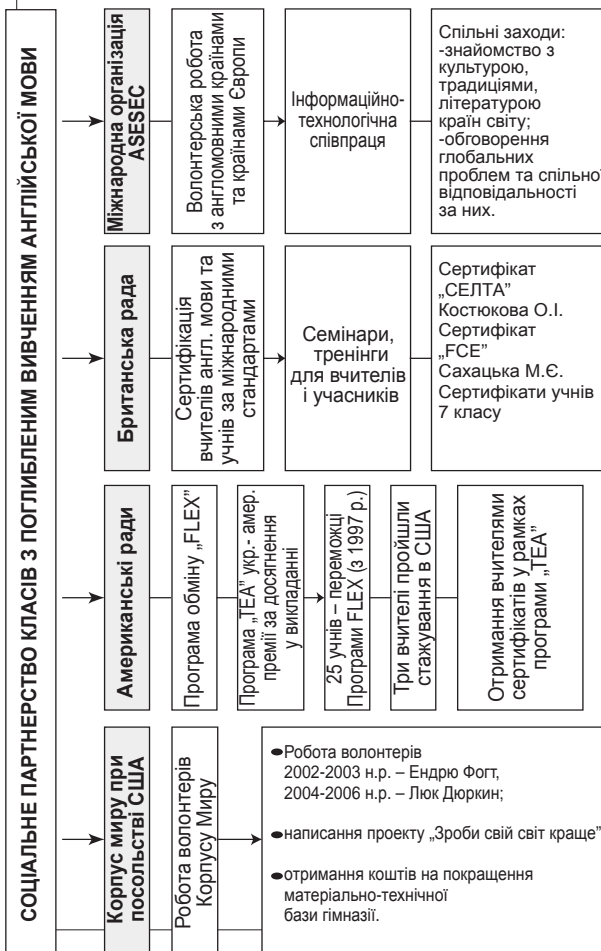
Відкритий урок української мови, 6 клас

Бінарний урок (географія та англ. мова) для вчителів Великобританії

Схема 1

школи, як-от: Донецький державний університет, кафедра математики – Математичний коледж, кафедра української мови – Школа юного філолога, кафедра французької мови – спільна праця вчителів гімназії та викладачів вищої школи під час підготовки та проведення семінарів);

- науково-методичний (організація роботи факультативу з економіки на базі гімназії викладачами Донецького національного університету економіки та торгівлі ім. М. Туган-Барановського, спільне проведення олімпіад з французької мови, проведення спільно з Донецьким університетом економіки та права науково-практичних конференцій для вчителів та учнів);
- кадровий (проходження навчальної практики на базі гімназії студентами Донецького державного університету: кафедри математики, української мови, іноземної мови);
- профорієнтаційний (інформування учнів про правила прийому та умови навчання у ВНЗ, підготовку та розповсюдження в гімназії серед випускників та батьків рекламних вузівських буклетів, виступ представників профільних вузів на батьківських зборах).

Спільно проведені олімпіади, науково-практичні конференції сприяють не тільки підготовці учнів гімназії до вступу у вищі навчальні заклади, але й вчать неординарно мислити, знаходити різні підходи до розв'язання наукових задач.

Стає очевидним, що розвиток освіти викликає потребу в нових педагогіч-

них моделях для інтеграції в міжнародний освітній простір, тому в навчальному закладі міжнародній співпраці приділяється дуже багато уваги.

Завдяки співпраці гімназії з Посольством Франції в Україні, створенню діяльності школи білінгвального навчання стали реальними якісні зміни в педагогічному мисленні вчителів. Відбувається інтенсивний розвиток мовних здібностей, і як результат – ефективне формування професійної компетентності сучасного педагога, а значить, і учня. Соціальне партнерство в умовах діяльності білінгвальної школи дало можливість учням:

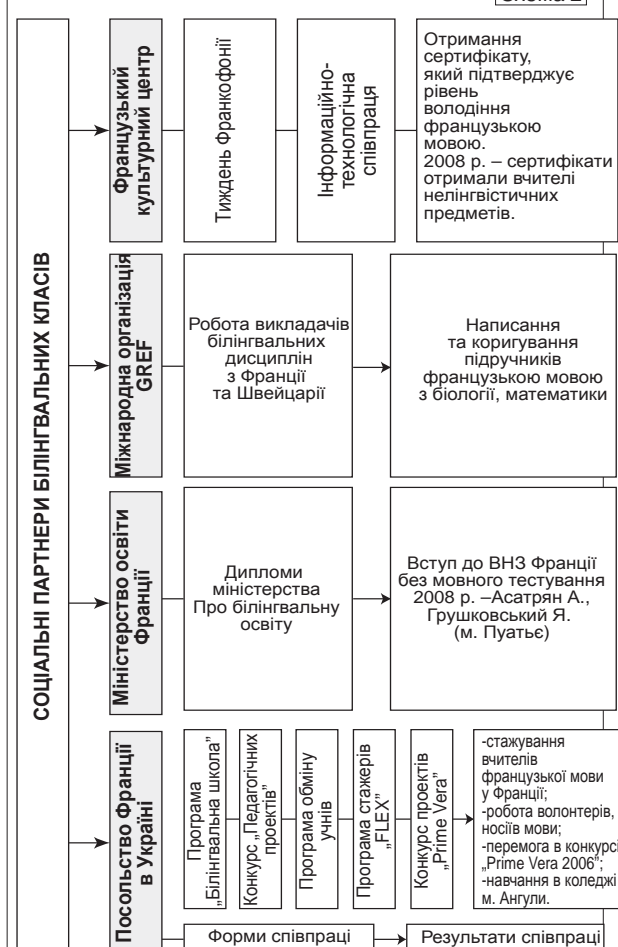
- підвищити рівень конкурентноздатності, більш впевнено інтегруватися в динамічне суспільство, вигідно презентувати себе на ринку праці;
- використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем;
- цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації в професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави;
- приймати нестандартні рішення та нести за них відповідальність.

Випускники білінгвальних класів отримують *дипломи Міністерства освіти Франції*, які дають право на вступ до університетів Франції без додаткових

Бінарний урок (географія та англ. мова) для викладачів Великобританії

Схема 2

Необхідний пошук нових підходів, що забезпечують ефективність навчання, і він неможливий без дослідницької, експериментальної діяльності вчителів

Виступ директора на районному семінарі щодо шкільного самоврядування

мовних іспитів, більшість мають документи DELF, два випускники 2008 р. навчаються у Франції (м. Пуатьє). Учителями гімназії розроблені, узгоджені з МОН України та Франції і впроваджені програми „Математика” (5-11 класи), „Біологія” (6-11 класи) для викладання цих предметів французькою мовою з урахуванням особливостей навчальних програм двох країн (Схема 2).

Результатами співпраці з Британськими та Американськими радами є те, що 2 викладачі мають сертифікати Кембриджського університету, які підтверджують високий мовний і методичний рівень (Костюкова О.І. – CELTA, Сахацька М.Є. – FCE). Складають міжнародні мовні іспити Кембриджського стандарту і випускники гімназії: Костюкова С., Нестеренко Л., Бондарева Д., Цибульник А., Сичков Д., Горбунова К., Глазкова Т.

та інші. Це дає можливість активно застосовувати отримані знання, розширює рамки сприйняття навколишнього світу і стимулює до навчання, знімає психологічні бар'єри в спілкуванні з носіями мови (Схема 1).

Формування активної життєвої позиції та отримання соціального досвіду можливе завдяки співпраці з представниками влади та бізнесу. Не один рік соціальними партнерами гімназії є провайдерська фірма „Доріс”, Донецька торгівельно-промислова палата, ООО Тойота Центр „Автогалс” та інші. Така співпраця дала можливість організовувати зустрічі, лекції, тренінги представниками бізнесу.

Щоб відповісти керівнику закладу на питання: **де взяти кошти на розвиток навчального закладу**, необхідно знати основні принципи фіндрайзенгу, а саме форми та прийоми залучення додаткових коштів на розвиток навчального закладу. У формуванні матеріально-технічної бази гімназії значну роль відіграє не тільки держава, але й комерційні структури, різні фонди, які дають можливість отримати гранти.

Виходячи з вищезазначеного, доцільно сказати, що соціальна діяльність має створювати умови для самореалізації людини, а соціалізація учнів – мета соціальної діяльності Школи майбутнього.

ВИХОВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Інноваційна
школа

Школа – це простір дитини, в якому вона повноцінно живе, набуває досвіду щодо взаємопорозуміння з оточуючим світом, вчиться гармонійним стосункам із педагогами, батьками, однолітками, дорослими, обирає особистий життєвий шлях. А.С. Макаренко підкреслював, що справжнім об'єктом педагогічної роботи є взаємні стосунки, які змінюють систему відносин людини із суспільством, з колективом, з іншими людьми, а тим самим змінюють і саму особистість. Реалізуючи в педагогіці підхід через відносини, він зазначав: „З усім складним світом, світом оточуючої дійсності, дитина входить у безкінечне число відносин, в яких вона розвивається, набуває досвіду спілкування”.

Тому пріоритетним напрямом у діяльності нашого навчального закладу є створення такої системи освітньо-виховного процесу, яка базується на *Гармонії* взаємовідносин між учителем, учнем, батьками, дорослими, подоланні конфліктів, аморальності, безкультур'я.

Школа сьогодні є головною моральною підвалиною суспільства. Вона повинна бути спрямована в майбутнє. У неї велика місія – навчити та виховати мислячу, творчу, моральну особистість, що

вміє жити у світі плюралізму та толерантності. Важливо, щоб у сучасній школі в стосунках педагогів та їх вихованців, учителів і батьків, батьків і дітей, у зв'язках із навколишнім світом стверджувалися б принципи гуманності, моральності та духовності.

Компетентісно орієнтована школа має забезпечити набуття та розвиток в учнів життєвої компетентності, ключових життєвих компетенцій, життєтворчості. Саме в процесі розвитку життєвої компетентності має відбутися моральний, інтелектуальний, фізичний, естетичний розвиток і саморозвиток учнів, їх становлення як громадян, формується досвід гармонійного співіснування в оточуючому світі, олюднення відносин, їх гуманізація.

Робота Школи Педагогічної Гармонії спрямована на реалізацію проблемного завдання: створення освітньо-виховної моделі, орієнтованої на задоволення новітніх потреб ринку праці, вимог суспільства та кожної окремої особистості,

**Інна
КАЛЬЧЕНКО**

Директор
Добропільської
ЗОШ I-III ступенів
№ 4

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

МОДЕЛЬ ШКОЛИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАРМОНІЇ

- **Розумна** школа, де навчаються всі: учителі, батьки, управлінці, а насамперед – учні.
- **Добра** школа, де кожен урок – це урок доброти, де кожна справа – на користь людям, де учень відчуває любов до себе, чуйність педагога, підтримку однолітків, допомогу дорослих.
- **Успішна** школа, де кожна дитина отримує знання, вчиться самоосвіті, планує саморозвиток, обирає шлях самовдосконалення, що забезпечує успішне майбуття.
- **Дипломатична** школа, яка вчить культурі спілкування, подоланню конфліктів та психології самовдосконалення, формам саморегуляції та самоствердження особистості, моделюванню відносин між однолітками та стосунків з дорослими.
- **Духовна** школа, де всі справи – для людини та заради людини, де виховуються моральні цінності: доброзичливість, готовність прийти на допомогу, толерантність, милосердя, співчуття, повага, шанування досвіду старших, любов до родини, школи, країни, працелюбність, цілеспрямованість.
- **Мудра** школа, яка вчить жити в злагоді з оточуючим світом, жити разом із людьми, визначати своє життєве кредо та свій життєвий шлях.
- **Справедлива** школа, де відсутні негативні емоції та оцінки, у демократичній атмосфері занять важливою є самооцінка, де учні навчаються об'єктивному взаємооцінюванню, існує рейтингова система навчання та виховання, що сприяє створенню психологічного комфорту для всіх учасників освітньо-виховного процесу.
- Школа **Лідерства**, де кожен реалізує себе як особистість в обраному, згідно зі своїми нахилами, напрямі, стає учителем для самого себе.
- Школа **Партнерства** педагогів і учнів, учнів і батьків, школи та освітніх установ, що активно впливають на освітньо-виховний процес, надають освітні послуги.
- Школа **Здоров'я**, де учні вчать розумно ставитися до життя, зберігати здоров'я, самовдосконалювати свій організм, вивчати та реалізувати власний фізичний потенціал.
- Школа **Надій**, де учні забезпечені педагогічною підтримкою, якісними знаннями, сформованими життєвими компетентностями, програмами індивідуального розвитку, що допоможе реалізуватися в майбутньому дорослому житті сьогоденішнього учневі.
- Школа **Творчості**, де вчителі разом із учнями готові до творчого пошуку, вміють створювати атмосферу продуктивного пізнання, винахідливості, ініціативи.

що формується в атмосфері гармонійної педагогічної співпраці вчителів, учнів та їх батьків (див. візні).

В інноваційну діяльність школи залучається значне коло вчителів, психолог, бібліотекар, керівники гуртів класів позашкільних закладів усіх рівнів та батьківська громадськість. Активними учасниками інноваційних процесів є самі учні. Рівень професійної підготовки, педагогічної майстерності колективу викладачів дозволяє вносити зміни в навчальні плани, плани проведення курсів, спецкурсів, проблемних семінарів, інших форм методичної та освітньої роботи. Учителі школи працюють на ефективність навчально-виховного процесу, вдумливо впроваджують у практику своєї роботи нові форми та методи; беруть участь у конкурсах „Учитель року”, „Класний керівник року”, „Сузір'я талантів”, „Кращий працівник року”; ведуть курс превентивної освіти для учнів початкових класів „Корисні звички”; працюють за програмою „Рівний – рівному”, навчаються на семінарах „Діагностування навчальних досягнень учнів та моніторинг якості освіти” (Харків, „Основа”), беруть участь у

Засідання шкільного наукового товариства

проекті ХОУП представництва в Україні щодо шкільної програми превентивної освіти „Корисні звички” та „Цікаво про корисне”, слухають курс лекцій Всеукраїнського культурно-просвітницького центру „Нове життя”, навчаються в тренінг-класах авторській діагностичній методиці для роботи з батьками „Квітка”, вивчають програму „Intel@Навчання для майбутнього”, концептуальні засади якої ґрунтуються на ідеї комплексного використання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, беруть участь в інтерактивних тренінгах.

У творчій лабораторії школи вчителями розробляються проекти „Імідж школи”, „Учень року”, „Урок року”, „Інформаційний простір”, впроваджують тренінгові програми „Ефективний педагог”, „Школа лідерів”, „Пізнай себе”, „Батьківська ефективність”, узагальнюється досвід роботи творчої групи вчителів гуманітарного циклу за темою „Сприяння духовному зростанню особистості засобами самоосвіти”, досвід роботи творчої групи класних керівників за темою „Сприяння самореалізації особистості

Виступ хореографічного колективу школи

Місія школи: формувати компетентнісну особистість учня, спрямовану на досягнення успіху в житті, виконання різних життєвих та соціальних ролей, здатну спілкуватися в гармонійній площині взаємовідносин між людьми.

Головна мета школи: забезпечити максимальний розвиток особистості учня та його підготовку до самореалізації в житті з опорою на такі ціннісні орієнтири, як інтелект, культура, здоров'я.

Принципи Школи Педагогічної Гармонії:

- *принцип гуманізації*, що передбачає утвердження особистості учня як найвищої соціальної цінності, розвиток здібностей дітей, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей;
- *принцип відкритості*: школа повинна бути відкритою для суспільства, висвітлення діяльності навчального закладу підвищує інтерес до нього учнів, батьків, запрошує до співпраці;
- *принцип партнерства*, що передбачає створення партнерських стосунків між учителями, учнями, батьками, розвиток меценатства;
- *принцип розвитку життєспроможної самодостатньої особистості*, який забезпечує орієнтацію вчителя на особистість дитини, учня, на його успіхи в оволодінні знаннями та способами діяльності;
- *принцип гуманітаризації*, який визначає завдання розвитку загальнокультурних компонентів у змісті освіти та формуванні особистості, встановлення гармонійної рівноваги між природничо-математичним та гуманітарним циклами в навчанні з метою розвитку духовно багатой особистості;
- *принцип варіативності* як можливості широкого вибору форм і методів навчання та виховання з метою задоволення індивідуальних запитів дитини, її пізнавальних та інтелектуальних інтересів і можливостей; розвитку профільної школи (за вибором), факультативів, гуртків, секцій тощо;
- *принцип соціалізації*, тобто забезпечення оптимальних умов для засвоєння й відтворення дитиною соціального досвіду, що свідчить про безболісний вхід у життя суспільства;
- *принцип естетизації* забезпечує розвиток благородних почуттів, стосунків і поведінки дитини;
- *принцип інформаційної достатності* полягає в умінні своєчасно здобути інформацію та знайти їй корисне застосування.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ в практиці роботи Школи Педагогічної Гармонії

Освітньо-виховна система школи базується на інтеграції ідей та принципів багатьох освітніх технологій особистісно зорієнтованого напрямку:

- технології розвиваючого навчання Д. Ельконіна-В. Давидова, яка передбачає формування активного, самостійного творчого мислення учнів, потреби в самопізнанні, саморозвитку;
- інтерактивні технології (автори О. Пометун, Л. Пироженко), ідея яких полягає в організації такого пізнання, де відбувається постійна активна взаємодія всіх учнів;
- технології особистісно орієнтованого навчання І. Якиманської, О. Савченко, С. Подмазіна, мета якої полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності й суспільних відносин;
- технології формування творчої особистості, яка передбачає розвиток стійкої зацікавленості до знань і потребу в їхньому самостійному пошуку;
- технології самопізнання й саморозвитку індивідуальності О.О. Ухтомського, Г.К. Селевко, що формує таку особистість дитини, яка в житті, спілкуванні здатна правильно сприйняти інформацію, переосмислити її, висловлювати думки, почуття, відстоювати свою точку зору.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ Школи Педагогічної Гармонії:

- Побудувати інноваційне освітнє середовище як умову інтеграції шкільної освіти у світовий освітній простір, в якому пріоритетні гармонійні співвідносини між учителями, учнями, батьками, громадськими організаціями.
- Проектувати та реалізувати розвивальні освітні процеси на різних ступенях освіти.
- Створити сприятливі умови для креативного, інтелектуального, духовного, фізичного й особистісного становлення кожної дитини, формування її життєвих компетентностей, розвитку бережливого ставлення до світу природи, культури, людей, самого себе.
- Формувати творчо працюючий колектив педагогів, безперервно підвищувати якість фахового зростання педагогічних кадрів, підтримку бажання самореалізації педагогів.
- Розширити співпрацю з батьками для залучення їх до модернізації освітньо-виховного процесу в школі.

Виховання інтелектуальної еліти – пріоритетний напрям в освітньо-виховному просторі Школи Педагогічної Гармонії. Школа працює в інноваційному режимі: створюється система освітньо-виховної роботи, спрямованої на формування інтелектуальної еліти, якій будувати демократичне суспільство з потужним науковим потенціалом, що працюватиме на технічний прогрес в усіх галузях промисловості, на підйом економіки, на задоволення духовних та матеріальних потреб людини.

відповідно до її здібностей та інтересів”.

Контроль діяльності педагогів змінюється від адміністративного до моніторингового, велику роль починає відігравати самоконтроль та громадський контроль.

Творчі вчителі виховують творчих учнів, які результативно беруть участь у предметних олімпіадах, захисті науково-дослідницьких робіт у секціях МАН, цікавих молодіжних програмах, проєктах. Учителі працюють за власними авторськими програмами („Історія джазу”, „Фольклористика рідного краю”, „Виховуємо громадянина”).

У тісній співпраці школа і з позашкільними закладами. У ЦДЮТ виховується майже 68% учнів школи, у ЦТК – 32% учнів, у музичній школі займається близько 48% учнів, відвідують 52% учнів дитячу спортивну школу, у гуртках Палацу культури – понад 20% учнів, майже 78% учнів користуються послугами бібліотечно-інформаційного центру „Дослідник” м. Добропілля.

Саме на такому підґрунті набув актуальності проєкт „Шкільна наукова еліта”, розроблений творчою групою вчителів та затверджений науково-методичною радою.

Свято останнього дзвоника

Основний зміст проекту базується на трьох принципах самореалізації учня – через пошуково-дослідницьку діяльність до самопізнання, самонавчання, прийняття самостійних рішень.

Основна ідея проекту: учень – це активна творча особистість, яка здатна пізнавати й саморозвиватися. Цьому сприяє правильно організована науково-дослідницька робота, спрямована на практичну діяльність учня, на зміну його індивідуальної поведінки на підставі знань, навичок і розуміння, оскільки саме розуміння веде до дій, до ефективного вирішення численних задач, з якими він зіштовхнується в житті.

Основне завдання проекту: дати учневі змогу розвивати свій інтелект у самостійній творчій діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей і нахилів, сприяти розвитку юних талантів, майбутньої інтелектуальної еліти держави, допомогти йому втілити в життя плани й надії, якомога повніше розкрити свої здібності.

Мета проекту: сформулювати таку самодостатню особистість, якій притаманні риси:

- наявність потреби в знаннях, уміння вчитися, здатність до самоосвіти, наукових досліджень;
- розвинені пізнавальні інтереси, інтерес хоча б до однієї з галузей людської культури, яку готовий вивчати поглиблено;
- поважне ставлення до досвіду й знань старших людей, постійний контакт із видатними представниками наукової і технічної думки, які є прикладом успішної самореалізації в житті.

Проходять апробацію такі документи, що регламентують роботу шкільного наукового товариства „Еліта“.

ПОЛОЖЕННЯ про шкільне наукове товариство „Еліта“

Шкільне наукове товариство – це добровільне об’єднання учнів основної, а переважно – старшої школи для пошуково-дослідницької діяльності в позаурочний час, для творчої роботи під керівництвом викладачів школи, вузів, випускників, представників громадськості та батьків, що мають вищу освіту та бажання передати свій досвід під час написання наукової роботи учня. Головне правило вступу до „Еліти“ – особистий інтерес та захоплення школяра.

Мета й завдання товариства:

1. залучити учнів до пошукової роботи, ознайомити їх з методами та прийомами наукових досліджень, навчити працювати з науковою літературою, спілкуватися з науковцями;
2. навчити створювати науково-дослідницькі роботи відповідно до вимог, що діють у МАН, у вузах;
3. опанувати форми й методи наукового дослідження, що дасть можливість успішно навчатися у вищих навчальних закладах;
4. надати можливість оволодіти позапрограмним матеріалом за обраною темою наукового дослідження;
5. навчити гармонійній співпраці з учителем-керівником, працівником вузу, представником громадськості, які залучені до виконання конкретної наукової роботи.

ПРАВА І ОБОВ’ЯЗКИ ЧЛЕНІВ „ЕЛІТИ“

Робота членів наукового товариства будується на принципах:

- добровільності (добровільний вступ учнів до товариства, добровільна співпраця спеціалістів з учнями);
- обов’язковості (обов’язкове виконання вимог та планів керівників пошукових проектів, наукових робіт);
- дисциплінованість та тактовність;
- сумлінність у виконанні доручень;
- дотримання етичних норм поведінки, спілкування.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ „ШКІЛЬНА НАУКОВА ЕЛІТА”

ЕТАПИ РОБОТИ	ЗМІСТ РОБОТИ
1. Підготовчий етап (січень – серпень 2007 р.)	<ol style="list-style-type: none"> Створення творчої групи вчителів, батьківської громадськості, керівників позашкільних закладів, яка розробляє концептуальні положення проекту. Теоретичний аналіз наукових джерел, необхідних для реалізації проекту. Вивчення рівня готовності педагогів та їх підготовка до процесу практичної реалізації проекту в освітній діяльності школи. Відбір наукових консультантів з числа батьківської громадськості, промислової еліти міста. Навчання вчителів за програмою „Intel@Школа майбутнього”.
2. Діагностико-прогностичний етап (вересень – грудень 2007 р.)	<ol style="list-style-type: none"> Розробка моделі випускника Школи Педагогічної Гармонії. Розробка моделі сучасного педагога. Розробка нормативних документів за програмою проекту: Статут, Положення про наукове товариство, його атрибути, план роботи. Діагностичні опитування педагогів щодо вміння працювати з обдарованими дітьми, готовності до наукової праці. Встановлення зв'язків з міськими філіями МАН, з відповідними кафедрами вузів, з бібліотеками, використання ресурсів Інтернету.
3. Практичний етап (січень – грудень 2008 р.)	<ol style="list-style-type: none"> Створення шкільного наукового товариства „Еліта”, вибір членів Ради. Вибір теми для наукових робіт учнів, складання плану написання роботи, графіка консультацій за означеною темою. Розширення кола консультантів, встановлення зв'язків з різними установами, де можна отримати необхідну інформацію за обраною науковою темою. Викладання курсу за вибором „Основи наукових досліджень”. Складання рекомендацій щодо написання та захисту рефератів, наукових робіт. Організація та участь у шкільній науково-практичній конференції, у міському та обласному етапах захисту учнівських наукових робіт у різних філіях МАН. Участь в обласних науково-практичних конференціях. Участь у предметних олімпіадах, курсах „Левеня”, „Кенгуру”, турнірах інтелектуалів.
4. Узагальнюючий етап (січень – травень 2009 р.)	<ol style="list-style-type: none"> Підсумкова діагностика учнів, учителів, консультантів, які брали участь в апробації проекту. Аналіз отриманих даних. Узагальнення результатів реалізації проекту, корекція та планування подальшої роботи з означеної проблеми. Створення системи оцінювання за методом портфоліо.

Основні напрями в роботі:

1. Створення іміджу школи (огляди-конкурси щодо оформлення шкільного будинку, території, навчальних аудиторій; введення шкільної символіки, формених елементів одягу, розробка й удосконалення традиційних ритуалів, свят; фіксація та збереження того, що є шкільною історією).

2. Створення атмосфери пізнавального комфорту (система діагностики інтелектуальних особливостей школяра-дослідника, участь батьків в актуалізації пізнавальних можливостей своєї дитини).

3. Формування в учнів культу знань, умінь, навичок, досвіду успішної пізнавальної діяльності, поваги до результатів розумової праці.

4. Проведення різноманітних справ, що мають характер змагань: олімпіад з предметів, конкурсів творчих робіт, презентацій власних пошуково-дослідницьких проєктів.

5. Включення в навчальний план курсів, спрямованих на розвиток уміння вчитися, організацію наукових досліджень, курсів „Пізнай самого себе”, „Зроби себе сам”.

6. Проведення тренінгів з розвитку креативних характеристик мислення, емоційно-вольової сфери, самоорієнтації, саморефлексії; організація занять за ТРВЗом (теорією розв'язання винахідницьких задач).

7. Створення наукового товариства „Еліта” (планування науково-дослідницької роботи учнів та вчителів, проведення установчих

та звітних загальношкільних науково-практичних і науково-теоретичних конференцій, участь у філіях МАН, у конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт, підбиття підсумків виступів юних науковців у предметних олімпіадах, конкурсах, інтелектуальних турнірах, діагностика успішної подальшої роботи).

Очікувані результати:

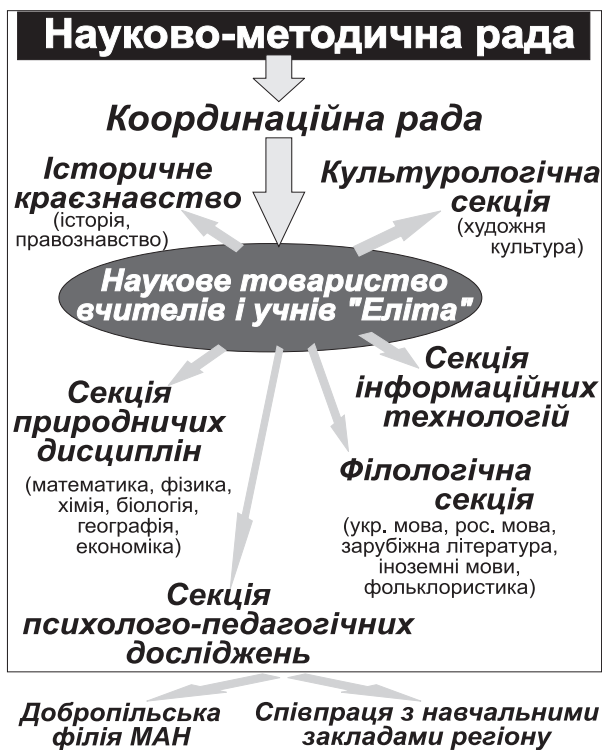
Для учнів сформовані:

- ключові життєві компетентності;
- уміння самостійно реалізувати свій вибір, відповідальність за свій успіх у житті, можливий лише в результаті наполегливої праці;
- особистості випускника, здатного до змін і нововведень у різних галузях суспільного життя.

Для вчителів:

- формування нової особистості педагога-фасилітатора;
- поширення та підвищення якості освітніх послуг у зв'язку зі стрімкими змінами в освітньому процесі, готовність працювати в інноваційному режимі, зокрема створення умови для розвитку, самоствердження та реалізації особистості, а також основні напрями задоволення учнів у здобутті високого рівня освіченості з предметів базового компонента згідно з Державним стандартом.;
- володіння мистецтвом комунікативності;
- створена цілісна система відслідкування рівня сформованості ключових компетентностей учнів.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ РОБОТИ шкільного наукового товариства

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш.А. Единство цели: Пособие для учителя. — М.: Просвещение, 1987.
2. Бондар Л. Проблеми громадянської компетентності // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2003. — № 3. — С. 64.
3. Волобуєва Т.Б. Розвиток творчої компетентності школярів. — Харків: Основа, 2005.
4. Державна національна програма „Освіта” („Україна XXI століття”). — К.: Райдуга, 1994.
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Освіта України. — 2004. — № 5.
6. Ключевые компетенции как результат образования. [Online]. Доступ НТТР: <http://www.mega.educat.samara.ru/download/docs/3/148.ppt/>
7. Кузнецов А.А. Базовые и профильные курсы: цели, функции, содержание // Стандарты и мониторинг в образовании. — 2003. — № 5. — С. 30-33.
8. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні. — К.: К.І.С., 2003. — С. 13-41.
9. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. — 2003. — № 2. — С. 58-64.
10. Чернишова Р., Андрюханова В. Мета сучасної школи — компетентність // Директор школи. Україна. — 2001. — № 8. — С. 91-96.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

ЯК ШКОЛИ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРОЛО- ГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ

*Інноваційна
школа*

**Людмила
ІСАКІЄВА**

Директор
Горлівського
НВК „ЗОШ
I-III ст. № 14 –
багатопрофільний
ліцей «Лідер»”

**Лариса
КУЗНЕЦОВА**

Заступник ди-
ректора з НМР
Горлівського
НВК „ЗОШ
I-III ст. № 14 –
багатопрофільний
ліцей «Лідер»”

Розвиток су-
часного су-
спільства,
його політична
та фінансова
успішність зале-
жать не стільки
від економічних
показників (вони
є лише матері-
альним результа-
том реалізованої

ідеї), скільки від особливос-
тей ментальності та рівня
розвитку самосвідомості суспі-
льства. Неможливо не за-
значити, що зараз в Україні
гостро стоїть питання роз-
витку позитивних уявлень
молодих людей про світ та

про своє місце в
ньому, уявлень
про свою націо-
нальну та куль-
турну прина-
лежність. У наш
час на цьому
питанні багато
спекулюють.
Але школа пови-
нна знайти свій
шлях, сторонній
від зайвої за-

політизованості, який би
дозволив сформувати гро-
мадянина майбутнього, лю-
дину, яка відчувала би себе
невід’ємною частиною нації
та була здатна успішно ре-
алізуватися в різних сферах

життя (в особистому житті,
у межах обраної професії, у
соціальної сфері тощо). Це
можливо, на нашу думку,
якщо в людини будуть сфор-
мовані стійкі моральні пріо-
ритети, розвинуто уявлення
про національну культуру.
Саме вона є трансформато-
ром уже створених століт-
тями етичних та духовних
установ того чи іншого на-
роду. Основним моментом
у визначенні рівня розвитку
культури є „ступінь її стій-
кості”, тобто „безперерв-
ність і зміст процесу пере-
дачі культурних цінностей
від покоління до покоління,
що створює тканину духо-
вного життя суспільства”.
У даному випадку поняття
„культура” розглядається
не у вузькому змісті як су-
купність виробничих, суспі-
льних і духовних досяг-
нень людей, а в широкому,
– „культура як пошук сенсу
людського існування, як
форма одночасного буття і
спілкування людей різних
культур, як сфера самодетер-
мінації особистості...” Сюди
можна віднести не тільки
художню культуру, але й
культуру міжособистісних і
міжетнічних взаємин, куль-
туру побуту і культуру мови,
національні та сімейні тра-
диції тощо. Таке визначення

культури показує її всеосяжний характер і демонструє значимість цього поняття не тільки в духовній, але й у соціальній, економічній, політичній областях.

Два важливих життєвих інститути є центрами передачі культурного досвіду минулих поколінь і формування сучасного — це родина і навчальні заклади. Саме тут різноманітні культурні цінності створюються, сприймаються, використовуються, змінюються, відкидаються, накопичуються. Школа займає в цій системі особливе місце, тому що вік від 6 до 18 років — це час для засвоєння і вироблення навичок самостійного створення таких цінностей.

Світ став складним, взаємозалежним, цілісним, полікультурним, він швидко змінюється. Тому зросла відповідальність освіти за підготовку людини, здатної жити в нових умовах. В якості такого суб'єкта соціально-історичного та культурно-відтворюючого, виступає гармонійна, моральна, духовно розвинена людина, що вибирає здоровий спосіб життя та вміє не тільки вписатися в навколишній світ, але й активно діяти в ньому, бути суб'єктом своєї життєдіяльності, стратегом власної долі. Ось чому організація роботи навчального закладу з урахуванням культурологічного підходу є актуальною.

Відповідаючи основній життєвій задачі, освітня система постала перед необхідністю внесення кардинальних змін у зміст та організаційні форми свого функціонування, вимагає

Побудова школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів як цілісної педагогічної системи базується на наступних принципах: культурологічності, комплексності, диференційованості, аксеологічності, багатоаспектності, послідовності і на принципі особистісно інтегрованого підходу до учня.

Культурологічний принцип передбачає процес активного цілеспрямованого розвитку та саморозвитку школярів у напрямі осягнення, відтворення та множення культурних цінностей.

Принцип комплексності базується на розробці особливого підходу до викладання предметів інваріантної та варіативної частин навчального плану з урахуванням культурологічного аспекту, а також створення цілісного освітнього простору (школа, державні і громадські організації, інші навчальні заклади міста й області, позашкільні установи), в якому відбувалося б становлення особистості, здатної до культурної творчості.

Принцип диференціації передбачає диференціацію задач, засобів і планованих результатів в освоєнні національної і світової духовної спадщини, у визначенні доступних дітям способів творчої діяльності. Диференціація повинна проходити, по-перше, з урахуванням віку, по-друге, рівня духовного й інтелектуального розвитку, по-третє, сімейних і національних особливостей.

Принцип аксеологічності вимагає формування в учнів стійких світоглядних уявлень про загальнолюдські цінності як невід'ємну складову будь-якого демократичного суспільства.

Принцип багатоаспектності реалізується в сполученні культурологічних, соціальних, психологічних, освітніх та виховного аспектів.

Принцип послідовності передбачає, що цілі і задачі системи навчання і виховання в закладі повинні бути розділені на стратегічні та поточні, і на кожному етапі можливість реалізації поставлених цілей і задач повинна підтримуватись відповідним ресурсним забезпеченням.

Принцип особистісно інтегрованого підходу до розвитку учня вимагає урахування специфіки його емоційно-психічного і духовного життя та реалізації індивідуального підходу при організації навчально-виховного процесу.

Провідним з визначених принципів є культурологічний, який не тільки розкриває змістовну складову концепції, але й методологічну, демонструючи з іншими шістьма підходи до формування дійсно культурної людини.

Філософія школи реалізації культурологічного підходу повинна відображати гуманістичні ідеї взаємозв'язку всіх учасників навчально-виховного процесу та базуватися на наступних **принципах**:

- Освіта не просто є частиною культури, а відіграє в ній стрижневу роль. Це культуроформуючий і культуророзвиваючий процес.
- Школа є центром духовного, патріотичного, естетичного й етичного виховання учнів, це цілісне духовно-матеріальне середовище, що відтворює модель реального соціокультурного простору.
- Змістом процесів розвитку людини (освіти й виховання) є реальна зміна його місця у світі та самого цього світу.
- Справжній духовний розвиток людини можливий лише в результаті активного духовного життя.
- Моральні норми закладаються не шляхом моралей, а в активній моральній практиці.
- Гуманна людина може бути вихована такою лише при гуманному вихованні. Тільки тоді діяльність учня в школі здобуває статус внутрішньо вільної й творчої.
- Лише небайдужий, діяльний, компетентний, творчий педагог може виховати посправжньому культурну людину.
- Впровадження інноваційних форм і методів організації навчально-виховного процесу – не данина моді, а вимога часу, що допомагає виховати творчу і самостійно мислячу особистість.
- Рефлексія є невід'ємною частиною культурної людини. Формування і розвиток рефлексивних навичок і вмінь – основа продуктивної інноваційної навчально-виховної діяльності.
- Високий рівень самосвідомості учнів можна виховати лише при глибокому вивченні національних традицій і національної історії.
- Збагнення цінностей національної і світової культури можливе лише у випадку активного включення учнів у процес відтворення культурних цінностей.
- Розвиток тісних партнерських відносин з батьками учнів є запорукою успіху у формуванні гармонійної особистості.
- Створення умов для успішної соціалізації і позитивної культурологічної практики учнів можливе при налагодженні партнерських взаємин з державними і громадськими організаціями, іншими навчальними закладами.
- Високий рівень освіченості і культури учнів – застава успішного професійного й особистісного самовизначення в майбутньому.

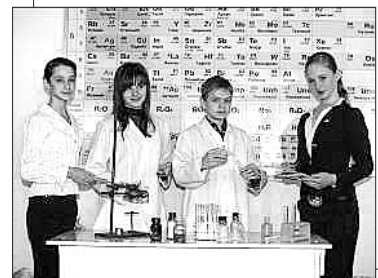
Місія такої школи полягає у формуванні творчо розвиненої, культурної, гуманної і толерантної особистості, патріота своєї Вітчизни, що володіє високими моральними підвалинами, здатного до самовизначення, самовираження і проектування успішної життєвої парадигми.

іншого, більш глибокого розуміння виховання та інших підходів до керування навчально-виховним процесом, формування його змістовної сторони. *Розробка нових принципів, методів і засобів виховання особистості містять у собі:*

- соціальний запит (батьки, суспільство);
- створення нової освітньої практики, що інтегрує процеси навчання, виховання і розвитку;
- створення умов для ефективного і продуктивного впровадження досягнень педагогічної науки в практику роботи школи;
- створення умов для оволодіння культурними цінностями, що вже існують;
- створення умов, що забезпечать індивідуальну культуротворчу діяльність, професійне становлення особистості, розкриття її здібностей і

Шкільний Євроклуб.

Керівник клубу – учитель англійської мови Сокіл С.О.

формування нового мислення.

Вирішуючи задачі гармонійного розвитку людини в нових соціально-історичних і культурних умовах, ми виходимо з принципових ідей видатних вітчизняних і закордонних педагогів, психологів. Концепція Школи, що реалізує культурологічний підхід до навчання і виховання учнів, ґрунтується на Концепції художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, розробленої творчим колективом співробітників лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання АПН України під керівництвом завідувача лабораторією, автора концепції Масола Л.М., „Технології саморозвитку особистості школяра” Г.К. Селевко.

З метою реалізації місії закладу та пріоритетних задач його розвитку була створена багатоаспектна модель Школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів. Вона побудована з урахуванням таких необхідних складових формування світосприйняття, як вплив на дитину не тільки школи, але й держави, суспільства, родини, однолітків, засобів масової інформації. І всі ці складові знаходяться в постійній взаємодії. Тому, розглядаючи модель Школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів, доцільно розглянути парадигму взаємодії всіх складових (схема 2).

Сучасна школа має безліч засобів формування культурологічних знань та

Схема 1

Реалізація компетентнісного підходу до визначення моделі сучасного випускника Школи реалізації культурологічного підходу до навчання та виховання школярів

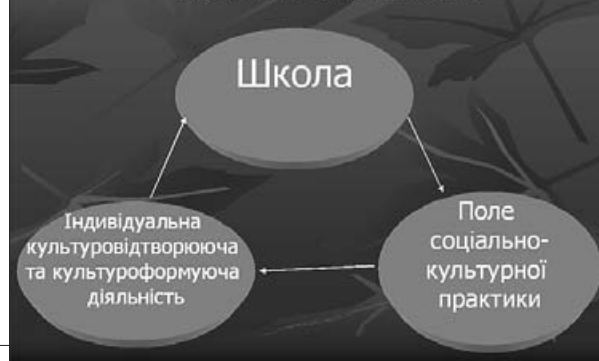
Схема 2

Складові формування світосприйняття дитини

Схема 3

Загальні елементи структури формування компетентного випускника Школи реалізації культурологічного підходу

Модель школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів передбачає:

- нову філософію освіти і виховання. Особливо важливим для розвитку нових підходів до навчання і виховання є зміна соціальної і життєвої ролі знань і пізнавально-творчих можливостей людини;
- корекцію місії, цілей і задач школи з урахуванням культурологічного підходу;
- новий зміст освіти. У зв'язку зі зміною підходів до організації навчально-виховного процесу відбувається корекція змісту і моделей навчання як організації пошуково-дослідницької, навчально-ігрової, моделюючої діяльності, навчання як організації активного обміну думками, творчої дискусії;
- нові підходи до визначення структури навчального плану (пріоритет соціальних і гуманітарно-естетичних дисциплін, розширення мережі предметних гуртків, предметів і курсів за вибором культурологічної й етичної спрямованості: „Культурологія”, „Особливості ділового спілкування” тощо, психологічних гуртків: „Я і світ”, „Знаю, можу, вмю” тощо). Розширення мережі предметів культурологічної спрямованості повинно сприяти формуванню в учнів цілісної картини світу. Саме предмет „Культурологія” базується не на застарілому розумінні культури як сукупності створених людством духовних цінностей (що демонструє предмет „Світова художня культура”), а на розумінні ролі культурних, політичних, суспільних, особистісних процесів у формуванні поглядів людини на світ; переосмислення ролі й підходів до реалізації міжпредметних зв'язків на уроках і в позакласній діяльності. Розвиток взаємозв'язку гуманітарних і природничо-математичних предметів з метою вирішення поставленої задачі. У зв'язку з тим, що обрані навчальним закладом профілі: математичний, естетичний і економіко-правовий – є затребуваними, вносити зміни в загальну структуру профільної школи навчального закладу немає потреби. Реалізація культурологічного підходу тут буде відбуватися, в основному, за рахунок інтеграції знань учнів і реалізації міжпредметних зв'язків на уроках;
- продовження роботи з упровадження інноваційних форм і методів навчання й виховання в практику роботи школи (реалізація компетентнісно орієнтованого підходу до організації навчально-виховного процесу, впровадження проектної технології, впровадження портфоліо як нової форми визначення рівня розвитку й досягнень учня). Використання таких форм і методів навчання і виховання забезпечить ефективний розвиток і саморозвиток індивідуальності дитини – його пізнавальних процесів, особистісних і духовно-моральних якостей;
- психологічний супровід навчання і виховання учнів. Продовження експерименту по впровадженню психолого-педагогічної системи О.В.Киричука „Універсал”, активізацію роботи шкільного психологічного центру, розробку разом із предметними кафедрами методичних рекомендацій з викладання предметів комунікативної спрямованості;
- активізацію роботи Малої академії козацтва (МАКа) як діючої моделі науково-ділового спілкування, участь членів Малої академії в студентських наукових конференціях у вищих навчальних закладах міста;
- створення Євроклубу, формування навичок міжнаціонального спілкування учнів, розвиток полікультурної і загальнокультурної компетентностей;
- реалізацію нових підходів до організації роботи з

Заняття з профільного предмету „Хореографія”

Фестиваль „Естафета поколінь”

Шкільний конкурс „Зірки та зіроньки”

Засідання Малої академії Козацтва

об'єктивних уявлень учнів про світ, світоглядних позицій, предметних, міжпредметних і ключових компетентностей. Грамотне використання цих засобів дасть можливість на основі знань учнів сформуванати навички та вміння їхнього практичного використання (компетентності), а на основі цього сприяти розвитку позитивного ставлення до навколишнього світу.

Усі ці аспекти були враховані при створенні моделі закладу (див. вріз на С.54) та можуть бути представлені у взаємодії трьох ключових компонентів: школи, поля соціально-культурної практики учнів та поля індивідуальної культуровідтворюючої та культуроформуючої діяльності (схема 3).

Роль державних і громадських організацій у розв'язанні поставлених задач реалізується в нашій моделі через державно-суспільну модель керування навчальним закладом та інші форми взаємодії. Так, у вищій орган керування школою, Велику Раду, що обирається загальношкільною конференцією, входять не тільки представники педагогічного колективу школи, а й учні, представники засновника навчального закладу (Горлівської міської ради) і громадськості (Шкільної батьківської ради, громадських організацій: Союзу патріотів козацтва, військовослужбовців і правоохоронних органів України, Союзу ветеранів м. Горлівки). Зазначені державні і громадські організації здійснюють не тільки контроль за діяльністю навчального закладу,

- обдарованими дітьми. Навчання таких учнів за індивідуальними планами;
- розвиток учнівського самоврядування на основі народних традицій і тісного зв'язку з громадськими організаціями міста, Союзом патріотів козацтва, військовослужбовців і правоохоронних органів України, Союзом ветеранів м. Горлівки;
 - створення шкільної газети і розширення експозиції шкільного музею;
 - розширення контактів з цікавими і видатними людьми: першим українським космонавтом, горловчанином А. Волковим, горлівськими письменниками і поетами;
 - зміну підходів до організації виховної роботи, коли разом з дитиною буде вибудовуватися ціннісне ставлення до себе, до світу, зокрема до культури;
 - розширення партнерських відносин з державними і громадськими організаціями, іншими навчальними закладами і позашкільними установами міста й області;
 - систематизацію всієї діяльності школи на основі культурологічного підходу: з'єднання в єдину систему навчальної, виховної сфер і сфери дозвілля.

Схема 4

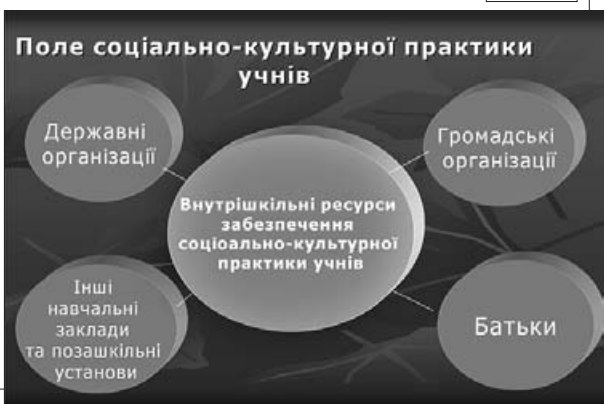

Схема 5

а також формують поле для соціально-культурної практики (робота над спільними проектами, проведення спільних заходів, наприклад, „Естафета поколінь”, участь у суботниках, листування, проведення творчих

зустрічей і Уроків пам’яті, надання шефської допомоги ветеранам), що є необхідною частиною моделі Школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів (схема 4).

Такий комплексний підхід дозволить нашій школі стати культуророзвивальним центром, робота якого буде сприяти удосконаленню актуальної культури, створенню потенціалу майбут-

ЯКОСТІ КОМПЕТЕНТНОГО ВИПУСКНИКА

Школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів

- визнання значимості власної особистості як творця своєї життєвої парадигми, що володіє індивідуальними психофізичними особливостями;
- здатність до самовизначення, саморозвитку, самовиховання і самоосвіти;
- освіченість, що має виборчий характер, основним критерієм якої є сутнісний аспект змісту освіти;
- креативність, самостійність;
- здатність відтворювати моральні цінності, властиві особистості з духовною спрямованістю, уміння протистояти проявам соціальної моралі, що суперечать моральності і загальнолюдським цінностям;
- висока культура спілкування у всіх її проявах;
- здатність протистояти маніпуляціям, спрямованим на особистість;
- володіння волею і здатність нести відповідальність за свої дії;
- толерантність, поважне ставлення до чужої позиції;
- ведення здорового способу життя.

МОДЕЛЬ ПЕДАГОГА як учасника освітньої взаємодії

Педагог повинен володіти:

- гуманістичним світоглядом, що визнає як головну цінність людську особистість, позитивним відношенням до дітей;
- високим рівнем культури, демонструвати своїм поведінням повагу до загальнолюдських моральних і духовних ідеалів, бути активним учасником культуротворчого процесу;
- професійною компетентністю (знанням навчального предмета, методики його викладання, вікових особливостей дітей, високим загальнокультурним рівнем тощо);
- основними педагогічними здібностями (комунікативними, перцептивними, конструктивними, креативними, прогностичними, саморегуляційними, науково-дослідницькими тощо);
- умінням разом з дитиною вибудовувати відношення до самого себе, до світу, зокрема до культури;
- основами педагогічної техніки (уміння керувати власним емоційним станом, володіння комунікативними психотехніками, техніками інтерактивної взаємодії тощо);
- здатністю до високого рівня емпатії та рефлексії.

Схема 6

Роль державно-громадських організацій у функціонуванні поля соціально-культурної практики учнів

У літньому профільному таборі „Лідер” на березі Чорного моря

Заняття факультативу „Кіно та література”

ньої особистості і реалізації **моделі компетентного випускника** Школи реалізації культурологічного підходу до навчання і виховання учнів (див. вріз на С. 56).

Для вирішення поставлених задач необхідно орієнтуватися і на конкретну **модель педагога** як учасника освітньої взаємодії, куратора, що направляє розвиток як кожної дитини, так і дитячого колективу в цілому (див. вріз на С. 56).

Реалізація культурологічного підходу до організації навчально-виховного процесу у закладі дасть змогу:

- школі стати специфічним соціокультурним, культуроформуючим та культуророзвиваючим середовищем, відкритим для контактів з іншими закладами та організаціями, здатного нейтралізувати зовнішні антиестетичні впливи на дитину макросередовища та виконувати арттерапевтичну і превентивну функції щодо девіантної поведінки учнів;
- залучити батьків до творчої співпраці, що сприятиме збереженню народних традицій і звичаїв та забезпеченню духовної спадкоємності поколінь;
- виховати в учнів повагу до системи людських цінностей, збагатити їх емоційно-почуттєву сферу, стимулювати образно-асоціативне мислення, сформувати світоглядні уявлення, естетичні оцінки, ідеали, переконання, що зумовлюють її позитивне ставлення до світу: природи,

суспільства, людей, самого себе;

- змінити педагогічні підходи до навчання та виховання сучасної дитини, що дозволить змінити відносини між учнями та вчителями з менторських на партнерські та формувати в учнів особистісно-ціннісне ставлення до дійсності, здатність до самореалізації учнів, потребу в духовному самовдосконаленні.

Від редакції

ВІДГУК

на програму „Школа майбутнього”

Одним із сучасних освітянських проєктів, спрямованих на удосконалення національної системи освіти, є державна соціальна програма „Школа майбутнього”.

Але, на нашу думку, ефективне впровадження державної Програми, реалізація інноваційних проєктів на виконання Програми можливе за таких умов:

- удосконалення нормативно-правової бази галузі освіти в цілому, зокрема експериментальної науково-дослідної діяльності в закладах освіти;
- проведення експериментальної діяльності потребує не часткового, як зазначено в Програмі, а поглибленого наукового дослідження із залученням фахівців-педагогів, психологів, медиків, соціологів тощо;
- реалізація Програми потребує значного матеріально-технічного забезпечення, що є неможливим в умовах кризи для органів міського самоврядування, а спонсорські внески в малих містах і селах значно обмежені.

Н.Ф. Денисова,
директор Зугреської ЗОШ №9

ЧИМ Є ДЛЯ ОСВІТЯН ВИСТАВКИ „Інноватика в освіті України” Й „Сучасні навчальні заклади” ТА ЯКИМИ ЇМ БУТИ?

Виставка як перша, так і друга в житті освітян – значима подія! Це чудова можливість продемонструвати свої напрацювання, досягнення усім освітянам держави, почути оцінку та зауваження практиків і теоретиків. Звичайно, це трибуна, з якої можна заявити про себе.

Але це ще й величезна організаційна робота, щоб зібрати колег, вирішити безліч наболілих питань, з'ясувати найактуальніші з них, щоб проінформувати нашого директора, читача журналу. Бо своїм покликанням вважаю впливати на зміну реального статусу вчителя, освіти

в державі, якого не чують і не бачать, а сама галузь як фінансувалась за залишковим принципом, так і залишилося донині. До пріоритетності їй ще далеко. Змінам на краще слугують наші проекти, форуми, круглі столи, виставкові стенди журналу – всі заходи сприяють зазначеній меті – утвер-

дженню авторитету вчителя, директора, школи, освіти.

Які реальні кроки можна зробити сьогодні, щоб статус педагога заслужено став значимим у суспільстві, професія учителя – престижною, а школа – осередком інтересів держави? Звичайно, привернути увагу через пресу, мас-медіа, ЗМІ. Одним з таких рупорів освітянської спільноти є всеукраїнський науково-практичний журнал „Директор школи, ліцею, гімназії”, що став ініціатором й організатором Всеукраїнського проекту АПН „Педагоги-новатори в Україні”, який з кожним кроком набуває популярності в Україні, адже його герої – герої освітянської ниви, сподвижники педагогіки, творчі й неординарні особистості, яких має знати не лише Україна, а й світ. Цей проект від моменту свого народження з 2006 року до сьогодні проводиться саме в рамках роботи виставки „Інноватика в освіті України”, бо те, що презентують учасники проекту, – неповторний досвід, напрацювання не одного року, апробовані ідеї, що дають реальні результати.

Організатори виставки разом з нами, ініціаторами Проекту, дієво сприяють тому, щоб кожен з них відчув, що його робота потрібна країні, суспільству, і щоб його зірка яскраво

Ольга ВИГОВСЬКА

Головний редактор
Всеукраїнського
науково-
практичного жур-
налу „Директор
школи, ліцею,
гімназії”

палала на освітянському обрії. А різноманітні нагороди від МОН, АПН і виставки та церемонія нагородження ще й укріплюють професійний та патріотичний дух освітян.

Виставки – це ще й люди, які їх організують, тож кожна виставка – це й зустріч з друзями, колегами. У даному випадку – з **Віталієм Васильовичем Соколом, Лесею Харитоновною та Світланою Рудько**. Хочеться їм сердечно подякувати за небайдужість до вчителя, до проблем освіти, їх ставлення до вчителів є прикладом для всієї української громади – він вартий наслідування.

Але один в полі – не воїн, а одному педагогу школи й освіти в цілому не підняти. Тому як друкований орган, рупор сучасної освіти, у день відкриття цьогорічної виставки журнал збирає директорів шкіл України й діаспори, освітянських керівників і вчених як з України, так і з ближнього й далекого зарубіжжя на Другий міжнародний форум освітянських керівників **„Лідери української школи: директор навчального закладу у багатовекторному сучасному просторі”**. Ми намагатимемось зробити ще один крок вперед, щоб нас чули, розуміли й шанували в країні, щоб Уряд нарешті усвідомив, що в державі є найпріоритетніша галузь – освіта, а її повноважні представники – директори шкіл, бо хто заперечить аксіому, що „державою школою стоїть!”. Час піклуватись про школу та її директора настав, якщо думаємо про майбутнє країни, а воно нам, педагогам, не байдуже. Відповідальність за освіту – стовідсотково в компетенції Уряду. Але поки що всю відповідальність освітяни перебрали на себе, бо вважають, що „порятунок потопаючих – справа їхніх рук”. Цим і займемось на Форумі, що проводитиметься в рамках Виставки (про форум читайте у наших журналах 2010 року).

Наостанок зазначу, що дуже хотілося б, щоб такі наші виставки були подією не лише для освітян, а щоб ними цікавилася вся країна: мас-медіа

щоденно інформували суспільство про доробок освітян, співвітчизники натомість рекламам сумнівного змісту в захваті дивилися б передачі по телебаченню про українських педагогів-новаторів, урядовці один перед одним поспішали б на виставку, щоб пересвідчитися, чи все в державі зроблено для освіти, чи її стан не загальмує розвиток країни, як дієво й невідкладно вирішити ту чи іншу нагальну проблему та ін.

Ось такого статусу бажаю освітянським Виставкам!

ЯК СПРИЙМАЛИСЬ ВИСТАВКИ В МИНУЛОМУ СТОЛІТТІ

Пригадую, як за радянських часів, якщо когось відряджали на виставку досягнень народного господарства (ВДНГ), це вже була нагорода, високе визнання, у першу чергу, плідної праці. Уявіть, як тоді сприймалися виставкові експонати й ті, хто їх представляв. Державне телебачення щоденно працювало на поширення в країні інформації про досягнення її громадян, ефір був наповнений цікавими сюжетами – всі пишалися своїми співвітчизниками. Згадаймо лише фільм-улюбленець усього народу „Свинарка і пастух”. Як майстерно, пафосно й шемливо передана значущість таких виставок не лише в професійному, а й людському житті. Герої фільму – не просто учасники всесоюзної виставки досягнень народного господарства, це герої щоденної, копійної, невтомної праці. У тодішньому суспільстві панувала думка, що потрапити на виставку можна лише тоді, якщо маєш неабиякі виробничі досягнення, і народ шанував своїх героїв, знав їх імена, пишався ними, а методи роботи бралися за зразок.

Не меншим попитом користувалася і виставка в Україні (тодішньому УРСР), адже люди праці відчували свою затребуваність в державі й те, що вони є її справжніми господарями. Почуття гордості переповнювало душу, коли поруч проходили співвітчизники з орденами, які засвідчували, що ця людина є прикладом самовідданої праці, її вклад у розвиток держави – особливий.

Тож виставкам **„Інноватика в освіті України”** та **„Сучасні навчальні заклади...”** (започаткованим МОН, АПН та компанією „Виставковий Світ”) я **бажаю визнання і шанування в країні, високого статусу.**

Все ж слід зауважити, що гідного ставлення до освітян і тоді бракувало. Про це неодноразово нагадував усім наш співвітчизник, донецчанин, педагог-новатор В.Ф.Шаталов, коли запитував тих, від кого це залежало: „Чому не нагороджуєте?!” Такий стан освіти в країні – не лише галузева проблема, вона є загальнодержавною та ще й давньою. Її вирішення – завдання сучасного суспільства.

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА-ПРЕЗЕНТАЦІЯ СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ – 2010

17-19
БЕРЕЗНЯ

**КИЇВСЬКИЙ
ПАЛАЦ ДІТЕЙ
ТА ЮНАЦТВА**

**вул. І. Мазепи, 13,
м. Київ**

- Університети, академії, інститути
- Коледжі, технікуми, училища
- Професійно-технічні навчальні заклади
- Загальноосвітні школи, гімназії, ліцеї
- Позашкільні та дошкільні установи освіти
- Післядипломна освіта, тренінги, спеціалізовані курси, дистанційна форма навчання
- Наукові та методичні центри освіти
- Досвід інтеграції у Європейський та міжнародний освітній простір
- Зарубіжні навчальні заклади
- Міжнародні освітні установи, агенції, освітній туризм, відпочинок дітей
- Моніторинг якості знань, тестування
- Інновації у закладах освіти: технології, проекти, програми
- Наукова діяльність навчальних закладів і установ
- Комп'ютерні та телекомунікаційні системи у навчальному процесі
- Технічні та наочні засоби навчання
- Видавництва навчально-методичної літератури
- Спортивні заклади, гуртки, секції, програми збереження здоров'я
- Сучасні форми і методи у вихованні молоді
- Пропозиції від провідних компаній по працевлаштуванню випускників
- Конкурси для школярів та студентів
- Нагородження переможців у номінаціях: Гран-Прі, медалі: золоті, срібні та бронзові.

ОРГКОМІТЕТ:

вул. П. Лумумби, 4/6, корпус В, оф. 1107,
м. Київ, 01042, Україна

Тел./факс: +38 044 498-42-04, 498-42-05, 498-42-06, 498-42-07

E-mail: expo@vsvit.com.ua, osvita-vs@svitonline.com

Http:// www.vsosvita.com.ua

УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

Ельникова Г.В.

Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: Кол. монографія / За загальною редакцією Г.В. Ельникової. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 572 с. ISBN 978-966-8658-60-0

У монографії розкриваються витoki й поняття адаптивного управління, його сутність та характеристика. Подається концепція спрямованої самоорганізації, що розглядається як філософська основа розвитку управління освітою на адаптивних засадах в умовах інформаційного суспільства.

Книга містить праці представників наукової школи. Їх дослідження висвітлюють еволюційний розвиток адаптивного управління та розробку й застосування відповідних технологій на різних рівнях організації загальної середньої освіти.

Управління
школою

Науково-методичний супровід регіональної моделі школи майбутнього

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ В ОБЛАСНІЙ МЕРЕЖІ ШКІЛ МАЙБУТНЬОГО

Тетяна ВОЛОБУЄВА

Проректор з наукової роботи
ДоноблІППО,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Сучасний етап розвитку середньої освіти в Україні характеризується інтенсивними пошуками нового в теорії й практиці навчання та виховання, активним упровадженням нових освітніх технологій, оригінальних педагогічних ідей, освітніх моделей тощо. Як наслідок, змінюється

зміст освіти, що призводить до новоутворень у цілісній системі навчання і виховання.

Інноваційний шлях розвитку суспільства можливо забезпечити

лише сформувавши покоління людей, які і мислять, і діють по-інноваційному. Звідси – значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, професіоналізму і самостійності в прийнятті рішень, творчості і культури мислення, розвитку інформаційних і соціальних навичок [2, С. 6].

У сучасних умовах гуманізації, демократизації, гуманітаризації навчання та виховання неможливо спиратись на консервативні підходи до середньої освіти. З огляду на це постає питання про створення

нових моделей шкіл, які б задовольняли вимоги суспільства і держави в систематичному проведенні науково-дослідної роботи, спрямованої на удосконалення освітньої системи (див. віз на С.63).

Історично дослідження велися в експериментальних закладах освіти, елітних школах, „школах грамоти”, ліцєях, гімназіях, дослідних станціях, дослідно-виховних закладах тощо. У сучасних умовах для проведення експериментально-дослідної роботи створюються експериментальні педагогічні майданчики. Однак вони недостатньо забезпечують належні умови для проведення наукових експериментів, і тому виникла потреба у створенні та науковому обґрунтуванні діяльності шкіл, які б поєднували дослідну роботу з практикою навчання та виховання.

Нами обґрунтовується ідея, що *Школа майбутнього – це заклад освіти, який системно експериментує соціально значущі освітні нововведення в навчально-виховний процес та забезпечує їх впровадження*. Основою її діяльності є пріоритетні принципи реформування освіти: демократизація, гуманізація, диференціація, гуманітаризація, впровадження нових технологій навчання й виховання, національна спрямованість освіти й виховання,

індивідуалізація навчально-виховного процесу тощо.

Метою Школи майбутнього є реалізація соціально-педагогічних ініціатив, спрямованих на створення нової практики освіти, яка б відрізнялась від існуючої змістом, організаційною структурою, системою управління.

Школа майбутнього розглядається як відкрита, динамічна, соціально-педагогічна система, яка об'єднує учнів, учителів, наукових співробітників, інших суб'єктів навчально-виховного процесу для досягнення освітньої мети.

У закладі формується творча атмосфера, яка передбачає постійне професійне самовдосконалення, виховання почуття поваги до творчої діяльності педагогів та учнів, створення комфортного морально-психологічного клімату, доброзичливості, взаємоповаги, об'єктивної оцінки і самооцінки, відповідальності, критики і самокритики, дисципліни і самодисципліни.

Експериментування та адаптація педагогічних нововведень сприяють переведенню учнів з позиції „споживача” наукової продукції до позиції „співучасника” і „виробника”, переведення вчителів у категорію вчителя-експериментатора.

Високий рівень взаємодії, співробітництва, співпраці школи і Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти є важливим механізмом творчого розвитку педагогічного колективу і засобом розвитку вчителів.

Педагогічна студія новітніх технологій

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Наукові дослідження

До цієї проблеми залучалися такі зарубіжні дослідники, як Й. Гардар, І. Джонсон, Г. Сальє, Г. Скотт, країн СНД – М. Давлетшин, В. Крутецький, І. Михневич, Я. Пономарьов, Б. Теплов, М. Поташник та ін. Аналіз праць цих та інших учених свідчить про доцільність створення розгалуженої та різнорівневої системи навчання і виховання, яка б задовольняла сучасні освітні потреби.

На необхідність організації дослідно-експериментальної роботи в навчально-виховних закладах освіти, на важливість апробації нових педагогічних проєктів, технологій, а також виявлення індивідуальних здібностей та інтелектуального розвитку особистості школярів звертають увагу у своїх публікаціях П.І. Карташова, А.І. Каспаржак, І.В. Каташинська, І.В. Кухарева, М.М. Поташник, Р.Ю. Хрустальова та ін.

Важливість дослідження даної проблеми визначається необхідністю апробування різних моделей середніх закладів освіти, створення системи роботи з учнівською молоддю в цих закладах.

Цю проблему висвітлено в дисертаціях В.М. Алфімова, Л.І. Даниленко, В.В. Коваль, К.В. Макогон, Р.М. Чуйко, Б.Г. Чижевського, В.М. Хайруліної, О.Є. Остапчук, Н.І. Клокар та ін. Однак вона не розглядалась з точки зору системного дослідження та апробування нових педагогічних проєктів, поєднання науки й практики.

Створення експериментальних шкіл пов'язане з іменами видатних учених-філософів: Аристотель, Й. Песталоцці, Г. Сковорода, Е. Мейман, А. Біне, О. Декролі, Є. Клапаред, П. Петерсен, К.Д. Ушинський, П.А. Нечаєв, С.Т. Шацький; сучасних учених – М.М. Скаткін, Ю.К. Бабанський, В.В. Краєвський, І.Я. Лернер, В.М. Монахов, В.В. Давидов, М.І. Махмутов, Д.А. Епштейн, О.І. Маркушевич, Е.І. Монозон, І.Т. Огородніков, М.М. Поташник, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський; педагогів-практиків – О.А. Захаренко, П.М. Гузик, В.М. Алфімов, А.І. Сологуб та ін.

ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ, які характеризують діяльність Школи майбутнього:

- визначення провідної ідеї впровадження педагогічних інновацій;
- створення умов для розробки нормативної бази функціонування школи майбутнього;
- створення умов для розробки і експериментування нових навчальних планів, програм, підручників, посібників, курсів, спецкурсів тощо;
- впровадження посади заступника директора з науково-методичної роботи;
- систематичне проведення науково-методичних семінарів, конференцій, круглих столів, моніторингів тощо;
- систематичне керівництво і консультування науковими працівниками вчителів-експериментаторів;
- створення науково-методичних кафедр;
- наявність у педагогічному колективі вчителів-експериментаторів;
- забезпечення науково-дослідної роботи вчителів шляхом морального та матеріального заохочення й стимулювання, створення відповідної матеріально-технічної бази.

Для успішного функціонування Школи майбутнього необхідне створення відповідних організаційно-педагогічних умов, до яких віднесено організаційні, змістові, технологічні та матеріально-технічні нововведення.

Важливими організаційними нововведеннями є діяльність заступника директора з наукової роботи, який безпосередньо організовує науково-дослідну роботу школи-лабораторії; наукових консультантів, які сприяють їй науково-методичному забезпеченню.

Науково-методична робота в Школі майбутнього здійснюється науково-методичними кафедрами, керівниками яких є вчителі-експериментатори, які систематично займаються науково-дослідною діяльністю під керівництвом наукових консультантів. Результати дослідної роботи обговорюються на засіданнях відповідних лабораторій та підсумкових науково-практичних конференціях.

Психологічна служба забезпечує комфортні умови діяльності школи майбутнього, сприяє фізичному та психічному мікроклімату в педагогічному та учнівському колективах.

Змістові нововведення в школі майбутнього визначаються умовами реформування освіти. До них віднесено: експериментальні навчальні плани, програми; мережа факультативів, гуртків; пріоритетні індивідуальні та групові форми діяльності з учнями.

У навчальних планах школи передбачено виконання державного і шкільного компонента стандарту освіти, факультативні, індивідуальні та групові заняття.

У більшості моделей Шкіл майбутнього вони працюють у режимі повного дня, де в першій половині діти вивчають державний компонент, а в другій половині — дисципліни розвивального циклу.

Години шкільного компоненту використовуються для всебічного розвитку учнів. Передбачено вивчення навчальних предметів, які особливо сприяють розвитку творчих здібностей учнів, формують усебічний гармонійний розвиток особистості.

Технологічні нововведення у навчально-виховний процес Школи майбутнього введено такі: режимні (школа повного дня) та методичні (форми уроків; форми, методи та засоби навчання й виховання).

Створювати сучасні ефективні системи освіти, які відповідають вимогам глобального інноваційного суспільства і дають можливість повноцінно брати участь у ньому кожній людині [1], можуть лише освітяни, які творчо ставляться до своєї діяльності, прагнуть вивчати та впроваджувати нове, перспективне.

Тому стрижневим напрямом підготовки педагогічних кадрів у системі неперервної освіти і розробки науково-методичного супроводу реалізації моделей Шкіл майбутнього в області інститут визначив **формування інноваційної готовності педагогів**.

Під готовністю до інноваційної педагогічної діяльності ми розуміємо особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагогів мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості.

Показники:

- усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці;
- інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;
- зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність;
- готовність до подолання

труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності;

- володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових [3].

Модель підготовки педагогів до використання інноваційних технологій, на думку фахівців (В. Сластьонін, Л. Подимова, О. Козлова), включає такі взаємозумовлені компоненти:

- поінформованість про інноваційну педагогічну технологію шляхом;
- оволодіння змістом та методикою інноваційних педагогічних технологій;
- оволодіння технологією розробки та застосування педагогічних інновацій;
- визначення особистісної позиції щодо необхідності використання інноваційних педагогічних технологій на практиці;
- технологізованість у формуванні компетентності педагогів щодо розробки та використання інноваційних педагогічних технологій;
- результативність підготовки вихователів до використання інноваційних педагогічних технологій та її оцінка.

Тому в системі навчальної роботи інституту ми розробили модель формування інноваційної готовності педагогічних кадрів (див. схему 1).

Центральне місце в моделі посідає Вища школа майбутнього. Вважаємо, якщо реалізується модель Школи майбутнього, то педагоги мають підвищувати кваліфікацію також в інноваційному середовищі.

Схема 2

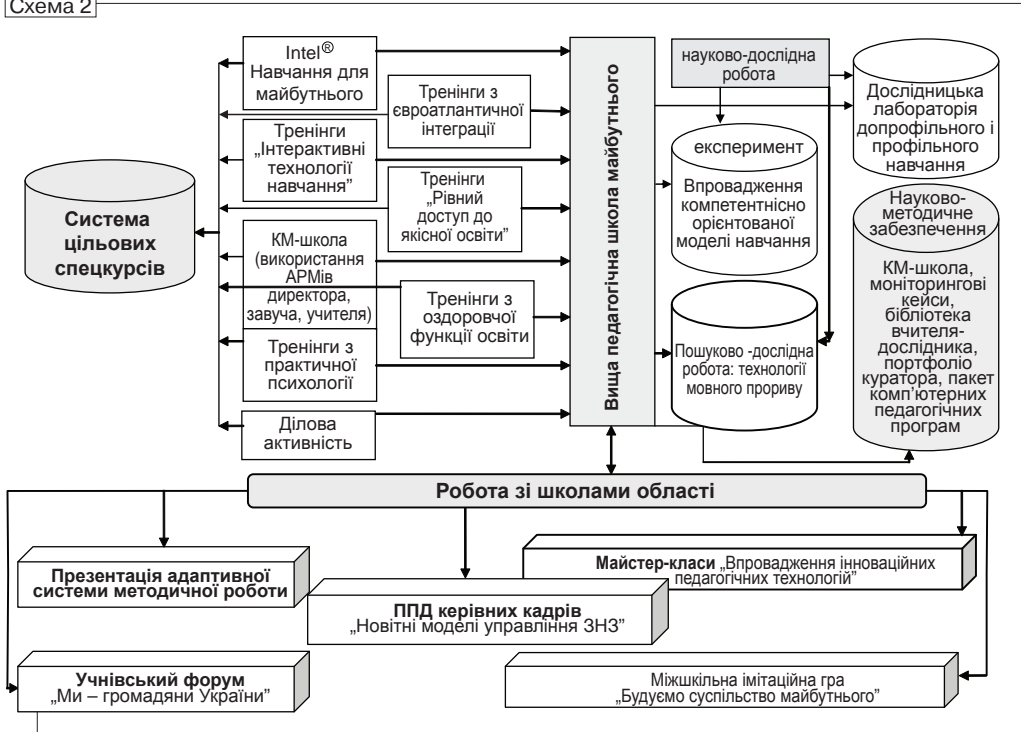
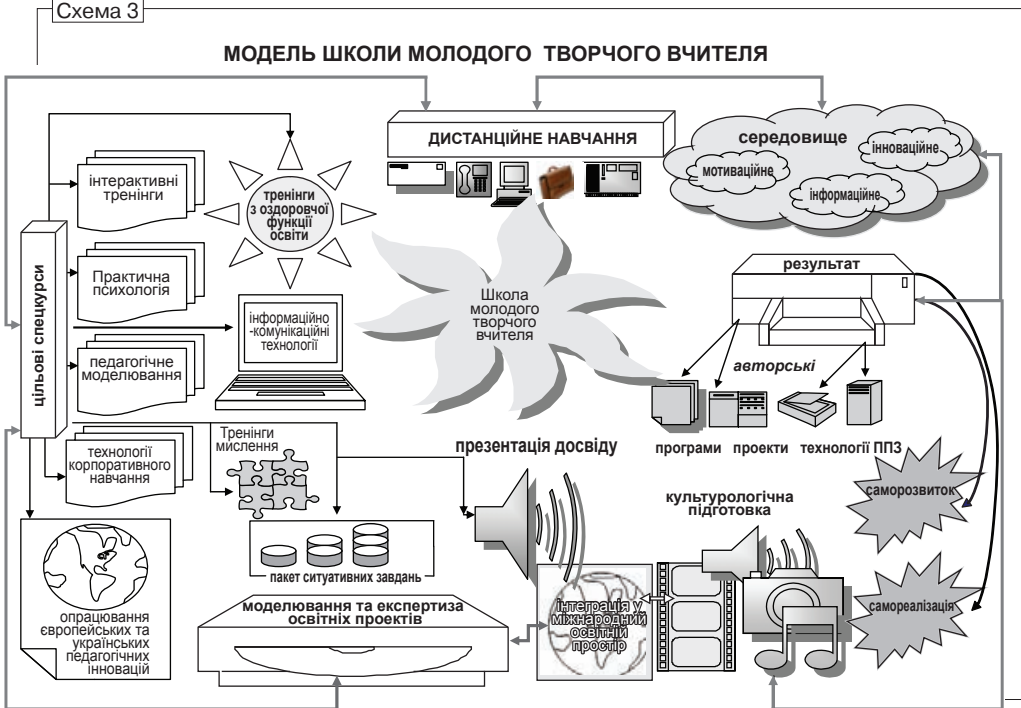

Схема 3

Учителі та керівники обласної мережі опрацьовують новітні педагогічні технології за інтерактивними формами навчання (схема 2). Формування готовності педагогів до інновацій у професійній діяльності відбувається за наявності в процесі підготовки таких умов: забезпечення особистісного самовизначення освітян стосовно свого предмета, змісту, цілей і засобів здійснення педагогічної діяльності; свободи вибору в конструюванні індивідуальних проектів цієї діяльності; суспільної оцінки цінності індивідуальних проектів педагогічної діяльності, що створені педагогами.

Особливу увагу Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти приділяє роботі з молодими педагогами. Саме вони є доброю „сировиною” для формування нового інноваційного педагога.

У рамках Відкритого університету інноваційної педагогіки працюють Школа молодого творчого педагога (схема 3), Школа молодого творчого методиста і Школа молодого директора (див. також С. 198).

Головними цілями університету стали: забезпечення мотиваційного середовища щодо усвідомленого вибору молодими творчими педагогами інноваційних технологій навчання; формування науково-дослідної культури молодих педагогів; стимулювання і розвиток творчої активності молодих учителів.

Серед *різномірних завдань університету* слід виділити:

- опрацювання нових підходів у підвищенні кваліфікації молодих педагогів, формуванні їх професійної компетентності;
- поглиблення психолого-педагогічної підготовки молодих педагогів, здатних вибудовувати навчально-виховний процес на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її можливості, сутності;
- зосередження особливої уваги на проектній діяльності педагогів, забезпечення педагогічного проекту-

вання школи життєвої компетентності (особистий освітній проект);

- забезпечення оволодіння слухачами університету універсальними вміннями, необхідними для творчості, здійснення активних професійних дій і набуття досвіду професіонала.

Таким чином, функціонування Школи майбутнього можливе за умов реалізації компонентів, які характеризують її діяльність, та створення організаційно-педагогічних умов: організаційних, змістових, технологічних, матеріально-технічних. В інноваційних навчальних закладах забезпечується індивідуалізація системи навчання і спрямування освіти на розвиток творчих та інтелектуальних здібностей учнів, для проведення експериментів проводити добір кадрів, які б відповідали меті досліджень. Тому назріла потреба в подальшому розвитку й вдосконаленні професійної діяльності педагога. Задоволення цієї потреби може здійснюватися різними шляхами й засобами. Але найбільш доцільним є формування в педагогів таких рис особистості, що забезпечують творче ставлення до своєї професійної діяльності, тобто готовності до інновацій у процесі цієї діяльності.

Міжнародна конференція. Робота в секціях

ЛІТЕРАТУРА

1. Образование для инновационных обществ в XXI веке. Итоговый документ саммита „группы восьми”. (Санкт-Петербург, 2006) / <http://g8russia.ru/docs/12.html>
2. Програма „Освіта Донеччини. 2007-2011 роки”. — Донецьк, 2007. — 153 с.
3. Словник педагога-новатора / <http://www.cpto1.vn.ua/list.php?c=slovnkp>

Управління
школою

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Зростання темпів розвитку призводить до скорочення циклів оновлення знань... Це створює принципово інші умови взаємодії науки і освіти, ставлячи перед освітою завдання забезпечення процесу безперервної та інтенсивної професійної перепідготовки і розвитку.

Суспільно-політичні зміни в Україні висвітлили нові завдання і проблеми перед системою освіти, і модернізація освіти набула р е а л ь н и х рис.

Стає цілком очевидним і головне питання стратегії розвитку освіти – досягнення нової якості освіти, створення нової моделі школи майбутнього.

На прямих мами особливої уваги та змін стали:

- освітні стандарти;
- нова система оцінки якості освіти на основі компетентісно орієнтованого підходу;
- кредитно-модульна система навчання;
- державно-громадська система управління освітою тощо.

Кожна з цих позицій стоїть, в першу чергу, і системи післядипломної педагогічної освіти.

Характер змін, що відбуваються в освіті, вимагає від системи післядипломної

педагогічної освіти інновацій, гнучкості, динамічності. Удосконалення національної системи освіти, у тому числі й післядипломної, є предметом уваги державних інституцій. Зокрема, Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки, ухвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р. № 396-р, робить важливий акцент на реалізації принципу безперервності освіти та виконання положень Болонської декларації.

Проект „Рівний доступ до якісної освіти”, підготовлений МОН України, акцентує особливу увагу на професійний розвиток педагогічних працівників, необхідність підвищення їх поінформованості, професійного рівня та компетентності з огляду на модернізацію, що відбувається в загальній середній освіті.

Обласна Програма розвитку „Освіта Донецчини. 2007-2011 рр.” серед перспективних завдань визначає:

- розробку довгострокового проекту створення системи якісної освіти дорослих на основі компетентісного підходу;
- удосконалення науково-методичної та організаційно-педагогічної бази;
- розробку моделей компе-

**Лідія
ЧЕРНІКОВА**

Проректор
ДонблППО,
доцент

тентнісно орієнтованих навчальних закладів й активне використання в масовій педагогічній практиці інноваційного досвіду кращих шкіл та педагогів, здатних стати носіями змін в освіті.

Освіта дорослих на основі компетентнісного підходу має стати *головним інструментом модернізації системи освіти*. Пошук шляхів розв'язання цієї проблеми є пріоритетом, що визначає подальший та перспективний розвиток системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Названі чинники зумовлюють необхідність розробки *проєкту*, який у рамках післядипломної педагогічної освіти *забезпечить*:

- моделювання інноваційної системи підвищення кваліфікації та перепідготовки;
- випереджальний характер підвищення кваліфікації з урахуванням розвитку системи освіти, досягнень педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду;
- здійснення поступового переходу до системи безперервного професійного розвитку, орієнтованого на потреби з одночасною розробкою, апробацією та впровадженням нових методик, наукоємних та інформаційно насичених технологій навчання;
- удосконалення змісту навчання дорослих, експериментальне запровадження форм професійного розвитку, які мають слугувати основою для випробування принципу накопичення кредитів.

Чому необхідна система освіти дорослих на основі компетентнісно орієнтованого підходу? Взаємозалежність розвитку освіти та суспільства є очевидною. Сьогодні важливим є розуміння не тільки необхідності того, що система освіти має відповідати замовленню суспільства, потребам особистості, але й розуміння випереджаючої ролі освіти. Трансформаційні процеси в системі освіти України обумовлюють сучасну парадигму становлення особистості – компетентної, конкурентноспроможної, життєздатної.

Це зумовило *визначення загальних тенденцій реформування змісту освіти*:

- розроблення державних стандартів середньої освіти;
- впровадження інноваційних технологій навчання;
- нові системи оцінювання навчальних досягнень учнів та моніторинг якості освіти;
- реалізацію компетентнісного підходу;
- побудову змісту на принципах галузевості та профільності.

Слушною є думка про те, що „... слід переосмислити роль освіти не тільки як пасивного виконавця певного спеціального замовлення, але й як реального середовища, що формує образ майбутнього та механізми його досягнення”¹.

Проблеми та тенденції сучасного розвитку освіти дорослих усебічно аналізуються в працях учених: В. Кременя, Н. Протасової, В. Лугового, С. Калашнікової, С. Щеннікова, В. Бондаря, Г. Єльнікової та ін.

Основними тенденціями сучасного розвитку освіти дорослих є *відкритість, безперервність, трансформація у сферу освітніх послуг*. Більш детальний аналіз кожної із означених тенденцій свідчить, що:

1. Відкрита освіта передбачає провідну роль особистості та її самостійність і активну роль у навчанні, свободу вибору основних параметрів процесу навчання.

2. Безперервна освіта передбачає:

- набуття особистісно необхідних компетенцій;
- зростаючу роль післядипломної освіти та раціональну її послідовність;
- безперервність вищезначеної послідовності впродовж життя.

3. Перетворення освіти на сферу освітніх послуг:

- створення необхідних умов для ефективного навчання;
- орієнтація на індивідуальні потреби й запити споживачів освітніх послуг;
- розширення спектру змісту, видів, форм, методів, технологій навчання;
- інноваційність як ключовий фактор розвитку сфери освітніх послуг.

¹ Бізнес-образование: специфика, программы, технологии, организация / Под общ. ред. С.Р. Филоновича. – М.: Издательский дом „ГУВШЭ”, 2004. – С.161.

Дебати. Курси підвищення кваліфікації

Відкриття конкурсу „Кращий працівник року”. Номінація „Кращий керівник районної методичної служби”

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

(відповідно до „Білої книги...”)

- розвиток базових компетенцій;
- підготовка громадян і суспільства до *концепції освіти протягом життя*;
- прийняття поняття якості в освіті й підготовці фахівців.

Міжнародна спільнота пропонує вважати **основними рисами освіти дорослих:**

- випереджаючий характер;
- орієнтацію на потреби, гнучкість, безперервність;
- орієнтацію на розвиток компетенцій особистості;
- проблемне навчання, зв'язок із практикою, навчання через дію;
- індивідуалізацію та співробітництво;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Як бачимо, в основі „Європейських вимірів” є цінності та методи інноваційної педагогіки, основними постулатами якої є:

- свобода;
- активність;
- співробітництво.

У документі „Біла книга: виклики та шляхи входження у XXI століття”, підписаному главами держав ЄС (1993 р.), акцентується увага на необхідності адаптації системи освіти та професійної підготовки до сучасних і майбутніх потреб суспільства (див. вріз на цій сторінці).

Впровадження компетентнісного підходу як до середньої освіти, так і до освіти дорослих, по суті своїй є педагогічною інновацією й повинно відбуватися засобами педагогічного проектування. Проектування компетентнісно спрямованої освіти передбачає переорієнтацію школи й вчителя в житті особистості, сутності її впливу на неї.

У Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти впроваджується **програмно-цільовий проект „Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісно орієнтованого підходу”** (див. вріз на С. 71).

Проект реалізується на трьох рівнях – обласному, районному (міському) та рівні навчального закладу освіти (відповідно до функцій та плану реалізації проекту).

П л а н р е а л і з а ц і ї програмно-цільового проекту „Модернізація регіональної системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісно орієнтованого підходу” передбачає низку заходів по кожному напрямку.

Напрями реалізації проекту: організаційний, науково-інформаційний, інноваційний, експериментальний, науково-практичний, аналітичний (див. вріз на С. 72).

Науково-практичний напрям:

1. вивчення освітніх потреб педагогів;

2. створення системи моніторингу якості підвищення кваліфікації;
3. експертиза модульного формування навчальних планів;
4. проведення конференцій, семінарів;
5. проведення індивідуальних консультацій в Інтернет-режимі з проблем освіти дорослих на основі компетентнісно орієнтованого підходу;
6. вивчення досвіду організації безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів та методичних служб різних рівнів;
7. створення мережі інноваційних навчальних закладів та поширення кращих зразків практики, що стали результатом їх діяльності через якісне підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Аналітичний напрям:

1. відстеження пілотних, поточних та кінцевих результатів навчання в системі післядипломної освіти;
2. кількісно-якісний аналіз системи забезпечення результативності підвищення кваліфікації;
3. створення бази даних щодо модернізації системи безперервної освіти педагогічних кадрів на основі компетентнісно орієнтованого підходу;
4. узагальнення результатів регіонального дослідження організації навчального процесу на засадах кредитно-модульної системи навчання;
5. підготовка видань з питань модернізації системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісно орієнтованого підходу.

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПРОЕКТ „Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісно орієнтованого підходу”

Стратегічною метою проекту є розробка інноваційної системи безперервної освіти педагогічних кадрів на основі компетентнісного підходу, забезпечення доступності до якісних освітніх послуг усіх учасників освітнього процесу.

Завдання проекту:

1. розробити гнучку, динамічну систему безперервної освіти, формування професійної компетентності педагогічних працівників;
2. модернізувати регіональну систему підвищення кваліфікації та перепідготовки педкадрів через перебудову структури, змісту і способів, наближення курсових заходів до місця роботи слухачів;
3. експериментально перевірити дієвість та ефективність кредитно-модульної системи навчання в умовах післядипломної педагогічної освіти, забезпечити умови для реалізації одного з основних принципів – неперервності освіти, самоосвіти впродовж усього професійного життя;
4. на базі Університету інноваційної педагогіки розробити та запровадити інноваційні моделі навчання дорослих:
 - компетентнісно спрямована освіта як проект;
 - навчання через співробітництво;
 - навчання через дію;
 - розважальне навчання.
5. створити систему мотивації педагогічних працівників до самостійного вибору змісту і форм навчання впродовж міжестабліційного періоду;
6. перевести систему підвищення кваліфікації в індивідуальний режим для створення індивідуальних освітніх траєкторій педагогічних працівників відповідно до фахових потреб і рівня професійної підготовки через використання нових інформаційних технологій та запровадження системи спекурсів;
7. створити систему інформаційної та науково-методичної підтримки навчального процесу;
8. створити систему узагальнення та активного використання в масовій педагогічній практиці інноваційного досвіду педагогічних колективів й окремих педагогів на основі впровадження компетентнісного підходу;
9. розробити ефективну мережу взаємодії та співробітництва методичних служб усіх рівнів, громадських педагогічних організацій щодо забезпечення системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
10. запровадити систему моніторингу результатів та виконання завдань проекту.

Форми реалізації програмно-цільового проекту: курси підвищення кваліфікації, школи інноваційної діяльності в рамках Університету інноваційної педагогіки, фестивалі педагогічних ідей, науково-практичні конференції, Інтернет-конференції, чати, обласні (районні, міські) семінари, семінари-практикуми, тренінги.

Методи реалізації проекту: моделювання, проектна діяльність, діагностика, спостереження, експертиза, порівняння результатів із прогнозованими; презентації, методи рефлексії, якісне дослідження, наставництво, методи кооперативного навчання та критичного мислення.

Учасниками проекту є: структурні підрозділи Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, районні (міські) відділи (управління) освіти, методичні служби всіх рівнів, загальноосвітні навчальні заклади всіх типів і форм власності, громадські організації педагогічних працівників (асоціації).

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Організаційний напрям:

- Розробка та затвердження програмно-цільового проекту „Модернізація регіональної системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентісно орієнтованого підходу”.
- Вивчення стану досліджуваної проблеми у педагогічній теорії та практиці, положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України.
- Аналіз ефективності педагогічного досвіду роботи базових навчальних закладів та методичних служб з питань створення умов для безперервної освіти педагогів на засадах компетентісного підходу.
- Підтримка експериментальних програм щодо організації навчального процесу у вищому навчальному закладі післядипломної педагогічної освіти на засадах кредитно-модульної системи.
- Розробка локальних програмних проєктів щодо модернізації освіти дорослих на засадах компетентісного підходу.
- Розробка методики оцінювання результативності системи безперервної освіти педагогічних кадрів в умовах сучасних завдань освіти.
- Організація роботи обласних лабораторій для здійснення науково-методичних і прикладних досліджень з означеної проблеми.
- Створення тимчасових творчих груп для реалізації програмно-цільового проєкту „Модернізація регіональної системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентісно орієнтованого підходу”.
- Інформування педагогічних, керівних, методичних кадрів щодо розробки та запровадження програмно-цільового проєкту.

Науково-методичний напрям:

- підготовка науково-методичних матеріалів для проведення заходів у рамках реалізації програмно-цільового проєкту;
- створення віртуальних лабораторій, електронних навчально-методичних комплексів для забезпечення інноваційних методик навчання;
- створення бази даних у режимі on-line з інформацією про наявні та існуючі навчально-методичні матеріали в контексті модернізації системи навчання дорослих на основі компетентісно орієнтованого підходу;
- розробка нових навчальних програм для пілотних проєктів, доопрацювання і радикальне поліпшення якості робочих планів та навчальних програм і забезпечення їх відповідності вимогам проєкту;
- проведення навчально-методичних заходів за темою „Навчання дорослих на основі компетентісно орієнтованого підходу”;
- проведення науково-методичних семінарів за темою „Організація кредитно-модульного навчання в системі післядипломної освіти”;
- проведення конференцій та Інтернет-конференцій „Модернізація системи післядипломної освіти на засадах компетентісно орієнтованого підходу”;
- підготовка видань з питань організації безперервної освіти педагогічних працівників;
- консультування методистів, педагогічних працівників з питань модернізації системи післядипломної освіти на засадах кредитно-модульної системи навчання та компетентісно орієнтованого підходу;
- створення електронного банку навчально-методичних матеріалів, Інтернет-джерел (електронних бібліотек, сайтів, каталогів тощо).

Експериментальний напрям:

Здійснення дослідження з проблеми „Організація навчального процесу в навчальному закладі післядипломної освіти на основі кредитно-модульної системи”.

Інноваційний напрям:

1. Організація роботи обласних лабораторій щодо розв’язання проблем:
 - розвиток життєвої компетентності особистості;
 - компетентісний підхід до виховання;
 - моніторинг якості освіти;
 - впровадження інноваційних методик навчання дорослих.
2. Організація роботи творчих груп:
 - з організації навчального процесу на засадах кредитно-модульної системи навчання;
 - з організації роботи Відкритого університету інноваційної педагогіки;
 - з розробки проєкту „Тематичні курси”;
 - з розробки моделі розвитку компетентності спеціаліста;
 - з модернізації навчальних планів та програм на основі компетентісного підходу.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ:

- розробка регіональної інноваційної системи безперервної освіти педагогічних кадрів на засадах компетентісно орієнтованого підходу;
- створення умов для запровадження регіональної системи безперервної освіти, формування професійної компетентності, розвитку творчого потенціалу педагогів;
- запровадження кредитно-модульної системи навчання в післядипломну педагогічну освіту;
- розробка та запровадження нових форм підвищення кваліфікації та моделей навчання дорослих;
- оновлення навчальних планів та програм курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів;
- створення моделі віртуальної школи освітнього менеджменту;
- розробка та реалізація моделі мережевої школи як ефективного засобу підготовки керівних кадрів до створення компетентісно орієнтованої школи;
- створення системи інформаційної та науково-методичної підтримки навчального процесу для реалізації принципу безперервної освіти;
- розробка та впровадження ефективної мережі взаємодії та співробітництва методичних служб усіх рівнів, громадських педагогічних організацій щодо забезпечення системи навчання дорослих;
- розробка та реалізація Програми моніторингу якості освіти в системі післядипломної педагогічної освіти.

СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ З ОТОЧУЮЧИМ СЕРЕДОВИЩЕМ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Управління
школою

Розвиток українського суспільства в сучасних умовах безпосередньо пов'язаний з ефективністю функціонування системи освіти, зокрема післядипломної. Тому адекватна державна політика в зазначеній сфері має бути зорієнтована на побудову фундаменту майбутнього добробуту та національної безпеки країни з урахуванням того, що післядипломна освіта:

- активно впливає на розвиток матеріального і духовного виробництва;
- формує виробничу силу високої кваліфікації, постійно вдосконалює кваліфікаційний потенціал особистості відповідно до вимог суспільства;
- здійснює активний вплив на процеси зміни соціальної структури;
- транслює наступним поколінням моральні цінності, що вироблені попередниками;
- впливає на формування світогляду людей, їх політичні погляди, прищеплює навички суспільної діяльності.

Керуючись положеннями, які складають основу системного підходу до розуміння процесу розвитку складних систем, доцільно

сконцентрувати увагу на проблемі впливу оточуючого середовища на систему, що досліджується. При цьому під оточуючим (зовнішнім) середовищем розуміється сукупність факторів, які існують об'єктивно й активно впливають на функціонування системи післядипломної освіти. У ньому виокремлюються фактори глобального (світового) рівня і фактори макро- та мезосередовищ. Адекватне відображення особливостей взаємодії післядипломної освіти із зовнішнім середовищем дозволяє, у першу чергу, оцінити існуючі загрози й виклики та визначити можливі перспективи діяльності системи щодо їх мінімізації.

Сучасна система післядипломної освіти функціонує та розвивається в дуже складній мегасистемі, якою

**Валентина
КОВАЛЕНКО**

Проректор
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної
освіти, кандидат
державного управління

є українське суспільство, українська держава. У свою чергу, дана мега-система знаходиться під впливом факторів світового рівня. Масштаби перетворень, що відбуваються як у глобальному суспільстві, так і на державному, регіональному та локальному рівнях, не вкладаються у звичні теоретичні схеми, які дотепер пояснювали соціальні, економічні, політичні, культурні процеси. Прагнучи осмислити ці процеси, дослідники ввели до активного наукового дискурсу поняття **трансформації** [1], яке щодо суспільства почало використовуватися для означення масштабних перетворень соціального організму, які спричиняють появу нових якісних характеристик суспільства.

Зазначені суспільні перетворення мають надзвичайно складний характер. Відбувається не просто заміщення індустріального суспільства постіндустріальним, а, за Д. Беллом, *процеси, що подібні нанесенню на стародавні фрески в наступні епохи нових й нових зображень, більш пізні суспільні явища накладаються на ті прошарки, що передують, стираючи деякі риси й нарощуючи тканину суспільства як єдиного цілого* [2].

Людина в сучасних умовах усе більшою мірою стає основним елементом соціальної системи. До неї інформаційне суспільство висуває вже зовсім нові вимоги, на відміну від тих, які існували в індустріальному суспільстві.

Презентація досвіду роботи шкіл на Міжнародній науково-практичній конференції

За таких умов сучасна людина має безмежно розвивати свої здібності до адаптації. Щоб пережити або попередити те, що А. Тоффлер назвав „*футурошоком*”, їй потрібно знайти абсолютно нові способи „зачепитися” в дійсності, тому що всі старі підвалини захиталися під ураганим поштовхом прискорення. Ситуація „футурошоку” їй, як наслідок її, потреба адаптації передбачає необхідність пошуку балансу не лише між масштабами змін у різних прошарках суспільства, але й між швидкістю змін в оточуючому середовищі й обмеженою швидкістю людської реакції. Невідповідність між ними неухильно зростає й зумовлює „шок майбутнього”.

У житті суспільства відбувається поступовий перехід від переважно споживання матеріальних благ до споживання різного роду послуг. При цьому потреби людей усе більше урізноманітнюються, а субординація їх інтересів ускладнюється й стає проблемою, яку складно вирішувати. Неможливість узгодження інтересів, що примножуються, призводить до перерозподілу ролі економіки та політики як центрів управління суспільством. Вимоги кращого життя концентруються біля двох сфер, які є фундаментальними для цього нового життя, — здоров'я та освіта, що стає умовою самого входження в постіндустріальне суспільство.

У сучасному світовому контексті дуже вагомим чинником суспільного розвитку стали процеси прискореної глобальної інтеграції, що отримало концептуальне узагальнення в понятті „*глобалізація*”. На даний час такі процеси охопили освіту. Система післядипломної освіти починає функціонувати в умовах формування єдиного світового освітнього простору, у загальних модернізаційних процесах якого освітні інновації як один з найважливіших чинників глобального усталеного розвитку посідають виключно важливе місце. Ознаки глобалізації післядипломної освіти мають свій вияв, перш за все, в різних

комерційних її формах, де підготовка набуває характеру товару: продаж „освітніх продуктів”, пересування по всьому світу осіб, які отримують або надають освітні послуги, створення філіалів зарубіжних закладів освіти в Україні (або навпаки) тощо. Освітні стосунки набувають форми „попит – пропозиція”, а установи освіти починають діяти на ринку конкуренції. За таких умов у контексті глобалізаційних процесів провідним завданням державного управління післядипломною освітою в Україні є спрямування діяльності системи на формування особистості, яка органічно адаптована до життя в глобальному вимірі.

У загальнодержавному масштабі при розгляді структури зовнішнього середовища системи післядипломної освіти потрібно зосередитися на специфіці впливу макро- та мезосередовищ. *Макросередовище* містить у собі фактори загального впливу: політико-правові, демографічні, природно-екологічні, економічні, соціально-культурні, науково-технічні. Під *мезосередовищем* розуміється середовище оточення системи, представлене факторами, що мають безпосередній вплив на її функціонування, середовище, з яким система знаходиться в щільному контакті й тому має певні можливості щодо здійснення впливу на нього. Це корпоративні та індивідуальні споживачі освітніх послуг післядипломного рівня, соціальні партнери, конкуренти, ділові партнери, засоби масової інформації тощо.

При дослідженні **структури макросередовища** системи післядипломної освіти, перш за все, акцентуємо увагу на політико-правових факторах. Функціонування системи післядипломної освіти знаходиться під значним впливом подій, що відбуваються в політичній та законодавчій сферах країни. Сучасне політико-правове середовище України характеризується нестабільністю, напруженістю, тривалими пошуками політичної моделі взаємодії гілок вищої державної влади, партійним плюралізмом, по-

ступовим укріпленням позицій регіонів. У ньому відбуваються трансформаційні процеси, метою яких є посилення соціальної спрямованості функціонування державних і суспільних інститутів, перетворення їх на ефективне знаряддя вирішення нагальних соціальних і економічних проблем, надійного забезпечення політичних, економічних прав та гарантій усім громадянам України й суб'єктам політичної та економічної діяльності, гарантованих Конституцією України. При цьому *роль держави* у сфері післядипломної освіти залишається найбільш істотною. Вона здійснює правовий захист суб'єктів освітньої діяльності, значною мірою фінансує систему, надає гарантії для довготермінових інвестицій, веде статистичний облік, надає пільги для різних суб'єктів ринку освітніх послуг. Зміни, які відбуваються в політико-правовому середовищі держави, потребують від закладів післядипломної освіти дотримання законів, що регулюють їх діяльність, максимального використання їх потенціалу.

Наступним фактором виступають *природно-екологічні умови*, що склалися в Україні на даний час. Аналіз їх стану свідчить, що для України характерні прояви глобальної екологічної кризи, а саме: зміни генетичного фонду людини та тварин, недостатня енергетична, мінерально-сировинна та продовольча забезпеченість, демографічний дисбаланс, забруднення довкілля токсичними відходами тощо.

Зазначені проблеми об'єктивно вимагають радикальної екологізації суспільно-політичної думки, посилення уваги до вирішення природоохоронних проблем, зокрема засобами післядипломної освіти, пошуку сучасних підходів їхнього розв'язання на основі пріоритету наукових знань, розвитку екологічної свідомості та соціальної відповідальності особистості, що має бути закладено в зміст післядипломного навчання.

Безпосередній вплив на функціонування системи післядипломної

освіти в Україні здійснюють демографічні фактори. Вони вважаються такими, що складають усталені загрози у коротко- і середньостроковому періодах. *У сучасному демографічному розвитку України спостерігається більше деструктивних моментів, ніж конструктивних, а його характер визначається як дефіцитний і витратний.* Неготовність та непристосованість основної маси населення до нових умов, з одного боку, і різке падіння рівня життя, з іншого, спричинили погіршення основних показників відтворення населення, стану його здоров'я і в результаті призвели до зниження рівня демографічного, трудового та соціального потенціалу країни [3].

Характеристики демографічного розвитку свідчать про необхідність адаптації населення до нових умов життєдіяльності, що склалися в країні. Зокрема, ринкові відносини й інноваційна специфіка сучасного економічного зростання потребують якісно нової робочої сили, яка має інші параметри фізичного, психічного та соціального здоров'я, високий освітньо-фаховий рівень. Важливу роль у формуванні такого людського потенціалу, адаптації людини до нових умов спроможна відіграти система післядипломної освіти, провідним завданням якої має стати *підготовка особистості до самостійної трудової діяльності в умовах швидкої зміни сучасного світу, підтримка її здоров'я та забезпечення якості її життя.*

Спираючись на сучасні концепції визначення сутності культури, можна дійти висновку про надзвичайно важливу роль *культурного фактору* в розвитку післядипломної освіти в Україні. Тому вказаний фактор зовнішнього середовища освітньої системи, що розглядається, виділяється як один з головних.

Культурно-історична спадщина, яка створена суб'єктивним фактором (свідомістю та діяльністю людей) вступає об'єктивною засадою державного управління. За таких умов ак-

туалізується завдання забезпечення відповідності післядипломної освіти національним та регіональним культурним особливостям, її перетворення в систему, що відкрита культурному розмаїттю. Тоді основними характеристиками системи післядипломної освіти є: досягнення культуровідповідності, перехід до варіативної освіти, постійне оновлення ціннісних орієнтирів тощо. Побудова такої системи має базуватися на оптимальному поєднанні глобального, національного, регіонального та особистісного аспектів. Крім зазначеного, при розгляді впливу культурних факторів постає проблема пошуку балансу між процесами глобалізації в культурі та необхідністю збереження традицій національної культури народів України, підтримки культурного розмаїття в усіх його проявах, зокрема насичення відповідними елементами змісту післядипломної освіти.

Тенденція зростання ролі освіти в сучасному культурному розвитку країни свідчить про наявність можливості перспективного моделювання майбутньої освіти, зокрема післядипломної, яке передбачає формування бажаної культури як культури освітньої [4].

Наступна група факторів – **фактори мезосередовища**, які справляють безпосередній вплив на функціонування системи післядипломної освіти. При їх дослідженні найбільшу увагу слід приділити особливостям сучасного ринку праці, і, перш за все, безробіттю, що на даний час становить реальну небезпеку для країни (див. вріз). Підвищення ж рівня безпеки ринку праці можливе лише за умови зростання попиту на робочу силу та забезпечення відповідних якісних характеристик для працівників, що мали б відповідати вимогам сучасного виробництва.

Ринок праці, особливо в умовах зростаючої глобалізації економічних зв'язків, висуває нові потреби до спеціаліста: уміння адаптуватися до

реалії життя й активно створювати нове. Але вирішення даної проблеми ускладнюється ще недостатньою дослідженістю ринків праці різного масштабу, відсутністю чітких уявлень щодо перспектив їхнього розвитку, неготовністю вирішувати кадрові питання в нових умовах, недостатньою відпрацьованістю зв'язків післядипломної освіти з виробництвом і бізнесом, службами зайнятості. Це ускладнює встановлення рівноваги між якістю і кількістю спеціалістів, які готуються системою, й реальним попитом соціально-економічної сфери. Невідпрацьованість або цілковита відсутність кадрових моніторингів на різних рівнях управління соціально-економічною сферою країни ставить під сумнів можливість вирішення завдання прогнозування потреби в спеціалістах, оскільки саме такі дані є емпіричною базою для адекватних оцінок і рішень. Це актуалізує проблему відслідкування та гнучкого реагування системи післядипломної освіти на поточну ситуацію на ринку праці.

Існуюче *внутрішнє середовище* системи післядипломної освіти, яке здійснює безпосередній й постійний вплив на її функціонування, багато в чому є традиційним й значно відстає від темпів зміни *зовнішнього середовища*, а тому освітня система не в змозі підготувати спеціаліста відповідно до актуальних потреб соціально-економічного розвитку, які можливо передбачити у найближчому майбутньому. Це висуває завдання приведення внутрішнього середовища у відповідність до вимог зовнішнього.

Отже, викладене свідчить про необхідність постановки проблеми *забезпечення дієвості, довготермінової ефективності післядипломної підготовки в умовах підвищеного темпу соціально-економічних та технологічних змін у світі та в Україні.*

Майстер-клас. Керівники методичних служб області

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ:

- невідповідність якості трудового потенціалу в країні міжнародним вимогам, зокрема ще доволі низький рівень комп'ютерної грамотності населення;
- обмеженість можливості ефективного використання професійних умінь для значної частини населення України;
- відсутність гарантій стабільного працевлаштування, існування проблеми реалізації знань і здібностей у праці;
- невпевненість переважної більшості громадян у затребуваності своїх професійних знань і вмінь у майбутньому;
- перевага негативних настроїв населення щодо придатності їх знань і вмінь у майбутньому і низькі можливості отримання якісного підвищення кваліфікації;
- неефективність системи кар'єрного зростання на підприємствах, що не стимулює працівників до підвищення професіоналізму, ініціативності, творчості, продуктивної праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цветков В.В. Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти: Монографія. / В.В.Цветков, І.О.Кресіна, А.А.Коваленко. – К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2003. – 496 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Пер. с англ. Изд. 2-е, испр. и 2-е изд. испр. и доп. – М.: Academia, 2004. – 788 с.
3. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О.С.Власюка. – К.: НІСД, 2002. – 864 с.
4. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.

Управління
школою

НАВЧАННЯ У СПІВПРАЦІ:

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ДИДАКТИЧНОЇ СИСТЕМИ

У практичній роботі ми досягаємо того, щоб завдяки багатству життя колективу кожний його член переживав найвищу людську радість — радість творення для людей, постійного нагромадження внутрішніх духовних багатств, радість усвідомлення, що тебе шанують і поважають люди.
В.О. Сухомлинський

**Вікторія
СИДОРЕНКО**

Доцент
ДоноблІППО,
кандидат
філологічних наук

Стаття продовжує цикл публікацій автора, присвячених підготовці педагогів до застосування інноваційних технологій навчання, зокрема кооперативної, в умовах модернізації освіти в Україні, організації діяльнісно-активного особистісно орієнтованого навчального процесу на засадах індивідуалізації та фасилітації.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Перехід від індустріального до інформаційно-технологічного су-

спільства, стратегічна мета входження України до Європейського співтовариства, динамізація економіки країни, модернізація всієї системи освіти, зокрема оновлення її змісту, структури, методів, форм навчання, орієнтація на міжнародні професійні стандарти зумовили зміну парадигми освіти та моделей, організаційних форматів підготовки й розвитку сучасного спеціаліста, і не лише засвідчили необхідність глибокої адаптації системи освіти замовленню чи потребам суспільства, а передусім констатували її випереджальну роль.

Цими викликами обумовлені високі вимоги до особистісних і професійних якостей педагога. Сучасній школі потрібен висококваліфікований спеціаліст, здатний творчо підходити до організації навчально-виховного процесу, такий, що вміє створювати оптимальні умови для забезпечення його ефективності, педагог, який володіє досвідом інноваційної професійно-педагогічної діяльності, зреалізовує особистісний потенціал кожного учня, спроможний до неперервного професійного зростання, самомотивований не на репродуктивну педагогічну діяльність, а на експеримент, новаторство, постійний педагогічно-методичний пошук оригінальних форм, прийомів і засобів навчання, інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують

високу результативність та якість навчально-виховного процесу, володіє власним арсеналом засобів підготовки учнів до контрольно-оцінювальної діяльності, моніторингу, зовнішнього незалежного тестування тощо.

На реалізацію цих завдань спрямована **Державна цільова програма „Школа майбутнього”** на 2007-2010 роки [3]. Філософія освіти XXI століття як ніколи зорієнтована на дитиноцентризм у навчанні й вихованні, забезпечення розвитку особистості відповідно до природних можливостей і потреб. *Хто він, сучасний Учитель, Педагог майбутнього? Знавець дитячих душ, добротворець, проповідник і реалізатор найвищих духовних людських чеснот. Педагог-фасилітатор, менеджер, розробник навчальних програм, концепцій, проєктів, організатор саморозвитку на засадах рефлексії, співтворець, дослідник, захисник прав дитини, агент постійних змін...*

Як учасники проєкту Світового банку „Рівний доступ до якісної освіти в Україні” (2008 рік), цілком логічними й значущими вважаємо такі *основні характеристики та принципи діяльності успішного педагога* в умовах модернізації освіти в Україні: націленість учителя на успіх кожного учня, створення позитивної навчальної атмосфери, командної роботи і співпраці, заохочення кооперативного навчання, де учні навчаються на засадах співпраці та самоуправління, зв'язок життєвого досвіду учнів з

навчальним процесом [5, С. 26-28]. Отже, розвиток *Школи майбутнього* – це передусім процес засвоєння інноваційних підходів, організаційних структур, методів, прийомів, установок.

Мета статті – підготовка вчителя як конкурентно-спроможного фахівця в умовах модернізації освіти в Україні до інноваційної педагогічної діяльності, застосування кооперативної технології навчання як інноваційної дидактичної системи.

Відповідно до поставленої мети, **основні завдання**

Сходить лише та зоря, до якої пробудилися ми самі.

Давід Торо

Актуальність наукової розвідки зумовлена пошуком і впровадженням освітніх інноваційних технологій, що сприятимуть модернізації освіти в Україні, системним змінам діяльності як навчального закладу, так і конкретного вчителя зокрема. Серед цілого спектру технологій, що підвищуватимуть якість освітніх послуг, формуватимуть необхідні учнівські компетенції, допоможуть школярам стати життєздатними та конкурентноспроможними на ринку праці, підготують до життя в інформаційному суспільстві, *вважаємо ефективною технологію кооперативного навчання*. Констатуючи її переваги, Н.З. Софій слушно стверджує, що „школа – це модель суспільства і, говорячи про права людини, рівність і свободу, потрібно поставити дитячу особистість у центр усієї діяльності, зробивши її посередником у взаємодії суб'єктів навчання” [5, с. 41].

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Деякі аспекти проблеми тією чи іншою мірою піддавались дослідженню й аналізу в працях Н.І. Білик [1, с. 49-50], Л.С. Виготського, Я.Л. Коломинського, Х.Й. Лійтметса, О.В. Морозова, М.В. Михалковича [2], О. Пометун, І.І. Прокоп'єва, Г.К. Селевка, Н.З. Софій [5] та ін. Зокрема, значну увагу науковці та вчителі-практики приділяють застосуванню кооперативних структур на конкретних уроках, виробленню комунікативних, соціальних, діяльнісно-творчих, поведінкових компетенцій учнів (О. Манжос, Т.В. Міхальцова, А.А. Сергієнко, А. Фасоля тощо), інтегруванню групової роботи в традиційні уроки (Т. Гришина, О. Пехота та ін.). Проте методичні аспекти проблеми так і залишаються поза увагою дослідників, досі немає докладного та виваженого опису простих і складних кооперативних структур, алгоритму впровадження в практичну діяльність тощо.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Кооперативне навчання пройшло кілька етапів свого становлення та розвитку. Ще в 1946 році американський дослідник Курт Левін, вивчаючи роль групи в прийнятті рішень, виробленні норм і правил, вплив групових дискусій на прийняття індивідуального рішення, встановив, що в груповій діяльності відбувається критичне осмислення матеріалу, розвиток комунікативних навичок, відпрацювання навичок роботи в команді, отже, група підсилює сприйняття інформації.

Підґрунтям для виникнення кооперативної навчальної діяльності в малих групах стала *белл-ланкастерська* форма організації навчання (А. Белл, Д. Ланкастер), що набула поширення в кінці XVIII – на початку XIX століття в Англії та Індії. Учитель керував навчальною діяльністю великої групи учнів (200-250), залучаючи до цієї роботи моніторів (старших учнів, десятських). В основі – принцип взаємного навчання: у першу половину дня вчитель навчав, інструктував моніторів, які пізніше вже в малих групах навчали своїх товаришів. В Україні форма організації навчання в сталих (постійних) групах, скомплектованих з учнів однакового рівня підготовки, найвиразніше була представлена в братських школах XVI-XVII століть.

Проте **перший етап розвитку кооперативного навчання** – 20-ті роки XX століття до 1932 року – пов'язано з упровадженням у навчальних закладах України колективної навчально-пізнавальної діяльності учнів, що зреалізовувалась у вигляді бригадно-лабораторної форми (під впливом Дальтона-плану), оскільки заняття проводилося бригадами по 5-9 осіб у кожній, що колективно виконували певний проект-завдання, розрахованого на строк від 2 тижнів до 1 місяця. Успіхи навчальної діяльності визначалися за звітом бригадира, проте індивідуальний облік роботи й успішності кожного учня не проводився.

Другий етап – 1930-1970-ті роки – поряд з універсальним класно-урочним способом навчання виникнення авторських методик поєднання групового та індивідуального способів (А. Рівін – автор використання діалогічних пар змінного складу, В. Дяченко запропонував створення динамічних пар, де кожен учить кожного, та ін.).

Третій етап поширення кооперативних технологій – початок XXI століття – характеризується ширшою апробацією методів навчання в співробітничстві як інноваційної дидактичної системи, зумовленої викликами освіти й суспільства, виокремленням діяльнісного сценарію вчителя й учнів, пошуком реалізації на практиці видів кооперативного навчання, з'ясуванням методичних аспектів використання співробітничської технології, описом ролі у формуванні компетенцій на конкретних уроках тощо.

статті окреслюємо таким чином:

1) охарактеризувати нові функційні ролі і принципи діяльності сучасного педагога щодо викликів освіти й суспільства;

2) розкрити змістовий і методичний аспекти організації та впровадження **кооперативної технології** як інноваційної дидактичної системи;

3) простежити етапи розвитку кооперативного навчання в Україні, основні варіанти навчання у співпраці;

4) розвивати установки вчителя до інноваційної активності та неперервного професійного зростання, застосовування співробітничської технології в освітньому процесі, створення фасилітативного формату навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як інноваційна дидактична система **технологія кооперативного навчання** (співробітничська технологія, технологія спільного навчання), що застосовується в навчальній роботі учнів у невеликих групах і ґрунтується на взаємодії учасників навчально-виховного процесу, об'єднаних спільною навчальною метою, допоможе вчителю змінити підхід до навчання від репродуктивного, знаннєвого до **творчо-діяльнісного, проблемно орієнтованого, суб'єкт-суб'єктного**, від статичної, суто асоціативної моделі здобуття знань до **диференційованих та індивідуальних програм навчання**. За її використання на уроці й позаурочній діяльності буде

створене фасилітативне навчальне середовище „учитель – учень”, вільне від упереджень і стереотипів, де педагог виконуватиме функцію координатора навчально-виховного процесу, фасилітатора (*допомагає, а не керує; організовує, координує, а не вказує, нав'язує, контролює*), а учень стає співдіячем, співтворцем, рівноправним суб'єктом. **Співробітницька технологія має певні переваги над іншими:** створює як позитивну взаємозалежність учасників групи, так і індивідуальну відповідальність за набуті знання, уміння, навички; забезпечує високорезультативне співробітництво, розвиток комунікативних здібностей, можливість моделювати життєві ситуації, творчо розв'язувати проблемні питання, приймати самостійні узгоджені рішення; сприяє соціалізації, інтеракції, засвоєнню суспільних норм, цінностей; допомагає як окремій дитині, так і групі / класу вивільнитися від внутрішніх обмежень або труднощів для більш ефективної роботи, досягти бажаних результатів; „пізнати самого себе”, розкрити власний потенціал, можливості, виявити здібності, нахили, уподобання, самореалізуватися; гармонізувати відносини з мікро- та макросередовищем тощо. Отже, трансформує знання, уміння, установки учнів в соціальну, полікультурну, комунікативно-ситуативну, інформаційно-технологічну компетентності, компетентність до саморозвитку й самоосвіти.

ПРОПОНУЄМО ТАКИЙ РОЗПОДІЛ ОБОВ'ЯЗКІВ

у кожній гомогенній чи гетерогенній групі
(Схема 1):

Спікер групи (може розподіляти ролі в межах групи; проводить інструктаж щодо мети, завдань і алгоритму виконання завдання; залучає до роботи всіх учасників; ініціює дискусію за змістом запропонованих пропозицій; пропонує учасникам висловлюватися по черзі; проводить попереднє голосування щодо запропонованих ідей; здійснює опитування членів групи відповідно до завдань; підбиває підсумки спільної діяльності).

Аналітик (аналізує роботу учасників групи; зіставляє особистісний освітній продукт кожного з освітніми продуктами однокласників, порівнює, критично оцінює відповіді, пропозиції, допомагає групі розкрити суть проблеми, спонукає до прийняття вираженого рішення).

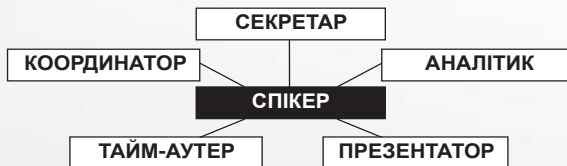
Презентатор (доповідає про результати роботи групи; представляє узгоджене рішення або результати власної діяльності кожного учасника чи найбільш доцільного варіанта; представляє сукупний освітній продукт, аргументує висловлені позиції);

Тайм-аутер (стежить за часом виконання роботи, порушенням часу під час виступу презентатора та учасників групи; координує роботу всіх учасників і кожного зокрема, допомагає не відступати від розкладу і сконцентруватися на загальній проблемі; відповідає за регламент).

Секретар (веде записи результатів роботи групи, висловлених учасниками під час обговорення думок, пропозицій, інноваційних ідей, нестандартних підходів; бере участь в обговоренні).

Координатор (організовує комунікативне співробітництво: співтовариство в навчальній діяльності; допомагає конкретному членові групи, якщо в цьому є потреба; стимулює комунікативну активність учасників, переконую конструктивно критикувати, досягати рішень, компромісів, не відхилятися від завдань, шукати нові ідеї щодо розв'язання проблеми; допомагає учасникам підбадьоритись, коли робота групи стає занадто напруженою чи виснажливою; виступає координатором між учасниками в разі розбіжності в думках; гармонізує психологічний комфорт групи, допомагає утримувати канали комунікації відкритими для фасилітації, створює атмосферу творчого спілкування, позитивного настрою, впливає на встановлення сприятливого психологічного клімату в учнівському колективі).

Схема 1. Розподіл функційних ролей номінальних груп у межах кооперативної технології

Учитель має знати, що **основними варіантами навчання в співпраці є:**

1) **навчання в команді або бригадно-індивідуальне навчання** (Student Team Learning, STL), розроблене Джоном Хопкінсом (США) для оволодіння математикою в початковій школі, передбачає самостійну роботу кожного члена групи, постійну взаємодію з

іншими учасниками групи в роботі над темою (проблемою, питанням), що вивчається; успіх команди залежить від успіху кожного;

2) **кооперативне навчання** – варіант, розроблений у 1978 році професором Еліотом Аронсоном і названий *Jigsaw* („пилка”) – передбачає групову роботу (4-6 осіб) над матеріалом, розбитим на логічні або смислові блоки; має такий алгоритм реалізації: кожен учасник детально розробляє свою частину матеріалу, стає „експертом” у своєму питанні, обговорення здобутого матеріалу під час „зустрічі експертів”, повернення „експертів” у свої групи та їхнє навчання (як зубці однієї пилки);

3) **„навчаємося разом”** – варіант розроблений в університеті штату Міннесота в 1987 році (Девід Джонсон, Роджер Джонс), передбачає поділ учнів на різнорідні групи за рівнем навчальних можливостей по 3-5 осіб; при цьому кожна група отримує завдання, яке є складовою частиною проблеми, працюють усі учасники групи; всередині мікрогрупи завдання також диференціюються. Отже, загальний результат залежить від індивідуального внеску кожного в спільну роботу;

4) **дослідницька робота в групах** – варіант, запропонований Шломо Шараном (університет Тель-Авіва, 1976), що передбачає подібний до попередніх варіантів поділ учнів під час виконання дослідницьких завдань [1, С. 49-50].

Для підвищення ефективності навчальної взаємодії, отримання злагоженого та виваженого групового освітнього продукту слід доручити кожному учаснику вибрати функційну роль або в межах номінальних груп самостійно визначити обов'язки (див. вріз на С.82).

Учитель має ознайомити учнів із правилами роботи в кооперативній групі, причому бажано „Кодекс на-

УЧАСНИКИ КООПЕРАТИВНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ПОВИННІ ВМІТИ:

1. Швидко розподіляти ролі в кооперативній групі, розуміти функційні обов'язки кожного члена команди, виконувати їх.
2. Учитися навчаючи. Завжди допомагати членові групи, якщо в цьому буде потреба.
3. Аналізувати інформацію, творчо структурувати її.
4. Вести дискусію, дотримуючись правил активного слухання. *Варто пам'ятати, що кожен має право на власну думку.*
5. Намагатися дійти спільної думки; відстоювати одну, заздалегідь визначену командою позицію.
6. Перекопувати однокласників-опонентів, учасників інших груп у правильності вибраної позиції, думок за допомогою чіткої аргументації.
7. Ставити членам групи питання-пастки з метою подальшого розвитку дискусії та використовувати відповіді для прийняття спільного рішення.
8. Доводити правильність освітнього результату групи переконливими аргументами, чіткими прикладами, а не лише демонстрацією власного красномовства.
9. Дотримуватися регламенту, використовувати тільки окреслений для певного етапу роботи й функційних обов'язків учасників час.
10. Використовувати емоції та невербальні форми спілкування для досягнення найбільшого ефекту свого виступу.

Неприйнятними під час кооперативної роботи є:

- агресивні випадки в бік співрозмовника;
- перебивання однокласників;
- неухважність до виступів усіх учасників групи;
- пасивність, інертність, байдужість;
- критика особистості, а не думок;
- відхилення від визначеної теми обговорення, завдань;
- монополізація дискусії.

вчальної взаємодії в групі („Кодекс співробітництва”)” розробити спільно зі школярами. Для цього оптимальними методами слугуватимуть „Формулой – Ділись – Слухай – Створюй”, „Мозковий штурм”, „Дерево рішень”, „Павутинка дискусії”, „Ланцюжок ідей” тощо. Вироблений „Кодекс” має обов’язково супроводжувати навчальну діяльність учасників, його можна оформити у вигляді плакату, окремої пам’ятки та вивісити на дошці, роздати по одному примірнику на групу; пункти „Кодексу” можуть змінюватися за пропозиціями дітей. Педагогом може бути зібрана **панка групової роботи**, що включатиме інструкції, алгоритм діяльності школярів щодо кожної кооперативної технології, запитання для рефлексії, зразки дитячих робіт у письмовому чи друкованому вигляді, відеоматеріали, фотографії компонентів навчального процесу, CD-ROM тощо.

Висновки. Таким чином, комплексне дослідження перспектив впровадження кооперативної технології навчання в сучасній школі уможливило рельєфніший опис його специфіки, засвідчило той факт, що на діалогічному особистісно орієнтованому уроці діти навчаються осмислювати явища, висловлювати особисту позицію, спільно працювати в напрямку генеральної ідеї, приймати узгоджені рішення, поєднувати педагогічну фасилітацію з розвитком самостійності та ініціативи. Найголовніше – реалізація принципу гуманної педагогіки, який окреслював В.О. Сухомлинський: „Дати дітям радість праці, радість успіху в навчанні, пробудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх

сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися”¹. Як один із перспективних засобів інноваційного вдосконалення освітнього процесу, кооперативна технологія здатна забезпечити формування компетенцій школярів, створити належні умови для саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації особистості. Проте й надалі постає необхідність подальшого ґрунтовного вивчення проблеми, детального опису змістових і методичних аспектів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик Н.І. Інтерактивні технології навчання в умовах особистісно зорієнтованої освіти // Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно зорієнтованої освіти: Модульний посібник / Автори-упорядники: П.І. Матвієнко, Н.І. Білик, О.О. Новак. – Полтава: ПОІППО, 2006. – С. 40-53.
2. Коллективная учебно-познавательная деятельность учащихся (КУПД) / Прокопьев И.И., Михалкович Н.В. Педагогика: Уч. пособие. – Минск: ТетраСистемс, 2002. – С. 419-422.
3. Концепція Державної цільової соціальної програми „Школа майбутнього” на 2007-2010 роки / МОН України. – Наказ № 160-р. – 13.04. 2007.
4. Сергієнко А. Роль групових технологій у формуванні комунікативних компетенцій старшокласників // Дивослово. – 2008. – № 10. – С. 14-18.
5. Софій Н.З. Підготовка педагогів до застосування інноваційних методів навчання: Навчально-методичні матеріали до модуля „Підготовка викладачів для системи післядипломної педагогічної освіти”. – К.: Проект „Рівний доступ до якісної освіти”, 2008. – С. 26-28, 41-48.
6. Степанов О.М., Фібула М.М. Технології навчання у сучасній школі // Степанов О.М., Фібула М.М. Основи психології і педагогіки: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – С. 370-386.

¹ Сухомлинський В.О. // Вибрані твори: В 5-ти т. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 164.

Управління
школою

БАГАТОРІВНЕВА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ДО ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

**Наталія
БУХЛОВА**

Старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та методики їх викладання
ДоноблІППО

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

84

Система освіти на сучасному етапі розвитку суспільства суттєво змінюється, що пов'язано зі зміною

культурно-історичного розвитку, переходом до постіндустріального суспільства. Новою нормою сьогодні є життя в умовах, що постійно змінюються, це ж вимагає уміння

розв'язувати нові нестандартні проблеми. У зв'язку з цим особливої актуальності сьогодні набувають педагогічні підходи й технології, орієнтовані не стільки на засвоєння учнями знань, умінь і навичок, скільки на створення такого педагогічного простору, який буде давати можливість кожному з них зрозуміти, проявити та реалізувати себе, сформулювати ключові та предметні компетентності.

Які б реформи не відбувалися в системі освіти, у підсумку вони, так чи інакше, замикаються на конкретному виконавці-педагогу,

бо саме він практично реалізує всі нововведення. Для успішного введення в практику різних інновацій, для реалізації в нових умовах поставлених перед ним завдань педагог повинен володіти необхідним рівнем професійної компетентності. Отже, проблема полягає в удосконаленні функціонування системи неперервної освіти педагога, побудові нової ефективної моделі оптимізації системи підвищення кваліфікації на основі компетентнісного підходу, що вимагає особливих зусиль з боку інституту післядипломної педагогічної освіти. Необхідна випереджальна підготовка керівних і педагогічних кадрів до реалізації завдань оновлення як змістовної сторони освіти, так і технологій здійснення навчання і виховання. Сутність цієї підготовки у процесі післядипломної педагогічної освіти полягає не стільки в насиченні педагогів певною кількістю нової для них інформації, скільки в розвитку здатності неперервно вдосконалювати свою професійну компетентність: здійснювати пошук необхідної інформації та вміти нею оперувати для досягнення

власне професійних цілей, розвивати спроможність проектувати та моделювати власну діяльність, спрямовану на реалізацію завдань сучасної освіти, неперервну самоосвіту, аналізувати результати своєї праці та знаходити шляхи подальшого її вдосконалення тощо.

Метою нашої статті є висвітлення основних особливостей багаторівневої підготовки вчителя до формування самоосвітньої компетентності в процесі післядипломної педагогічної освіти.

Дослідження, проведені серед учителів гуманітарних дисциплін, показали (діаграма 1), що в тому чи іншому ступені існують проблеми в організації діяльності щодо цілепокладання, а також у прогностичній, діагностичній, проектувальній, конструктивній, організаторській, корекційній, рефлексивній, комунікативній діяльності.

Готовність учителів до формування самоосвітньої компетентності учнів нами розглядається як інтегративне, цілісне особистісно-функціональне утворення особистості, що має системну організацію, складну, багаторівневу структуру та виступає як сукупність, взаємодія та взаємопроникнення мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного та рефлексивного компонентів, ступінь сформованості яких дозволяє вчителю продуктивно вирішувати завдання щодо формування самоосвітньої компетентності старшокласників.

Формування цих компетентів готовності педагога до названої діяльності – функція спеціально організованої методичної системи (схема 1), що прямо пов'язана зі стимулюванням самоосвіти, саморозвитку, самовиховання, самореалізації педагога. Основна мета сучасної системи методичної роботи – це створення умов для реалізації особистісних функцій педагога, для підвищення рівня його професійного саморозвитку, готовності до інновацій.

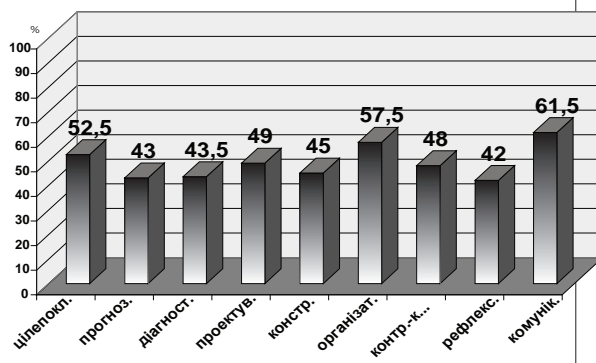
Методична робота – важлива складова післядипломної педагогічної освіти,

Те, чому діти навчаються сьогодні, те вони робитимуть завтра.

Л. Виготський

Діаграма 1

Результати досліджень за „Діагностичною картою визначення рівня підготовленості вчителя до формування самоосвітньої компетентності учнів”
(вчителі укр. та рос. мов, 164 респонденти, 2007 рік)

Аналіз робіт з питань компетентнісного підходу в професійній підготовці педагога (І.В. Бестужев-Лада, В.І. Бондар, Б.С. Гершунський, Л.І. Даниленко, О.Б. Зайцева, В.В. Олійник, Н.Г. Протасова, Дж. Равен, В.А. Семиченко, С.О. Сисоєва та ін.) дозволяє зробити висновок, що він розглядається у різних аспектах: інформаційному, прогностичному, професійно-педагогічному, освітньому тощо. Проблема підготовки вчителя до вирішення сучасних освітніх завдань розглядають у своїх роботах Л.О. Гапоненко, Л.В. Долинська, Л.М. Карамушка, М.В. Левченко, А.Ф. Ліненко, В.О. Моляко, С.В. Моторина, І.І. Ушатикова, І.М. Чорна та ін. Однією з таких проблем є підготовка вчителя до формування самоосвітньої компетентності учнів.

Читання книжок — це лише початок справи. Творчість життя — ось мета.

М.О.Рубакін

що ґрунтується на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки з урахуванням досвіду діяльності педагогів і конкретного аналізу результатів навчально-виховного процесу та має цілісну систему дій і заходів, спрямованих на вдосконалення професійної компетентності кожного педагогічного працівника.

Післядипломна освіта має стати чинником неперервного професійного розвитку педагога, проектування інноваційних освітніх практик [1; 2], отже, інститут післядипломної педагогічної освіти повинен бути інтеграційним центром ефективного формування і розвитку професійної компетентності вчителя

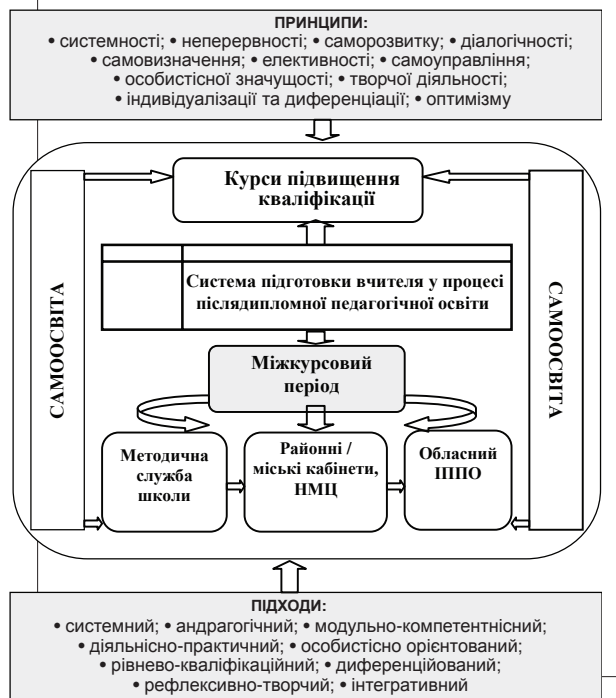
шляхом акумуляції зусиль науково-дослідницьких установ, освітянських організацій, проектів, ініціатив учнівських громад, учителів, шкіл, центром неперервного оновлення всіх елементів системи педагогічної освіти відповідно до умов життя, що змінюються, забезпечувати наступність у розвитку педагогів при підвищенні кваліфікації на курсах і в міжкурсовий період, взаємодіяти з районними/міськими методичними кабінетами, науково-методичними центрами та методичними об'єднаннями вчителів на шкільному рівні. Це дає змогу задовольнити запити практиків з урахуванням особливостей розвитку освіти в конкретних регіонах, сприяє індивідуалізації та диференціації післядипломної освіти педагогів.

Вважаємо, що функціонування та розвиток сучасних освітніх систем, до складу яких входить і система підвищення кваліфікації, доцільно розглядати на основі взаємопов'язаних сучасних підходів теорії цілісного педагогічного процесу: *системного, андрагогічного, модульно-компетентнісного, діяльнісно-практичного, особистісно орієнтованого, рівнево-кваліфікаційного, диференційованого, рефлексивно-творчого, інтегративного.*

Освітній процес на всіх рівнях будується відповідно до певних закономірностей і принципів психолого-педагогічної підготовки вчителів до формування самоосвітньої компетентності учнів у процесі післядипломної освіти як системи

Схема 1

Система підготовки вчителів до формування самоосвітньої компетентності учнів у процесі післядипломної педагогічної освіти

вихідних, основних вимог, установок до процесу навчання, що забезпечують його ефективність. Такими вважаємо *принципи системності; неперервності; саморозвитку; діалогічності; самовизначення; елективності; самоуправління; особистісної значущості; творчої діяльності; індивідуалізації та диференціації; оптимізму.*

Названі підходи та принципи можна розглядати як методологічний компонент підготовки вчителя до формування самоосвітньої компетентності учнів, оскільки вони розкривають місце і функції післядипломної освіти у загальній системі підготовки педагогічних кадрів до цієї діяльності та обумовлюють особливості підвищення кваліфікації вчителя, що забезпечує встановлення співвідношення між соціальними вимогами до професійної діяльності педагога та рівнем його підготовки до виконання професійних функцій в умовах реформування освіти.

На курсах підвищення кваліфікації навчально-методична робота з учителями повинна передбачати спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки педагогічних працівників шляхом поглиблення, розширення і оновлення їх професійних знань щодо самоосвіти як процесу, умінь і навичок управління самоосвітньою діяльністю школярів, набуття досвіду творчої діяльності щодо розробки індивідуальних програм, засобів стимулювання самоосвіти, використання сучасних освітніх технологій, які за-

безпечують можливості формування самоосвітньої компетентності тощо; формування емоційно-ціннісного ставлення до самоосвіти.

Технології навчання, що використовуються на курсах підвищення кваліфікації, орієнтовані на сферу інтересів, освітніх та професійних потреб тих, хто вчиться. Найбільша перевага віддається інтерактивним, проблемним, проектним технологіям, які передбачають проблематизацію навчального процесу, поєднання аудиторних занять із практичною, самостійною роботою, що дозволяє максимально реалізувати спеціалізовані освітні інтереси дорослих, учнів. При організації навчальної діяльності системоутворюючою є діяльність, спрямована на саморозвиток учасників. Відносини у процесі навчання – партнерські. Конструювання технології відбувається на основі метода модерації з обов'язковим рефлексивним компонентом. Процес модерації будується на чергуванні діяльності щодо опрацювання тем, актуальних проблем, питань і рефлексії процесу виконання цієї діяльності, атмосфери, в якій вона відбулася. Результатом навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації має стати певна самозміна учасників, ламка стереотипів професійної діяльності, розвиток творчих здібностей, мотивація до неперервного самовдосконалення. Головний підсумок роботи – отримання педагогом такого результату, який дозволить відчутти успішність у педагогічній діяльності, мотивація

Хороший лідер є найкращим, коли люди не помічають, що він їх веде. Хороший лідер говорить мало, а коли робота зроблена, мета досягнута, люди кажуть: „Ми це зробили самі”.

Лао Цзи

до подальшого вдосконалення професійної діяльності в напрямку формування самоосвітньої компетентності учнів.

Підготовку вчителів до формування самоосвітньої компетентності старшокласників розглядаємо як *багатовимірну двокомпонентну*, що включає курсове підвищення кваліфікації та науково-методичний і психолого-педагогічний супровід учителя у міжкурсовий період. Ці складові системи взаємозв'язані між собою, разом з тим кожна з названих одиниць діє окремо, має власну мету діяльності, функції, структуру, специфіку організації.

Науково-методичний та психолого-педагогічний супровід розвитку готовності педагогів до формування самоосвітньої компетентності старшокласників у міжкурсовий період здійснюється на рівні школи (шкільна методична служба), району/міста (районні/міські методичні кабінети, НМЦ) та області (міжкурсові заходи облІППО).

У контексті нашого дослідження **методична служба** розглядається як система взаємодії зв'язаних між собою підсистем супроводу освітнього та самоосвітнього процесів, діяльності педагога, інноваційної, дослідно-експериментальної роботи. *Основними її завданнями є:*

- забезпечення науково-методичного супроводу педагогічних інновацій;
- удосконалення професійної компетентності через створення системи неперервної педагогічної освіти;
- підтримка педагогічних ініціатив, новацій, поширення перспективного досвіду, демонстрація реальних досягнень педагогів;
- забезпечення рефлексивної позиції кожного педагога, взаємодії та відповідальності між усіма ланками методичної роботи;
- стимулювання мотивації педагогів до неперервної самоосвіти, розвитку творчого потенціалу, надання необхідної допомоги й підтримки

у здійсненні неперервного навчання.

Методичні служби всіх рівнів мають використовувати нові форми роботи. Однією з таких форм є педагогічні майстерні, де основними напрямками є обмін досвідом педагогів зі стажем з учителями, які починають педагогічну діяльність, формування мотивації до засвоєння і впровадження нових технологій, творчості, ініціативи, робота в малих групах з презентацією педагогічних досягнень, самооцінкою і корекцією тощо.

До інноваційних форм підвищення кваліфікації можна віднести й **тренінг** – спеціальну форму організації навчальної діяльності, що переслідує конкретні і прогнозовані цілі, які можуть бути досягнуті у відносно короткий термін. Основою тренінгу є групова взаємодія – *інтерація*, під час якої учасники за сприяння ведучого включаються в своєрідний досвід інтенсивного спілкування, зорієнтованого на надання допомоги кожному в розв'язанні різноманітних психологічних і професійних проблем, у самовдосконаленні. Результат тренінгу – перехід педагога на більш високий ступінь майстерності за рахунок набуття нових знань, умінь і навичок (мисленневих, комунікативних, рефлексивних), зокрема, пов'язаних із вирішенням проблеми формування самоосвітньої компетентності учнів [4].

Використовувані в методичних заходах *ігрові форми* також сприяють зняттю стереотипів минулого професійного досвіду, спрямованого на передачу знань, усвідомленню важливості колективної мислєдіяльності, перетворень, необхідності пошуку зразків нової педагогічної практики, створення банку інноваційних ідей, спрямованих на формування уміння вчитися, установки на навчання впродовж життя тощо.

Ці та інші (педагогічні проекти, кейс-технології, модерация тощо) сучасні форми і методи андрагогічного навчання лежать в основі сучасної методичної роботи, яку сьогодні необхідно розглядати як систему. Як

будь-яка система, вона при цьому вбирає в себе низку взаємопов'язаних компонентів: потреби, цілі, завдання, дії щодо відбору змісту, вибору методів, засобів, результат, рефлексія. Неуважність хоча б до одного з цих компонентів руйнує цілісність методичної роботи, знижує її ефективність.

Об'єднуючим компонентом підготовки вчителя до формування самоосвітньої компетентності учнів-старшокласників, внутрішнім чинником розвитку вчителя як особистості та професіонала має стати самоосвіта, що здійснюється на основі самоаналізу, самооцінки, самопізнання, самоорганізації, самокерування, самонавчання, самовиховання, саморозвитку, самореалізації, самокритичності, самоконтролю. „Зміст самоосвіти повинен визначатися не тільки потребами професійного самовдосконалення, а й природним, внутрішнім прагненням особистості до постійного духовного, загальнокультурного і професійного розвитку” [3, С.10].

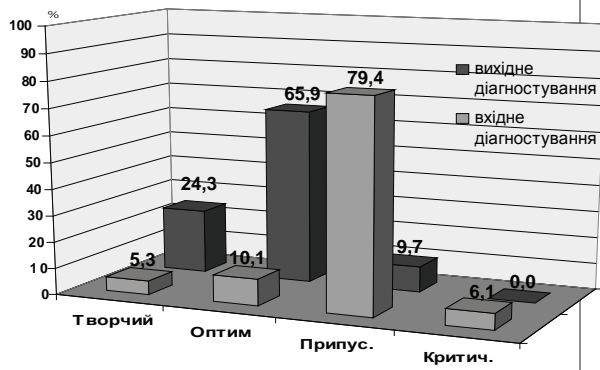
Увага до кожного вчителя, оперативний зв'язок з педагогами, школами, який дозволяє їм взаємодіяти у розв'язанні актуальних проблем теорії та практики, об'єднання вчителів навколо значущих ініціатив, цікавого досвіду – це ті проектні ідеї, обґрунтування та реалізація яких дозволить методичній службі всіх рівнів стати каталізатором розвитку системи освіти, забезпечити належний науково-методичний супровід педагогічної діяльності в умовах інноваційних змін.

Результати діяльності слухачів, учителів гуманітарних дисциплін на курсах підвищення кваліфікації за кредитно-модульною системою, де передбачено очний і дистанційний етапи роботи, на яких відпрацьовувалася ця система, дають можливість зробити висновки, що розробка і впровадження багаторівневої моделі системи методичної роботи дозволяє підвищити у педагогів готовність до реалізації завдання формування самоосвітньої компетентності старшокласників (діаграма 2).

Навчайся сам, навчай іншого, навчайся в інших

Діаграма 2

Результати вхідного та вихідного діагностування рівнів готовності вчителів до формування самоосвітньої компетентності старшокласників (164 респонденти, 2008 рік)

ЛІТЕРАТУРА

1. Клокар Н.І. Вплив глобалізаційних процесів на зміст і завдання післядипломної освіти регіону // Вісник післядипломної освіти: Збірник наукових праць. – Випуск 3 / Ред. кол.: В.В. Олійник (гол. ред.) та ін. – К.: Міленіум, 2006. – С.17-27.
2. Протасова Н.Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку. – К., 1998. – 176 с.
3. Пуцов В. Післядипломна педагогічна освіта як система // Освіта на Луганщині. – 2004. – №1. – С. 8-10.
4. Бухлова Н.В. Інтерактивні тренінги щодо формування самоосвітньої компетентності учнів: Методичний посібник. – Донецьк: Каштан, 2007. – 157 с.

Управління
школою

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ „ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС”

Ірина РОДИГІНА

Завідувач кафедри педагогіки, психології та педагогічної творчості
ДоноблППО,
кандидат педагогічних наук, доцент

Актуальність дослідження. Майбутнє системних освітніх реформ в Україні пов'язане з принципово новим цілепокладанням у педагогічному процесі, з перенесенням акцентів зі знань та вмінь як результатів навчання (ЗУН) на формування компетентності учнів. Відповідно, Школа майбутнього закономірно ґрунтується на реалізації компетентнісного підходу до навчання.

Компетентність визначається як загальна здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Стратегічні положення Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи, Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Концепції профільного навчання в старшій школі зу-

мовляють об'єктивну актуальність розробки проблеми. Регіональна програма впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес обов'язковою умовою формування компетентності учня передбачає підвищення компетентності педагога.

У педагогічній науці щодалі більшу увагу приділяють розробці теоретичних та прикладних аспектів підготовки педагогічних кадрів, питанням формування загальної педагогічної культури, педагогічної майстерності (І. Зязюн, В. Бондар, І. Бех, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, Н. Кузьміна, Н. Разіна, Л. Даниленко, Н. Гузій, С. Калашнікова, Б. Тевлін, О. Зирянова, В. Паламарчук, Н. Мурована, Н. Островерхова та ін). Беручи до уваги, що Донецький інститут післядипломної педагогічної освіти з 2004 року розробляє тематику компетентнісного підходу, видається доцільним виявлення впливу науково-методичної роботи на розвиток компетентності педагогів. Виходячи з цього, **метою** презентованого дослідження є аналіз динаміки та оцінка рівня науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми

„Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”.

У результаті узагальнення напрацювань провідних науковців у галузі професійної компетентності нами було визначено ключові *компетентності педагога*, серед яких:

- соціальна компетентність (культурна, валеологічна, морально-етична);
- професійна компетентність (науково-предметна, методична, комунікативна, управлінська, інформаційна);
- особистісна компетентність (диференційно-психологічна, мотиваційна, рефлексивна).

Структуру ключових компетентностей педагога представлено на схемі 1.

Визначаючи **критерії оцінки** науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес, ми виходили з пріоритетних напрямів науково-методичної роботи. *Головними показниками оцінки науково-методичної роботи доцільно визначити:*

- дослідно-експериментальну роботу;
- видавничу діяльність;
- проведення педагогічних студій новітніх технологій;
- діяльність творчих груп;
- вивчення, узагальнення та впровадження перспективного педагогічного досвіду;
- проведення наукових конференцій;
- проведення методичних

ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- визначити ключові компетентності педагога;
- з'ясувати, на які структурні компоненти цієї моделі пріоритетно впливають конкретні види науково-методичної роботи;
- проаналізувати показники роботи за різними напрямками науково-методичної діяльності та простежити їх динаміку;
- виявити тенденції змін, дати їм кількісну оцінку та узагальнено оцінити рівень науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”.

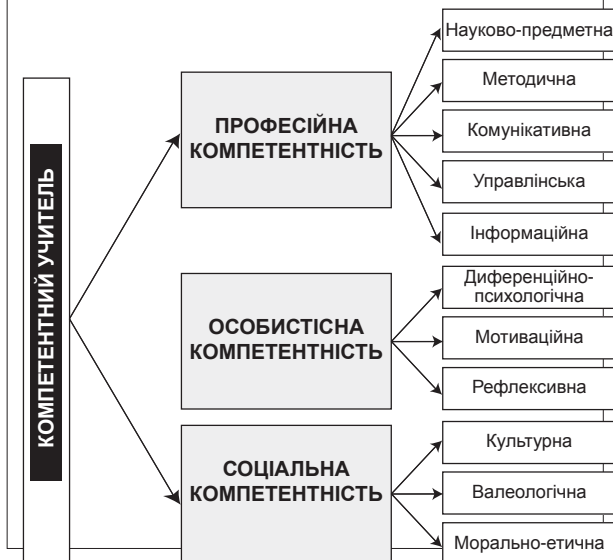
ОСНОВНІ ІДЕЇ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Компетентність педагога містить професійну складову та інші групи компетентностей.
2. Різні напрями науково-методичної роботи можуть забезпечувати різний вплив на окремі групи компетентностей педагогів.
3. Оцінка цього впливу передбачає динамічний підхід, тому дослідження доцільно будувати на аналізі динаміки певних показників за кілька років – а саме чотирьох років.
4. У випадку оцінювання має бути забезпечена не тільки статична констатація, але й оцінка тенденцій; динаміка позитивна забезпечує зростання оцінки, а негативна – її зменшення.
5. Науково-методична робота, будучи якісною величиною, дозволить забезпечити кількісну оцінку за умови кваліметричного підходу та інтеграції показників в єдиний комплекс; таким чином буде забезпечено оцінку **рівня науково-методичної роботи**.

Методологічною основою дослідження є системний підхід, принципи кваліметрії, факторно-критеріального аналізу та синтез оцінок одиничних властивостей в інтегрований комплекс.

Схема 1

Ключові компетентності педагога

ЗМІСТ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА

БЛОК „ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ”

Науково-предметна передбачає:

- сформованість світогляду, єдиного комплексу знань, умінь, психологічних якостей, професійних позицій;
- оволодіння певним стилем професійної діяльності.

Методична охоплює:

- володіння методикою викладання предмета;
- знання про методологію дослідницької діяльності;
- знання про етапи і технології творчої діяльності;
- уміння використовувати різні методи дослідження;
- уміння застосовувати прийом творчої діяльності.

Комунікативна охоплює:

- відповідний рівень культури спілкування;
- уміння правильно визначати емоційний стан інших людей;
- уміння вибирати адекватні засоби спілкування, реалізовувати їх у процесі взаємодії;
- уміння конструктивно й успішно розв'язувати конфліктні ситуації, співпрацювати та знаходити компроміс;
- уміння регулювати власний емоційний стан, долати критичні життєві ситуації.

Управлінська вміщує:

- уміння організувати ефективну діяльність учнівського колективу;
- уміння планувати роботу учнів на уроці;
- уміння перебудовувати діяльність відповідно до мети, умов, завдань уроку;
- уміння організовувати власну діяльність;
- уміння організовувати взаємодію, співпрацю в учнівському колективі;
- уміння раціонально організовувати роботу без перевантажень.

Інформаційна передбачає:

- уміння працювати з різними джерелами інформації;
- досвід пошукової діяльності, у тому числі у сфері програмного забезпечення і технічних ресурсів;
- уміння користуватися мультимедійними та комп'ютерними технологіями.

БЛОК „ОСОБИСТІСНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ”

Диференційно-психологічна вміщує:

- уміння оцінити власні здібності, можливості, психологічні особливості;
- уміння враховувати якості людей і особливості колективу;
- уміння передбачити власні перспективи розвитку;
- уміння передбачити можливі відхилення і небажані явища;
- уміння прогнозувати розвиток системи взаємовідносин;
- уміння прогнозувати розвиток особистості, її якостей, почуттів;
- уміння створити найбільш сприятливі умови для отримання бажаних результатів з урахуванням індивідуальних характеристик.

Мотиваційна передбачає:

- уміння мотивувати себе та оточуючих до певної діяльності;
- уміння розвивати в учнів стійкий інтерес до навчання, формувати потребу в знаннях;
- уміння використовувати методи стимулювання.

Рефлексивна вміщує:

- усвідомлення та критичне оцінювання рівня власної діяльності;
- знання про засоби професійного самовдосконалення.

БЛОК „СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ”

Культурна передбачає:

- досягнення учителем високого рівня розвитку в суспільному, професійному й духовному житті;
- спрямованість на особистість іншої людини;
- утвердження вищих духовних цінностей, моральних норм поведінки.

Валеологічна вміщує:

- уміння організувати власний здоровий спосіб життя;
- уміння забезпечити власний фізичний і психологічний стан здоров'я, що дає змогу виконувати службові обов'язки та соціальні функції.

Морально-етична охоплює:

- уміння підпорядковувати діяльність системі норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного та до суспільства;
- вміння бачити в дитині особистість, відчувати, розуміти й допомагати;
- відповідати за свій вплив;
- уміння відчувати моральне задоволення від розвитку учнів.

заходів міжкурсового періоду;

- розробку методичного забезпечення курсів;
- проведення консультацій;
- розробку науково-методичних матеріалів.

Пріоритетні впливи напрямів науково-методичної роботи на окремі ключові компетентності педагога представлені в таблиці 1. Можна зробити висновок, що найбільші впливи науково-методичної роботи спостерігаються саме на професійну компетентність педагогів; соціальна та особистісна представлені значно меншою мірою, у цілому вплив на них можна вважати несуттєвим. Слід наголосити на необхідності коригування ситуації.

Головними чинниками, які забезпечують внесок кожного з показників науково-методичної роботи в загальну систему, є їх динаміка та коефіцієнт значущості. Динаміка показників науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес” протягом 2005- 2008 років наведена в таблиці 2.

Внесок кожного показника визначається певним коефіцієнтом – від 0,5 до 2 залежно від його поширеності та впливу на загальну картину оцінки науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”. Зокрема, вихід на

найбільшу аудиторію педагогів може забезпечити проведення заходів міжкурсового періоду та видавнича діяльність з проблематики компетентнісного підходу (коефіцієнт 2), вагомий внесок зумовлюють, наприклад, дослідно-експериментальна робота, педагогічні студії новітніх технологій тощо (коефіцієнт 1), меншою мірою представлені узагальнення досвіду та консультації (коефіцієнт 0,5).

Оцінювання реального стану здійснюється з урахуванням тенденцій змін конкретного показника – при позитивній динаміці коефіцієнт береться по максимуму, за умови негативної – зменшується. Оцінка науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес” як системи показників цієї роботи представлена в таблиці 3. Узагальнення впливу всіх факторів, оцінка системи всіх показників дозволяє зробити загальний висновок про рівень науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес” – оцінка 83 (В), що за Болонською системою відповідає оцінці „добре” (високий рівень).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Визначено ключові компетентності педагога, а саме:

Таблиця 1

Матриця пріоритетних впливів науково-методичної роботи на окремі групи компетентності педагога

НАПРЯМИ науково-методичної роботи	Дослідно-експериментальна	Видавнича	Педагогічні студії новітніх технологій	Творчі групи	Педагогічний досвід	Конференції	Методичні заходи	Методичне забезпечення курсів
Соціальна								
культурна								
морально-етична								
валеологічна								
Професійна								
науково-предметна								
методична								
комунікативна								
управлінська								
інформаційна								
Особистісна								
диференційно-психологічна								
мотиваційна								
рефлексивна								

Таблиця 2

Динаміка показників науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”

ПОКАЗНИК	РІК	2005	2006	2007	2008
Дослідно-експериментальна робота:	• лабораторії		4	4	4
	• прикладні дослідження	2	2	2	4
	• соціологічні дослідження	1	2	3	1
	• майданчики	4	3	4	7
	• школи-лабораторії			5	11
	Видавнича діяльність		13	14	7
Педагогічні студії новітніх технологій		–	–	Студ. – 3	Студ. – 4 Унів. – 3
Діяльність творчих груп		14	13	16	19
Педагогічний досвід	• вивчення	6	10	7	24
	• узагальнення		2	4	16
	• впровадження			2	11
	Проведення наукових конференцій				1
Проведення методичних заходів міжкурсового періоду		48	113	63	134
Розробка методичного забезпечення курсів		13	21	24	31
Проведення консультацій		2	2	1	2
Розробка науково-методичних матеріалів		6	13	10	16

- соціальна компетентність (культурна, валеологічна, морально-етична);
- професійна компетентність (науково-предметна, методична, комунікативна, управлінська, інформаційна);
- особистісна компетентність (диференційно-психологічна, мотиваційна, рефлексивна).

2. Визначено показники науково-методичної роботи щодо реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”.

3. Виявлено, що науково-методична робота пріоритетно спрямована на розвиток професійної компетентності педагогів. Вплив на соціальну та особистісну компетентність

наразі відбувається значно меншою мірою.

Визначено динаміку показників науково-методичної роботи за період 2005-2008 роки. Переважно динаміка позитивна. В окремих випадках має місце нерівномірність цієї динаміки.

5. Здійснено загальну оцінку показників науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”. Відповідно до критеріїв Болонської системи вона відповідає оцінці В „добре” (високий рівень).

Дослідження висвітлює **перспективи діяльності в таких напрямках:**

1. Посилення впливу науково-методичної роботи на формування соціальної та особистісної компетентності педагога:

- визначити серед пріоритетів адекватну мотивацію педагогічних працівників на інноваційну діяльність;
- активізувати співпрацю з обласним центром практичної психології щодо підвищення особистісної компетентності педагогів;
- опрацювати механізми посиленого залучення педагогічних працівників області до навчальної, наукової та методичної роботи інституту з метою підвищення їх компетентності. Для цього:
- забезпечити продуктивну роботу Асоціації творчих педагогів Донецької області;
- оновити систему залучення педагогічних та керівних кадрів до курсової перепідготовки з максимальним наближенням до слухачів;
- запровадити мережеву систему функціонування базових шкіл як осередків методичної допомоги для педагогів міста (району).

2. Розробка системи моніторингу професійної компетентності педагогів у контексті неперервної освіти педагогічних кадрів.

Таблиця 3

Оцінка показників науково-методичної роботи щодо розвитку компетентності педагогів в умовах реалізації регіональної програми „Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес”

ПОКАЗНИК	Джерело інформації	Коефіцієнт	Максимальне значення	Оцінка
Дослідно-експериментальна робота	Звіти	1	10	8
Видавнича діяльність	Річні плани	2	20	18
Педагогічні студії новітніх технологій	Накази	1	10	10
Діяльність творчих груп	Річні плани	1	10	10
Узагальнення досвіду	Річні плани	0.5	5	4
Проведення наукових конференцій	Накази	1	10	10
Проведення методичних заходів міжкурсового періоду	Річні плани	2	20	15
Розробка методичного забезпечення курсів	Індивідуальні плани роботи	0.5	5	3
Проведення консультацій	Річні плани	0.5	5	2
Розробка науково-методичних матеріалів	Річні плани	0.5	5	3
РАЗОМ		10	100	83 (В)

ДІАГНОСТУЮЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ

Управління
школою

У Національній доктрині розвитку освіти в ХХІ сторіччі зазначено, що освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету та конкурентноспроможності української держави на міжнародній арені. Якість освіти визначена пріоритетним напрямом державної політики в галузі освіти і є передумовою національної безпеки країни [2].

Отже, забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах та рівнях, оцінка досягнутої якості, проведення порівняльних досліджень на сучасному етапі розвитку освітянської думки має не лише педагогічний, філософський, політичний, а також управлінський та суто науковий контекст.

Дискусії стосовно того, що можна вважати під поняттям „якість освіти”, тривають протягом багатьох років і є досить актуальними. На нашу думку, наявність кількох сотень визначень поняття якості освіти залежить від того, що кожен з авторів розуміє під терміном „освіта” і які завдання вона повинна вирішувати на сучасному етапі розвитку суспільства.

Найбільш поширеною є думка про те, що **якість освіти — це відповідність певній нормі або стандарту.**

Тобто вона визначає придатність задовольнити певні потреби, цілі, виражає адекватність вимогам, потребам, нормам. Разом з тим, норми зазнають постійних змін, набувають нових властивостей залежно від умов, стану суспільства та часу.

Виходячи з таких міркувань, *якість загальної середньої освіти обумовлюється її пристосованістю до реалізації соціальних цілей з формування й розвитку особистості як системи соціально-обумовлених показників, рівня знань, умінь, навичок, якими повинен володіти учень.*

Отримання інформації про стан і розвиток певного об'єкта, педагогічного впливу та його відхилення від норми вирішує педагогічна діагностика. Поняття **діагностування** є процесом виявлення причин та факторів функціонування педагогічних об'єктів, визначення умов та особливостей перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та прогнозування наслідків з метою подальшого вироблення управлінських рішень, своєчасного прийняття коригувальних дій.

**Ігор
КОЛГАНОВ**

Старший викладач кафедри виховання та розвитку особистості
ДноблІППО

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Для того, щоб говорити про гармонію в освіті, ми маємо чітко уявляти, що освіта — це не лише система чи процес, це ще й результат передачі кожному учневі тих цінностей, що породжені в процесі освітньої діяльності.

Потрібне творче горіння, потяг домагатися кращого, віддати частку серця тим, з ким постійно, кожного дня треба вирішувати складне та відповідальне завдання — учити дітей, виховувати їх гідними й успішними громадянами нашої Батьківщини

Складовою терміну „педагогічна діагностика”, звичайно, повинна виступати діагностична діяльність педагога, яка за своєю суттю містить *сукупність різних видів педагогічної діяльності*:

- операцій порівняння та аналізу;
- прогнозування та інтерпретації;
- доведення до відома учнів результатів діагностування.

Діагностична діяльність є складовою професійної діяльності педагога, тому вона має бути предметом вивчення будь-якого вчителя. Головна мета діагностування при цьому повинна полягати в отриманні не стільки якісно нової інформації, скільки інформації про реальний стан і тенденції в зміні об'єкта для організації відповідного впливу й коригуючої педагогічної діяльності. Для цього викладач повинен визначитися з цілями діагностики, критеріями діагностування, забезпечити збір інформації за допомогою методик формулювання діагнозу та розробки коригуючих дій. Педагогічна діагностика має забезпечити педагога конкретними даними щодо того чи іншого об'єкта дослідження та виміряти його параметри.

Одним з таких методів є *тестування*, яке останнім часом викликає чималий диспут серед освітян [5]. Історія запровадження тестових методів у системі освіти взагалі характеризується чергуванням періодів абсолютного невизнання з етапами активного застосування. Навіть у СРСР вона

має досить складну історію: від повної заборони тестів шкільної успішності в 1936 році до впровадження наприкінці 50-х років.

На сучасному етапі системи зовнішнього незалежного оцінювання тести функціонують майже в 150 країнах світу. Метою впровадження систем оцінювання якості освіти в європейських країнах є забезпечення більшої прозорості в умовах різноманітності освітніх національних систем. Розробкою та узгодженням стандартів, процедур і рекомендацій у рамках Болонського процесу займається Європейська мережа із забезпечення якості вищої освіти (ENQA), Європейське студентське бюро (ESU) та інші. Загальні стандарти мають бути сприйняті в більшості країн-учасниць Болонського процесу [6].

На жаль, для сучасної України в цілому характерна тенденція, коли на ринку педагогічних матеріалів і практичної діяльності з'явилась величезна кількість псевдотестів, які спираються не на вимоги основ тестології, а лише імітують наявність наукового підґрунтя.

Головними ознаками справжнього тестового процесу є *науковість, ефективність та об'єктивність отриманих результатів*. Тобто справжній тест повинен бути *валідним, надійним та стандартизованим*. Тест є інструментом тестування, тому має задовольняти низку умов, завдяки чому це робить його *засобом вимірювання*, а не простим набором запитань та завдань.

Тестування виступає одним з методів педагогічного оцінювання, яке здійснюється з різною метою і відповідно може бути формулюючим або поточним та підсумковим. При цьому для кожного з випадків має бути розроблений спеціальний тест, що відповідає меті та завданням цього тестування. Стандартизований тест має комплексні характеристики, які визначаються його властивостями, процедурою вимірювання, шкалюванням, процедурою та логістикою процесом тестування. Тобто він повинен пройти спеціальний методологічний експеримент з вироблення нормативів, перевірки, надійності, валідності і мати добре описаний методичний апарат. Цей процес може тривати до десяти років [4].

Порушення будь-якого з цих елементів зводить нанівець всю роботу, що значно обмежує сферу його застосування та спотворює наслідки за одержаними результатами, а іноді взагалі робить неможливим інтерпретацію результатів та побудову достовірних висновків.

Застосування псевдо-тестів, які створюються некомпетентними особами, наносить значну шкоду, поперше, учню, завдяки тому, що його результати неправильно оцінюють, по-друге, учителю тим, що привчає його до неправильних дій і винесення неправильних рекомендацій, по-третє, громадськості, яка за рахунок негативного ставлення до тестування формує негативне ставлення як до методу взагалі.

Тому робота над створенням тесту має починатися з визначення мети використання тесту. Від цього буде залежати структурування відповідно до цієї мети виду тесту, який може бути *нормоорієнтованим* або *критеріально орієнтованим*.

Нормоорієнтовані тести спрямовані на певні статистичні норми, вони визначаються для даної сукупності учнів, навчальні досягнення окремого учня інтерпретуються залежно від усєї групи екзаменованих, тобто середнього показника норми. Незалежно від того, скільки балів має дана шкала, тест не дає інформації про опанування учнями певної системи знань та навичок або досягнення ними конкретних цілей навчання.

Критеріально орієнтовані тести більш придатні для діагностування розвитку тієї чи іншої якості, уміння та навички. Критеріально орієнтовані тести дають змогу оцінити, наскільки учні досягли того чи іншого рівня. Тобто оцінка конкретного учня не залежить від того, які результати показали інші екзаменовані. При такому тестуванні оцінюється

Сучасний педагог має перейти з других ролей на відносини рівного партнерства з кафедрами, лабораторіями і науково-дослідними інститутами педагогіки, беручи активну участь у розробках ідей

Від гарного фахівця — до гарного працівника.

Немає і не може бути жодної дитини, яку б могутня сила виховання не зробила прекрасною

володіння учнем певними навичками і використання такого тесту розглядається лише з цієї точки зору [3].

Учителі повинні максимум уваги приділяти узгодженню цілей тестування з загальними освітніми та навчальними цілями, конкретизації щодо змісту навчання, а цілі тестування повинні бути чіткими як для учнів, так і для вчителів. У подальшому навколо них мають будуватися навчання та оцінювання.

Звичайно, що основна мета цієї статті не полягає в тому, щоб розкрити таємниці тестового процесу, це дуже об'ємне поняття. Але під час застосування педагогічного оцінювання за допомогою тестування виникає проблема появи ризиків негативного впливу оцінювання, в першу чергу, на мотивацію навчання учнів. Тому вчителі повинні брати постійну участь у професійному вдосконаленні, зорієнтованому на навчальні цілі та методику викла-

дання. Обов'язково повідомляти учням цілі навчання та вказувати, що підлягає оцінюванню, забезпечувати зворотний зв'язок з учнями, уникати порівнювання учнів лише на основі результатів тестів. Школа повинна проводити таку загальну шкільну політику, яка б охоплювала як оцінювання для навчання, так і оцінювала власне навчання. Виходячи з цього, перш ніж стати професійно компетентним, учень повинен засвоїти, що задовольняє певним нормам, а аспекти професійної компетентності можуть бути оцінені лише за допомогою критеріально орієнтованого тестування [1].

Відповідно, одним з першочергових завдань, які потрібно вирішувати школі, є впровадження принципів *гуманності*, тобто відповідного ставлення до особистості людини, яка діагностується; залучення в систему педагогічної діагностики всіх учасників освітньо-виховної діяльності, у тому числі і батьків. Модернізація механізму підготовки педагогічних кадрів для системи освіти, створення умов для постійного підвищення кваліфікаційного та освітнього рівня, забезпечення можливостей для доступу якісної інформації, залучення в школу новітніх освітніх технологій і науково-педагогічного забезпечення передбачає створення відповідних науково-дослідних центрів, а також єдиного механізму експериментального визначення якості цього забезпечення шляхом проведення моніторингових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агрусті Г., Артемчук Л., Булах І., Вілмут Дж., Лукіна Т., Мруга М. Основи педагогічного оцінювання. Частина І. Теорія / Під заг. ред. І. Булах. — К.: Мастер клас, 2006. — 113 с.
2. Лукіна Т.О. Технології діагностики та оцінювання навчальних досягнень. — К.: Рівний доступ до якісної освіти, 2007. — 62 с.
3. Михальчев Е.А. К понятийному аппарату педагогической диагностики // Педагогическая диагностика. — 2006. — № 2. — С. 54.
4. Результати опитування учасників ЗНО-2008 та залучених до проведення тестування працівників // Вісник ТІМО. — № 10. — 2008.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. — К.: Ленвіт, 2006. — 35 с.
6. Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 „Про Національну доктрину розвитку освіти” // Законодавчі акти з питань освіти. — К.: Парламентське вид-во, 2004.

ВИХОВНА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Управління
школою

На сучасному етапі розвитку вітчизняного суспільства виховання як педагогічна проблема посідає значне місце в освітньому процесі. Це зумовлено соціальною нестабільністю і негативним впливом у суспільстві на молодь кримінального середовища, розпаду сім'ї, ЗМІ тощо. Протидіяти негативним впливам зможе лише правильно організований процес виховання, активна соціалізація дітей і підлітків на всіх етапах отримання освіти. Це неможливо здійснити одразу, для цього необхідний довгий час, зусилля і спеціально організований процес виховання. Лише після цього людина стає особистістю.

Під **особистістю** в педагогічній науці розуміють суспільну сутність людини, тобто її сукупність соціальних якостей і рис, які вона придбала під час життєвої практики (ті, які склались у результаті життєвого досвіду). Соціальний досвід, що засвоюється людиною із зовнішньої (об'єктивної) форми існування, переходить у внутрішню (суб'єктивну). Перехід соціальних відносин у внутрішній психологічний план особистості означає індивідуалізацію. Звідси – особистісно орієнтований підхід до виховання, який дозволяє охарактеризувати внутрішні психологічні зміни, що відбуваються в змісті й структурі особистості, особистіс-

них якостей під час засвоєння соціального досвіду.

У соціальному досвіді як джерелі соціалізації вміщуються не лише знання і способи діяльності, але й зразки поведінки людини, які створюють *модель (еталон) її відносин до оточуючої дійсності* та взаємовідносин з іншими людьми. Можливості навчально-пізнавальної діяльності обмежені і не дозволяють засвоїти всю систему норм і правил соціальної поведінки. Крім навчання необхідна ще організація *додаткової спеціальної позаурочної (виховної) діяльності*, у процесі якої і відбувається формування всієї сукупності якостей особистості.

Наше сьогодні потребує особистість, яка не лише володіє системою знань, а й розуміє закономірності відносин між людьми й адекватно поводить себе в суспільстві, зорієнтована на суспільні цінності. Сама школа може й повинна допомогти дитині навчитися самостійно та успішно вирішувати різноманітні життєві проблеми, ефективно взаємодіяти в соціумі, стати активним учасником роз-

**Ольга
ЛАВРУТ**

Доцент кафедри виховання і розвитку особистості ДноблІППО, кандидат історичних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Проблеми виховання вивчалися, цікавлять і розглядаються сьогодні і теоретиками, і практиками: педагогами, психологами, вихователями – з метою його вдосконалення. До них відносимо Ушинського К.Д., Сухомлинського В.О., для яких у центрі виховного процесу стала людина, людина-громадянин, людина-творець [17, С. 45-49]. Сучасна педагогічна, психологічна наука презентує цілу палітру власних доробок, серед яких – роботи Беха І.Д. [1, С. 3-46], Бойко А.М., Дем'янюк Т.Д. та інших [3, С. 4-11]. Вони приділяють увагу вивченню особистості у виховному процесі, пропонують методологічні й практичні рекомендації. Такі автори, як Тимошук Н.С. [18, С. 35-56], Качинська Л.П. [9, С. 3-23], Іванов І.П. [8, С. 5-18] звертають увагу на особливості включення учнів до позакласної діяльності, учнівського самоврядування.

Джерельною базою нашого дослідження стали нормативно-правові акти, які забезпечують функціонування навчально-виховного процесу та діяльності його суб'єктів, науково-методологічні та практичні доробки педагогів, серед яких: Закони України „Про освіту” (1991) [6, С. 2-17], „Про загальну середню освіту” (1999 р.) [7, С. 6-30], Національна доктрина розвитку освіти (Указ Президента України від 17 квітня 2002 р.) [14, С. 4-6], Національна програма виховання дітей і учнівської молоді (2004 р.) [15, С. 729], Концептуальні засади основних орієнтирів виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів (2007 р.) та інші [10, С. 3-39].

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ПОЗИТИВНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНЯ

Головним напрямом діяльності закладу має стати розвиток творчого самовираження особистості в умовах особливої атмосфери й буття учнів, педагогів, батьків, громадськості, що засновані на власних традиціях і орієнтовані на соціальну практику. Принципи виховання, основні шляхи соціалізації, традиції, досвід діяльності педагогів, суспільство, що змінюється, визначають нову модель виховної роботи навчального закладу [20, С. 7-9].

Принципами роботи такої школи є наступні: принцип ціннісних відносин;

- гуманізму;
- індивідуальності;
- системності (цілісності).

Змістом виховного процесу є ціннісні ставлення до суспільства і держави; до людей; природи; мистецтва; праці; до власного „Я”: психічного, фізичного, соціального [10, С. 2-39].

Система виховної роботи навчального закладу має включати такі складові:

- виховне середовище (естетику інтер'єра, етику міжособистісних відносин, коло спілкування);
- виховну діяльність (освітній процес, традиційні справи і заходи тощо);
- самовизначення (освітній процес, клуби, гуртки, студії, самоврядування) [8, С. 3537].

будови української держави [1, С. 7-8].

Вивчаючи історіографію проблеми, необхідно зазначити про недостатнє вивчення питання *позитивної соціалізації учня*. Тому мета нашого дослідження полягає у створенні **моделі позитивної соціалізації учня через виховну роботу**, що забезпечить особистості можливість оптимально здійснювати свою життєдіяльність в усіх її формах і соціальних сферах життя (економічній, соціальній, політичній, культурній) (див. вріз). Задля досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

- вивчити джерельну базу дослідження;
- визначити напрями виховної діяльності навчального закладу щодо формування соціальної компетентності учня;
- окреслити напрями соціального партнерства під час вирішення проблем навчально-виховного процесу.

ЕТАПИ СТВОРЕННЯ МОДЕЛІ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

в навчальному закладі:

1. **Підготовчий етап** – відбувається організація системи управління діяльністю закладу шляхом створення адміністрації творчої групи та планування її діяльності. Керівники творчої групи проводять контент-аналіз наукових досліджень та педагогічного досвіду з визначеної проблеми, створюючи науково-методичну базу. Керівники ШМО вивчають рівень готовності педагогів до процесу формування соціальної компетентності

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНИХ ПРОГРАМ ШКОЛИ

Ступінь школи	Виховні завдання	Педагогічні завдання	Освітні завдання
<p>Початкова школа</p>	<p>1. Вступ дитини до нового соціального життя, придбання нового соціального статусу – школяр.</p> <p>2. Осволення навичками нової діяльності – навчання.</p> <p>3. Зміна учня, його розвиток як результату навчальної діяльності.</p> <p>4. Формування базових здібностей, теоретичної свідомості й мислення.</p> <p>5. Бажання встановити нові взаємозв'язки з однолітками й дорослими.</p>	<p>1. Психолого-педагогічна підтримка дитини в процесі адаптації до шкільного життя.</p> <p>2. Організація навчальної діяльності в поєднанні з грою, працею, суспільними справами.</p> <p>3. Організація навчальної діяльності як повернення дитини обличчям до себе.</p> <p>4. Розвиток пізнавальних інтересів, які сприяють становленню якісно нових за змістом пізнавальних процесів.</p> <p>5. Організація спільної діяльності, спілкування.</p>	<p>1. Створювати умови для виявлення й самореалізації творчих можливостей, потреб дитини.</p> <p>2. Створювати на основі історичних і культурних традицій сім'ї, навчального закладу, міста освітнє середовище, що сприяє формуванню гармонійної особистості, яка вмє жити в колективі.</p>
<p>Середня школа 5-7 класи</p>	<p>1. Усвідомлення почуття дорослої людини.</p> <p>2. Усвідомлення себе як особистості, відкриття власного „Я“, оволодіння найбільш простими способами самооцінки, самоаналізу.</p> <p>3. Виявлення зацікавленості до іншої людини як до особистості, розвиток навичок співробітництва з однолітками, вміння змагатись, правильно й всебічно порівнювати власні результати з іншими.</p>	<p>1. Цілеспрямоване навчання колективної і групової діяльності.</p> <p>2. Надання дитині можливості спробувати в різних видах діяльності (проектній, дослідницькій, конструкторській, художній) з наступною рефлексією.</p> <p>3. Привчати дітей до національної культури рідного краю, традицій сім'ї, визначення власного освітнього маршруту.</p>	<p>1. Створювати умови для розвитку пізнавального інтересу до культурно-історичної спадщини українського народу і народів, що мешкають на території рідного краю.</p> <p>2. Створювати умови для розкриття особистості через усвідомлення сімейних традицій.</p> <p>3. Допомогати в осмисленні власної позиції в колективі однолітків.</p>
<p>8-9 класи</p>	<p>1. Усвідомлення почуття дорослої людини.</p> <p>2. Усвідомлення себе як особистості, відкриття власного „Я“, оволодіння найбільш простими способами самооцінки, самоаналізу, інтенсивний пошук.</p> <p>3. Набуття психосексуальної ідентичності, усвідомлення й відчуття себе як достойного представника певної статі.</p>	<p>1. Навчання вихованця визначенню власної ролі в спільній справі, вмінню витримати її.</p> <p>2. Створення умов для активного оволодіння ключовими компетенціями: вміння організувати, порівнювати, систематизувати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, проєктувати результати, рефлексувати.</p> <p>3. Сприяння побудові рівноправних відносин із однолітками, які засновані на взаєморозумінні, взаємодії, формах дружнього і виборозного спілкування.</p>	<p>1. Сприяти розкриттю власного „Я“ на основі природного і творчого потенціалу.</p> <p>2. Створювати умови для формування базової культури особистості навчального закладу через знайомство і засвоєння світового культурного простору.</p>
<p>Старша школа 10-11 класи</p>	<p>1. Набуття відчуття власної totoжності й цілісності (ідентичності), усвідомлення індивідуальної цілісності та унікальності, бажання пізнати власне „Я“.</p> <p>2. Побудова партнерських відносин у спілкуванні з однолітками й дорослими.</p>	<p>1. Забезпечення педагогічного супроводу, який дозволяє вирішити завдання вікових особливостей розвитку через почуття особистої ідентифікації, цілісності, унікальності.</p> <p>2. Розвиток потреби в самопізнанні як однієї з основ життєвого самовизначення: усвідомлення соціальних ролей, відкриття власного „Я“.</p> <p>3. Сприяння засвоєнню соціальних ролей і способів самовираження, реалізації творчого потенціалу.</p>	<p>1. Створювати умови для самопізнання духовних цінностей як важливої основи життя.</p> <p>2. Створювати умови для усвідомленого, самостійного вибору майбутнього фаху шляхом вивчення власних індивідуально-психологічних особливостей і знайомства отримання освіти в різних типах навчальних закладів.</p> <p>3. Створювати умови для життєвого самовизначення шляхом усвідомлення системи власних ціннісних орієнтацій.</p>

НАЙБІЛЬШ ВДАЛІ ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ:

1. *Участь у соціальному проєкті.* Робота над проєктом передбачає усвідомлення учнем мети і завдань майбутнього проєкту, формування його задуму, визначення мети, шляхів, способів, ресурсів, необхідних для його реалізації, розробку проєктної документації, реалізацію проєкту, аналіз результатів діяльності за проєктом, написання звіту про участь у проєкті. Наприклад, створення шкільної служби профорієнтації та працевлаштування, шкільного телебачення, здійснення профілактики шкідливих звичок.

2. *Участь у діяльності учнівського самоврядування.* Учнівське самоврядування є педагогічно доцільним способом організації учнівського колективу, що забезпечує комплексний виховний вплив на учнів шляхом їх залучення до усвідомленої і систематичної участі у вирішенні важливих питань класу та навчального закладу. Управління учнівського самоврядування зосереджується в апараті учнівського парламенту, діяльність якого будується на принципах доступності, демократії, гуманізму, взаємозв'язку розумового, морального, фізичного й естетичного виховання. Учнівський парламент організовує роботу творчих груп (комісій, міністерств), які відповідають за певні ділянки життя навчального закладу: навчальну, трудову, дозвіллеву, журналістську тощо [10, С. 31-34].

3. *Участь учнів у скаутських об'єднаннях, клубах,* де діти та підлітки активно пізнають світ, вчать допомагати іншим, загартовують власний характер через самонакладений кодекс поведінки [4, С. 47-56].

4. *Участь в акціях милосердя.* Велике значення для формування моральних рис особистості має участь учнів в акціях милосердя. Традиційними для учнів та педагогів можуть стати: організація ігрових програм для дітей-інвалідів, збір речей для малозабезпечених категорій населення, шефська допомога, участь у Всеукраїнських благодійних акціях [10, С. 31-34].

5. *Робота на підприємстві, в організації.* Завдяки тісній співпраці з ними, учні, особливо старшокласники, мають можливість ознайомитися з професіями підприємства, його підрозділами через такі форми: екскурсії, зустрічі, консультації з фахівцями, участь у спільних заходах, виконання науково-дослідницьких робіт за актуальною для виробництва тематикою [13, С. 12-14].

учнів, проводячи засідання методичних об'єднань, інформаційно-методичних нарад, тематичні виставки літератури, педради. Проконсультувавшись із керівниками методичних служб, керівниками творчої групи, розробляється програма закладу та її науково-методичне забезпечення, розробляються технології оцінювання результативності діяльності.

2. **Діагностико-прогностичний етап** – характеризується розробкою моделі соціально-компетентного випускника (творчими групами, психологами) через вхідну діагностику учнів та учнівських колективів (за параметрами і методиками, визначеними програмою), аналізом результатів, розробкою оптимальної структури, змісту й форм діяльності громадських дитячих організацій. Тобто формуються орієнтири й бази даних для прогнозування подальшої діяльності, координації всіх ланок виховного процесу.

3. **Практичний етап** – залучаючи учнів до реальних функцій управління, організації, відповідальності, створюються органи учнівського самоврядування. Розширюється коло соціальних партнерів через встановлення зв'язку із дитячими організаціями населеного пункту, району, регіону. Зростає зацікавленість та активна участь у діяльності дитячих громадських організацій, розвиток самостійності й ініціативи шляхом впровадження інноваційних компетентісно орієнтованих технологій виховання (створення учнівських проєктів, проведення тренінгів,

інтерактивних ігор тощо). Здійснення педагогічного керівництва дитячими громадськими об'єднаннями й організаціями, передача учням організаційного досвіду, навчання організаторській майстерності. Створення шкільної газети, що забезпечує вироблення власного ставлення до суспільних подій, вміння обґрунтовувати власну життєву позицію. Підвищення рівня лідерських якостей через навчання в Обласній Школі особистості лідерів учнівського самоврядування.

4. Узагальнюючий етап – здійснюється підсумкова діагностика, аналіз, узагальнення отриманих результатів (опис досвіду, випуск збірників, складання методичних рекомендацій щодо формування соціальної компетентності учнів) [5, С. 23-34].

У результаті включення кожної особистості у виховний процес у неї формуються *критерії вихованості*:

1. Наявність домінуючих потреб, мотивів поведінки та діяльності.
2. Ступінь засвоєння й усвідомлення соціальної та особистісної значущості правил, норм і принципів поведінки.
3. Стійкість умінь, навичок і звичок поведінки, існування вольових якостей.

Діагностика вихованості дозволяє педагогам не лише прогнозувати виховну роботу, контролювати й коректувати її, але й оцінювати результати власної діяльності.

Значну увагу педколектив має приділити створенню ситуації успіху для кожної дитини в різних сферах діяльності:

навчально-пізнавальній, фізично-оздоровчій, соціально-комунікативній, духовно-перетворювальній. Особистість учня повинна бути центром усієї шкільної навчально-виховної системи.

Форми організації позанавчальної діяльності та спілкування школярів можна об'єднати в групи:

- виховні заходи;
- колективна творчість;
- виховні ігри.

Виховні заходи проводяться з метою безпосередньої дії на школярів, які виступають глядачами або виконавцями (екскурсії, відвідування виставок, музеїв).

Колективна творчість – організація спільної діяльності школярів з метою формування творчої діяльності, усвідомлення належності до колективу, вміння спільно бачити мету май-

Хороші ідеї та нововведення повинні запроваджуватись у реальність із сміливою терплячістю.

Хіман Ріковер

ВИПУСКНИК ШКОЛИ ПОЗИТИВНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ:

- має чітку систему знань про людину, природу, суспільство;
- зорієнтований на духовно-моральні цінності суспільства;
- практично володіє сучасними комп'ютерними технологіями;
- прагне до діалогу як основи взаємодії – вміє налагоджувати дружні контакти з однокласниками, довірливі стосунки з дорослими, вміє ефективно працювати в групі;
- усвідомлює себе, свої соціальні потреби, співвідносить їх з груповими;
- засвоїв специфіку економічного функціонування суспільства;
- має достатній та високий рівень мотивації до успіху, навички самоменеджементу – здатний складати життєві програми та плани, професійно самовизначився;
- бере активну участь у суспільно-корисній, продуктивній діяльності;
- знає та практично володіє основами законодавства, готовий до політичних відношень та дій;
- толерантний, має світоглядний плюралізм;
- володіє державною та іноземними мовами;
- має високий рівень етико-естетичного розвитку, загальної культури [5, С.93-97].

Презентація досвіду роботи шкіл на Міжнародній науково-практичній конференції

бутньої діяльності, розподіляти обов'язки, підводити підсумки. Творча діяльність збагачує колектив і особистість дитини цінним соціальним досвідом, дозволяє

реалізувати потреби в спілкуванні, створює умови для духовно-морального зростання особистості.

Виховні ігри – навчально-пізнавальні, розвиваючі, ігри-подорожі – традиційна форма виховного процесу, яка охоплює не лише учнів, але й батьків, представників громадськості [8, С. 29-35].

Виховна робота також має свої особливості за різними ступенями школи (див. табл. на С. 101). Таблиця демонструє орієнтовний підхід у вихованні дітей різних вікових категорій [20, С. 7-10].

Належним *початком самореалізації учнів* у різних сферах суспільного життя є участь учнів у соціальних проєктах та соціальній практиці, які задають вектор особистісної та професійної самореалізації у віддаленій життєвій перспективі. Учень самостійно приймає рішення щодо участі в соціальній практиці, він самостійно обирає сферу діяльності та несе відповідальність за якість власної діяльності (див. вріз).

Отже, соціальна практика виконує такі важливі функції: пізнавальну, прогностичну, виховну, компетентнісну.

У становленні виховної системи школи значну роль відіграють куратори та класні керівники. У центрі уваги їхньої діяльності – особистість кожного учня з індивідуальним характером, неповторним життєвим досвідом і соціальними умовами розвитку. Першочергове завдання педагога – йти за інтересами дітей, допомагати у вирішенні індивідуальних, вікових, статевих проблем розвитку. Для цього важ-

ливо добре знати своїх учнів, їхні цінності, захоплення, стосунки з сім'єю, однолітками, стан здоров'я. Психологічною службою навчального закладу необхідно проводити індивідуальну та групову діагностику різних параметрів розвитку дитини і колективу. На основі отриманих даних виділяються актуальні проблеми для обговорення з педагогами, батьками учнів. Найголовнішим завданням їхньої взаємодії є створення умов для вільного розвитку духовних, інтелектуально-творчих, фізичних сил вихованців, їх соціальної компетентності [16, С. 18-22].

Діяльність сучасного навчального закладу має бути спрямована й на потреби сьогодення. Тому варто в навчальному закладі приділити увагу глибшому вивченню таких предметів, як інформатика, іноземні мови, можливо, поповнити перелік інваріативної частини навчального плану: ввести курси з культури спілкування, сучасних комунікацій.

На майбутнє, з метою удосконалення виховної роботи, варто зосередити увагу на підвищенні мотивації педагогічних кадрів до навчально-пізнавальної діяльності, залученні якомога більшої кількості учнів до діяльності учнівського самоврядування, розширення діяльності дитячих клубів, що дозволить їм у майбутньому набути соціального досвіду та забезпечить достатній та високий рівні розвитку соціально-компетентної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. — К.: Либідь, 2003. — 620 с.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Наук.-метод. посібник. — К.: ЮМН, 1998. — 244 с.
3. Бойко А.М. Парадигмальні напрями виховання: варіанти вибору // Рідна школа. — 2001. — Березень. — С.7-8.
4. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: Науково-методичний посібник. — Суми: ТОВ Вид-во „Антей”, 2006. — 384 с.
5. Єрмаков І.Г., Пузіков Д.О. Проектні обриси становлення життєстійкої і життєздатної особистості: Практико зорієнтований посібник. — Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2006. — 119 с.
6. Закон України „Про освіту” // Освіта. — 25 червня 1991.
7. „Про загальну середню освіту” // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. — 1999. — № 15. — С. 6-30.
8. Іванов І.П. Педагогіка колективних творчих справ. — К., 1992. — 93 с.
9. Кацінська Л.П. Учніське самоврядування. — Рівне, 2000. — 26 с.
10. Концептуальні засади основних орієнтирів виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України // Шкільний світ. — 2008. — № 33. — С. 2-39.
11. Концепція дитячого руху в Україні // Шкільний світ. — 2006. — № 48. — С. 3-16.
12. Кравець Р.В. Організація учнівського самоврядування в сучасній школі // Позакласний час. — 2001. — № 22. — С. 31-34.
13. Лопухінська А. Учніське самоврядування — форма громадянської освіти // Завуч. — 2001. — № 1. — С. 12-14.
14. Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Освіта України. — № 33. — 23 квітня 2002 р. — С. 4-6.
15. Національна програма виховання дітей і учнівської молоді // Світ виховання. Часопис для вчителів, батьків і дітей. — 2004. — № 3 (4). — С. 7-29.
16. Окушко Т. Комплексна освітня програма для творчого об'єднання старшокласників у позашкільному навчальному закладі // Шкільний світ. — 2005. — № 44. — С. 18-22.
17. Сухомлинський В.О. Як колектив стає засобом всебічного розвитку особистості. — Твори: у 5 т. — Т. 2. — К., 1976. — С. 566.
18. Тимошук Н.С. Особистісно орієнтоване виховання старшокласників у процесі позакласної роботи: Навчал.-методичний посібник. — Рівне, 2004. — 281 с.
19. Ушинський К.Д. Человек как предмет воспитания: Собр. соч в 10 т. — Т. 8. — М.-Л., 1950. — 560 с.
20. Ярупов А.А. Формирование культуры социальной компетентности школьников // Школьные технологии. — 2005. — № 2. — С. 7-10.

Управління
школою

ШКОЛА МАЙБУТНЬОГО: ОЗНАКИ Й ОРІЄНТИРИ

**Лариса
ПАСЕЧНИКОВА**

Старший викладач
кафедри педагогі-
ки, психології
та психологічної
творчості
ДобобліППО

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Майбутнє сьогодні наступає надзвичайно стрімко. Воно – у змінах політики й економіки, культури й соціальної сфери, у зміні індивідуальних і суспільних відносин, у зміні ідеальних моделей способу життя та його стандартів. І такий надшвидкий перехід людства в зовсім нову, так звану постіндустріальну епоху, спричиняє найжорсткіший психологічний дискомфорт.

Але до цього треба бути готовим. І в першу чергу готувати систему освіти,

бо саме освіті в новому постіндустріальному суспільстві належатиме ключова роль.

Звичайно, наша система освіти певною мірою перебудовується. Вводиться безліч інновацій і „зверху”, і „знизу”. Але всі ці інновації скоріше нагадують „латаніє Тришкиного кафтану”. Існуючі сьогодні традиційні для масової школи моделі організації освітнього процесу на різних ступенях загальної освіти мають потребу в істотній модернізації, оскільки від них значною мірою залежить цілісне відновлення змісту освіти, одержання школярами нового досвіду, адекватного сучасним вимогам життя.

Отже, освіті потрібні корінні зміни. Для усвідомлення їх масштабів доцільним є усвідомлення тих *змін, що відбулися й відбуваються.*

По-перше, ми маємо усвідомити, що індустріальний сектор втрачає провідну роль, а потенціал розвитку суспільства більшою мірою визначається масштабами інформації й знань, які воно має. Нову епоху в розвитку людства іноді ще називають „інформаційним суспільством”, „суспільством знань” через ту роль, що в ній відіграють знання й інформація, а також „суспільством послуг”. Це не означає, що роль промисловості й сільського господарства зменшується. Просто за рахунок автоматизації, впровадження високих технологій індустрія буде вимагати все меншої частки людської праці, а значна, якщо не більша, частина зайнятого населення має перетікати у сфери інформації й послуг. Чим стане Україна в недалекому майбутньому, згідно з теорією „золотого мільярду”, країною якого сорту – постіндустріального, індустріального чи сировинного – залежить від того, чи стане вкладання коштів в освіту молоді пріоритетом з боку держави, недержавних структур та батьків.

По-друге, події останніх десятиріч спричинили докорінну зміну ідеології людства. З XVIII століття протягом двохсот років у всьому

світі основною була так звана ідея „суспільного порятунку”, яка, до речі, себе не виправдала. Але відмовившись від старих ідеологій, більшість країн, у тому числі й Україна, нових національних ідей не виробили, що створює сприятливі умови для пропаганди американського способу життя у вигляді „зразків демократії” і „загальнолюдських цінностей” чітко організованою системою всіх наймогутніших засобів – інформаційних, фінансових, торговельних тощо. Протистояти цьому може тільки така національна ідея, яка буде привабливою для кожного українця, незалежно від його етнічних коренів. Та перш за все, *своя* „національна ідея” повинна бути в кожному закладі освіти. Вона має знайти відбиття в концепції школи, в її традиціях, іміджі. У цьому випадку варто говорити про створення *бренду школи*, способи його підтримки й розвитку, тому що саме стійкий бренд забезпечує підвищення конкурентноздатності освітньої установи практично без залучення додаткових фінансових ресурсів. А *конкурентноздатна школа* – це така школа, що не має проблем з комплектацією контингенту учнів, чиє ім'я відоме і де прагнуть навчатися учні й працювати вчителі.

По-третє, конкурентноздатною школа буде тільки в одному випадку: коли зможе забезпечити *стійкий рівень якості освітніх послуг*. Залежно від того, яку відповідь ми бажемо отримати, можна надати оцінку якості освітніх послуг за різними критеріями та методиками, а можна взяти результати ЗНО або TIMSS. Та це не є суттєво. Суттєво те, як надати цим послугам найвищого рівня. На традиційному уроці вважається: щоб навчити людину, необхідно правильно вибрати мету, зміст, методи, організаційні форми навчання тощо. Але опускається головне: а чи буде затребуване це людиною, тим конкретним учнем, якого ми навчаємо й розвиваємо.

Отож і виходить, що весь арсенал дидактичних засобів, що ретельно ви-

будовує вчитель, часто працює ніби вхолосту, оскільки ані високої мотивації навчання, ані глибинного розуміння того, що і як необхідно змінити в самому собі, учень належним чином не усвідомлює. Тобто, ґрунтуватися навчання в Школі майбутнього має не на традиційній дидактиці, а, наприклад, на філософії „самості” – „Я-концепція”, яка розкрита в роботах М. Бердяєва, М. Бахтіна, П. Флоренського, К. Роджерса, А. Маслоу та ін. і ключовими словами якої є самовизначення, самонавчання, самотворення, самоконтроль, саморегуляція, саморозвиток, самооцінка, самопізнання, самопроекування, самовиховання, самосвідомість, самокорекція, самовдосконалення, самореалізація, самоорганізація, самоврядування, самоформування, самодисципліна тощо.

Третє плавно перетікає в *четверте*: а якими повинні бути освітні послуги, тобто чому навчати учнів, а саме, якого змісту. Не вдаючись у деталі, саме зміст освіти формує цілісне уявлення дитини про оточуючий світ через отримані знання, набуті вміння, сформовані компетентності. Це відбувається в процесі *декомпозиції* (поділ загального змісту освіти на окремі галузі знань, навчальні предмети, теми, уроки) й процесі *агрегування* (з'єднання окремих знань у ціле). Але якщо декомпозицію проводять академіки, доктори наук, досвідчені вчителі, то композиція окремих клітинок, поєднання виконаних завдань в єдине ціле відбувається в одній єдиній голові учня не зовсім освіченого й досвідченого. І як воно там відбувається, і чи відбувається взагалі, шкільний учитель не знає. Бо в нього є програма, а в ній вимоги до знань, умінь тощо.

Отже, „знаннева парадигма” і „предметоцентризм”, які „живуть” у загальноосвітній школі, призводять до того, що, з одного боку, в учня в голові не складається цілісного світогляду, а залишаються лише уривчасті відомості з різних предметів. З іншого боку, ці уривчасті відомості, які не пов'язані з особистісними інтересами учнів і подальшими потребами

**Чую
і забуваю,
бачу
і пам'ятаю,
роблю
і розумію.**

*Китайське
прислів'я*

в практичній діяльності, швидко забуваються.

І останнє, *п'яте*, як учити? Накопичення знань, розвиток науки, створення нових технологій і наукомістких виробництв неминуче підвищує вимоги до загальноосвітнього рівня й професійної кваліфікації кожного окремого працівника, усе більше зміщуючи акцент на розвиток його ду-

ховних якостей як неодмінну умову здатності до праці. У постіндустріальну епоху праця наповнюється зовсім новим змістом і вся система освіти повинна готувати людей до цього нового змісту праці, що є неможливим за існуючої класно-урочної системи. Безсумнівно, класно-урочна система з її гаслом „учити всьому всіх” була геніальним механізмом індустріального суспільства, і сумнозвісна серпнева Постанова ЦК ВКП(б) 1932 року про визнання уроку основною формою організації навчальної роботи в початковій і середній школі, напевно, й мала сенс. Але виконувати постанову урядової структури, яка вже не існує, у Школі майбутнього навряд чи є доцільним.

Робота над створенням такої школи – безперервний процес. На шляху створення виникають обставини, що змушують міркувати: чи не залишити все, як було? Сумне правило динамічного сьогодення таке: щоб залишитися на місці – потрібно бігти, щоб до чогось прийти – потрібно бігти вдвічі швидше. Куди бігти – обирає громада, педагогічний колектив, директор навчального закладу. На те, щоб заробити репутацію й знайти своє місце в очах громадськості, іде багато часу й сил, втратити ж їх легко й швидко.

Сучасним Школам майбутнього випала нелегка доля. За ними – розв'язання проблем сучасної освіти, створення моделей освіти майбутнього, прокладання шляхів до нової школи. Але саме такі школи, що орієнтовані на стійкий розвиток, і є безумовними лідерами в освіті.

Нинішня масова школа характеризується рядом ознак, а саме:

- показники здоров'я й емоційного благополуччя дітей незадовільні;
- нівелюється індивідуальність дитини;
- зберігається в більшості „зунівська” орієнтація освіти;
- відсутня виражена спрямованість на розвиток дитини;
- слабка практична й діяльнісна спрямованість освітнього процесу;
- недостатність шкільних форм соціалізації для розв'язання індивідуальних завдань дорослішання, відсутність можливостей самоорганізації, самостійної й колективної соціальної дії підлітків у школі.

Управління Школою майбутнього має бути орієнтоване на:

- вироблення й реалізацію якісно нової, особистісно й компетентісно орієнтованої освітньої системи на основі збереження й підтримки індивідуальності дитини;
- створення середовища, яке стимулює активність дитини, що організована залежно від вікової й особистісної специфіки її розвитку;
- інтенсивне включення в освітній процес школи можливостей додаткової освіти;
- створення умов і механізмів у школі для виникнення дитячих громадських організацій та учнівського самоврядування;
- формування стійкості до асоціальних впливів, до виникнення шкідливих звичок і неадекватних способів поведінки;
- створення умов для усвідомленого вибору кожним учнем своєї освітньої траєкторії.

Розв'язання цих завдань найуспішніше можна здійснити в **адаптивній школі**, яка всебічно враховує сутність, зміст, організацію, а також умови й фактори продуктивного процесу навчання й виховання, об'єднаних у **пріоритетах**:

- **особистість** учасників освітнього процесу (учителів, учнів, батьків);
- **гуманізм** як основа освітнього процесу, що визначає місце людини в суспільстві.

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

Проектна діяльність — одна з найпопулярніших форм організації роботи з учнями, що забезпечує досягнення зазначеної мети.

Саме метод проектів дає дитині з її здібностями та амбіціями, потребами й сподіваннями відчуття впевненості й особистого успіху, нехай навіть маленького..... С. 132

Допомогти особистості виявити й реалізувати дані природою здібності з великою користю для себе та навколишнього світу — першочергова задача сучасної школи..... С. 139

Ефективність та продуктивність діяльності закладу освіти багато в чому залежить від характеру взаємодії двох ключових фігур — директора та наукового керівника С. 154

Педагогіка школи

Зміст освіти
на нових
концептуальних
zasадах

**Раїса
ЧЕРНИШЕВА**

Доцент кафедри
природничо-
наукових дисциплін
та методики
їх викладання
ДоноблІППО

**Вікторія
АНДРЮХАНОВА**

Старший викладач
кафедри природничо-
наукових дисциплін
та методики їх викла-
дання ДоноблІППО

ГУМАНІЗАЦІЯ ЗМІСТОВОГО КОМПОНЕНТА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Інтерес до змісту освіти особливо загострюється на зламі ідеологій, за перегляду цінностей розвитку як суспільства, так і активного пошуку моделей інноваційного розвитку освіти. Державна цільова соціальна програма „Школа майбутнього” на 2007-2010 роки спрямована на пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг та моделювання нововведень змісту освіти на нових концептуальних засадах [8].

Зміст освіти є невід’ємним і визначальним компонентом процесу навчання в школі. Тому в проєкті „Школа майбутнього” мають бути реалізовані такі педагогічні інновації, які передбачають відпрацювання нового змісту й механізмів надання освітніх послуг усім учасникам навчально-виховного процесу. **Школа майбутнього** — це школа, в якій зміст освіти відповідає новим суспільним вимогам та професійному вибору учнів. Тому в нинішніх умовах потрібна концептуально

нова побудова змісту шкільної освіти. Методологічною основою визначення нового змісту освіти повинні стати загальнолюдські і національні цінності на принципах гуманізації (олюднення) та гуманітаризації (переорієнтації на учня) [6]. Як це розуміти?

Суть змін, які відбуваються в шкільній освіті, можна з’ясувати на прикладі *2-х альтернативних позицій:*

- *традиційна школа* вирішувала проблему: „Як поводитися з дитиною, щоб вона більш охоче та успішно засвоювала зміст освіти?”;
- *Школа майбутнього* вирішує проблему принципово інакше: „Яким повинен бути зміст освіти, щоб дитина зростала і розвивалася?”.

У контексті гуманістичної освіти доцільно виділити центральну ідею: учень зростає й розвивається як носій суб’єктивного досвіду [2]. Це дуже важливий орієнтир сучасної шкільної педагогіки — збагачення власного суб’єктивного досвіду, орієнтація навчального процесу на внутрішній досвід. Одночасно з цим, у зв’язку з особистісно орієнтованим підходом навчання, з новим розумінням людини як найвищої цінності, людини, здатної до свідомого й ефективного функціонування в суспіль-

стві, людини конкурентно-спроможної, компетентної, здатної до розв'язання проблеми й самостійного прийняття рішень, змінилися акценти щодо змісту освіти. Тому зміст освіти з позицій сьогодення слід розглядати значно ширше – не лише як педагогічно адаптований соціальний досвід людства, тотожний за своєю суттю структурі людської культури, а й як такий, що відповідає структурі особистості.

У цьому зв'язку в особистісно орієнтованому розумінні змісту освіти предметом посиленої уваги стала діяльність самого учня, яка забезпечує його самоосвіту, компетентність, формування себе як особистості, набуття свого внутрішнього змісту. Тобто акцент зміщується з презентації готового навчального матеріалу на самоволодіння ним і набуття відповідних практичних умінь у процесі діяльнісного засвоєння інформації. Отже, під поняттям „*зміст освіти*” тепер розуміють „освітнє середовище, що здатне викликати особистісний освітній рух учня і його внутрішнє прирощення” [4, С.77]. Цей рух означає діяльність учня, пов'язану з навчальним матеріалом.

Діяльнісний аспект змісту освіти набуває дедалі більшого значення, особливо в основній школі, де учні ще не володіють високим рівнем абстракції. Діяльнісний аспект змісту освіти виступає як загальноконцептуальна основа удосконалення навчання. Ця концепція діяльнісної природи знань знаходить безліч прихильників серед філософів, педагогів,

психологів. Адже будь-яке поняття, що формується, і діяльність, пов'язана з ним, нероздільні. Власне особистість і виявляє себе лише в діяльності. Тож центральною категорією формування змісту освіти є суб'єктивна індивідуальна діяльність учня, яка являє собою процес *самопроекування свого*

**Єдиний шлях,
що веде до
знання, –
це діяльність.**
Б. Шоу

ДЖЕРЕЛА ДІЯЛІСНОГО ЗМІСТУ ОСВІТИ

Джерелами діяльнісного змісту освіти є:

- способи діяльності, характерні для відповідних наук і галузей діяльності людини;
- способи загальнонавчальної діяльності, спрямовані на примноження особистих досягнень учнів (наприклад, навчитись працювати з книжкою, комп'ютером тощо);
- рефлексивно виявлені й зафіксовані учнем способи його образної діяльності, оволодіння різними способами рефлексії – вербальними, графічними, емоційно-образними – необхідна вимога до учня в особистісно орієнтованій парадигмі освіти, оскільки включає його в освітній процес як суб'єкта діяльності.

Перше джерело діяльнісного змісту освіти застосовується як необхідний компонент репродуктивного засвоєння навчального матеріалу учнями, як культурно-історичний аналог уже засвоєних учнями способів діяльності. Оскільки до змісту наук входять не лише здобуті знання, а й висвітлюються шляхи їх здобування, то в змісті освіти також мають бути обидві складові. Тобто важливо знати не лише закон Архімеда чи закон Ньютона, а й як ці закони було відкрито.

Друге джерело діяльнісного змісту освіти – це добір способів і видів діяльності, що збігаються зі специфікою мети та завдань на кожному етапі освітньої діяльності відповідно до стану розвитку дитини. Цінність цього компонента діяльності досить велика, бо має здатність перенесення практики в будь-яку освітню галузь чи навчальний предмет.

Третє джерело діяльнісного змісту освіти являє собою усвідомлені й засвоєні учнями способи їхньої освітньої діяльності. Одержуючи свої пізнавальні результати й співставляючи їх з відомими аналогами, школяр виконує багато логічних, образних, інтуїтивних та інших дій, які в сукупності і є його набутками. Виявлені за допомогою рефлексії способи діяльності учнів складають повноцінну частину змісту його освіти. До діяльнісного змісту освіти входять також методи створення учнями освітньої продукції, способи організації ними своєї роботи, методи аналізу, осмислення й оцінка своєї діяльності.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ в рамках проекту „Школа майбутнього”

До суттєвих проблем, пов'язаних з формуванням змісту шкільної освіти в рамках проекту „Школа майбутнього” треба віднести:

1. Забезпечення його посиленості для учнів, бо нинішній зміст загальної середньої освіти відзначається недостатньо обґрунтованим відбором навчального матеріалу. Це є вагомою причиною зниження й інтересу до навчання, і психофізіологічних навантажень учнів.

2. Визначення найбільш ефективної стратегії формування самого змісту освіти, що передбачає укрупнений галузевий підхід. Це дає змогу представити навчальний зміст як єдине ціле й розробити на цьому підґрунті нові концептуальні засади його реформування та оцінити за критеріями необхідності й достатності. Наступним етапом формування навчального змісту освіти повинно стати опрацювання змістового наповнення кожної освітньої галузі через систему відповідних навчальних предметів і курсів.

3. Приведення обсягу і складності змісту у відповідність з віковими можливостями дітей, перспективами їх розвитку й сприяння, таким чином, реалізації принципу природовідповідності в навчанні, що є одним із провідних принципів педагогіки, побудованої на гуманістичних засадах.

4. Створення умов для різнобічного розвитку й саморозвитку особистості, індивідуалізації та диференціації навчання, конструювання особистісно орієнтованого навчального процесу. Бо гуманізований навчальний процес – це, передусім, процес індивідуалізований, починаючи від варіантів педагогічно доцільного розгортання навчального змісту до оцінювання результатів його засвоєння.

5. Забезпечення особистісної значущості для кожної дитини засвоєних знань. Розуміння учнем необхідності й доцільності включення конкретного знання до навчального змісту допомагає зняти або значно нівелювати гостроту суттєвих протиріч шкільного навчання.

6. Посилення інтеграційних процесів у шкільному навчанні, зокрема у формуванні його змісту. Діти сприймають навколишній світ цілісно, для них поділ його на галузі, які складають зміст багатьох предметів, здається штучним. Тому видаються доцільними переважно інтегровані курси, вивчення яких формує інтегроване уявлення про навколишню дійсність. У профільних класах має переважати предметна організація навчального змісту, хоча й тут знання з непрофільних галузей можуть об'єднуватися в інтегровані курси.

учіння і пізнання з використанням орієнтованої основи [7].

Знання стають інструментом, засобом діяльності, в процесі якої відбувається розвиток і становлення особистості учня. Тож становлення особистості – це постійний процес.

Якщо прийняти, що реальний зміст освіти існує лише в процесі навчання як безперервно відновлювальний результат, то повністю змінюється традиційний сенс освіти. Освіта (і її зміст) стає атрибутом учня, його особистісною рисою. Таку освіту не можна „дати”, вона наповнюється змістом лише в процесі освітньої діяльності учня. За такого підходу усувається відлучення учня від власної навчальної діяльності, відходять у минуле шпаргалки, списування, необ'єктивність оцінювання тощо. За умови вдалої організації праці на уроці учні дістають задоволення від своєї пізнавальної діяльності, намагаються самостійно усувати свої помилки, обмірковують нові інтелектуальні і творчі гіпотези, з'ясовують незрозуміле, радіють успіхам, висувують нові оригінальні ідеї.

Гуманізація змісту освіти передбачає перегляд підходів до вибору й наповнення його основних компонентів. Такі підходи визначаються стратегічними цілями гуманізованого навчального процесу – формування гуманної, творчої особистості на основі врахування інтересів та запитів, виявлення й розвитку здібностей кожного учня [3]. На цій підставі вимальовуються два напрями

формування змісту шкільної освіти:

- перегляд співвідношення між питомою вагою основних компонентів у змісті освіти;
- подолання традиційної суперечності навчання – між вимогами держави, суспільства щодо загальноосвітньої підготовки молоді й потребами та інтересами особистості. При цьому загальна структура змісту середньої освіти повинна враховувати та забезпечувати збалансованість особистісних і загальнодержавних інтересів. Це обумовлює наявність в ній двох основних компонентів:
- задає державні, обов'язкові для всіх вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів;
- дає змогу забезпечити індивідуальну орієнтованість змісту освіти;
- це дає можливість кожному учневі вибирати предметні курси для поглиблення, розширення й доповнення загальнообов'язкового навчального змісту.

Таким чином, гуманізація змісту освіти передбачає свободу вибору учнем навчального матеріалу: *які знання і в якому обсязі йому потрібні для реалізації особистісних життєвих планів.*

Перехід середньої школи на нову структуру і зміст викликав *ряд завдань*, розв'язання яких має суттєво вплинути на підвищення якості навчання і виховання учнів [1].

Основними з них виступають:

ПРОФІЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Справі профілізації пропонується підпорядкувати весь навчальний процес на заключному етапі реформування загальної середньої освіти. Тобто залежно від профілю визначається кількість годин на вивчення дисциплін: профільним предметам – максимум часу та просунуті програми. Щоб виявити схильність дітей до тих чи інших видів діяльності, типовий план розглядає дев'ятий клас загальноосвітньої середньої школи як допрофільний. Причому не можна сприймати допрофільне навчання як період, коли дитині треба починати посилено „вгризатися” в певні науки. Навпаки – дев'ятикласник має спробувати себе в усьому, побувати на всіх факультативах і лише потім визначитися, що йому до душі. Варіативну ж складову навчального процесу кожна школа, орієнтуючись на обраний профіль (або профілі), зможе забезпечити самостійно. Наприклад, запровадивши для „підтримки” майбутніх фізиків ті або інші спецкурси. Розроблятимуть такі предмети на вибір і міністерство, і самі шкільні викладачі. У сьогоднішніх ліцеях та гімназіях чудово прижилися сотні ексклюзивних програм і предметів, яких немає в жодній іншій школі. Керівництво галузі сподівається, що в майбутньому такою ж органічною складовою варіативного блоку стануть і обов'язкові для всіх загальнокультурних дисциплін спецкурси з етики, естетики й етикету. МОН планує „наполегливо рекомендувати” включати їх у процес навчання старшокласників. Сьогодні побути дуже небезпечний стереотип: профільне навчання – справа обдарованих дітей. Але помилково вважати обдарованими той мізерний відсоток школярів, котрі сьогодні наполегливо працюють, нерідко надзусиллями, власне, за рахунок свого здоров'я заробляють максимальні бали з усіх предметів. Ідея ж профільної школи зовсім в іншому. Навчання кожного старшокласника має бути спрямоване в те русло, де він може максимально розкрити й реалізувати свої здібності й нахили. Тобто продемонструвати свою обдарованість. І таким чином ми одержимо таку кількість обдарованих дітей, про яку сьогодні навіть не підозрюємо.

Профільне навчання стає ефективним за умов дотримання таких принципів:

- поступового ускладнення завдання відповідно до здібностей кожного школяра, диференційованої оцінки його досягнень відповідно до витрачених зусиль;
- поступового ускладнення завдань, поставлених перед учнями;
- тісного зв'язку знань з практикою;
- довірчих стосунків між педагогами та учнями, а також їхніми батьками;
- здійснення ефективного психологічного супроводження профільного навчання.

Головне, що має дати освіта і про що часто забувають, — це не „багаж” знань, а вміння володіти цим „багажем”.

О.М. Несмеянов

Ярмарок педагогічних ідей, організований і проведений ДноблІППО

- стандартизація змісту середньої освіти;
- реалізація особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів;
- побудова нових навчальних планів і програм на засадах профільності;
- технологізація процесу реалізації оновлених мети і завдань навчання, виховання і розвитку учнів;
- побудова індивідуальних стратегій формування особистості дитини;
- формування особистісного смислу освіти для її оновлення протягом життя;
- створення оптимального для розвитку дитини освітнього простору;
- набуття дитиною особистісних компетенцій для життя в сучасному суспільстві;
- формування потреб і особистісної спрямованості дитини в інформаційному середовищі;

- створення ціннісних орієнтацій дитини в основному виді діяльності — навчанні.

Цілком логічно врахувати запропоновану А. Хуторським класифікацію **закономірностей навчання** відповідно до вимог реалізації особистісно орієнтованої концепції реалізації цілей і завдань в умовах профільної школи [5]. В умовах профільного навчання та функціонування шкіл нового типу особливого значення набувають такі **закономірності змісту освіти**:

- ефективність навчання визначається способами структурування змісту освіти: наявністю концентрів, співвідношенням і взаємообумовленістю його частин, чергування інтеграційних елементів з детальним розглядом його складових, наявністю в цілісній системі компонентів індивідуального учнівського змісту освіти;
- зміст шкільної освіти, що відіграє роль середовища (відкритий зміст освіти), більшою мірою визначає можливості індивідуальної освітньої траєкторії учнів, ніж зміст, що розуміється як навчальний матеріал для засвоєння;
- включення в навчальний процес мети предметного змісту освіти виводить учня за межі навчального предмета й призводить до встановлення ним особистісно значущих зв'язків з іншими освітніми галузями, що визначають цілісність змісту його освіти;
- особисте пізнання учнем фундаментальних освіт-

ніх об'єктів закономірно призводить до вибудови ним особистісної системи знань, що адекватна дійсності, яка освоюється за освітнім стандартом;

- освітні результати учнів залежать не від обсягу матеріалу, що вивчається, а від змісту освітньої продукції, яка ними створюється.

Таким чином, виходячи з гуманістичних позицій, можна стверджувати, що **в змісті освіти повинні бути такі дидактичні компоненти:**

- **аксіологічний** – введення учнів у світ цінностей та надання допомоги у виборі особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій;
- **когнітивний** – забезпечення школярів науковими знаннями про людську культуру, історію, природу;
- **діяльнісно-творчий** – формування й розвиток різноманітних способів діяльності, творчих здібностей, потрібних для самоорганізації в праці та різних видах діяльності;
- **особистісний** – самопізнання, розвиток рефлексивної здатності, опанування способів саморегуляції, самовдосконалення.

Критеріями й методами науково обгрунтованого відбору змісту шкільної освіти мають стати:

- охоплення всіх складових соціального досвіду;
- достатня повнота і значущість змісту для розвитку учнів;
- відповідність віковим особливостям, наявному часу, міжнарод-

ному досвіду, навчально-матеріальній базі.

Реалізація стратегічних і тактичних завдань щодо оновлення і втілення сучасного змісту освіти в практику навчально-виховного процесу Школи майбутнього відбудеться **за умов:**

- розроблення державних стандартів середньої освіти;
- впровадження інноваційних технологій навчання;
- апробації нової системи оцінювання навчальних досягнень учнів та моніторингу якості освіти середньої школи;
- реалізації особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів;
- розроблення варіативних та альтернативних програм і підручників;
- побудови навчально-методичного супроводу вивчення навчальних предметів на практико орієнтованій основі;
- побудови навчальних планів, програм та методичного супроводу на принципах галузевості та профільності;
- інформатизації освіти.

Перехід до профільного навчання розглядається як форма радикальної диференціації навчання з різних позицій: психолого-педагогічної, соціальної, методичної

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. – Київ: ФАДА, ЛТД, 2000. – 191 с. – Бібліогр.: С. 190-191.
2. Гуманізація процесу навчання в школі: Навчальний посібник / За редакцією С.П. Бондар. 2-ге вид., доповн. – К.: Стилюс, 2001. – 256 с.
3. Дьяченко В.К. Новая дидактика. – М.: Народное образование, 2001. – 496 с.
4. Липова Л., Мартиненко С. Нові аспекти сучасного змісту навчання // Рідна школа. – 2005. – № 3.
5. Практикум по дидактике и методам обучения / А.В. Хуторской. – СПб: Питер, 2004. – 541 с.
6. Савчин М.М. Методологічні основи формування нового змісту шкільної освіти // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2.
7. Хуторской А.В. Деятельность как новое содержание образования // Народное образование. – 2003. – № 8.
8. Чернишов О.І. Школа майбутнього як інноваційний процес розвитку освіти (2008) / http://osvita.donetsk.ua/institut/statti/shola_maybutnogo/shkola_maibyt.pdf

Педагогіка
школи

ВИХОВНА СИСТЕМА ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

ЯК МОДЕЛЬ ПОЗИТИВНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНЯ

Олена КОРОВКА

Доцент кафедри виховання та розвитку особистості ДоноблІППО, кандидат фізико-математичних наук

Сергій БОЧАРОВ

Завідувач кафедри виховання та розвитку особистості ДоноблІППО, кандидат історичних наук

Людмила ДУБИНКА

Директор
Красноармійського НВК

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Одна з базових соціальних потреб суспільства, що заявляє про себе з різним ступенем інтенсивності протягом століть – потреба в осмисленому вирощуванні молодого покоління. Задовольнити її

на певному рівні стало можливим завдяки становленню соціального інституту, що вирішує завдання контрольованої соціалізації, трансляції культури й соціальних норм – школи.

Школа в сучасному розумінні цього слова може й повинна бути представлена як соціокультурний феномен, соціальний інститут, живий організм, що саморозвивається із властивими йому внутрішніми протиріччями, як цілісна виховна організація, що акумулює й активно використовує основні механізми соціалізації й виховання, котра взаємодіє з людиною протягом найвідповідальнішого періоду її життя – дитинства [2].

Визначення місії школи сьогодення – завдання не лише суспільства, держави, системи освіти, але й кожної конкретної освітньої установи.

Домінуюча в нинішній освітній системі особистісно орієнтована парадигма спи-

рається на антропологічний підхід, в основі якого лежить принцип природовідповідності. Логіка освітнього процесу тут така: *від дитини – до навчання*. Школа повинна керуватися природою людини, її задатками й здатностями, можливостями, інтересами, потребами. *Дитина – центр, початок і кінець усього*. Аспекти її особистості й характеру набагато важливіші змісту навчального предмета. Знання не впроваджуються ззовні, навчання є процес активний, що ґрунтується на органічній асиміляції, що виходить зсередини. Не програма, а дитина повинна визначати кількість і якість навчання.

Саме такий підхід ініціював появу цілого ряду шкіл різного типу: традиційна школа, спеціалізовані школи з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії, ліцеї тощо. Але школи майбутнього – це школи інноваційні, які орієнтовані на створення власних розробок або освоєння вже готових педагогічних технологій, але стосовно кожного конкретного випадку, оптимізованих й адаптованих з урахуванням усіх особливостей даного навчального закладу, головна мета яких – цілісний розвиток особистості, становлення й функціонування її як майбутнього члена суспільства [1].

Генеральна лінія розвитку такої школи – перехід

до „школи життя”, максимальний розвиток школи як шкільної виховної системи, на базі якої можуть проявлятися й закріплюватися реальні, а не уявні якості особистості. Іншими словами, мова йде, в першу чергу, про соціалізацію особистості.

Соціалізація – розвиток та самозмінення особистості в процесі засвоєння та відтворення нею культури, що відбувається під час взаємодії людини зі стихійними, відносно спрямованими та цілеспрямовано створюваними умовами життя на усіх її вікових етапах [5]. Сутність соціалізації складається в поєднанні пристосування й відокремлення людини в умовах конкретного суспільства.

Передбачаючи негативні наслідки та реагуючи на прояв стихійної соціалізації, школа організовує діяльність по створенню додаткових підтримуючих умов для формування у дітей світоглядної позиції з певними позитивними характеристиками, що можна досягти всією сукупністю шкільних засобів, методів та форм. А для досягнення цієї мети, як уже зазначалось, необхідно розвивати школу як виховну систему, до того ж систему нежорстку, нелінійну, відкриту, що виходить за межі школи як освітньої установи.

Виховна система школи – це цілісний соціальний організм, що виникає в процесі взаємодії основних компонентів виховання (цільовий блок, суб’єкти, їхня діяльність, відносини, матеріальна база, навколишнє середовище) і притаманними такими інтегративними характеристиками, як спосіб життя колективу, його пси-

хологічний клімат тощо [5].

Виховна система спирається на два основних поняття – *виховання* й *соціальне виховання*.

Виховання – відносно осмислене й цілеспрямоване вирощування людини, що сприяє її адаптації в суспільстві й створює умови для формування її індивідуальності [3].

Соціальне виховання – вирощування людини в процесі планомірного створення умов для цілеспрямованого й позитивного її розвитку, а також духовно-ціннісної орієнтації [3].

Провідними функціями школи як виховної системи є:

- **культурно-освітня** (культурно-духовний розвиток учнів, формування грамотних, освічених, соціально зрілих людей, становлення

**Олена
КОРОВКА**

**Сергій
БОЧАРОВ**

**Людмила
ДУБИНКА**

Міжнародна науково-практична конференція. Слова привітання від делегацій Німеччини, Польщі, США

системи знань і поглядів, формування навичок тощо);

- регулятивно-виховна (ціннісні установки, відносини, позиції, орієнтації, мотивація діяльності, формування мотиваційної культури особистості);
- комунікативна (формалізація відносин, рольової поведінки, формування поля шкільного спілкування);
- соціально-інтегративна (впливає на соціальні структури суспільства: створює, зміцнює й розвиває відносини довіри, згуртованості між різними соціальними групами);
- організаційно-управлінська.

Виховна система школи завжди включає традиційні форми й способи організації діяльності й відносин, які впливають на особистість, як правило, більш ефективно, а затрат потребують менше, тому що діяти традиційним способом легше, ніж працювати в новому режимі або незвичній обстановці. Тому при побудові системи варто приділити особливу увагу формуванню традицій: вони надають стійкість системі, підвищують її життєздатність. Але є й зворотна сторона медалі: замикання на традиціях може призвести до зупинки в розвитку, перетворити живу систему в застійну, малоєфективну.

Останнім часом у теорії виховання широко використовується категорія „простір”, що розглядається як час-

тина педагогічної реальності, яка обумовлює існування конкретного типу виховання. Це, образно кажучи, територія, де є джерела виховного впливу і його фактори, діють закономірності й принципи, можлива діяльність, мета якої – виховання людини.

Виховний простір – педагогічно організоване конкретно-історичне соціальне середовище, в якому інтегрується виховний потенціал основних структур простору з метою створення найбільш сприятливих умов для індивідуально-особистісного розвитку дітей і їх активізації як творців власної життєдіяльності [2].

Дитина в стінах школи перебуває під впливом як мінімум трьох ціннісних систем:

- співтовариство однолітків пропонує зразки вікової субкультури, які зрозумілі, доступні й здебільшого цікаві дитині. У цьому випадку спрацьовують механізми зараження, наслідування, групової комунікації, що змушують особистість привласнювати ці зразки життєздійснення;
- співтовариство дорослих представлене здебільшого педагогами. Проблема полягає в тому, що в стінах школи вчитель є носієм і (або) традиційно сприймається не стільки як представник вікової групи, скільки професійної, що в більшості випадків ініціює рольове, а не особистісне спілкування й взаємодію;
- шкільне співтовариство є носієм загальношкільної субкультури, яку фахівці визначають як „культура школи”. Але не всі діти, підлітки, учителі стають представниками загальношкільної субкультури. У цьому зв'язку важливо, як саме складаються їх рольові, професійні й особистісні взаємини.

Дуже важливо збалансувати ці три фактори, тому що неорганізоване у виховному плані середовище здатне звести нанівець усі зусилля педагогів. Якщо дитина перебуває у виховному просторі, не засвоюючи й не привласнюючи його, у таких випадках простір не є виховним.

Вплив же колективу на людину багатоаспектний: за рахунок одних своїх факторів він може породжувати процеси нівелювання особистості, її усереднення; за рахунок інших – розвивати індивідуальність людини, її творчий потенціал.

У сучасній школі є і **проблема національного виховання**. Національна спрямованість вітчизняної школи довгий час стримувалася уніфікацією, інтернаціональним нівелюванням. Будучи одним з головних інструментів мовної й культурної асиміляції неросійських етносів і дерусифікацією росіян в ім'я створення єдиного „радянського народу”, наша школа була позбавлена національної складової. Разом з тим, справжня школа невідривна від національного ґрунту: коли навчання ведеться на рідній для більшості дітей мові, вони освоюють національну історію, культуру, хоча школа спеціально й не піклувалася про розвиток національного почуття. Школа передає, зберігає й формує національну культуру, збагачуючи національне загальнолюдським, а загальнолюдське національним [4].

Визначення рівня сформованості виховної системи школи – одне зі складних педагогічних завдань, для розв'язання якого можуть бути корисні [6]:

- установлення факту наявності в школі виховної системи. Про це свідчать упорядкованість життєдіяльності школи відповідно до розробленої концепції; наявність колективу однодумців; створення психолого-педагогічних умов для становлення й розвитку системи тощо;
- визначення рівня сформованості й ефективності виховної системи. Його можуть констатувати ступінь наближеності системи до поставлених цілей; реалізація педагогічної концепції на основі принципів співробітництва й співтворчості, сприятливий психолого-педагогічний клімат школи, гуманістичні відносини, демократичний стиль спілкування, соціальна захищеність педагогів і вихованців; професіоналізм і педагогічна куль-

тура вчителів, ціннісні орієнтації й високий рівень вихованості учнів.

Змістовно виховна система включає ряд сфер, одна з яких – **спілкування** [6].

Школа має у своєму розпорядженні можливість навчати спілкуванню, при цьому особливу цінність здобувають цільові програми, уроки, заняття, тренінги, підкріплені реальними прикладами щоденного спілкування в даному освітньому закладі (традиції спілкування).

Неодмінною умовою реалізації виховного потенціалу спілкування виступає **бажання дитини спілкуватися в тих колективах, членами яких вони є**. Щоб контактування школярів було значущим та соціально корисним, учителям необхідно вирішити ряд проблем:

- створити в колективі можливість для інтенсивного змістовного спілкування;

ФУНКЦІ ДОДАТКОВОЇ ОСВІТИ:

- **освітня** – у дитячих творчих об'єднаннях кожний школяр має можливість задовольнити або розвинути свої пізнавальні потреби, а також одержати підготовку в тому виді діяльності, який його цікавить;
- **соціально-адаптивна** – заняття в гуртках, секціях і студіях дозволяють значній частині учнів (особливо тим, поведінка яких не відповідає шкільним вимогам, та тим, що не встигають у навчанні) одержати соціально значимий досвід діяльності й взаємодії, відчуття ситуацію успіху, навчитися самостверджуватися соціально схвалюваними способами;
- **корекційно-розвиваюча** – навчально-виховний процес дитячого об'єднання додаткової освіти дозволяє розвинути інтелектуальні, творчі й фізичні здібності кожної дитини, а також підкоректувати деякі відхилення в її розвитку;
- **виховна** – зміст і методика роботи дитячого об'єднання значно впливають на розвиток соціально значимих якостей особистості, формування комунікативних навичок, виховання в дитині соціальної відповідальності, колективізму, патріотизму.

ВИХОВНА СИСТЕМА ШКОЛИ-ЛАБОРАТОРІЇ (Красноармійський навчально-виховний комплекс, КНВК)

Мета діяльності школи-лабораторії визначена наступним чином: створити в КНВК систему навчання і виховання, що забезпечить особистості можливість оптимально здійснювати свою життєдіяльність в усіх її формах і соціальних сферах життя (економічній, соціальній, політичній, культурній).

Мета реалізується поетапно в ході вирішення конкретних **завдань**:

- створити модель соціально компетентного випускника КНВК;
- здійснити пошук та організувати взаємодію з соціальними партнерами;
- визначити зміст діяльності навчального закладу щодо формування соціальної компетентності;
- творити систему управління школою-лабораторією з визначеної проблеми;
- забезпечити науково-методичний супровід впровадження компетентісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес;
- організувати моніторинг рівня сформованості соціальної компетентності вихованців.
- розробити методичні рекомендації щодо формування соціально-компетентного учня.

На прогностичному етапі роботи нами була створена **модель соціально компетентного випускника**, головними рисами якої були визначені наступні:

- чітка система знань про людину, природу, суспільство;
- орієнтація на духовно-моральні цінності суспільства;
- прагнення до діалогу як основи взаємодії – уміння налагоджувати дружні контакти з однокласниками, довірливі стосунки з дорослими, уміння ефективно працювати в групі;
- усвідомлення себе, своїх соціальних потреб, співвіднесення їх із суспільними;
- достатній та високий рівень мотивації до успіху, навички самоменеджменту, (здатність складати життєві програми та плани, професійне самовизначення);
- активна участь у суспільно-корисній та продуктивній діяльності;
- знання та практичне володіння основами законодавства;
- володіння державною та іноземними мовами;
- високий рівень етико-естетичного розвитку, загальної культури.

Розвиток соціальної компетенції – це результат тривалої та кропіткої роботи педколективу та самого учня (саморозвиток, самовиховання, самоосвіта, самоконтроль тощо). Корисними можуть бути всі форми роботи. Але найважливішим чинником становлення компетенцій життєбудови ►

- учити мистецтву спілкуватися;
- установити довірливі стосунки зі школярами.

Провідна умова реалізації цих питань – організація різноманітної життєдіяльності в класі й школі.

Другий можливий інноваційний напрям у розвитку виховної системи, що дозволяє забезпечити індивідуальний підхід у соціальному вихованні в рамках школи, – *організація діяльності по формуванню соціальної компетентності*. Соціальна компетентність розглядається як стан рівноваги між вимогами, пропонованими дитині з боку суспільства, середовища, в якому вона існує, і її можливостями. Про компетентність говорять у випадках, коли людина має достатню кількість навичок і вмінь, щоб упоратися з обов'язками, які на неї покладає повсякденне життя. Якщо обов'язки занадто складні, а в дитини немає навичок для їх виконання або вони важкі і їх занадто багато, рівновага може бути порушена, тоді виникають проблеми.

Сучасна школа поряд із систематично організованою основною освітою активно використовує **можливості додаткової освіти**, яка не лише виконує важливі функції навчання й виховання, допрофесійної підготовки, але й дозволяє вирішити проблему раціональної організації вільного часу дитини, вибору нею соціально й особистісно значимих продуктивних сфер і способів співробітництва й спілкування, знизити ймовірність асоціального поведіння (див. вріз на С.119).

В освітніх системах сьогодення велика увага приділя-

ється **самоосвітній діяльності учня**. Введення індивідуальних програм розглядається фахівцями як один із кроків на шляху переходу до профільної освіти – традиційної у світовій педагогіці. Прагнення до самоосвіти взаємодіє з рівнем морального й розумового розвитку, освіченості людини й удосконалюється в міру розширення й поглиблення взаємозв'язку особистості з навколишнім середовищем і підвищенням суспільної активності людини, веде до самовиховання й самовдосконалення.

При проектуванні виховної системи школи необхідно пам'ятати, що кінцевим її результатом повинно бути самовизначення особистості, тобто знаходження особистістю певної позиції в різних сферах актуальної життєдіяльності й вироблення планів на певні відрізки майбутнього життя.

Оцінюючи діяльність виховної системи, необхідно пам'ятати, що специфіка школи в тому, що справжні результати її роботи можна оцінити лише через тривалий час після закінчення перебування в ній за результатами життєдіяльності випускників.

Виходячи із усього вищезазначеного, наша кафедра вирішила розробити **модель виховної системи школи**, що враховувала б не тільки загальнопедагогічні вимоги сьогодення, але й особливості регіону.

Для відпрацювання вказаної моделі на конкретному навчальному закладі нами був обраний Красноармійський навчально-виховний комплекс (КНВК), одна з досить типових шкіл Донецького регіону. На базі вказаного

є виховний простір навчального закладу, перебування дитини в ньому. Розвиток компетенцій учня неможливий без впливу навчального закладу як виховної системи, яка організовує та здійснює низку взаємопов'язаних життєвих подій.

Значну увагу педколектив КНВК приділяє створенню ситуації успіху для кожного в різних сферах діяльності: навчально-пізнавальній, фізично-оздоровчій, соціально-комунікативній, духовно-перетворювальній. Особистість дитини – центр усієї шкільної навчально-виховної системи. Цьому сприяє створена різнорівнева особистісно орієнтована система виховання та навчання.

Участь учнів у соціальних проєктах та соціальній практиці дають належний початок їх самореалізації в різних сферах суспільного життя, задають вектор особистісної та професійної самореалізації у віддаленій життєвій перспективі. Учень самостійно приймає рішення щодо участі в соціальній практиці, він самостійно обирає сферу діяльності та несе відповідальність за якість своєї роботи.

Найбільш вдалими формами соціальної практики у вказаному навчальному закладі вважаємо:

1. *Участь у соціальному проєкті*. Робота над проєктом передбачає усвідомлення учнем цілей та завдань майбутнього проєкту, формування його задуму, визначення мети, шляхів і способів, ресурсів, необхідних для його реалізації, розробку проєктної документації, реалізацію проєкту, аналіз результатів діяльності за проєктом, написання звіту про участь у проєкті. Учнями Красноармійського НВК розроблено ряд проєктів: ОРТ – організація роботи тінейджерів – створення шкільної служби профорієнтації та працевлаштування; „Льодове тепло” – створення молодіжного катка; Шкільне СТВ – шкільне телебачення; „Прагнемо бути здоровими” – профілактика шкідливих звичок.

2. *Участь у діяльності учнівського самоврядування*. Учнівське самоврядування в КНВК є педагогічно доцільним способом організації учнівського колективу, що забезпечує комплексний виховний вплив на учнів шляхом їх залучення до усвідомленої й систематичної участі у вирішенні важливих питань класу та КНВК. Управління учнівського самоврядування зосереджено в апараті учнівського парламенту, діяльність якого будується на принципах доступності, демократії, гуманізму, взаємозв'язку розумового, морального, фізичного й естетичного виховання. Учнівський парламент організовує роботу творчих груп: „Ми – громадяни”, „Прагнемо все знати”, „Прагнемо бути здоровими”, „Творче дозвілля”, „Прес-центр”.

3. *Участь учнів у скаутському клубі „Гарт”*, де діти та підлітки активно пізнають світ, вчать допомагати іншим, загартовують власний характер через самостійно складений кодекс поведінки.

4. *Участь в акціях милосердя*. Велике значення для формування моральних рис особистості має участь учнів в акціях милосердя. Традиційними для учнів та педагогів стали: організація ігро- ▶

вих програм для дітей-інвалідів, збір речей для малозабезпечених категорій населення, шефська допомога школі-інтернату м. Димитрового, участь у всеукраїнській програмі „Діти, батьки, вчителі Донеччини, ВМС Збройних Сил України – учасником Великої Вітчизняної Війни”, шефство старшокласників над молодшими школярами в межах КНВК тощо.

5. *Робота на підприємстві, в організації.* Завдяки тісній співпраці з засновниками КНВК (ВАТ „Вугільна компанія „Шахта” Красноармійська-Західна № 1”) старшокласники мають можливість знайомитись з професіями підприємства, його підрозділів через такі форми: екскурсії, зустрічі зі спеціалістами, робота на підприємстві під час літніх канікул, участь у спільних заходах підрозділів шахти, консультації фахівців, виконання науково-дослідницьких робіт за актуальною для виробництва тематикою.

У становленні виховної системи НВК значну роль відіграють куратори класних колективів. У центрі уваги їхньої діяльності – особистість кожного учня з індивідуальним характером, неповторним життєвим досвідом і соціальними умовами розвитку. Першочергове завдання педагога – йти за інтересами дітей, допомагати у вирішенні індивідуальних, вікових, статевих проблем розвитку. Для цього важливо добре знати своїх учнів, їхні цінності, захоплення, відносини з сім'єю, однолітками, стан здоров'я. Психологічною службою КНВК проводиться індивідуальна та групова діагностика різних параметрів розвитку за критеріями, визначеними програмою школи-лабораторії. На основі отриманих даних виділяються актуальні проблеми для обговорення з педагогами, батьками учнів; куратори разом з дітьми проєктують зони найближчого розвитку та перспективи, складають індивідуальні розвиваючі, корекційні програми. Найголовнішим завданням куратора є створення умов для вільного розвитку духовних, інтелектуально-творчих, фізичних сил вихованців, їх соціальної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспятова І.К. Організація й зміст виховного процесу в школі. – М.: Айрис-През, 2006.
2. Єрмаков І.Г. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем. – Харків: Основа, 2006.
3. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології. – Харків: Ранок, 2002.
4. Сорока Г.І. Організація виховної роботи: планування, аналіз, методичне забезпечення. – Харків: Основа, 2005.
5. Шакурова М.В. Соціальне виховання в школі. – М.: Академія, 2004.
6. Шамова Т.М. Виховна система школи: сутність, зміст, керування. – М., 2003.
7. Ярупов А.А. Формування культури соціальної компетентності школярів // Шкільні технології. – 2005. – № 2.

закладу, враховуючи всі його особливості, нами була створена *школа-лабораторія* та відпрацьована, конкретизована модель виховної системи школи разом з педагогічним колективом на чолі з директором Дубинкою Л.Ф. та заступником директора з виховної роботи Пелехань І.Г. (див. вріз на С.120).

Створена нами школа-лабораторія функціонує лише два роки, тому робити якісь глобальні висновки про ефективність розробленої моделі та системи роботи, мабуть, ще передчасно. Робота продовжується, вдосконалюється, коригується. Але можна сказати напевно: підготовка учня до майбутнього дорослого життя повинна починатись з початкової школи, чому сприятиме розумна організація їх вільного часу, залучення дитини до посильної суспільно-корисної праці, формування духовних основ особистості.

Підводячи підсумки нашої спільної з Красноармійським навчальним комплексом роботи, можна зазначити, що педагоги відзначають розвиток цікавості учнів до шкільного життя, збільшення активної участі в шкільних та класних заходах, ініціювання деяких з них, зростання культури спілкування учнів як з дорослими, так і з однолітками, поліпшення загальної психологічної атмосфери в навчальному закладі, що, звичайно, сприяє глибшому розумінню себе кожним учасником педагогічного процесу та становленню життєвої компетентності учня. Усе це свідчить про перспективність обраного нами напрямку роботи.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ УЧНІВ З ПІДРУЧНИКОМ МАТЕМАТИКИ

Педагогіка
ШКОЛИ

У сучасних умовах розвитку суспільства школа покликана забезпечити зростання і розвиток високого рівня освіченості населення нашої країни. Основне призначення її бачиться у формуванні особистості випускника, особистості самостійної, творчої, підготовленої до розв'язання сучасних проблем, до подальшої самоосвіти. Усвідомлення школярами цілей самостійної роботи з підручником у поєднанні з власними потребами веде до самоосвіти, яка є частиною безперервної освіти, а вона, у свою чергу, забезпечує творче оновлення кожної людини, розвиток і вдосконалення особистості, суб'єкта діяльності, впродовж усього життя.

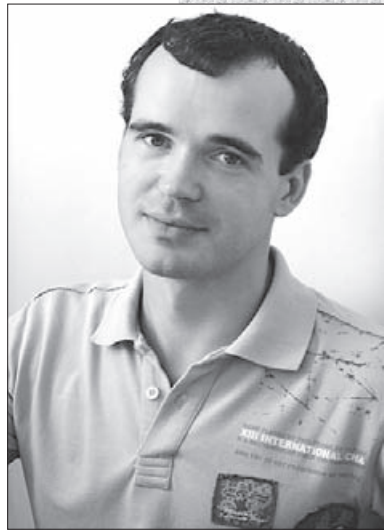
Оскільки підручник для школяра є одним із важливих джерел знань, то при його системному й систематичному використанні в навчальному процесі можливе збільшення частки самостійності учнів в одержанні знань.

Особливо важливе систематичне використання підручника в шкільному курсі математики початкових класів з тим, щоб при подальшому вивченні предмета ця робота проводилась також у системі. При цьому сформованість елементарних умінь і навичок роботи з підручником учнів середніх класів

стане основою для формування складніших умінь цієї роботи в старшокласників, що сприятиме розвитку самостійності й готовності до самоосвіти.

Аналіз праць із методики викладання математики, здійснений нами, показує, що використання підручника в навчальному процесі розглядається односторонньо [2, 3, 7, 10]. У більшості випадків рекомендації пропонуються до окремих тем, а не в цілому до курсу математики, і спрямовані, в основному, на удосконалення однотипних умінь працювати з підручником, які сприяють завоюванню знань лише у формальному вигляді; відсутнє системне й систематичне використання підручника на уроці.

Наше дослідження, проведене в ряді шкіл Донецької області, показало, що більшість учителів математики епізодично організовують роботу учнів з підручником на уроці, як правило, для закріплення знань. Наслідком такої неухваги до підручника з боку вчителя, як ми вважаємо, є

**Ярослав
СЕРГЕЄВ**

Старший викладач кафедри природничо-наукових дисциплін та методики їх викладання
ДонобліППО

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

той факт, що тільки незначна частина учнів молодшого підліткового віку володіє деякими навичками роботи з підручником. Ми переконалися в тому, що низький рівень розвитку вмінь працювати з підручником учнів п'ятих класів не дозволяє їм достатньо повно засвоїти обсяг навчальної інформації на уроках, а це призводить до перевантажень при виконанні домашніх завдань. Крім того, несформованість навичок роботи з підручником породжує небажання працювати з будь-якою іншою літературою, тобто не відбувається залучення учнів до самоосвіти.

У процесі дослідження зроблено висновок, що, *використовуючи ефективну методику навчання з системного й систематичного використання підручника на уроках математики, можна поліпшити навчально-виховний процес, тобто збільшити частку самостійності учнів у набутті знань і розвитку самоосвітніх умінь.*

При системному й систематичному використанні підручника на уроці ми виходимо з того, що розуміємо під системою сукупність елементів навчальної діяльності, що забезпечує учнів сформованими знаннями й уміннями в навчально-виховному процесі уроку. Систему використання підручника на уроках математики вважаємо відкритою, тому що розпочає в початкових класах формування прийомів роботи з підручником триває в 5 класі, але на більш високому рівні, а потім сформовані до умінь прийомів переносяться учнями на новий зміст навчального матеріалу наступних класів, де вони користуються ними в самоосвітній діяльності [4].

Оскільки система використання підручника є частиною загальної системи навчально-виховного процесу на уроці, то вона обумовлена цілями навчання, можливостями змісту підручників математики, специфікою окремих тем і підготовленістю вчителя. У той же час система відображає місце підручника і його роль у навчальному

процесі на сучасному етапі освіти. Підручник є системоутворюючим компонентом навчально-методичного комплексу предмета математики.

Ми вважаємо, що кінцевою метою використання підручника на уроці є підготовка школярів до самоосвіти шляхом формування навичок роботи з підручником і перенесення цих умінь на будь-яку іншу навчальну літературу шляхом виховання при цьому потреби в знаннях і бажанні застосовувати їх на практиці.

Виходячи з цього, учні повинні чітко уявляти собі структуру підручника і навчитися працювати з її компонентами. Відомо, що основний зміст підручника математики представлений різними видами текстів і позатекстовим методичним апаратом. Під час організації роботи учнів з різними структурними компонентами підручника математики ми виділили **три групи прийомів**:

1 група – прийоми роботи з апаратом орієнтування в змісті підручника: введенням, змістом, умовними позначеннями до завдань, інструкцією „Як користуватися підручником”;

2 група – прийоми роботи з текстом;

3 група – прийоми роботи з апаратом засвоєння навчального матеріалу й організації навчальної діяльності учнів: питаннями, завданнями, ілюстраціями.

Засвоєння прийомів першої групи передбачає розвиток умінь учнів орієнтуватися в підручнику, швидко знаходити необхідний матеріал у тексті, запам'ятовувати головне з основного тексту. Ці вміння ми позначили як „*організаційні*”, оскільки вони використовувалися нами для організації навчальної діяльності школярів.

Прийоми другої групи формуються під час роботи школярів із текстом підручника в процесі засвоєння математичних понять шляхом аналізу, порівняння, класифікації матеріалу, що вивчається. Уміння цієї групи, що формуються, називаємо „*інтелекту-*

альними”, тобто такими, що сприяють розвитку розумової діяльності учнів.

Прийоми третьої групи спрямовані на формування у школярів умінь практичного характеру – уміти самостійно виконувати завдання за допомогою інструкції, знаходити відповідь на питання, складати схеми, таблиці, користуватися малюнками. Уміння даної групи умовно називаємо „практичними”.

Під час формування кожного вміння бажано дотримуватись наступних етапів: відтворення, застосування в знайомій ситуації, застосування в новій ситуації. Від етапу до етапу збільшується доля самостійності учнів в оперуванні вміннями працювати з навчальною літературою шляхом поступового зменшення керівництва вчителем пізнавальною діяльністю учнів. Під час формування умінь працювати з підручником математики учням пропонуються завдання зростаючого рівня складності [7].

На I етапі формування кожного вміння перед учнями розкривається його зміст і значення у вихованні культури навчальної праці, в самоосвіті, вводиться визначення прийому, вони знайомляться з інструкцією, що відображає послідовність дій і операцій, властивих кожному вмінню. Учні відтворюють дії, виконуючи завдання репродуктивного характеру за зразком дій учителя.

На II етапі учнями закріплюються дії під час систематичного виконання завдання за інструкціями,

потім переходять до виконання вправ за аналогією, а в разі потреби – звертаються за допомогою до вчителя. Інструкція в цих випадках використовується як орієнтовна основа дій учнів.

На III етапі учням пропонуються завдання продуктивного, творчого характеру. При цьому необхідно створити такі умови, які спонукали б школярів самостійно складати орієнтовну основу дії у вигляді плану майбутньої діяльності, а потім діяти за ним. Таким шляхом відбувається перенесення способу дій на новий об’єкт, на складніший матеріал.

У процесі навчання слід використовувати такі прийоми роботи з підручником математики, які:

- здійснюють реалізацію основних функцій підручника (навчальну, виховну й розвиваючу) та сприяють формуванню в учнів математичних знань, навчальних умінь;
- спрямовані на розвиток самостійності в одержанні знань;
- забезпечують тісний зв’язок між розумовою й конкретною практичною навчальною діяльністю;
- залучають учнів до самоосвіти.

У ході навчання слід враховувати, що не весь інформативний текст підлягає засвоєнню. Прийоми використання підручника повинні бути спрямовані на вивчення основного змісту навчального матеріалу, представленого у вигляді математичних понять, на розвиток творчого читання підручника з

Мистецтво та майстерність навчання і виховання полягають у тому, щоб, розкривши сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці.

Не тільки спеціальна освіта та великий педагогічний досвід вирішують успіх справи.

Дарувати дітям любов і добро, робити їх щасливими, радісними – життєва мудрість і майстерність педагога

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ

Вважаємо за доцільне виокремити два основні шляхи (які взаємно поєднуються й переплітаються) діяльності вчителя з формування даної компетенції:

1) *через систему спеціально відібраних поетапних пізнавальних завдань:*

- на репродукцію знань („розпізнайте один із кількох запропонованих математичних об'єктів...”, „запишіть...”, „виконайте однокрокові дії з числами, найпростішими математичними виразами...”);
- розуміння матеріалу („поясніть...”, „доведіть...”, „чому так відбувається...”);
- на логічне висловлення („складіть схему...”, „опишіть...”, „встановіть зв'язок між...”, „порівняйте...”);
- застосування знань („розв'яжіть задачу...”);
- на виявлення творчих здібностей („розробіть проєкт...”, „запропонуйте...”) тощо;

2) *через систему рекомендацій учителя щодо самостійних робіт* (образно висловлюючись, „учитель повинен учити самостійно здобувати знання”).

Розглянемо друге положення детальніше. Так, під час формування умінь роботи з підручником доцільно довести до відома школярів план роботи з текстом:

1. Визначте мету роботи з текстом підручника.
2. Прочитайте параграф. Читайте уважно, не поспішаючи. Не переходьте до читання наступного абзацу, не осмисливши попереднього. Одночасно з читанням опрацюйте малюнки, таблиці, схеми. Особливу увагу звертайте на шрифтові виділення. Вони допоможуть вам зрозуміти головне. Намагайтесь осмислити й запам'ятати терміни. У тому випадку, якщо значення якогось слова або виразу вам є незрозумілим, зверніться за поясненням до вчителя чи довідкової літератури, словників.
3. Знайдіть у тексті головні положення. Проаналізуйте їх.
4. Спробуйте дати відповідь на запитання, подані в кінці параграфа.
5. Зробіть висновки.
6. Складіть опорний конспект у робочих зошитах.

До *ознак самоосвітньої діяльності* на уроках математики відносимо:

- а) високий рівень активності й самостійності пізнання учнів;
- б) добровільність у набутті нових знань;
- в) збіг цілей і мотивів пізнавальної діяльності;
- г) вибірковий характер у порівнянні з навчальною діяльністю;
- д) цілеспрямованість, системність і планомірний характер цієї діяльності.

Реалізацію цих ознак рекомендуємо здійснювати через:

- систематичне формування й розвиток умінь самостійної роботи з підручником математики під час оволодіння учнями алгоритмами дій, що становлять кожне вміння;
- залучення учнів до пошукової діяльності під час роботи з підручником, яка створює сприятливі умови для розвитку пізнавальної самостійності;
- використання, окрім підручника, додаткових джерел знань з різних розділів математики;
- залучення ігрових елементів до навчального процесу, що викликає емоційну захопленість, розвиток пізнавального інтересу.

виходом за його межі на додаткову літературу.

Разом із тим, матеріал підручника — це не тільки зміст інформації, але ще й віддзеркалення навчальної діяльності, спрямованої на виконання завдань і розв'язання проблемних ситуацій. Слід так само включати прийоми роботи з підручником, що сприяють розвитку самостійності учнів у набутті знань з метою залучення їх до самоосвіти. Наприклад, визначення головної думки тексту, складання плану параграфа, заповнення схем, таблиць (на основі тексту підручника) тощо, які забезпечують засвоєння знань і вмінь відтворюючої, виконавської діяльності, коли учень орієнтується на міцне запам'ятовування і текстове відтворення підручника.

У той же час при використанні підручника математики слід залучати учнів і до перетворюючої діяльності, для якої характерне самостійне одержання знань із підручника, перебудова раніше одержаних знань і вмінь, здійснення широкого перенесення сформованих прийомів на розв'язання нових навчальних практичних завдань.

Формування знань, умінь і навичок вважаємо за необхідне здійснювати в єдності, прагнучи під час розвитку одного з компонентів самоосвітньої діяльності учнів здійснювати розвиток й іншого.

Постає потреба в методиці формування самоосвітньої діяльності учнів під час вивчення математики, яку не можна розробити чи

обґрунтувати без розуміння структури та рівнів самоосвітньої компетенції [9].

З метою забезпечення практичного втілення методики кожна складова поділяється на окремі уміння, дії. Наприклад, уміння організувати самостійну пізнавальну діяльність можливе за умови умінь працювати за планом, алгоритмом, самостійно складати план діяльності, розподіляти час, здійснювати самоконтроль тощо. Уміння застосовувати знання в практичній діяльності включає виконання самостійних робіт, розроблення проєктів, розв'язання задач, висування пропозицій по вирішенню проблем, перевірки гіпотез тощо.

Відповідно до критеріїв оцінювання на різних рівнях навчальних досягнень (початковому, середньому, достатньому і високому) учень повинен: за допомогою вчителя аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки; застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власну діяльність; уміти порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом учителя, в цілому самостійно застосовувати її на практиці; використовувати набуті знання та вміння в нестандартних ситуаціях.

Важливою є роль педагога в керівництві навчально-пізнавальною діяльністю школярів, а відтак і в формуванні їх самоосвітньої компетенції (див. вріз на С. 126).

Під час навчання необхідно перебудовувати позицію учня, перетворюючи

його з об'єкту навчання в активно діючий суб'єкт, що організовує свій процес освіти з досягнення внутрішньо засвоєних ним цілей, а також необхідно формувати особистісне ставлення учнів до процесу пізнання шляхом усвідомлення його „змісту” для особистості.

Таким чином, вважаємо за необхідне систематичне використання підручника на уроках математики з метою розвитку знань, умінь і навичок, у чому ми бачимо системне формування умінь самоосвітньої діяльності.

Найкращий спосіб отримати хорошу ідею — мати багато ідей.

Sidney Parnes.
Creative Problem Solving Institute,
Buffalo, NY

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевз Г.П., Бевз В.Г. Математика: Підручник для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. — К: Зодіак-ЕКО, 2005. — 352 с.: іл.
2. Бевз Г.П. Методика викладання математики: Навч. посібник. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К.: Вища шк., 1989. — 367 с.
3. Гібалова Н.В. Методична система навчання учнів 5-6 класів елементів геометрії: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ: Ін-т педагогіки, 2003. — 237 с.
4. Кисіль О.П. Психологічні фактори успішного навчання з математики учнів 5-6 класів: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / К.: Український держ. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 1996. — 176 с.
5. Кобильченко В.В. Формування особистості як психолого-педагогічна проблема. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Ред. кол.: О.Я. Савченко, О.І. Лященко. — К.: НМЦ ВО, 2001. — Вип. 31. — С. 3-7.
6. Кравчук В.Р., Янченко Г.М. Математика: Підручник для 5-го класу. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. — 264 с.
7. Макведов С.Г. Формирование самоконтроля у младших подростков при обучении математике: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Армавир. гос. пед. ин-т. — Армавир, 2005. — 193 с.
8. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С. Математика: Підручник для 5-го класу. — Х.: Гімназія, 2005. — 288 с.
9. Організація навчального процесу при вивченні математики в 5 класах з використанням педагогічних програмних засобів: Методичні рекомендації / Укладач Т.В. Підгорна. — К.: УДПУ, 1997. — 80 с.
10. Слєпкань З.І. Методика навчання математики: Підручник для студ. мат. спец. пед. навч. закл. — К.: Зодіак-ЕКО, 2000. — 512 с.

Педагогіка
школи

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА ОСНОВІ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ

**Тетяна
ФЕДОРОВА**

Директор НВК
№ 49 „Надія”
м. Макіївки

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

З кожним роком ускладнюються вимоги до шкільної освіти. Суспільству потрібна особистість, здатна до повноцінного життя,

тобто яка зможе реалізувати набуті знання, досвід та навички (життєві компетентності) на практиці.

На сьогодні школа потребує радикальних змін в організації пізна-

вальної самостійності школярів у шкільному освітньому просторі, яка сприяла б розвитку потенційних можливостей кожної дитини, самореалізації її особистості в навчально-виховному процесі.

Ось чому перед школою постало завдання переорієнтувати шкільну освіту на набуття необхідних життєвих компетентностей особистості школяра з метою її успішного включення в майбутнє професійне життя, а також подальшого свідомого здобуття освіти.

Ці зміни потребують підвищення ефективності освітнього процесу за рахунок науково обґрунтованого системного управління ним.

Наш комплекс свій розвиток вбачає в проектній ді-

яльності шкільного закладу, спрямованої на реалізацію компетентнісного підходу в освіті, головна мета якого – дати можливість дитині вільно рухатись по траєкторії свого розвитку. Саме метод проектів найповніше забезпечує взаємодію учасників педагогічного процесу в умовах компетентнісно орієнтованого навчання, дозволяє визначити пріоритетну тему, мету та завдання, орієнтовані на сьогоднішні та майбутні потреби; забезпечує чітку орієнтацію на кінцевий результат діяльності школи, спрямований на формування компетентної особистості, створення єдиного освітнього та духовного середовища.

В управлінні процесом навчання використовується об'єктивна індивідуальна інформація про просування особистості по освітній траєкторії відповідно до індивідуальних можливостей за методикою Н. Вербицької, яка пропонує безліч методів і засобів педагогічного вимірювання.

Головне завдання педагогічного колективу на етапі впровадження експерименту стало конструювання моделі освітнього простору школи та його програмно-методичного забезпечення на проективній основі.

На сьогодні колектив школи реалізує власну сис-

тему, яка підпорядкована вирішенню проблемної теми школи „Проектна діяльність як технологія розвитку та самореалізації особистості”.

У школі чітко продумана внутрішня система управління навчально-виховним процесом, а системний підхід до розв’язання управлінських завдань впорядковує повсякденну працю управлінського персоналу. Це, перш за все, комплект документів, які мають науково обгрунтовану мету та заходи щодо вирішення означеної шкільної проблеми, орієнтованої на набуття необхідних життєвих компетентностей особистості школяра.

Управлінські проекти – це ціла система запланованих дій внутрішньшкільного життя з обов’язковим проектуванням бажаних результатів. Це поетапна практична діяльність учасників педагогічного процесу, що сприяє розвитку їх ініціативи та привчає до участі в плануванні.

Мега-проект „Школа толерантності” (2001-2011 рр.) є серцевиною головного документа школи „Концепція розвитку навчально-виховного комплексу”, в якому закладена бажана модель оновленої школи та всіх учасників педагогічного процесу; мета, цілі та завдання; бачення оновленого освітнього середовища з прогнозованим результатом. На сьогодні розроблено 12 міні-проектів, які є допоміжними в реалізації основного мега-проекту. Кожен із міні-проектів має свою мету, свої завдання, але всі вони незримо зв’язані між собою та направлені на вирішення внутрішньшкільних завдань (схема 1).

Проект „Моніторинг шкільного освітнього процесу” є системозв’язуючим. Він покликаний досліджувати якість шкільної освіти, організувати процес прийняття та виконання рішень, коригувати результативність діяльності учасників навчально-виховного процесу, відстежувати особисту траєкторію розвитку учня та вчителя в освітньому середовищі. Це технологія рефлексивної діяльності суб’єктів педагогічного процесу й про-

Схема 1
Науково-методичне забезпечення шкільного освітнього середовища

Захист проєктів

МОДЕЛЬ ШКОЛЯРА НВК № 49 „НАДІЯ” Орієнтовний напрямок розвитку особистості

ЖИТТЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (якості)

Дошкільна освіта

Створення сприятливих умов для особистісного становлення дітей

Практична спрямованість змісту, інтеграції знань на цілісність сприймання й освоєння навколишньої дійсності в умовах компетентнісного підходу

- **самостійність** – ініціює власні рішення в різних життєвих ситуаціях;
- **працелюбність** – здатний вносити у продукт своєї праці корективи; розуміє необхідність і корисність трудових зусиль;
- **людяність** – здатен розуміти інших, співпереживати, робити добро;
- **самолюбність** – реалізує свої права, якісно виконує свої обов'язки; вміє гідно вигравати й програвати;
- **спостережливість** – здатний вивчати, аналізувати, знаходити знайоме в новому і нове в знайомому;
- **відповідальність** – послідовність у словах та вчинках, готовий визнати свої помилки, повинитися, розкаятися;
- **розсудливість** – вміє логічно й послідовно викладати свої думки;
- **справедливість** – керується у своїх діях і поведінці істиною;
- **самовладання** – вміє свідомо керувати власними почуттями.

Початкова освіта

- **самостійність** – здатний діяти незалежно від керівництва й допомоги ззовні;
- **працелюбність** – легко залучається до будь-якої діяльності;
- **людяність** – поважає відмінну від власної точку зору; вміє прощати; коригує свою поведінку;
- **самолюбність** – збалансоване прагнення до самореалізації, саморозвитку й самозбереження;
- **спостережливість** – помічає істотне, виділяє однакове, схоже, відмінне, особливе;
- **відповідальність** – серйозно ставиться до обов'язків; відчуває межі припустимої поведінки;
- **розсудливість** – робить висновки, висуває припущення; виявляє інтерес до нової інформації;
- **справедливість** – керується у своїх діях і поведінці істиною; спроможний чинити опір несправедливості;
- **самовладання** – вміє свідомо керувати власними почуттями;
- **креативність** – вміє використовувати нові можливості.

водиться в напрямку виявлення ступеня відповідності реальних навчальних досягнень учнів рівням сформованих ключових компетентностей. Результатом дослідження стала проблема низького рівня навичок читання школярів, що стало однією з причин руйнування позитивної мотивації до навчання.

Процес спланованої роботи над проблемою читання сприяв появі нових проєктів „**Читання – найкраще навчання**” (провідний напрям – розвиток читацької діяльності), „**Шлях до життєвого успіху**” (шляхи організації пізнавальної самостійності), „**Путівка в життя, або Формуємо компетентності**” (шляхи життєтворчості особистості), „**Процес навчання в інформаційному середовищі**” (шляхи розвитку самоосвітніх компетентностей).

Проєкт „**Читання – найкраще навчання**” знайомить із напрямками читацької діяльності, видами робіт із текстом та використанням технологічних прийомів та методів навчання читанню за методиками В.М. Зайцева, В.П. Едигея, І.Т. Федоренка, В.Б. Федотової.

М і н і - п р о е к т „Держстандарт” спрямований на створення умов для здобуття учнями загальної середньої освіти на рівні державних стандартів, реалізації індивідуальних потреб, оволодіння системою ключових компетентностей; реформування змісту, якості навчання через впровадження сучасних інноваційних технологій; пошук та впровадження дійових засобів підвищення ефективності реабілітаційного

впливу на вікових етапах навчання й виховання дітей.

Міні-проект „Поглядом в майбутнє” покликаний забезпечити умови для самовираження й творчості в різних видах діяльності на засадах педагогіки толерантності через рефлексію учня та вчителя на етапі переходу на 12-річну середню освіту.

Виконання завдань **міні-проекту „Поклик та перспектива”** забезпечить зростання рівня педагогічної майстерності вчителів, розвиток потенційних можливостей учнів з урахуванням їх пізнавальних інтересів та нахилів, формування самоосвітніх компетентностей.

Мета міні-проекту „Обдарованість” направлена на задоволення освітніх та національно-культурних запитів обдарованих школярів, їх підготовки до здобуття вищої освіти і самотійного життя.

Завдання **міні-проекту „Духовність”** спрямовані на орієнтацію вихованців у всіх галузях його діяльності й відносинах у колективі – в інтелектуальному житті, праці, у формуванні моральної переконаності.

Міні-проект „Здоров'я” націлений на вироблення життєвого кредо – здорового способу життя, системи життєвих цінностей; формування свідомого ставлення до здоров'я як важливої людської цінності, основи щастя людини, умов вдачі та гармонії життя.

Завдання **міні-проекту „Моя земля – земля моїх батьків”** – реалізувати державний статус української мови за умов розширення сфер україномовного спілкування, створення відповідних соціальних, психолінгвістич-

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
Базова освіта	
<p>ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> пізнавальні здібності (загальнонавчальні вміння та навички); інтереси та внутрішня мотивація; вирішення ситуативних завдань. <p>ОСОБИСТІСНО СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> розвинені персональні таланти та здібності; висока адаптивність до навколишнього світу; вміння співпрацювати та взаємодіяти. <p>ПОЛІТИКО-ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> знання законодавчої бази; повага прав і обов'язків інших; громадянська активність, толерантність взаємовідносин. <p>СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> стратегічне мислення (орієнтація на майбутнє); професійно-трудова здібності та самовизначення. <p>ДУХОВНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> ціннісні орієнтації та емоційний потенціал; гармонійне спілкування з довкіллям; здоров'я особистості. 	<p>Поєднання особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до навчання</p>
Профільна освіта	
<p>ПІЗНАВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> самоспрямоване навчання впродовж життя; можливість спілкування та діяльності з іншими. <p>СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> взаємини в соціумі: вироблення стратегії особистого життя, вміння поєднання прав та обов'язків. <p>ОЗДОРОВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> набутий досвід і життєві установки на здоровий спосіб життя; вміння правильно поводитися у критичних життєвих ситуаціях. <p>ПРОФЕСІОНАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> здатність змінювати види діяльності, бути комунікабельним; здатність приймати нестандартні рішення, творчо мислити, уникати конфліктних ситуацій. <p>ОСОБИСТІСНО-ЖИТТЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> здатність досягати особистого щастя завдяки своїм потенційним можливостям. <p>ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> висока духовність; бачення, розуміння, створення краси і гармонії з найближчим оточенням; наявність досягнень у різних видах художньо-естетичної творчості. 	<p>Орієнтація школярів на розвиток вміння постійно самонавчатися, вирішувати життєві завдання, успішно здійснювати свою життєву діяльність в усіх її проявах та життєтворчість</p>

них, освітньо-культурних передумов для оволодіння державною мовою всіма школярами та вчителями навчально-виховного комплексу; сформувати в молоді

риси громадянина української держави, розвиненої духовності, моральної, правової, трудової та екологічної культури.

Міні-проект „Джерельце” покликаний забезпечити багатокомпонентність та наступність між дошкільною та загальноосвітньою освітою через впровадження інноваційних методик та технологій: „Крок за кроком”, „ТРВЗ – педагогіка”, „Формування суспільства однолітків”, „Розвиток навичок швидкочитання”, „Розвиток мовленнєвої творчості”.

Мета міні-проекту „Шкільна екологічна освіта” – різнобічна підготовка учнів, здатних визначати, розуміти й оптимально вирішувати екологічні та соціально-економічні задачі регіонів проживання на основі наукового знання процесів розвитку біосфери, здорового глузду, загальнолюдських досвіду й цінностей, формування екологічної культури, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як до унікальної цінності; створення екологічно чистого навчального середовища для школярів, показником якого стане ступінь впливу навчального середовища на здоров'я учнів (фізичне, психічне, соціальне, духовне). Екологічне виховання будуватиметься на принципах розповсюдження екологічних знань на всі ланки освіти з урахуванням індивідуальних інтересів; неперервності процесу екологічного навчання в системі шкільної освіти; орієнтації на ідею цілісної природи.

Міні-проект „Шлях до життєвого успіху” спрямований на підвищення психолого-педагогічної грамотності щодо методів та засобів активізації й взаємної діяльності вчителя та учня, організацію пізнавальної діяльності на окремих етапах дидактичного модуля.

Процес впровадження ключових компетентностей до змісту шкільної освіти та інструментарій вимірювання їх сформованості викладені в **проекті „Путівка в життя, або Формуємо компетентності”**.

Педагогічна рада школи визнала об'єктом дослідження такі ключові компетентності: предметно-

пізнавальна (усне та письмове визначення рівня навчальних досягнень) та самоосвітньо-особистісна (визначення рівня сформованості самоосвітніх компетентностей).

Проект „Процес навчання в інформаційному середовищі” покликаний забезпечити інформаційну культуру учня й вчителя та проектування навчального процесу в дистанційній освіті.

Мережева система застосовується як основа для самостійної роботи учнів, для атестацій. Саме таке навчання розвиває критичне мислення, яке дає учням можливість контролювати інформацію, піддавати сумніву нові ідеї, порівнювати протилежні точки зору, робити висновки.

Формування ключових компетентностей проходить також через впровадження в навчально-виховний процес життєвих ситуацій, програм самореалізації, сторінок міні-підручників, предметних проектів та електронних посібників, які мають за мету навчити дитину вчитися, тобто сформувати самоосвітні компетентності.

Проектна діяльність – одна з найпопулярніших форм організації роботи з учнями, що забезпечує досягнення зазначеної мети.

В основі даного методу лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, критичного мислення конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Він завжди передбачає розв'язання якоїсь проблеми і потребує при цьому сукупності певних методів та засобів навчання, а також необхідності інтегрування знань та вмій із різноманітних сфер науки, техніки, творчих галузей.

Саме метод проектів дає дитині з її здібностями та амбіціями, потребами й сподіваннями відчуття впевненості й особистого успіху, нехай навіть маленького.

Колектив очікує від своєї педагогічної діяльності інтегрований результат – *сформованість на достатньому та високому рівнях ключових компетентностей школярів у різноманітних сферах життя.*

ГІМНАЗІЯ – ПАРОСТОК ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

Педагогіка
школи

XXI століття дало новий імпульс для інноваційного пошуку моделі школи майбутнього. Технічний прогрес та перехід до інтерактивних технологій навчання привели до радикальних змін у просторі організації школи.

Сьогоднішня школа зумовлює необхідність докорінного переосмислення освітньої парадигми, актуалізації змісту, технологій становлення особистості, створення умов, спрямованих на розвиток і саморозвиток учнів та вчителя: його вміння творчо розв'язувати проблеми, прагнення до нововведень, самовдосконалення, бажання оволодівати інноваційними педагогічними технологіями.

Ми розглядаємо конструювання школи майбутнього як поступове здійснення ряду проектів – локальних, групових, гімназійних, міських, загальних. Кожний із них реалізує ту чи іншу інновацію, при цьому нічого не „закреслюючи” в існуючому всесвіті гімназії. Майбутня школа не може бути біднішою за теперішню. Тому треба прагнути не до звуження, а до розширення індивідуального простору гімназистів як громадян України.

Сучасному українському суспільству потрібна інформована й компетентна особистість з демократичними

поглядами. Державна система освіти, яка відповідає за соціалізацію особистості, є важливим інститутом, спроможним еволюційним шляхом забезпечити зміну ментальності, створити умови для виховання людини громадянського суспільства. Наш час потребує лідерів нової формації, компетентних, здатних неординарно мислити, генерувати свої ідеї та приймати нестандартні рішення. Це проблема підготовки нової людини, людини майбутнього, яка б відповідала вимогам XXI століття.

Розмірковуючи над ідеєю Школи майбутнього, педагогічний колектив гімназії зрозумів, що треба не покращувати школу в її існуючому вигляді, а *створювати щось нове* (див. вріз).

Проект „Гімназія – первоцвіт демократії” безпосередньо пов'язаний із реалізацією нормативно-правової бази освіти України: Національною доктриною розвитку освіти, Національною програмою виховання дітей і учнівської молоді, обласних комплексно-цільових програм. Його мета – виховати конкурентноспроможного,

**Катерина
БЛИЦЬКА**

Директор
Шахтарської
багатопрфільної
гімназії

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Шахтарська багатопрофільна гімназія є наступницею загальноосвітньої школи № 6, яку було відкрито 1 вересня 1992 року. Це була наймолодша і найбільша за кількістю учнів та вчителів школа. У 2004 році, за рішенням міської ради, ЗОШ I-III ступенів № 6 було реорганізовано в міську багатопрофільну гімназію.

Місією гімназії є надання максимальних можливостей найбільшому числу учнів, орієнтованих на високий рівень освіти та виховання. З метою виховання в учнів потреби та здатності до самореалізації, саморозвитку, духовного вдосконалення створено портфоліо кожного гімназиста „Мій шлях до успіху”, надано можливість узяти участь у відкритих учнівських конференціях.

Постійно співпрацюючи, педагоги та гімназисти беруть активну участь у міжнародних проєктах: проєкті Міністерства Великобританії у справах міжнародного розвитку „Ділова активність”; IRD „Подолання стигми та дискримінації щодо ВІЛ-позитивних людей”; демонстраційному проєкті Європейської Ради з профілактики ВІЛ/СНІДу серед молоді. Протягом 2007-2008 навчального року педколектив теоретично й практично опрацьовував проблему вдосконалення управління навчально-виховним процесом в умовах становлення гімназії. До громадського управління гімназією було залучено Раду гімназії, педагогічну раду, батьківську раду, піклувальну раду, учнівський парламент, профспілку.

Головне, чому ми повинні навчати в гімназії, – це *вміння сприймати життя таким, яким воно є, з усіма його складностями та вмінням реалізувати себе, досягти успіху*. Сьогодні соціально-економічний стан країни потребує від учня вирішення однієї найважливішої проблеми – вмінню в умовах ринкової конкуренції віднайти почесне місце в суспільстві. Тому участь дітей у демократичних змінах освіти допоможе в майбутньому вирішувати питання розвитку суспільства, в якому вони будуть жити. Саме з цією метою в гімназії став впроваджуватись проєкт „Гімназія – першовіт демократії”.

динамічного, готового до самореалізації громадянина нашої держави.

Управління гімназією є державно-громадським. Загальне управління гімназією здійснюють державні органи управління (міський відділ освіти), а безпосередньо – органи громадського самоврядування (конференція, рада гімназії, піклувальна рада тощо) та директор-менеджер.

Демократизація передбачає такий стиль керівництва, за яким директор керує, спираючись на колектив, і, перш за все, на його актив: найкращих учителів, керівників громадських організацій, батьків, учнів.

За таких умов керівник гімназії звітує перед колективом, а в педпрацівників є право порушувати будь-які питання, пов’язані з управлінням закладом і станом справ у ньому.

Така організація сприяє створенню в гімназії особливий атмосфери творчої свободи. Управлінська модель гімназії є функціональною.

Вищим органом самоврядування є конференція, її рішення є обов’язковими для виконання всіма структурами громадського самоврядування гімназії. Конференція скликається не менше 4 разів на рік. У ній беруть участь представники всіх структур управління гімназією та її безпосередні учасники. Делегати з правом вирішального голосу обираються від трьох таких категорій: працівники гімназії – зборами трудового колективу; учні гімназії другого-третього ступенів –

класними зборами; батьки, представники громадськості – класними батьківськими зборами.

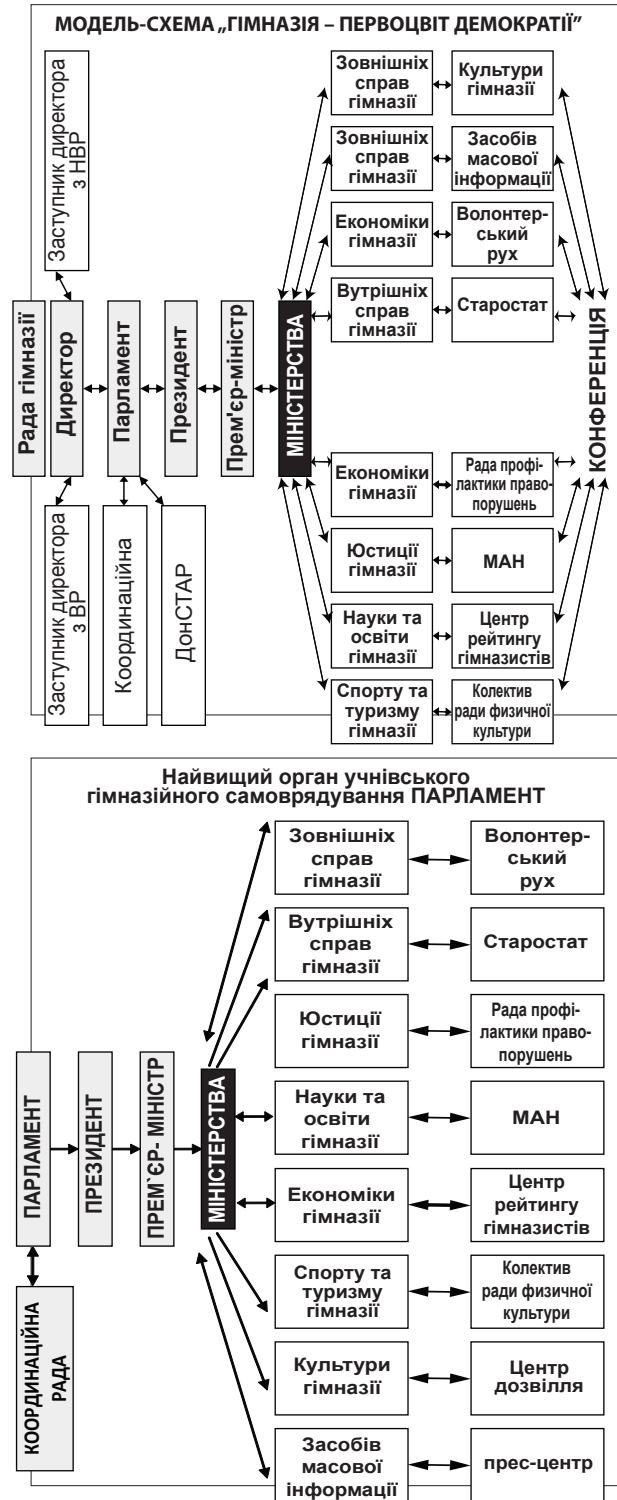
Кожна категорія обирає однакову кількість делегатів. Визначається така кількість делегатів: від працівників гімназії 40 осіб, учнів 40 (2x20), батьків і представників громадськості 40 (1-9 кл. – по 1; 10-11 кл. – по 2).

Термін їх повноважень становить 1 рік. Конференція правочинна, якщо в її роботі бере участь не менше половини делегатів кожної з трьох категорій. Рішення приймається простою більшістю голосів присутніх делегатів.

Право скликати конференцію мають голова ради гімназії, якщо за це висловилось не менше третини від загальної кількості, та директор гімназії.

Завдяки плідній роботі учасників конференції забезпечується державно-громадське управління сучасним навчальним закладом. **Директор-менеджер** – центральна фігура в роботі щодо розвитку самоврядування. Саме він через координаційну раду спрямовує діяльність усіх органів шкільного самоврядування за єдиним планом. До координаційної ради входять педагоги-консультанти, які допомагають органам самоврядування підготувати обґрунтовану перспективу розвитку діяльності в позаурочний час, консультують членів міністерств із окремих питань життєдіяльності учнів.

У період між конференцією керівним органом виступає рада гімназії, якій

Педагогіка школи

Зміст освіти на нових концептуальних засадах

Засідання методичної ради Шахтарської багатoproфільної гімназії

Виконавці проекту „100 днів до наказу”, який переміг у номінації „Кращий проект гімназії 2008-2009 н.р.”

Козацька родина Запорозької Січі на гімназійному проекті „Ярмарок. Регіони України”

підпорядковується і звітує директор, рада трудового колективу, піклувальна рада, учнівський парламент.

Рада гімназії представлена трикутником співробітництва педагогів, учнів та батьків як рівноправних партнерів у навчально-виховному процесі. До ради пропорційно обираються представники від педагогічного колективу, учнів II-III ступенів навчання, батьків і громадськості. На чергових виборах склад ради оновлюється не менше, ніж на третину. Рада гімназії збирається чотири рази на навчальний рік. Засідання ради може скликатися її головою або з ініціативи директора гімназії, а також членів ради.

Для вирішення поточних питань рада може створювати постійні або тимчасові комісії з окремих напрямів роботи. Члени ради мають право виносити на розгляд усі питання, що стосуються діяльності гімназії, пов'язаної з організацією навчально-виховного процесу, проведенням оздоровчих та культурно-масових заходів.

Співпраця учнівського самоврядування з батьківською громадою та вчителями з кожним роком стає більш тісною та дієвою. Традиційним стало проведення спільних засідань, де учні разом із батьками та вчителями знаходять шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми.

З метою демократизації управління та встановлення зворотного зв'язку для поточного коригування управлінських рішень у гімназії

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

діють колективні органи учнівського самоврядування (**Парламент гімназії**) та **підклубальна рада**, повноваження яких визначаються Статутом.

Названі органи є дієвим засобом формування громадської думки й ефективним способом демократизації управління. Взаємодія управлінських структур та органів самоврядування сприяє процесам діалогізації взаємин, узгодженості внутрішніх мотивів із зовнішніми вимогами.

Для демократизації відносин між учнями – учителями, учнями – учителями – батьками діє учнівське самоврядування, метою якого є виховання соціально активної, гуманістично спрямованої особистості з високим патріотичним почуттям і національною свідомістю.

Дитяче самоврядування в гімназії – це Парламент як дієвий спосіб поєднання учнівського та педагогічного колективів. Він сприяє творчій діяльності дітей та дорослих, а також поєднанню теорії та практики у вихованні громадянина демократичного суспільства.

Щорічно учні гімназії голосуванням обирають членів Кабінету Міністрів та Президента гімназії. Кандидатом у Президенти гімназії може стати учень 9-10 класів, який добре навчається і є активістом у житті класу та гімназії.

Вибори проходять в один тур шляхом таємного голосування. У виборчій комісії знаходяться представники від кожного кандидата. У голосуванні беруть участь

Реалізуючи цільовий проект „Учнівське самоврядування”, у гімназії працюють
ВІСІМ МІНІСТЕРСТВ:

Міністерство внутрішніх справ допомагає прем'єр-міністру проводити засідання старостату, займатися документацією, контролювати дотримання Конституції гімназії, навчальної дисципліни (положення „Етикет гімназиста”).

Міністерство зовнішніх справ займається встановленням дружніх відношень із іншими навчальними закладами міста; залучає учнів до участі в міських, обласних та всеукраїнських заходах, очолює волонтерський рух.

Міністерством юстиції керують учні 9-10 класів (соціально-правового профілю). Вони ведуть роботу з питань правової освіти, розробляють та доповнюють Закони Конституції гімназії.

Міністерство освіти та науки планує діяльність разом із Президентом гімназійного Парламенту та заступником директора з навчально-методичної роботи; сприяє вдосконаленню навчальної діяльності учнів завдяки проведенню інтелектуальних змагань; звітує перед Парламентом про участь учнів в олімпіадах, МАН.

Міністерство спорту та туризму відповідає за пропаганду серед учнів здорового способу життя; здійснює профілактичну роботу щодо запобігання шкідливих звичок. Представники Міністерства спорту та туризму беруть участь у підготовці та проведенні традиційних заходів – Дня фізкультурника, Дня здоров'я, місячника „Молодь проти наркоманії та СНІДу”, ініціюють проведення гімназійних спортивних змагань, туристських походів тощо.

Міністерство культури сприяє підготовці та організації культурно-масових заходів; організовує дозвілля учнів та залучає їх до участі в гімназійних святах, конкурсах, клубах.

Міністерство засобів масової інформації щомісячно видає друковану газету „5 модуль”, організовує виставки дитячих робіт, випуски стіннівок.

Міністерство економіки та фінансів підраховує рейтинги класів, учнів, контролює ведення бонусної системи активності учнів.

Результативність роботи Міністерств оцінюється щомісячно під час звітування та наприкінці навчального року, у травні, під час відкритої конференції учнівського самоврядування.

учні 5-11 класів. По закінченню голосування підводиться підбиття голосів виборців. Кандидат, який набрав найбільшу кількість, стає Президентом гімназії. Інші кандидати, які посіли за кількістю голосів друге та третє місця, стають, відповідно, прем'єр-міністром та міністром внутрішніх справ.

Протягом десяти діб після виборів проводиться інаугурація Президента гімназії. Враховуючи традиції та особливості діяльності гімназії, інтереси та запити учнів, Парламент складає план роботи на навчальний рік. Засідання парламенту проводиться один раз на місяць.

Протягом трьох навчальних років Парламентом гімназії разом із адміністрацією розроблені та впроваджені такі нормативні документи:

- Положення „Про самоврядування в Шахтарській багатoproфільній гімназії”;
- Положення „Про президента гімназійного Парламенту”;
- Положення „Про вибори Президента гімназійного Парламенту та його членів”;
- Положення „Про старосту класу”;
- Положення „Про обов'язки чергового учня по класу та в гімназії”;
- Положення „Єдині вимоги до учнів Шахтарської багатoproфільної гімназії”.

Традиційним для роботи шкільного самоврядування стало спільне засідання педагогічної ради та парламенту гімназії. Завдяки такій співпраці була розроблена атрибутика гімназії – герб, гімн та символ, а також Конституція, в якій зазначено усі права та обов'язки гімназистів. На останній педраді розглядалось питання про реалізацію проекту „Гімназія – первоцвіт демократії” в межах проекту „Гімназія – паросток школи майбутнього”. *На розсуд учнів та вчителів були запропоновані наступні питання:*

1) Що таке демократія. Поняття демо-

кратії в гімназії. Роль проекту у формуванні демократичних відносин між учителями та гімназистами.

- 2) Яке співвідношення демократії та дисципліни? Що підвищує якість знань – дисципліна чи демократія?
- 3) Демократичний підхід до створення традицій у гімназії. Які традиції необхідні гімназії?
- 4) Як підвищити роль Ради гімназії? Залучення спонсорів та батьків до реалізації проекту.
- 5) Роль співпраці між педагогами та гімназистами в реалізації проекту.

Після обговорення було ухвалено наступне спільне рішення:

- провести тиждень дитячого парламенту з метою залучення до реалізації проекту класних колективів;
- провести в лютому тиждень дитячого самоврядування;
- створити систему заохочень та покарань для дитячого, педагогічного та батьківського колективів;
- удосконалити бонусну систему;
- створити спільні традиції батьків, учителів, гімназистів;
- актуалізувати форми і методи гласності та реклами щодо роботи ради гімназії, дитячого парламенту;
- створити новий проект „Добро починається з тебе”.

Концепція поєднання в рамках самоврядування власне управлінської діяльності та громадянської освіти виявилась життєздатною та знайшла відгук в учнів гімназії, батьків та вчителів. Адже від розвитку свідомості дитини залежить її подальше життя як повноправного члена суспільства та свідомого громадянина, що чітко знає свої права та обов'язки й може вільно орієнтуватися в політичній, економічній чи соціальній ситуації.

Саме завдяки цьому лідери парламенту посіли I місце на обласному етапі конкурсу-захисту учнівських проектів „Демократична школа” в м. Донецьку.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ШКОЛИ УСПІХУ

Педагогіка
школи

Світовий досвід та інноваційна практика деяких вітчизняних навчальних закладів доводять, що найефективнішим методом підготовки молодого покоління, яке буде визначати долю України третього тисячоліття, є формування досвіду такої освітньої діяльності, яка не тільки орієнтована на особистий успіх, але й дозволяє ефективно гармонізувати потребу особистості самореалізації з потребою суспільства. Допомогти особистості виявити й реалізувати дані природою здібності з великою користю для себе та навколишнього світу – першочергова задача сучасної школи.

У науково-педагогічній літературі цій проблемі присвячена значна кількість праць вітчизняних і зарубіжних педагогів (Н.М. Бібік, О.Я. Савченко, І.Г. Єрмаков, В.Р. Ільченко, Н.Ф. Голованова, Г.К. Селевко, А.В. Хуторський та інші).

На даному етапі педагогами, вченими створюється нова школа. *Нова школа* – це простір життя учня: тут він не тільки готується до життя, а й повноцінно живе, з цією метою вся діяльність навчального закладу будується так, щоб сприяти становленню особистості учня як творця та проєктувальника власного життя, гармонізації та гуманізації вза-

ємодії між учнями й педагогами, школою та родиною на основі ідей самоцінності вибору особистістю життєвого шляху.

Як зазначають спеціалісти, *школа життя* – це школа успіху, яка:

- стурбована не навчальним планом, а планом життя учня (К.М. Ветцель);
- відповідає на суттєві питання життя людини, про його сенс та мету (М.І. Пирогов);
- допомагає перебудувати життя взагалі, організує соціальний досвід особистості, вчить, як організувати своє життя (С.Т. Шацький).

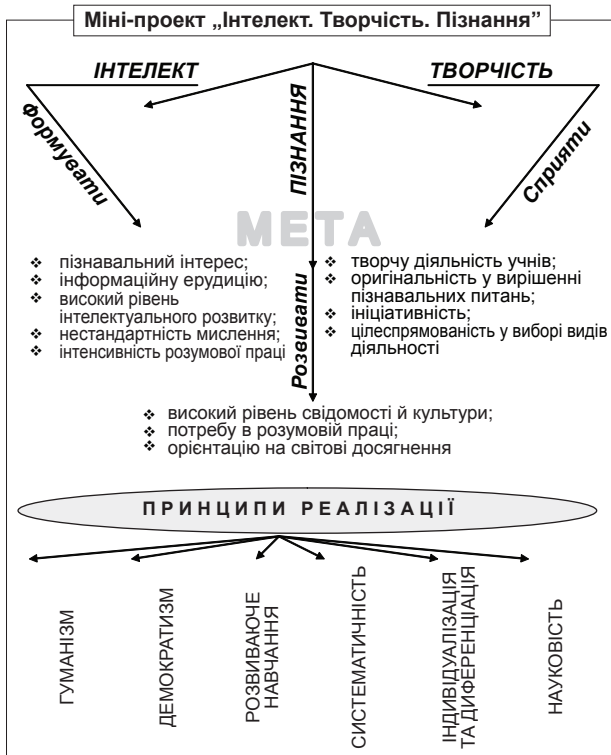
Розуміючи, що загальноосвітня школа не може стояти осторонь тих соціальних проблем, які виникають перед суспільством; що навчальний заклад – це багатогранна соціально-педагогічна система, яка відображає життя суспільства й покликана формувати інтелектуальну, творчу та ініціативну особистість, здатну жити й творити в принципово нових умовах економічного та політичного існування країни, забезпечувати прогрес розвитку суспіль-

Ірина ЗАКАЛІНСЬКА

Заступник директора з виховної роботи Горлівського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ст. № 25 – багатoproфільний ліцей „Успіх”

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

ства; що сьогодні як ніколи потрібні ініціатива, творчі починання в справах освіти, навчання й виховання, — *необхідно допомогти особистості самовизначитися, сформувати в неї внутрішню готовність й необхідність самостійно, усвідомлено й добровільно визначати, коригувати, вибирати шляхи реалізації перспектив свого розвитку: особистісного, життєвого, професійного.*

Формування соціальної компетентності як життєвого успіху особистості потребує від кожного керівника навчального закладу чіткого уявлення про **функціонування й розвиток на-**

Екскурсія в художньому музеї школи

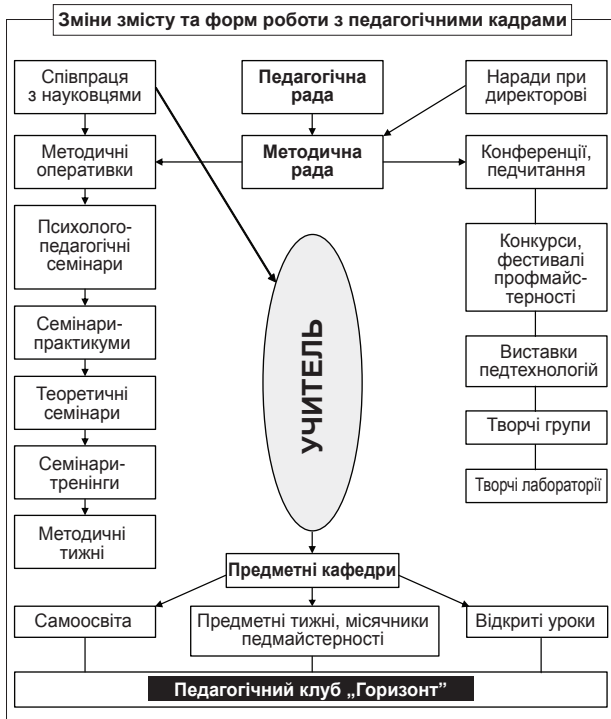
Команда переможців дитячого фестивалю КРОКС у м. Слов'янськ

Французький театр „Chouette” з виступом у м. Бурно, Чехія

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

вчального закладу. І перш за все, чіткої відповіді на запитання: „Чого учні навчилися у школі?“, „В якій мірі вони готові до самостійного життя?“. Відповідь на ці питання простежуються в щорічних мікродослідженнях щодо життєвих планів випускників. Педагогічний колектив продовжує дослідницьку роботу спільно з вузами області (Горлівським державним педагогічним інститутом іноземних мов, Слов'янським державним педагогічним інститутом тощо) щодо формування потреби досягнення успіху.

Розвиток школи на демократичних засадах тісно пов'язаний з ростом творчості вчителів, відмовою від шаблонів у педагогічному процесі, пошуком нових не-

Змагання збірної вчителів та учнів профільних класів з волейболу

Заняття секції з художньої гімнастики

Цілеспрямовано вивчаючи здібності та інтереси учнів, враховуючи соціальне замовлення суспільства і побажання батьків, було розроблено програму проекту „Моя школа – школа успіху“, складовою якого є міні-проекти:

- „Інтелект. Творчість. Пізнання”.
- „Творчо розвинена особистість”.
- „Здоров'я дитини – наше майбутнє”.
- „Компетентний учитель”.
- „Місто зірок”.
- „Я – ми – родина – Україна”.

Робота над проектом розпочата 2005 року і обумовлена прагненням учительського, батьківського й учнівського колективів НВК до всебічної творчої реалізації свого потенціалу, формування життєвої успішної особистості.

Мета проекту – створення умов для забезпечення розвитку життєво компетентної, національно свідомої, цілеспрямованої особистості.

Гіпотеза: Школа успіху зможе ефективно формувати успішну особистість у сучасному загальноосвітньому закладі, якщо:

- розроблена й активно функціонує цілісна навчально-виховна система на основі запровадження сучасних компетентнісно орієнтованих технологій, спрямованих на формування успішної особистості – громадянина України;
- у загальноосвітньому навчальному закладі організовано цілеспрямовану, проектну й всебічну діяльність дітей у рамках Школи успіху та в контексті ціннісного самоусвідомлення особистості на основі вивчення й засвоєння учнями загальнолюдських і національних цінностей, набуття високого рівня життєвої компетентності;
- забезпечено співробітництво, співтворчість учителів, батьків та учнів у процесі навчальної та позаурочної діяльності тощо;
- реалізується цілісна програма з формування основ успішної особистості – Школа успіху як система проектів підвищення життєвої компетентності учнів 12-річної школи;
- забезпечено всебічну й ґрунтовну підготовку вчителів, класних керівників, психологів, методистів до здійснення процесу формування успішної особистості.

Задачі проекту:

1. Сприяння максимальній самореалізації особистості через достатню кількість можливостей, що їй надаються.
2. Організація цілеспрямованої роботи педагогічного колективу школи щодо реалізації проекту: вибудувати професійну діяльність учителів у контексті впровадження педагогіки успіху, якій сприяють, з одного боку, оновлення змісту освіти, інноваційні технології, нові організаційні форми освіти, з іншого – у зв'язку з утвердженням у суспільстві ринкових відносин, в основі яких є конкуренція їх суб'єктів, соціальний попит на педагогіку успіху зазнав докорінних змін і на даний час якісна освіта ототожнюється з конкурентною спроможністю людини.
3. Розширення зв'язків з соціальним оточенням, громадськістю міста.
4. Організація системного моніторингу педагогічного процесу.

5. Створити умови:

- для дітей – підвищений рівень мотивації до навчання; високоякісні знання шкільної програми; комунікативний рівень двох іноземних мов; оволодіння основами етики і етикету, психологічними аспектами успішного спілкування, технікою особистісного росту та досягнення результатів; технологіями здобуття та зберігання інформації: скорочитання, ейдетика; елементами фінансово-економічної грамоти і основ підприємництва й бізнесу, сформоване позитивне світосприйняття, віра у власні сили, самодостатність, конкурентноспроможність, налаштованість на життєвий успіх;
- для педагогів – опанування новими технологіями навчання, підвищення професійного рівня та конкурентноспроможності.

Учасники проекту: директор НВК, педагогічний колектив, учні, батьки, громадськість.

Кому і навіщо потрібен проект:

- учню, щоб стати успішним;
 - учителям, щоб стати колективом однодумців;
 - батькам, щоб полегшити виховання дітей;
 - громадськості, щоб мати гарних громадян.
- Як виконується проект:
- за участю всіх зацікавлених сторін;
 - з опорою на принципи любові, здоров'я, знань;
 - з відслідкуванням результатів;
 - зі стимулюванням успіху;
 - з постійним поширенням кола учасників проекту.

Проект розраховано на 4 роки, очікувані результати – створення ефективної системи виховання та навчання. Педагогічним колективом створена модель випускника ліцею, яка передбачає такі основні його риси, як: освіченість, духовність, соціальну творчість, інтелектуально-творчу активність.

Структура
НВК

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

(1-4 класи повного дня з додатковими освітніми послугами)

Класи розвивального навчання

Класи вікової норми

- адаптація до навчання;
- створення портфоліо успіху в навчально-виховному процесі;
- пробудження інтересу до власної особистості.

Завдання:

- формування особистості молодшого школяра;
- створення умов щодо оволодіння молодшими школярами вмінням самостійно вчитися;
- формування життєвої компетентності дитини молодшого віку, як умова забезпечення наступності розвитку дитини;
- розвиток естетичних нахилів, творчих здібностей;
- ознайомлення з професіями.

Форми діяльності

- діагностика сформованості моральних переконань учнів;
- іноземна мова з 2 класу;
- предмети за вибором "Хореографія".

Навчальна

- курс за вибором "Комп'ютерна азбука";
- "Цікава математика".

Позакласна

Студії:

- Ізо-студія; - дитячої пісні; - дизайн;
- лозоплетіння; - естетичного розвитку;
- бального танцю "Веснянка";
- спортивні: гімнастика, самбо, боротьба.

Додаткові освітні послуги

традиційних підходів до навчання та виховання учнів.

Структура навчально-виховного комплексу передбачає загальну середню освіту в 1-7 класах, ліцейну освіту – у 8-12 класах; у 10-12 класах – поліпрофільність: екологічний, економіко-правовий, лінгвістичний (поглиблене вивчення іноземних мов) профілі.

У школі I ступеня зусилля вчителів спрямовані на підтримку пізнавальної активності учнів. Якість освіти на цьому рівні досягається за рахунок введення пізнавально-розвиваючих курсів: „Комп'ютерна азбука”, „Хореографія”, „Основи християнської етики”. Початкова школа працює в режимі повного дня. Для учнів відкрито 4 студії: художня, спортивна, музична, хореографічна, в яких працюють гуртки за дев'ятьма напрямками.

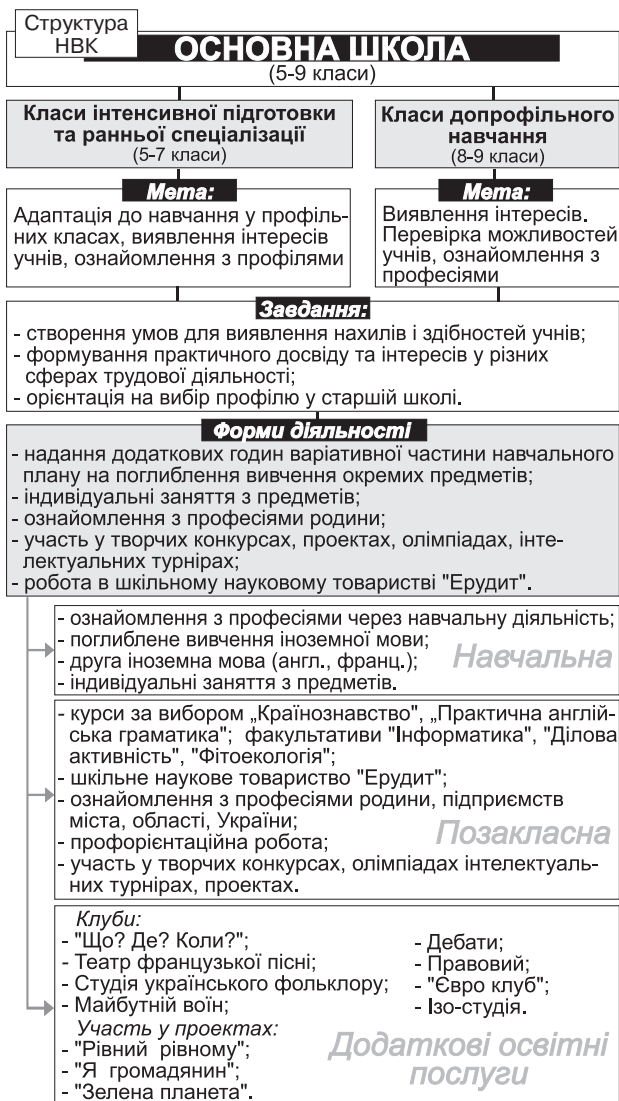
Мету навчання та виховання учнів другої ступеня (5-9 класи) педагогічний колектив бачить у забезпеченні базової освіти та підготовки учнів до усвідомленого вибору предметів щодо поглибленого та профільного навчання в школі. Реалізація цієї мети забезпечується шляхом введення в 5 класі другої іноземної мови, курсів за вибором та факультативів: „Практичне право”, „Ділова активність”, „Риторика”, „Досліджуємо гуманітарне право”. У період літньої практики з метою профільної диференціації організована робота Літньої школи за на-

прямами профілів старшої школи, розвитку особистості учнів; їх самореалізації сприяє робота клубів щодо відкриття для учнів цієї паралелі „Інтелектуальних ігор”, „Пізнай себе”, „Рівний – рівному”, „Що? Де? Коли?”. Особливе місце у формуванні пізнавальної творчої активності учнів посідає шкільне наукове товариство „Ерудит”, метою якого є створення умов для розвитку та самореалізації особистості, її обдарувань, творчих здібностей.

Мета роботи школи III ступеня – шляхом органічної єдності загальноосвітніх дисциплін, профільних курсів, екскурсій, факультативів та індивідуальних занять забезпечити високий рівень знань учнів, допомогти їм у професійному самовизначенні та стати активною, успішною особистістю після закінчення школи.

Навчання в 10-11 класах диференційовано за трьома профільними напрямками: екологічним, економіко-правовим, лінгвістичним. Поглибленню знань щодо придбання необхідних практичних життєвих навичок сприяє введення профільних спецкурсів: „Ділова активність”, „Вчимося демократії”, „Основи малого бізнесу”, „Країнознавство”, „Основи сімейної економіки і бізнесу”, „Основи підприємницької діяльності”, „Біологічні та соціально-психологічні основи підготовки до шлюбу”, „Екологічний моніторинг”, „Логіка”. Варіативна складова навчальних планів на-

Обговорення проекту на засіданні педклубу „Горизонт”

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ

інноваційних змін закладу освіти:

1. *Зміст освіти:* відповідає замовленням дітей, соціуму на надання освітніх послуг; за рахунок інваріативної частини навчального плану введення додаткових інтегрованих курсів у профільних класах зростає кількість спецпредметів (41% від загальної частини).
2. *Педагогічні технології:* організація модульно-розвивального навчання, диференційного навчання (засвоєння навчального матеріалу за рівнями, профільна диференціація), проектні технології „Школа успіху”, „Школа здоров'я” та ін., технологія виховання „Самовдосконалення особистості”.
3. *Організація навчально-виховного процесу:* включення дітей до проектування особистісної діяльності: введення модульної системи навчання, запровадження індивідуальних навчальних планів.
4. *Зміни змісту та форм роботи з педагогічними кадрами.*

Структура
НВК

СТАРША ШКОЛА

(10-11 класи)

Класи допрофільного навчання

Мета:

Задоволення потреб і розвиток здібностей особистості в певній галузі пізнавальної діяльності.

Завдання:

- розвиток творчої самостійності;
- створення умов для подальшої професійної підготовки, вибір професії або сфери діяльності;
- формування системи уявлень, ціннісних орієнтацій, дослідницьких умінь і навичок.

Форми діяльності

- поглиблене вивчення іноземної мови, біології, хімії;
- профільні спецкурси: "Основи екології", "Екологічний моніторинг", "Правознавство", "Основи підприємницької діяльності", "Основи інформаційних технологій", "Формальна логіка", "Програмування в середовищі Turbo Pascal";
- курсів за вибором: "Основи сімейної економіки та малого бізнесу";
- факультатив: "Імідж ділової людини", "Біологічні та соціально-психологічні основи підготовки до шлюбу", "Іноземна мова для майбутніх бізнесменів";
- індивідуальні заняття з навчальних предметів.

Навчальна

- ознайомлення з професіями ВНЗ, технікумів;
- участь у олімпіадах, конференціях, днів від критих дверей ВНЗ Горлівки, Донецька, Харкова, Києва;
- шкільне наукове товариство "Ерудит";
- Літня школа;
- індивідуальна робота педколективу та сім'ї щодо профорієнтації випускників ліцею.

Позакласна

- Центр підготовки абітурієнтів „Ліберті”;
- участь у міжнародних, всеукраїнських проектах "Досліджуємо гуманітарне право", "Я громадянин", програмах "Найрозумніший", "LG - Еврика".

Додаткові освітні послуги

правлена на індивідуальну роботу з випускником, проведено додаткових занять, практикумів.

Адміністрація, педагогічний колектив сприяють участі учнів у міжнародних, всеукраїнських проектах та акціях: „Громадянин”, „Досліджуємо гуманітарне право”, „Молодіжна рада в міській громаді”, форумі старшокласників „Молодь Донецчини”.

Проектна діяльність сприяє формуванню соціальної діяльності ліцеїстів. Формування творчих і соціальних компетентностей учнів колектив намагається забезпечити через складову освітнього процесу – соціально-творчу діяльність.

У навчально-виховному закладі працює філія художньої школи, школи мистецтв, спортивних шкіл, будинку дитячої творчості. У гуртках, секціях, студіях займаються 480 учнів, 78% від кількості учнів. Усе це, безумовно, сприяє формуванню в учнів таких соціальних компетентностей, як уміння робити вибір, приймати рішення, брати відповідальність, уміння безконфліктно, толерантно існувати разом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлюженков Е.М. Формирование мотивов выбора. – К., 1989.

2. Циба В. Життєва компетентність у соціальній психології – К., 2000.

3. Єрмаков І.Г. 12-річна школа в контексті життєтворчості особистості: орієнтири для XXI століття – К., 2000.

МАКІЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЛІЦЕЙ – ШКОЛА ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Педагогіка
ШКОЛИ

Ми самі вміємо мислити, і знаходимося усередині мислячої системи вищого порядку. Цей мислячий механізм – культура.
Ю.М. Лотман

Ліцей – школа інноваційних технологій. Поняття „технологія” не можливо зрозуміти поза поняттям „культура”. У філософському розумінні **культура** – це система матеріальних і духовних засобів, що забезпечують специфічну діяльність людини. Можна сказати, що культура знаходить своє втілення в діяльності, оскільки спосіб діяльності включає в себе знання, вміння, норми, здібності, засоби діяльності, а також конкретну технологію, яка є свідомою, візитною картою рівня культури.

Освіта (що є однією зі сфер культури) готує фахівців для інших сфер культури. Тому і сферу освіти, і сферу професійної діяльності можна описати одними й тими ж поняттями: „спосіб діяльності”, „технологія”, „знання, вміння, навички”.

Зміна професійних технологій, природно, приводить до зміни технологій навчання. У свою чергу, зміни як виробничих, так і освітніх технологій призводять до зміни особистісного потенціалу, оновлення інтелектуальних та емоційних якостей, якими володіють люди, що впроваджують нові технології. Та ніякий засіб не може бути інструментом формування способів професійної діяльності. Спосіб діяльності може бути заданий тільки культурою.

Інноваційна культура
Макіївського міського ліцею – це феномен, який створюється учасниками навчально-виховного процесу, має позитивну динаміку і характеризується двома основними функціями: визначає шляхи розв’язання проблем і сприяє зниженню рівня невизначеності в нових умовах діяльності. Культура ліцею формується внаслідок внутрішньої інтеграції досвіду учасників діяльності та зовнішньої адаптації установи до вимог і потреб суспільства та держави.

Шкільну організацію можна уявити як специфічну систему відносин, у якій навчаються, працюють, спілкуються, адаптуються до зовнішнього середовища. Починаючи від моменту свого виникнення, ліцей постійно створює власну систему відносин, яка включає реакції на зовнішні та внутрішні „виплики”. Ці реакції з часом

Валентина ШЕВЧЕНКО

Директор
Макіївського
міського ліцею

Вікторія ГОРДОН

Заступник директора з науково-методичної роботи

Людмила ВАСИЛЬЄВА

Практичний психолог ліцею

Урок обслуговуючої праці

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД включає наступні заходи:

- психологічну діагностику учнів, створення індивідуальних психологічних карт учнів, яким надається супровід;
- надання психологічних консультацій;
- вирішення конфліктних ситуацій, які можуть виникати в процесі взаємодії учня з учителями, іншими учнями;
- проведення психокорекційної та психотерапевтичної роботи психолога;
- проведення тренінгових занять (психокорекційної та психотерапевтичної спрямованості, соціальних умінь);
- розробку та впровадження спеціального навчально-методичного забезпечення, адаптованих форм контролю;
- організацію самостійної роботи учнів, роботи з літературними джерелами, проектної діяльності;
- надання консультативної допомоги;
- розвиток пізнавального інтересу, активності учнів;
- психологічний супровід навчання;
- вивчення та формування особистісно орієнтованих цілей навчання та виховання;
- передача навичок життєвого проектування;
- допомога у визначенні життєвих цілей, самостійному складанні власного життєвого проекту;
- узгодження плану роботи ліцею та життєвого проекту, програми, планів учнів.

стають загальноприйнятими способами поведінки, яких дотримуються всі учасники навчального процесу і які дають педагогам ліцею почуття захищеності й приналежності до певної структури.

Інноваційна культура набула особливої значущості для педагогічного колективу, тому що виникла потреба в розвитку закладу, впровадженні освітніх інновацій. Директор ліцею Шевченко Валентина Іванівна – творчий керівник, педагог-новатор – прагне створити таку організаційну структуру, яка характеризує б інноваційну культуру закладу. Передусім, школа, що відзначається такою культурою, здатна до *творчих змін*, відкрита для комунікацій як всередині, так і з зовнішнім середовищем.

Ми вважаємо, що створення системи управління навчальним закладом на основі психолого-педагогічного моніторингу може характеризувати навчальний заклад як школу інноваційної культури.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД компетентнісно орієнтованої освіти

Психолого-педагогічний супровід – це важлива складова (напрямок) реалізації технології життєтворчого супроводу, розвитку життєстійкості та життєздатності.

Ми не ділимо супровід на психологічний та педагогічний (цей поділ істотний лише за засобами та компетенцією виконавців), оскільки вони мають спільну мету розвитку особистості учня.

Психолого-педагогічний супровід може розпочинатися з моменту вступу учня до школи й завершуватися після закінчення школи. Такий супровід ґрунтується на розумінні соціального, психологічного та психофізіологічного розвитку різних цільових груп учнів (учнів з вадами здоров'я, з проблемних сімей, девіантною поведінкою, сиріт та соціальних сиріт, обдарованих учнів та ін.), потреб розвитку життєвої компетентності, життєстійкості та життєздатності в учнів різного віку.

Важливим аспектом психолого-педагогічного супроводу є узгодження плану роботи ліцею та життєвого проекту, програми, планів учня. Це узгодження може відбуватися шляхом вибудовування суміжних цілей (життєвих цілей, які накладаються на цілі навчання та виховання). Місія психолого-педагогічного супроводу – створити максимальну кількість подібних цілей, утворити суб'єктивно-цілісне „покриття” навчальних та ви-

Заняття в Малій академії наук

Управлінський проект „ЄДИНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЛІЦЕЮ”

Мета проекту:

- формування єдиного інформаційно-освітнього простору з рівноправним доступом усіх учителів ліцею до інформаційно-освітніх ресурсів, надання вчителю зручних й ефективних інструментів підготовки та проведення всіх видів занять, у тому числі й Інтернет;
- використання інформаційно-комунікаційної системи (ІКС) організації освітнього процесу як ефективного інструменту управління якістю освіти в ліцеї на сучасному технологічному рівні;
- підвищення ІКТ-компетентності вчителів як основа й умова використання нових інформаційних освітніх ресурсів у ліцеї.

Задачі:

1. Реалізувати інтерфейс інформаційно-комунікаційної системи (ІКС) у формі Web-сайту.
2. Забезпечити регламентований доступ до інформації (по категоріях користувачів) з будь-якого комп'ютера, що має вихід в Інтернет.
3. Орієнтувати ІКС на задоволення потреб суб'єктів освітнього процесу у своєчасному й оперативному отриманні достовірної інформації про характеристики процесу навчання учнів.

Очікувані результати:

- Надання інформаційною системою засобів безперервного контролю якості поточних результатів навчання та інших параметрів навчально-виховного процесу з позицій користувача кожної з виділених категорій.
- Надання комунікаційною системою функцій узагальнюючого моніторингу параметрів учебного процесу.
- Орієнтування функції адресного обміну повідомленнями на вдосконалення освітньої системи. Користувач зможе розмістити „оголошення”, адресуючи його певній групі користувачів, або направити „особисте повідомлення” конкретному користувачеві (двостороння взаємодія по лініях „учень-учитель”, „батько-учитель”, „учень-адміністрація”, „батько-адміністрація”, „учитель-адміністрація”).

На даному етапі в ліцеї впроваджується модульна організація навчально-виховного процесу з елементами кредитно-рейтингової системи оцінки знань учнів з метою кращої адаптації випускників ліцею до Болонської системи навчання у вищих навчальних закладах.

Усе вищесказане дозволяє колективу ліцею:

- понизити об'єм „ручної праці” і мінімізувати кількість паперових документів;
- побудувати індивідуальні траєкторії навчання і виховання ліцеїстів;
- об'єднати в єдиний інформаційний простір навчальну, виховну, психологічну служби;
- підвищити оперативність і злагодженість роботи всіх учасників навчально-виховного процесу;
- організувати прозорий контроль навантаження на учня.

Програмне забезпечення:

- Інформаційно-комунікаційна система управління якістю освіти в ліцеї.
- Сайт ліцею (maklyseum.org.ua).
- Комп'ютерні програми діагностики рівня професійної компетентності педагогічного колективу.
- Комп'ютерна програма підрахунку рейтингу успішності ліцеїстів (загального і профільного; індивідуального і групового).
- Електронний журнал та електронні щоденники.

Спортивні змагання

ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ ТА ЕЛЕКТРОННИЙ ЩОДЕННИК

Макіївський міський ліцей пропонує сучасний та ефективний інструмент забезпечення якості освіти на високому технологічному рівні.

Завдяки співпраці з Дніпропетровською компанією інформаційних технологій „Діалог” і розміщенню на їх сервері бази даних ліцею ми використовуємо систему „Електронний журнал” у повному об’ємі. Система журналу дозволяє відобразити поточні оцінки з предметів, оцінки за самостійні, контрольні роботи й вивести підсумкову оцінку за певний період часу.

Батьки ліцеїстів у рамках програми „Е-щоденник” мають нагоду одержувати оцінки й повідомлення від кураторів, учителів та адміністрації на мобільні телефони всіх операторів регіону. Ліцей працює з компанією „Діалог” у режимі онлайн, тобто протягом дня можна заносити оцінки в систему й формувати текстові повідомлення за необхідністю. Батьки одержують результати роботи своєї дитини за минулий навчальний день протягом 5-10 хвилин після відправки. Оцінки своїх дітей за вибраний період часу, а також звіти про успішність і відвідування занять батьки можуть подивитися на сайті www.e-school.com.ua. Для цього необхідно ввести особистий логін і пароль і переглянути оцінки тільки своєї дитини. І це правильно. Оскільки дехто має звичку займатися порівнянням успіхів дітей, що надалі може дуже вплинути на емоційний і психічний стан дитини.

Система „Електронний журнал” дозволила підвищити оперативність поточного інформування учасників освітнього процесу, підсилити контакти з сім’ями ліцеїстів, а також якісно змінити систему організації навчально-виховного процесу.

ховних цілей і, навпаки, навчально-виховне „покриття” суб’єктивних життєвих цілей. Життєтворчий супровід може організувати та спрямовувати реабілітаційну роботу з учнем.

Якість освіти в ліцеї — найважливіший показник його успішності в освітньому просторі. Забезпечення підвищення якості — ключова задача на всіх рівнях управління освітою. При цьому на перший план виходять: визначення складових якості освіти, розробка технологій його забезпечення й побудова систем оцінки якості.

У сучасному розумінні якість освіти складається з якості результатів освіти, якості освітнього процесу та якості освітньої системи. Необхідною ж умовою забезпечення цих складових на високому технологічному рівні є формування єдиного інформаційного простору освітньої установи.

Урок рідної мови

Сторінками історії

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ на основі мережевої взаємодії освітніх установ і організацій

Сьогодні ми шукаємо нові форми для розширення освітніх можливостей наших учнів і надаємо їм право самостійно формувати індивідуальні траєкторії розвитку.

У ліцеї реалізується змішана модель організації профільного навчання на основі внутрішньолицейської профілізації, коли частина учнів використовує можливості освітнього простору ліцею й модель мережевої взаємодії ліцею з установами загальної, додаткової та вищої освіти. У цьому випадку учням надається право вибору не тільки способів профільного навчання, але й освітніх структур.

Співпраця на договірній основі з десятима вузами України дозволяє повернути додаткові освітні ресурси й реалізувати модель організації профільного навчання на основі мережевої взаємодії освітніх установ та організацій.

Ліцеїсти мають нагоду відвідувати „Школи юних математиків, інформатиків, хіміків, філологів” Донецького національного університету, технічний клас Національного аерокосмічного університету ім. Жуковського, гурток „Юний фінансист” Донецького національного університету економіки і торгівлі, очно-заочну школу для обдарованих дітей „Ерудит” Донецького національного університету, федеральну заочну фізико-технічну школу Московського фізико-технічного інституту (державного університету).

ВНУТРІШНЬОЛІЦЕЙСЬКА ПРОФІЛІЗАЦІЯ здійснюється за рахунок інваріантної частини Базисного навчального плану для класів з профільною спрямованістю, варіативної частини навчального плану ліцею та системи гурткової роботи.

Профільні спецкурси:

- поглиблене вивчення математики;
- прикладна фізика;
- загальна і хімічна екологія;
- екологія людини та валеологія;
- програмування Інтернет-орієнтованої графіки;
- економіка в задачах математики;
- основи підприємницької діяльності.

Курси за вибором:

- основи медичних знань;
- основи психології;
- права людини;
- логіка;
- факультативний курс „Культура життєвого самовизначення”.

Також у ліцеї працюють гуртки з профільною спрямованістю:

- Інформаційні технології.
- ЕкоСвіт.
- Уроки французької.
- Гурток журналістики „Ліцеїст”.

З обдарованими дітьми вчителі працюють за індивідуальними програмами заглиблення в предметну галузь.

Освітні можливості ліцеїстів ми розширюємо також за рахунок співпраці з установами додаткової освіти, такими як: Британська рада, обласний центр освітніх технологій „Лідер”, обласний Центр технічної екології, Макіївський центр вивчення іноземних мов „Лого”, ПроКредитБанк, Центр обдарованої молоді м.Макіївки.

У ліцеї реалізується **управлінський проект „Заглиблення в профільні галузі”**. За рахунок зміни в розкладі занять на фізико-математичному профілі впроваджуються „дні заглиблення” в профільні предмети, на екологічному профілі вчителі працюють за методом „синхронізації тем” і „заглиблення в проблему” за допомогою кредитно-модульних схем, на економіко-правовому профілі проводяться „дні заглиблення” в профільну галузь.

Протягом року куратори з учителями-предметниками та учнями старших класів готують „тижні заглиблення” в предметну галузь із залученням випускників ліцею, представників вищих навчальних закладів, фахівців.

15 років у ліцеї функціонує *наукове учнівське товариство „Квант”* для учнів, котрі прагнуть займатися дослідницькою діяльністю. Науково-дослідна діяльність сприяє вдосконаленню профільного навчання, реалізації особистісно орієнтованого навчального процесу. При цьому істотно розширюються можливості вибудовування учнем власної, індивідуальної освітньої траєкторії, професійного зростання педагогів. За таких умов удосконалюється

партнерське спілкування вчителів і учнів, що дозволяє досягти повнішого взаєморозуміння, створити комфортні умови для ділових та особистих стосунків.

Найвища форма організації „Квант” – учнівська науково-практична конференція, яка проходить як свято науки. Це виставки дослідницьких робіт, презентації проектів, зустрічі з науковцями. А цього року почав свою роботу „Євроклуб” (див. вріз на С.151).

В умовах формування в нашій країні нових економічних відносин ліцей виходить на ринок освітніх послуг в якості його активного та конкурентноспроможного учасника. Прагнучи використовувати все те позитивне, що з'явилося в житті українського суспільства за останні роки, колектив ліцею в цей же час бореться проти дегуманізаційних тенденцій його розвитку, що намітилися. Ми працюємо над тим, щоб захистити світ дитинства та допомогти нашим учням знайти свою долю, яка неодмінно повинна бути щасливою.

Таким чином, діюча інноваційна модель навчально-виховного процесу в ліцеї забезпечує реалізацію сучасної освітньої парадигми завдяки інтеграції трьох методологічних підходів: особистісного, компетентнісного та культурологічного. Це дає можливість розглядати результати навчання як механізм переходу від функціональної грамотності до освіченості та компетентності, а потім і базової культури особистості. Саме ця послідовність результатів покладена в основу траєкторії розвитку особистості ліцейста в процесі навчання.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОБРІЇ ЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Євроклуб Макіївського міського ліцею – це творча лабораторія пошуку нестандартних форм і методів патріотичного виховання, розвитку активної життєвої позиції, організації продуктивного дозвілля.

Мета: розповсюдження ідей нової Європи, сприяння процесу європейської інтеграції України, інформування дітей і молоді про Європейський Союз, його структуру і діяльність.

Задачі:

- розвиток відчуття відповідальності за долю суспільства;
- вироблення активної позиції у відношенні до прав людини і проблем навколишнього середовища;
- накопичення і розповсюдження інформації про історію Європейського Союзу, його структуру, досягнення;
- обмін інформацією про історію, традиції, культуру своєї країни та країн-членів ЄС;
- встановлення культурних, наукових, ділових контактів з дітьми і молоддю України й країн ЄС;
- створення власної матеріально-технічної та інформаційної бази для реалізації освітніх, культурних, ділових ініціатив членів Євроклубу.

Адреса Євроклубу:

86133, Донецька область, м. Макіївка,
кв-л „Хімік”, 1а, Макіївський міський ліцей,
www.maklyceum.org.ua,
e-mail: maklicey@mail.ru

Студії Євроклубу Макіївського міського ліцею

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

Державна цільова соціальна програма „Школа майбутнього на 2007-2010 роки” є підтвердженням того, що питання шкільної освіти ніколи не було виключно відомчим.

Але кризове становище в країні може порушити зв'язки між різними соціальними інститутами, які стали набувати конструктивного характеру щодо пошуку оптимальних заходів у реалізації цієї програми.

У сучасній ситуації необхідно проаналізувати й утримати активність різних соціальних груп, зацікавлених в освіті дітей, і адаптувати систему управління до завдань дослідно-експериментальної роботи в нових умовах.

Перспективи Школи майбутнього залежать від відповіді на наступні питання:

- як поєднати стратегічне планування з ситуаційним;
- чи необхідна зміна стратегій та пріоритетів;
- чи відповідає концепція Школи майбутнього замовленням батьків, вищої школи, науки, виробництва, бізнесу;
- чи буде створено освітнє

середовище, в якому школярам буде забезпечено доступ до високотехнологічного виробництва сферами культури та бізнесу на рівні реальної взаємодії з учнями, інженерами, представниками культури, підприємцями.

Обговорення та затвердження концепції школи як освітньої стратегії – справа не тільки педагогічних об'єднань, а й громадських.

Тому чесний, відкритий діалог з батьками, представниками влади та громадських організацій має забезпечити внесення необхідних коректив до програми створення Школи майбутнього.

Наступне питання – *яким буде зміст освіти „Школи майбутнього”.*

У Національній доктрині розвитку освіти передбачено створення системи безперервної мовної освіти, що має забезпечити обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опанувати рідну (національну) мову і практично володіти хоча б однією іноземною мовою. На відміну від Закону України „Про загальну середню освіту” ст. 33 п. 2, яка визначає „предметну спрямованість варіативної складової змісту загальної середньої освіти”, Національною доктриною передбачено створення інтегрованих навчальних планів та програм.

Від школи майбутнього, крім *нового змісту освіти,*

Надія АНІСКІНА

Завідувач відділу
школознавства
ДоноблІППО

очікують нових зразків педагогічної практики, яка пов'язана з переходом від масової форми навчання до особистісно орієнтованої.

На жаль, наукові дослідження з індивідуалізації навчання не можуть бути реалізовані в практиці Школи майбутнього, тому що вони орієнтовані, як правило, на середнього учня.

Розробка індивідуальних освітніх маршрутів учнів пов'язана з діагностикою здібностей, інтересів, стану здоров'я, рівня навчальних досягнень.

На кожному етапі навчання, вибором індивідуальних освітніх програм та змінами в режимі діяльності навчального закладу інтенсивна творча робота педагога потребує і найбільш диференційованої системи його оплати.

Школа майбутнього – це школа самовизначення, самоорганізації та саморозвитку, яка визначила для себе цінності та світоглядні принципи. Школа майбутнього передбачає новий тип освітньої інфраструктури – дидактичні, методичні, телекомунікаційні, оздоровчі, культурні, спортивні, дослідницькі ресурсні центри, лабораторії, міні-цеги тощо.

Важливим питанням під час здійснення експериментально-дослідної роботи залишається взаємодія адміністрації школи та наукового керівника.

До складу педагогічного колективу прийшов науковий керівник. В одному випадку він виступає в ролі замовника й шукає партнерів для реалізації своїх наукових ідей та розробок, у

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗНЗ № 61 м. Донецька Школи майбутнього на 2008-2009 н.р.

Скорочений варіант		Категорія підпрацівників	Очікувані результати
№	Зміст та форми роботи		
I			
1.	Інноваційна педагогіка та інноваційний освітній менеджмент	Адміністрація школи	Усвідомлення адміністрацією теоретичних задач педагогічної інноватики.
2.	Технологія планування стратегічних змін	Адміністрація школи	Підготовка програми проведення SWOT-аналізу.
3.	Інновації в управлінні	Адміністрація школи	Формування протиріч в освітньому процесі
3.1.	Технологія управління на державно-громадських засадах		Аналіз досвіду запровадження державно-громадського управління.
3.2.	Технологія адаптивного управління		Розробка моделей управління закладом освіти в умовах експериментально-дослідної роботи.
3.3.	Технологія управління якістю освіти		Розробка програми експериментально-дослідної діяльності „Школи майбутнього”
3.4.	Технологія управління інноваційними процесами		Підготовка до переходу управлінської діяльності на застосування програмних засобів управління.
3.5.	Інформаційно-комунікативні технології управління закладом освіти		
4.	Теорія та практика експериментально-дослідної роботи	Адміністрація школи, керівники проектних груп	Програми дослідження
5.	Навчання керівних та педагогічних кадрів за інноваційною програмою „Інтел. Навчання для майбутнього” (тренинг)	Керівники школи, педколектив	Використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності та в навчально-виховному процесі
6.	Науковий стиль в оформленні документів експериментально-дослідної роботи	Керівники школи	Формування культури оформлення документів
7.	Інтерактивні технології у роботі з педагогічними кадрами щодо підготовки їх до інноваційної діяльності	Заступники директора, керівники професійних методичних об'єднань	Сценарії, плани організаційно-діяльнісних ігор, тренінгів, мікродосліджень
8.	Формування позитивного іміджу закладу освіти	Керівники школи та структурних підрозділів НВООО	Візитна картка школи Проект презентації освітньої програми школи Статті до газети, професійного журналу
9.	Моделювання мультимедійного уроку, виховного заходу, управлінської наради (практикум)	Керівники школи, педколектив	Сценарії плани уроків
10.	Прийоми професійної саморегуляції (психологічний тренінг)	Керівники школи, педколектив	Формування позитивної мотивації до інноваційної діяльності
II			
1.	Теоретичні засади змісту освіти. Особливості компетентнісного змісту освіти	Педколектив	Усвідомлення теоретичних засад формування структури та змісту освіти Формування готовності до розробки авторських програм
2.	Природовідповідна, валеологічна та культурологічна спрямованість змісту освіти на кожному ступені навчання	Педколектив	Аналіз, корегування освітніх програм, навчального забезпечення на підставі культурологічного підходу
3.	Технологія використання Інтернет-служб у навчально-виховному процесі (електронні та відео конференції, чати, форуми, селектори, пошуківі системи, пошта) (практикум)	Керівники школи, педколектив	Формування практичних навичок користувачів Інтернет
4.	Концептуальні засади змісту освіти „Школи майбутнього”	Педколектив	Прийняття робочих навчальних планів 2009-2010
5.	Інтерактивний урок (тренинг)	Педколектив	Сценарії плани уроків
6.	Формування життєвої компетентності учнів щодо збереження здоров'я	Педколектив	Плани, програми, проекти, заходи
III Підготовка до засвоєння інноваційних технологій навчання			
1.	Інноваційні технології навчання у вирішенні проблем практичної освіти	Педколектив	Сформувати інноваційне поле щодо вибору напрямів самоосвітньої діяльності
2.	Особистість дитини як об'єкт та суб'єкт освітньої технології	Педколектив	Захист моделей індивідуальних освітніх маршрутів учнів
3.	Технологія інтерактивного тренінгу	Педколектив	Формування інноваційної компетентності педагогів
4.	Компетентнісний потенціал проєктної, ситуаційної, проблемної технології навчання	Педколектив	Формування інноваційної компетентності педагогів
5.	Авторські технології учителя як продукт інноваційної діяльності	Педколектив	Авторські технології навчання

Варіант 2

Корпоративне навчання педагогічних працівників ЗНЗ № 7 м. Ясинуватої, яка є одним із 5-ти закладів освіти регіональної мережі Шкіл майбутнього.

Навчально-тематичний план курсів
„Створення інноваційного освітнього середовища Школи майбутнього”

Форма курсів: очно-дистанційна.

Категорія слухачів: педагогічні працівники ЗНЗ № 7 м. Ясинуватої.

Термін курсів:

12.01-17.01.2009 р. – перша сесія.

19.01-07.04.2009 р. – дистанційний етап.

09.04-15.04.2009 р. – друга сесія.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

		Кількість годин				
		Разом	Л	С	П/Конс.	Контроль
I.	I сесія 12.01 - 17.01.	48	14	6	28	
I.	Дистанційна освіта	106			94	12
III	II сесія 19.04 - 24.04	46	12	8	26	
Разом		200	26	14	148	12

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

I сесія 12.01. – 17.01.2009 р.

№	Зміст навчання	Кількість годин			
		Разом	Лекції	Сем.	Практ
I. Загальна складова					
Модуль 1. Сучасна освітня політика держави		6			
1.	Стратегія розвитку загальної середньої освіти		2	-	-
2.	Якість освіти як національний пріоритет		-	-	2
3.	Школа майбутнього – інноваційний соціально-педагогічний проект		-	2	-
Модуль 2. Компетентнісний підхід в сучасній освіті		6			
1.	Нормативні основи компетентнісно-орієнтованого підходу до організації НВП		2	-	-
2-3.	Методи, засоби та форми організації навчально-виховного процесу на засадах компетентнісного підходу		-	-	4
II. Фахова складова					
Модуль 1. Особливості організації навчально-виховного процесу в початковій ланці 12-річної школи		6			
1.	Державний стандарт початкової освіти як унормована система показників якості освіти		-	2	-
2.	Принципи реалізації гуманної педагогіки в початковій ланці		2	-	-
3.	Психолого-педагогічні засади взаємодії учасників навчально-виховного процесу		-	-	2
Модуль 2. Інноваційні освітні технології		6			
1.	Сучасні інноваційні педагогічні технології: принципи класифікації		2	-	-

другому – може з’явитись замовлення на наукового керівника в школі, у такому випадку проблема пошуку відповідної особи для керівництва освітнім закладом на період експерименту є визначальною. Ефективність та продуктивність діяльності закладу освіти багато в чому залежить від характеру взаємодії двох ключових фігур – директора та наукового керівника.

На відміну від адміністративно-організаційного управління, яке здійснює директор школи, науковий керівник здійснює функцію змістового управління.

Зміст діяльності наукового керівника передбачає:

- підготовку та проведення методологічних семінарів для всіх учасників експерименту; семінарів для різних структур шкільних методичних об’єднань;
- індивідуальну роботу з директором та заступником директора з експерименту;
- здійснення експертної оцінки інноваційного продукту педагогічної практики;
- керівництво діяльністю тимчасових науково-дослідних груп (колективів).

Заступник директора з експериментальної роботи – це права рука наукового керівника. Його діяльність забезпечена системою заходів, які плануються на весь термін проведення експерименту та окремі його етапи.

До нього надходить уся інформація про хід експерименту, він знаходиться в експертно-аналітичній по-

зиції до окремого учасника експерименту, очолює роботу щодо оформлення аналітичних звітів по кожному етапу експериментальної діяльності.

Завідувач кафедри забезпечує максимально комфортні умови для реалізації індивідуальних планів учителів-дослідників. Співпрацює разом із заступником директора та науковим керівником у розв'язанні завдань, передбачених програмою експерименту.

Учитель-експериментатор самостійно здійснює індивідуальне планування.

Експериментальний простір надає йому можливість творчого вибору тієї чи іншої проблеми. Він працює над оновленням змісту освіти, засвоює тонкощі інноваційних педагогічних технологій; здійснює моніторинг якості навчальних досягнень учнів та ефективності авторської технології навчання.

У Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти прийнята програма „Науково-методичного забезпечення реалізації Державної цільової соціальної програми „Школа майбутнього” на 2007-2010 роки”. У межах цієї програми розпочала діяльність „Вища школа педагогічної майстерності”, мета та зміст діяльності якої спрямовані на підготовку керівників шкіл області до експериментально-дослідної роботи.

2-3.	Компетентнісний потенціал педагогічних технологій проектної, ситуаційної		-	2	2
Модуль 3. Система роботи з обдарованими дітьми		6	тренінг	-	6
III. Функціональна складова					
Модуль 1. Основні ролі та принципи діяльності успішного педагога		6	тренінг	-	6
Модуль 2. Технологія проектування інноваційного середовища „Школа майбутнього”		6	тренінг	-	6
IV. Контролююча складова					
Вхідне діагностування		2			2
РАЗОМ		46	10	6	30

Дистанційна освіта 19.01-07.04.2009 р.

№ п/п	Зміст та форма діяльності	Кількість годин	Категорія слухачів та викладачів
1.	Робота над курсовими проектами	20	Педагогічні працівники всіх категорій
2.	Консультації за окремим графіком	22	Працівники облППО
3.	Тренінги щодо набуття навичок інноваційного досвіду в роботі з кадрами, учнями та їх батьками	36	За вибором слухачів
3.1.	„Intel. Навчання для майбутнього”	6	
3.2.	Ділова активність	6	
3.3.	On-line в профільному навчанні	6	
3.4.	Методика формування життєвих навичок	6	
3.5.	Оздоровча функція освіти	6	
3.6.	Полікультурне навчання	6	
4.	Рецензування інноваційних проектів	12	

II сесія 09.04-14.04.2009 р.

		Кількість годин		
		Разом	Лекції	Сем. Пакт.
I. Загальна складова				
Модуль 1. Сучасне навчально-життєве поле вчителя і учня (науково-практична конференція)		4		4
Модуль 2. Інноваційний потенціал шкіл Донеччини (круглий стіл)		4		4
II. Фахова складова				
Модуль 1. Інтерактивні технології навчання дорослих та дітей (технопарк)		6		6
Модуль 2. Практика організації диференціації та індивідуалізації навчання		4		4
III. Функціональна складова				
Модуль 1. Стратегічне планування змін		6		
1.	Ділова гра. Корабель Школи майбутнього			4
2.	Педрода як технологічний ресурс управління змінами			2
IV. Контролююча складова				
1.	Захист інноваційних проектів	4		2
2.	Укладання програми самоосвіти у міжкурсовий період			2
РАЗОМ		28		8 20

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ МАЙБУТНЬОГО: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ

Світлана СЕДОВА

Учитель географії
Донецької ЗОШ
№ 61

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Школа майбутнього – це адаптивна школа. Особливості управління адаптивною школою полягають в узгодженні між освітньою й управлінською моделями, без чого взагалі неможлива гармонія освітніх та організаційних процесів (схема 1).

Метою школи майбутнього є створення такої адаптивної освітньої моделі, яка враховує індивідуальні можливості учнів, орієнтована на задоволення їх різноманітних потреб та інтересів, забезпечує умови для їх життєвого самовизначення та самореалізації. Адаптивна школа повинна допомогти кожному учню досягти оптимального рівня інтелектуального розвитку згідно зі своїми природними задатками і здібностями.

Досягнення мети можливе за умов реалізації *п'яти функцій адаптивної школи*: орієнтаційної, корекційної, реабілітаційної, стимулюючої та попередження труднощів учнів під час навчального процесу (див. вріз на С.158).

Адаптивне управління – це взаємовплив, що викликає взаємопристосування поведінки суб'єктів діяль-

ності на діалогічній основі, яка забезпечується спільним виробленням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення. Управління освітою належить до соціального управління і відповідає за духовну сферу життя суспільства. Адаптивне управління спрямовується на розвиток учня, має свої закономірності, види, класифікації.

Управління адаптивною школою це:

- стратегічне і тактичне планування адаптації педагогічних систем і технологій в умовах державної масової школи;
- особливі управлінські структури, що забезпечують організацію продуктивного діалогу носіїв різних педагогічних концепцій, метою якого є розробка протоколів узгоджених дій;
- керівництво педагогічними кадрами з метою створення в педагогічному колективі особливої атмосфери та спільних поглядів щодо проблем навчання, виховання та розвитку учнів, відкритістю до комунікацій, орієнтованих на потреби учня і суспільства;
- особливий характер контролю, що передбачає орієнтацію не тільки на навченість як кінцевий результат діяльності педагогічного колективу, але й на адаптованість учня до школи життя.

Взагалі процес управління може здійснюватися у двох основних формах:

- безпосереднє управління;
- опосередковане управління.

Структура адаптивної управлінської моделі „Школи майбутнього” на базі Донецької ЗОШ № 61 представлена у вигляді схеми „Модель адаптивної системи управління навчально-виховним об’єднанням освітнього округу, „Школа майбутнього” (схема 2).

Школа, що розвивається, працює в пошуковому режимі, значно відрізняється від шкіл, що працюють у традиційному режимі. Це впливає також і на організацію шкільного управління.

В організації інноваційної діяльності важливі послідовність дій і поступовість у розв’язанні завдань. Керівник – стратег розвитку своєї установи – створює цілий комплекс умов для отримання позитивних результатів. Перше – це мотиваційні умови входження в інноваційну діяльність колективу, програма поступового залучення педагогічного колективу до ухвалення й подальшого освоєння нового типу діяльності. Ключовим завданням керівника є пов’язати інновації з інтересами колективу.

Мета управлінського супроводу полягає у створенні умов для оптимізації навчально-виховного процесу, інноваційної освітньої діяльності педагогічного колективу, індивідуального розвитку учнів, будіванні гармонійних взаємин між учасниками педагогічного процесу в ситуації моніторингу якості освіти. Впровадження інноваційних

підходів до управління освітнім процесом неможливе без перерозподілу обов’язків і введення нових адміністративних посад, а саме:

- заступник директора з науково-методичної роботи;
- заступник директора з ІКТ.

Упровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховний процес неможливе без їх упровадження в процес управління освітою, що поступово формує нову особистість адміністратора, нові підходи до координації та управління. Актуальними в цьому напрямі для будь-якого освітнього органу є:

- вдосконалення й наповнення інформаційного простору закладу навчальним та інформаційним матеріалом;
- більш широке використання ІКТ в освітньому процесі;
- переробка накопиченого навчального та методичного матеріалу в електронну форму й створення інформаційної бази даних;
- створення автоматизованої системи управління,

На робочому місці

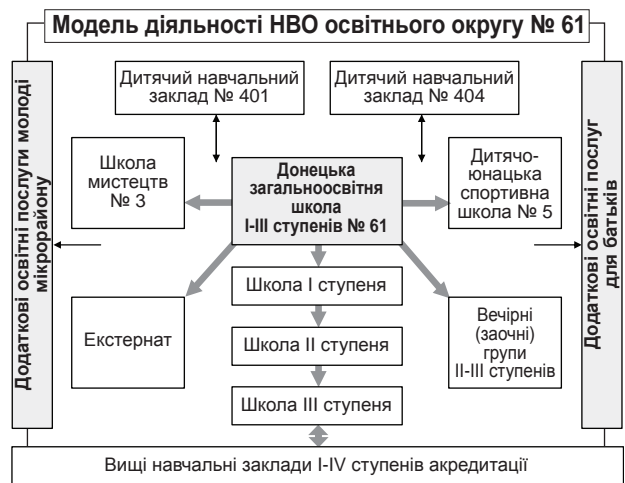

Консультація з колегами

Оволодіння новітніми технологіями управління – виклик сучасності

Схема 1

ФУНКЦІЇ АДАПТИВНОЇ ШКОЛИ

Орієнтаційна функція передбачає створення умов учням для їхнього професійного вибору: формування здібності вибирати на підставі особистих схильностей та особливостей навчальні курси, які найбільш повно відповідають запланованому шляху; формування вмінь розпізнати свої потреби, цінності, установи, здібності, схильності та інтереси (девіз: „Пізнай себе”), що сприяє вибору професії, яка узгоджується з потребами особистості та її психічними й фізичними можливостями.

Результат. Сформованість умінь школярів використовувати інформацію (про себе, дані про ринок праці тощо) для самостійних орієнтаційних дій та саморозвитку шляхом з'ясування необхідної навчальної області, у рамках якої складається в майбутньому професійне самовизначення.

Корекційна функція. Подолання відставання учнів (невиконання вимог на одному з проміжних етапів освітнього процесу), неуспішності (тривалого невиконання програмних вимог, що фіксується протягом значного проміжку часу), а також відхилення (невідповідність віковим соціальним нормам поведінки) та усунення порушень, дефектів.

Результат. Ліквідація виявлених утруднень в учнів.

Реабілітаційна функція. „Відновлення” впевненості учнів у своїх здібностях за допомогою забезпечення задоволення змістом і процесом запропонованої їм діяльності. Організована діяльність повинна мати ситуацію успіху.

Ситуація успіху – сукупність умов, які забезпечують отримання результатів діяльності, що усвідомлюються і переживаються учнями як успішні. Кожен учень може успішно навчатися й досягати великих результатів навіть у „важких” предметах за умов викладання цих дисциплін на відповідному професійному рівні. Така орієнтація з'ясовує оптимістичний погляд на можливості кожної дитини.

Результат. Зняття „психологічних зажимів”, „комплексів неповноцінності” школярів, виникнення у них позитивних установ.

Функція стимулювання. Спонування учнів до різноманітних видів діяльності, на які їх орієнтує педагог. Стимулювання – використання різних стимулів для мотивації учнів. Стимулювання може здійснюватися за допомогою: позитивного підкріплення, елементів змагання додаткових інструкцій, надання учням права вибору навчальних курсів, рівня важкості навчального матеріалу, способів оцінювання знань, навчання школярів самостійній побудові індивідуальних програм самонавчання, опосередкованого цілепокладання, залучення школярів у процес діагностування та оцінювання процесу і результату навчання на основі рефлексії своїх дій та дій інших.

Результат. Виникнення в учнів позитивної внутрішньої та зовнішньої мотивації навчання.

Функція попередження труднощів учнів у навчальному процесі. Створення умов попередження відставання учнів у навчанні. Оволодіння вчителями компактними й ефективними методиками, які дозволяють бачити просування учнів у навчанні, виявляти їхні затруднення задовго до завершення курсу та вносити відповідні зміни до змісту й організації навчального процесу.

Результат. Досягнення кожним учнем рівня освіти у зоні (колі) його найближчого розвитку.

доступної і зрозумілої для пересічного користувача;

- створення умов ефективного використання можливостей інформаційного середовища Internet.

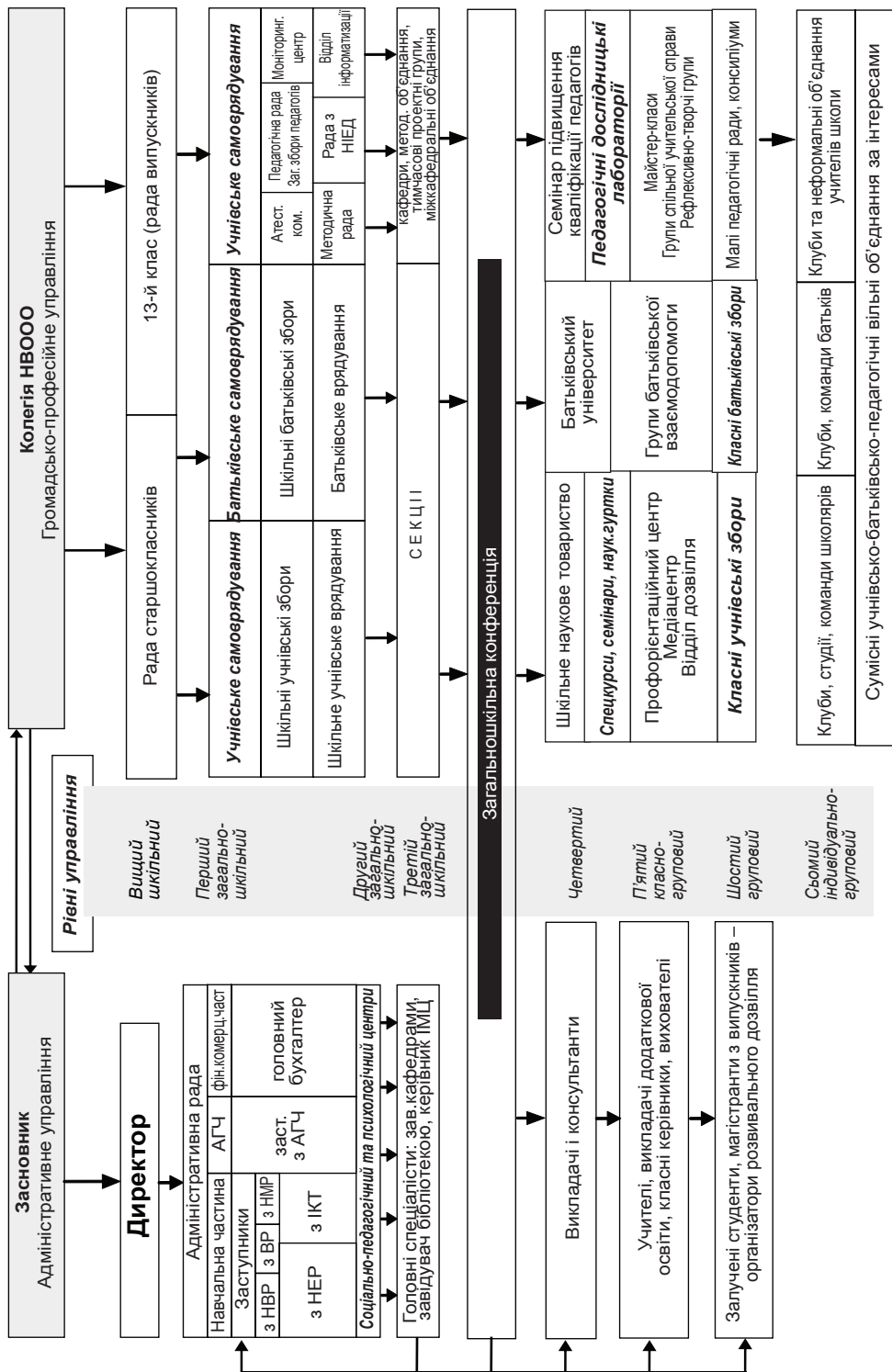
Розширення адміністративної структури передбачає перерозподіл і розширення функціональних обов'язків, внесення нового змісту в уже існуючі структури, оновлення підходів до організації їх діяльності. Створення центрів управління (консалтингового, маркетингового, профорієнтаційного, моніторингового, методично-інформаційного, центру дозвілля, безпечної життєдіяльності, інформатизації, медіацентру) передбачає, з одного боку, введення додаткових посад і ставок (завідувача канцелярії, другого практичного психолога, редактора, інженера з охорони праці, програміста, оператора з обслуговування комп'ютерної техніки, системного адміністратора, бібліотекарів), з іншого – введення до посадових інструкцій існуючих посадових осіб нових обов'язків.

Організаційно-функціональне управління будуватиметься на поєднанні принципів системного, партисипативного, адаптивного підходів, що надає організаційній структурі гнучкості, відкритості, адаптивності до змін.

Усі структурні елементи працюють у тісних взаємозв'язках, налагоджують партнерські взаємини в межах навчально-виховного об'єднання освітнього округу (НВООО) та поза ними. Структурні елементи НВООО (загальноосвітня школа № 61, школа мистецтв № 3, ДЮСШ № 5) будують свою діяльність на основі партнерських взаємин з іншими організаціями

Схема 2

Модель адаптивної системи управління навчально-виховного об'єднання освітнього округу школи майбутнього

ЕТАПИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЦИКЛУ адаптивного управління

- вироблення спільної мети;
- прогностичне регулювання;
- кооперація і самоспрямування дій;
- моніторинг динаміки результатів і самомоніторинг процесу;
- критеріальне моделювання бажаного результату.

Технології адаптивного управління містять такі компоненти:

- змістовно-цільовий;
- організаційно-технологічний;
- психолого-педагогічний.

УПРАВЛІННЯ АДАПТИВНОЮ ШКОЛОЮ здійснюється в три етапи:

- створення мотиваційних умов діяльності педагогів;
- розробка стратегії розвитку НВООО „Школа майбутнього”;
- вдосконалення структури управління відповідно до змін, що відбуваються в освітньому просторі.

ОСВІТНІЙ МОНІТОРИНГ

Будь-який усвідомлений розвиток неможливий без супроводжувачого відслідковування для спрямування процесу на бажаний результат. Таке відслідковування проводиться за допомогою моніторингових процедур.

Моніторинг є самостійною функцією адаптивного управління, яке виникло за потреби спрямованої самоорганізації людини.

Освітній моніторинг виконує інформаційну, діагностичну, адаптаційну та коригуючу функції і здійснюється в три етапи:

- вироблення інформації про стан керованого об'єкта на „вході”;
- поточна діагностика та спрямування процесу на заданий результат;
- вироблення інформації про стан керованого об'єкта на „виході”.

Освітній моніторинг спрямований на виявлення і регуляцію деструктивних впливів зовнішніх та внутрішніх факторів освітньої системи й націлений на досягнення бажаних результатів її розвитку. Моніторинг – це інформаційно-регулятивний супровід розвитку системи.

Специфіка управлінської системи адаптивної школи визначається:

- наявністю суб'єктів управління, які реалізують систему адаптивності (у звичайній школі вони відсутні);
- посиленням управлінської функції координації між усіма суб'єктами, що відповідають за реалізацію ідеї адаптивності;
- трансформацією функції контролю, який в адаптивній школі, в першу чергу, виконує роль зворотного зв'язку, що дає своєчасне, всебічне та об'єктивне уявлення про самопочуття учня в школі;
- особливою системою підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, які повинні мати полідисциплінарні знання про дитину.

та закладами освіти, зберігають фінансову та юридичну незалежність.

Управління НВООО „Школа майбутнього” забезпечує її функціонування й подальший розвиток відповідно до потреб людини, вимог суспільства та держави. Це спрямована взаємодія суб'єктів усіх рівнів управління з метою забезпечення умов для реалізації конституційного права громадян на обов'язкову загальносередню освіту.

Оновлення адаптивної управлінської системи НВООО „Школа майбутнього” відбувається через:

- розвиток управлінської компетентності керівника закладу та педагогів;
- забезпечення повної реалізації можливостей усіх учасників навчально-виховного процесу;
- вільний доступ до результатів діяльності закладу;
- своєчасний і гнучкий контроль за основними напрямками діяльності.

Управління НВООО „Школа майбутнього” здійснюється на засадах *адаптивного та державно-громадського управління.*

Особливістю такого управління є те, що воно взаємоприспосовує й органічно поєднує мету керівника та домагання виконавця, створюючи гнучкі моделі діяльності.

Управління Школою майбутнього вимагає спеціальної підготовки всіх суб'єктів управлінської діяльності, яку здійснює Донецький ІППО в межах програми Вищої школи педагогічної майстерності.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ОСВІТЬОГО ОКРУГУ – ШКОЛА МАЙБУТЬОГО: КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Педагогіка
ШКОЛИ

Донецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 61 розташована у робочому мікрорайоні шахти ім. А.Ф. Засядька. Контингент учнів у 2007-2008 навчальному році склав 813 осіб.

За соціальним статусом працююче населення мікрорайону „Гладківський”, в якому розташована школа, розподіляється таким чином: приблизно 55% – працівники шахти імені А.Ф. Засядька, близько 20% – працівники бюджетних установ (освітніх закладів, правоохоронних органів, органів охорони здоров'я, культурних установ) і військовослужбовці, решта – працюють на інших промислових, транспортних, будівельних підприємствах, є приватними підприємцями тощо.

Освітні запити населення мікрорайону поширюються у зв'язку зі змінами в соціально-економічній сфері, реалізуються через діяльність ЗОШ № 61, школи мистецтв № 3 та Дитячо-юнацької спортивної школи № 5, що утворюють навчально-виховне об'єднання освітнього округу № 61 „Школа партнерства” (див. вріз на С.162).

Відповідно до Концепції загальної середньої освіти, моделі навчально-виховного процесу у 12-річній школі

будуються на основі багатокомпонентного, варіативного змісту освіти, вікових індивідуально-особистісних норм розвитку учнів, застосування особистісно орієнтованих педагогічних систем, вибору перспективних освітніх технологій, комп'ютерної підтримки навчання, діагностичних і стимулюючих форм контролю й оцінювання досягнень учнів у різних видах навчальної діяльності, турботи про фізичне й психічне здоров'я дітей.

Навчально-виховний процес здійснюється в кожному класі на підставі окремо розробленої моделі, яка являє собою педагогічну систему, побудовану за принципами взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку учнів. Функції взаємозв'язку навчання та виховання залежать від віку дітей.

Навчально-виховний процес НВООО № 61 організовано за різними моделями: класно-урочна система працює в більшості

**Андрій
УДОВЕНКО**

Директор
Донецької ЗОШ
№ 61

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ навчально-виховного об'єднання освітнього округу № 61 „Школа партнерства”

Навчально-виховне об'єднання освітнього округу формується навколо загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 61 м. Донецька:

ЗОШ І-ІІІ ступенів № 61 створює умови для надання якісної базової та повної середньої освіти в класах денної форми навчання, класах вечірньої (змінної) форми навчання (школа ІІ-ІІІ ступенів), групах екстернів.

Школа мистецтв № 3 надає додаткову освіту з 5-ти напрямів: музичного, вокального, драматичного, образотворчого, хореографічного. У кінці курсу навчання учні школи мистецтв № 3 отримують документ сталого зразка.

Дитячо-юнацька спортивна школа № 5 створює необхідні матеріально-технічні та кадрові умови для занять з різних видів спорту з можливістю присвоєння вихованцям кваліфікаційних розрядів.

„Школа правової культури” заснована на добровільних громадських засадах, має за мету надання освітніх послуг дітям, батькам, мешканцям освітнього округу з питань нормативного законодавства. До її складу входять учні школи № 61, студенти правових факультетів ВНЗ, батьки зі спеціальною професійною освітою. Для учнів та студентів – це активна соціальна практика як умова формування життєвих компетентностей. Для різних верств населення освітнього округу – це безкоштовні послуги у вирішенні їх особистих проблем. Загалом, це формування нових партнерських відносин з різними верствами населення. Основні форми діяльності: просвітницькі лекції, консультативні послуги, круглі столи із залученням спеціалістів.

Відкритий університет „Шлях до успіху” як нова форма поширення педагогічних знань має за мету формування батьківської культури виховання та розвитку дітей з урахуванням статевих, вікових, психологічних особливостей у нових соціально-економічних умовах. Основні форми діяльності: психолого-педагогічні тренінги, круглі столи, інтерактивні лекції, науково-практичне консультування.

„Центр соціальних молодіжних ініціатив” – відкрита форма добровільного об'єднання молоді різного віку для реалізації ідеї „Молодь Донеччини – чемпіонат Європи з футболу „Євро-2012”, яка має за мету активізувати підготовку молоді до участі в різноманітних акціях, які б сприяли формуванню позитивного іміджу Донецької області в Україні та Європі. У подальшому – це відпрацювання нових засад формування молодіжної політики в регіоні. Основна форма діяльності – розробка і реалізація соціально значущих проектів та цільових програм. Реалізація цього проекту сприятиме розвитку ділової активності молоді, лідерських якостей та набуття досвіду соціальної практики.

класів, для учнів старшої ланки буде введено модульну систему (з метою їх адаптації до Болонської системи навчання у ВНЗ та вивільнення часу для додаткових занять) та роботу за індивідуальними освітніми маршрутами.

Початкова ланка освіти – фундамент шкільного навчання. Саме в ній закладається основа для формування майбутнього громадянина.

Відкриття Всеукраїнського конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика. **Директор ЗОШ № 61 А.В. Удовенко.**

Урок шахів

Читальний зал

Глибинний зміст самої назви „початкова школа”, „школа першого ступеня” підкреслює нашу відповідальність за те, яким від самого початку буде навчання. Сприятливість психіки молодшого школяра, його готовність наслідувати, довіра до батьків, учителя – все це створює унікальні можливості для виховання моральної і самостійно мислячої особистості.

ШКОЛА МАЙБУТНЬОГО

„Школа майбутнього” № 61 м. Донецька – це:

- школа партнерства педагогів і учнів, учнів і батьків, школи № 61 та освітніх установ, що надають освітні послуги;
- інтегрований комплекс шкіл, згуртований навколо школи № 61, школи з денною та вечірньою формами навчання, школи трудової, спортивної, музичної;
- соціально-культурне середовище виховання та розвитку, у ній виховний процес орієнтований на цінності гуманізації, творчої взаємодії;
- школа учнів, в якій, відповідно до віку, відбувається їх самопізнання, самовиховання, самовизначення, самоствердження;
- школа, в якій кожен учень стане учителем самого себе;
- школа інноваційних педагогічних технологій, що забезпечує успішне навчання та розвиток учнів;
- школа, яка надає широкий спектр освітніх послуг учням, їх батькам та мешканцям освітнього округу;
- методичний центр, що керує педагогізацією освітнього середовища.
- „Школа майбутнього” навчить дитину технології отримання знань, роботі з різними джерелами інформації.
- „Школа майбутнього” допоможе учням пройти свій освітній маршрут.

ПАРТНЕРСТВО

На принципах партнерства Донецька загальноосвітня школа № 61 взаємодіє з:

- ДНЗ № 401, № 404, які забезпечують потреби мешканців мікрорайону в дошкільній підготовці дітей;
- обласним еколого-натуралістичним Центром, що організовує на базі школи роботу гуртків природничого напрямку;
- Донецькою дитячою залізницею, яка надає допрофесійну підготовку, створюючи на базі школи Клуб юного залізничника;
- Центром іноземних мов, який надає послуги з поглиблення знань учнів з англійської та інших мов;
- фан-клубом ФК „Шахтар”, завдяки якому на базі школи діє фан-секція ФК „Шахтар”.

Тісні взаємозв'язки школа має з ВНЗ III-IV рівнів акредитації: Донецьким національним університетом, Донецьким державним університетом економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського, Донецьким державним університетом управління, Донецьким інститутом соціальної освіти, Донецьким національним технічним університетом тощо, які здійснюють профорієнтаційну роботу та надають методичну допомогу в розробці, викладанні та кадровому забезпеченні нових курсів та спецкурсів.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ „Школи майбутнього”:

- побудова інноваційного освітнього середовища як умови інтеграції шкільної освіти до світового освітнього простору;
- проектування та реалізація розвивальних освітніх процесів на різних ступенях освіти;
- підготовка вчителя до інноваційної діяльності в межах дослідно-експериментальної роботи;
- забезпечення психолого-педагогічного супроводу індивідуалізації навчання.

Управління реалізацією пріоритетних напрямів стратегічних змін здійснюється на підставі **принципів**:

- організації інноваційних змін стану системи шкільної освіти, що передбачає висунення, обґрунтування головної мети запланованих змін, визначення засобів і умов, за допомогою яких буде реалізовано мету;
- переходу від стихійних механізмів перебігу інноваційних процесів до свідомо керованих, що передбачає визначення і відпрацювання ефективного механізму свідомого управління змінами;
- інформаційної, матеріально-технічної, кадрової забезпеченості реалізації основних етапів інноваційних освітніх процесів, що є головною умовою інноваційних змін;
- прогнозування зворотних або незворотних змін в інноваційному соціально-педагогічному середовищі, що передбачає недопущення стихійних непередбачених змін, які можуть значно затримати реалізацію інноваційних процесів;
- посилення стійкості інноваційних освітніх процесів, що виявляється у визнанні їх невідповідності, закономірності, необхідної для освітньої системи;
- прискорення розвитку інноваційних процесів у системі освіти – розкриває ефективність організації та механізми реалізації інноваційних процесів, означає прогресування інноваційних змін у наслідок їх раціональних запроваджень у практику освітніх закладів, які входять до навчально-освітнього комплексу.

Якщо говорити про концептуальні засади оновленої початкової школи, то це, перш за все, школа, що спрямована на потреби дитини, школа, робота якої ґрунтується на ідеях гуманізації, диференціації, інваріантності, інтеграції тощо. Найбільше відповідає цим ідеям особистісно орієнтована педагогіка.

Особливістю початкової школи є те, що діти приходять до неї з різним рівнем готовності до навчання, неоднаковим соціальним досвідом, відмінностями в психофізіологічному розвитку. Тобто початкова школа повинна допомогти кожній дитині реалізувати її здібності, створити умови для індивідуального розвитку школяра та підготувати до навчання в основній школі.

Отже, стрижневим завданням для школи сьогодні є створення умов для утвердження особистісного навчання, орієнтація на реалізацію компетентного підходу до змісту освіти, на формування універсальних ключових компетентностей.

Принципово важливим є те, що всі ключові ком-

петентності багатofункціональні, надпредметні, передбачають значний інтелектуальний розвиток, спираються на різні пізнавальні інтереси.

Система оцінювання в школі залишається 12-бальною в більшості класів, лише в окремих експериментальних групах буде введено:

- рейтингову систему оцінювання з окремих курсів;
- портфолію;
- електронний щоденник учня та журнал.

Окрім того, передбачено розробку технології оцінки освітніх результатів на засадах компетентнісно орієнтованого підходу.

В основній школі учням надається можливість випробувати свої здібності через систему позакласних та позашкільних заходів, а також систему короткострокових факультативних курсів, які допоможуть виявити сферу інтересів, у тому числі професійних.

У старшій школі – набувають характеру життєтвор-

ПОКРОКОВИЙ ПЕРЕХІД МІЖ ОСВІТНІМИ ЛАНКАМИ

Для досягнення наступності в навчанні й вихованні між окремими ланками освітньої діяльності є потреба виділити особливості покрокового переходу.

„Дитячий садок – школа I ступеня”:

- спрямування змісту дошкільного навчання на всебічний, гармонійний розвиток дитини, формування фізично здорової особистості та її творчих здібностей;
- створення передпрофільних груп у дитячих садках мікрорайону та їх наступність у початковій школі, а спрямування шкільного навчання логічно спирається на профільність ДНЗ;
- введення в зміст дошкільного та початкового навчання тренінгів, направлених на розвиток комунікативних навичок;
- впровадження додаткових послуг ШМ № 3 та ДЮСШ № 5 для родин з дітьми дошкільного та початкового шкільного віку.

„Школа I ступеня – школа II ступеня”:

- розробка авторських програм, зорієнтованих на різнорівневе варіативне, багатоступеневе навчання;
- оптимізація пропорцій між блоками гуманітарних та природничо-математичних знань;
- введення в зміст початкового навчання основ інформатики, логіки, валеології, основ етики;
- впровадження навчальних дисциплін соціально-практичного спрямування, інформаційних технологій;
- впровадження навчального курсу „Інформатика” в усіх класах школи з метою здійснення допрофільної, профільної і профорієнтаційної роботи;
- модернізація системи розвитку творчості учнів;
- впровадження системи допрофільної підготовки у 8-9 класах через поглиблене вивчення окремих предметів (диференційовано) та широкого вибору в навчальному плані факультативних курсів та курсів за вибором.

„Школа II ступеня – школа III ступеня (профільна школа)”:

- профільне навчання організується через навчальні заняття (уроки, факультативи, курси за вибором, спецкурси), дистанційні курси та за індивідуальними освітніми маршрутами;
- залучення до викладання профільних дисциплін, спецкурсів та курсів за вибором викладачів вищих навчальних закладів;
- включення в навчальні плани старшої школи спеціальних загальноосвітніх курсів, збільшення кількості годин на практичне навчання за профілем (учень вибирає предмети сам).

Педагогіка школи

Зміст освіти на нових концептуальних засадах

чої професійної домінанти. Посилюється взаємодія закладу освіти з освітніми установами (ВНЗ, ПТЗ). До роботи зі старшокласниками залучаються педагоги вищих навчальних закладів. Створюються умови для реалізації індивідуальних освітніх маршрутів старшокласників (клас гнучкого складу, „плаваючий” розклад занять, дистанційна освіта, індивідуальне консультування, науково-дослідна робота в МАН, незалежне зовнішнє тестування, академічний взаємозалік школи – ВНЗ).

Режим роботи загальноосвітньої школи № 61 узгоджується із закладами освіти, які входять до структури НВООО, а також іншими навчальними закладами, які користуються освітніми послугами НВООО.

„Школа майбутнього” зможе реалізувати свою концепцію на підставі кропіткої спільної роботи науковців і педагогів-практиків, підтримки з боку органів управління освітою, взаємодії всіх учасників освітнього процесу: учнів, учителів, батьків, громадськості.

В умовах, коли старше покоління надто зосереджується на своїх власних „гарячих” проблемах, а вирішення освітянських завдань з причин економічного або ж фінансового характеру відходить на другий план у ряді пріоритетів, слід нагадати, що *дитина – це майбутнє людства*. І ми, попри все, повинні вже сьогодні зробити можливе і неможливе, щоб інтегрувати дітей і молодь у наше суспільство, знайти для них гідне місце в системі освіти, а також сім’ї, громаді й усій нації.

Педагогіка школи

Зміст освіти на нових концептуальних засадах

Ігрова площадка
зі штучним
покриттям

Один учень –
один комп'ютер

Урок плавання
в шкільному
басейні.
Тренер –
Балабанов Ю.Б.

Спортивні
змагання з
греко-римської
боротьби на базі
ДЮСШ № 5.
Директор –
Філіппов П.Г.

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Педагогіка
ШКОЛИ

Проектна
діяльність

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА: творчі роботи

Мета і нафос розвитку педагогічної науки і практики — це можливість проектувати та здійснювати процес навчання й виховання людини з гарантованим ефектом. Іншої мети у педагогіки немає.
В.П. Безпалько

**Вікторія
ЗАРИЦЬКА**

Завідувач
кафедри соціально-
гуманітарних
дисциплін та методи-
ки їх викладання
ДоноблППО,
кандидат філологіч-
них наук, доцент

На сучас-
н о м у
е т а п і
розвитку сус-
пільства про-
ектний тип
культури стає
одним із до-
мінуючих,
центральных
механізмів
перетворення
дійсності.
У н і в е р-
сальний і
синтетичний
характер про-
ектної ді-

яльності, що виражається в поєднанні технократичного, гуманітарного, дослідницького, прогностичного, інформаційно-освітнього та соціально-перетворювального напрямів, дає підстави науковцям розглядати проектну культуру як основу нової освітньої парадигми ХХІ століття. Ці прогнози є далеко не безпідставними, оскільки проектування дійсно містить у собі унікальні розвивальні можливості й здатне позитивно змінити людину будь-якого віку й рівня фахової підготовки.

Розвивальний потенціал проектної діяльності базується на:

- продуктивності уяви, що створює суб'єктивну реальність і програмує дії щодо зміни того чи іншого об'єкта;
- силі й свободі творчості;
- логічності, послідовності, спільної з іншими людьми діяльності;
- стимулі до розвитку соціальної активності.

Інформаційний бум, стрімкі соціально-культурні суспільні трансформації вимагають зміни парадигми шкільної освіти, зумовлюють необхідність переходу від школи навчання до школи мислення, життєтворчості, де для кожного учня будуть створені найсприятливіші умови для його саморозвитку, формування свідомості й самосвідомості, реалізації творчого потенціалу. В умовах глобалізації, європейської інтеграції, інформатизації актуальність модернізації школи в окресленому напрямку значно зростає, оскільки шлях до демократичної, цивілізованої держави визначається не стільки соціально-економічними й політич-

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

ними пріоритетами, скільки загальним рівнем розвитку кожної особистості.

Серед різноманітних підходів, спрямованих на розв'язання цих завдань, *педагогічне та навчальне проектування (метод проектів) є одним із пріоритетних способів*, оскільки:

- процес навчання базується на основі створення учнем (педагогом) власних освітніх продуктів й оволодінні досвідом продуктивної діяльності;
- провідний принцип організації навчання — співробітництво, що дозволяє створити умови для активної спільної діяльності всіх учасників навчального процесу, розширити коло спілкування, удосконалити комунікативні навички, розвинути здатність виконувати соціальні ролі: лідера, виконавця;
- в його основу покладено дослідницько-пошуковий метод, який сприяє розвитку вмінь та навичок самостійно здобувати знання, аналізувати, робити висновки тощо.

Реалізація методу проектів на практиці веде до зміни позиції вчителя: з носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності своїх учнів. Змінюється й психологічний клімат у класі, оскільки педагогу доводиться переорієнтовувати свою навчально-виховну роботу й роботу учнів на різноманітні види самостійної діяльності учнів, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру.

До уваги читача пропонуються авторські творчі проекти, розроблені випускниками Відкритого університету інноваційної педагогіки, що будуть цікаві кожному сучасному педагогу, який прагне зробити навчальний процес ефективним, корисним і мотивованим на успіх.

Е УКРАЇНСЬКИЙ
курс-захист творчих робіт
іннів шкільних гуртків ІКТ

ЕРШОЛА

Діюча, результативна, цікава та різнобічна система виховної роботи „Школи радості та добра”, спрямована на моральне та соціальне виховання...

СТОР. 170

Продуктом проекту „Лінгваклас” стане випусник загальноосвітньої школи – усебічно розвинена особистість, яка досконало володіє шістьма мовами

СТОР. 174

Компетентнісний підхід покликаний подолати пірву між освітою й життям. З цією метою пропонується модель профорієнтаційної школи з багатoproфільним навчанням.

СТОР. 179

Саме компетентісно спрямована середня школа – це єдність педагогічної теорії та практики; нова структура і зміст освіти, в якій кожна ланка має своє призначення.

СТОР. 190

Запропонований проект “Сучасна медицина: межі можливого і дозволеного” може бути реалізований в рамках програмної теми “Наука і технічний прогрес”.

СТОР. 194

Педагогіка
ШКОЛИ

Проектна
діяльність

**Тетяна
ПОЛИВОДА**

Учитель української мови та літератури Новокатеринівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Старобешівського району

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

ШКОЛА РАДОСТІ ТА ДОБРА

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

*Від педагога залежить, чим стане серце дитини
— „ніжною квіткою чи засушеною корою”
В.О. Сухомлинський*

Виходячи із вимог сучасного суспільства та відповідно до нормативно-правових документів щодо розвитку освіти, пріоритетними напрямками виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах визначено: формування національної свідомості, виховання духовної культури особистості, забезпечення духовної єдності поколінь, утвердження принципів загальнолюдської моралі.

Сьогодні школа формує в учнів ціннісні орієнтації. Моральне виховання займає одне із провідних місць у педагогіці, бо воно формує духовно багату, орієнтовану на загальнолюдські цінності особистість. Увага до морального виховання закономірна. У моральній вихованості людини відзеркалюється певний рівень її відношення до суспільства, до оточуючого світу. Основи моральних цінностей закладаються в школі.

Саме в стінах школи починають формуватися, набиратися знань і морального здоров'я наші діти, онуки, і чи будуть вони громадянами, гідними своєї країни й свого часу, залежить від школи та уваги до її справ усієї нашої громадськості.

Формування моральних цінностей здійснюється через вивчення педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського, ознайомившись з якою, ми переконуємось, що набуток відомого педагога різноплановий, багатоаспектний. Його педагогічні ідеї не втратили свого значення й досі. Ми звертаємося до його спадщини, перечитуємо твори, співставляємо його думки із сьогодишніми реаліями, трансформаціями, що відбуваються в освітньому просторі. Прагнення усвідомити проблеми сучасної освіти притаманне освітянам.

Педагогічний колектив Новокатеринівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Старобешівського району розробив діючу, результативну, цікаву та різнобічну систему виховної роботи. **Проект „Школа радості та добра”**, спрямований на моральне та соціальне виховання, що виявляється, в першу чергу, постійними

зв'язками між учителем і дитиною. В.О. Сухомлинський писав: „Виховувати людину – це передусім знати її душу, бачити і відчувати її індивідуальний світ” (див. вріз на С. 171).

З метою формування моральних цінностей проєкт передбачав заходи щодо реалізації завдань проєкту „Школа радості та добра”. Так, починаючи з 1 класу діти знайомляться зі шкільним подвір'ям, проводяться уроки добра та краси „Золото осені”, „Сонце – джерело життя”, „Дари осені”, „Зажурена квітка”. Учителі з учнями здійснюють мандрівки в природу, заняття під блакитним небом – джерело мислення, розвиток думок, почуттів, бажань, поглядів засобами казки, оповідань.

Навчання в „зелених класах”, складання книжочок-картинок про природу, проведення уроків мислення, кімната казки, острів чудес, куточок краси, використання в духовному житті пісні, книжки.

Діти оформлюють книжки самвидання, в яких розміщують свої оповідання, казки на моральні теми „Я бачу красу”, „Що здивувало в лісі”, „Чому сонце усміхається” тощо. Казка – це животноє джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. Велику роботу в цьому напрямі проводять учителі початкових класів. Вони вчать дітей не лише складати казки, а й інсценізувати їх, організовують „ранки”, свята.

За окремим планом проводяться уроки добра та

ПРОЕКТ „ШКОЛА РАДОСТІ ТА ДОБРА”

Проект передбачає впровадження в роботу педагогічних ідей В.О. Сухомлинського:

- створення загальнолюдських норм життєдіяльності;
- вироблення 5 умінь для здобуття знань;
- використання народної педагогіки;
- використання ідей педагогічної співдружності учень – учитель – учень;
- азбука моралі „10 не можна”.

Завдання проєкту:

1. Впровадження в роботу школи педагогічних ідей В.О. Сухомлинського.
2. Організація цілеспрямованої роботи педагогічного колективу школи щодо реалізації проєкту.
3. Визначення оптимальних методів, форм, засобів, що сприятимуть формуванню моральних цінностей у школярів через вивчення спадщини В.О. Сухомлинського.
4. Розробка інструментарію для моніторингового вивчення рівня вихованості школярів.

Реалізація цих завдань здійснювалась шляхом втілення в практику:

- уроків мислення серед природи;
- уроків добра та краси;
- азбуки моралі „10 не можна”;
- виховних годин, заходів на моральні теми;
- роботи творчої групи „Відродження”;
- програми курсу „Принципи щасливого дитинства”;
- видання рукописних книжочок.

Моніторинг проєкту здійснювався шляхом діагностування, анкетування, опитування.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН реалізації проекту „Школа Радості та Добра”

Термін виконання	Зміст роботи	Виконавці
Березень – квітень 2008 р.	1. Вивчення досвіду з проблеми.	Автор проекту Поливода Т.В.
Травень – вересень 2008 р.	2. Включення педколективу, учнів, батьків в роботу щодо ознайомлення та реалізації проекту „Школа Радості та Добра, .	Заступник директора з виховної роботи, автор проекту.
Вересень 2008 р.	3. Засідання Ради школи з питань розгляду проекту.	Заступник директора з виховної роботи, автор проекту.
Серпень – вересень 2008 р.	4. Складання планів роботи щодо реалізації проекту „Школа Радості та Добра, : ● класних керівників; ● учителів початкових класів; ● методичних об'єднань класних керівників; ● батьківської Ради; ● корекція річного плану роботи школи; ● дитячих організацій: „Барвінчата”, „Козачата”, „Юнь Донбасу”.	Класні керівники, заступник директора з виховної роботи, педагог-організатор.
Протягом виконання проекту	5. Забезпечення науково-методичної підтримки проекту: ● консультації в методичних службах; ● отримання практичної допомоги, ● проведення заходів; ● розробка шкільною методичною службою методичних рекомендацій щодо реалізації проекту; ● забезпечення підтримки проекту психологічною службою школи.	
Вересень – жовтень 2008 р.; квітень – травень 2009 р.	6. Моніторингове забезпечення проекту: ● здійснення вхідної діагностики; ● створення системи моніторингу.	Автор проекту
Вересень 2008 р. – травень 2009 р.	Впровадження проекту „Школа Радості та Добра” у життя школи.	

краси „Творіть добро, добро плекайте, люди...”

Відродження національної культури – одне з провідних завдань Школи радості та добра. Цьому сприяє творча група „Відродження”. Проводяться експедиції по збору матеріалу з історії рідного краю, учні збирають фольклор, діалекти рідного села, здійснюють запис спогадів старожилів. Зібрані матеріали поповнюють скарбницю Музею історії села.

Одним із напрямів Школи радості та добра є заняття за програмою курсу „Принципи щасливого дитинства”, які сприяють формуванню правової культури особистості. На заняттях використовуються ігрові, евристичні, пізнавальні ситуації. Тематика занять різноманітна: „Що означає бути дитиною”, „Право на ім'я”, „Піраміда прав та потреб”, „Мій вільний час”, „Якщо в житті – біда” тощо.

Враховуючи індивідуальні нахили та інтереси дітей, уся позакласна робота в школі розподіляється так: учні молодшого віку працюють у гуртках за інтересами. Діють дитячі організації „Барвінчата”, „Козачата”, „Юнь Донбасу”. Деякі учні зайняті в роботі клубів „Дюймовочка”, „Друзі Феміди”, „Молодіжний квартал”, „Діалог”. Про свою роботу діти розповідають на сторінках місцевої преси.

У процесі навчання і виховання дітей у гуртках та клубах педагоги приділяють велику увагу вихованню доброти, сердечності, любові та милосердя.

Виховання в собі внутрішньої культури, зовнішньої інтелігентності – завдання кожного учня школи. У рамках проекту діє *Школа самовиховання*. Залучення учнів до спільних справ допомагає становленню гуманізму – визнання кожного учня як абсолютної цінності, демократизму, основаному на самоврядуванні учнівського колективу та особи, громадянськості – кожен учень вважає себе невід’ємною частиною народу України.

Школа-родина – давня мрія учителів, учнів, батьків. Створюються всі умови для співробітництва сім’ї і школи. Вихованці вчать підтримувати повагу до батьків, до старших, шанобливо ставитися до сусідів, друзів. Разом з учителями батьки беруть активну участь у вихованні учнів. Батьківський клуб має назву „Родинне коло”.

Особливе місце в житті колективу школярів посідають трудові традиції: упорядкування двору, благоустрій села, оздоблення класних кімнат, трудова допомога ветеранам війни та праці.

Школа радості та добра визначила шляхи, засоби, методи, за допомогою яких формується почуття материнської відповідальності, культ матері й жінки. Цьому сприяють різноманітні заходи: „Свято Матері”, „Мамина пісня”, „Ми з матусею разом”, виставки „Мене навчили руки неньки та батька”, „Діалог з мамою”, виховні години „Про що розповідає сімейний альбом”, „Традиції моєї родини”.

Василь Сухомлинський казав, що *джерелом, яке наповнює дитячу любов до знань, є інтелектуальна культура вчителів*. Тому в школі значна увага приділяється вдосконаленню педагогічної майстерності. Поштовх до цього дають такі заходи, як конкурс „Учитель року”, „Сузір’я талантів”, тренінги „Учитель – особистість творча”, відкриті уроки, творчі звіти.

Творче використання педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського й надалі даватиме нам, педагогам, можливість збагачувати власний досвід для виховання підростаючого покоління юних громадян України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В.О. Людина неповторна // Вибр. твори в 5-ти т. – К., 1976.
2. Сухомлинський В.О. Пависька середня школа. Сто порад учителю // Вибр. твори в 5-ти т. – К., 1997. – Т. 2-3.

Від редакції

ВІДГУК на регіональну цільову соціальну програму „Школа майбутнього”

- Програма своєчасна, актуальна. Вона необхідна для забезпечення інноваційного розвитку освіти в регіоні.

Але для її повного впровадження та виконання слід працювати над удосконаленням нормативно-правової бази, що:

- дозволить створювати індивідуальні плани навчальних закладів;
- дозволить вирішити питання по зменшенню кількості учнів у групах, класах;
- допоможе створювати мобільні навчальні групи в профільних і допрофільних класах;
- допоможе ширше залучати органи місцевого самоврядування до фінансування з метою забезпечення матеріально-технічним оснащенням навчальних закладів та фінансового стимулювання праці вчителів, які займаються експериментально-дослідницькою діяльністю.

Л.Ф. Дубинка,
директор Красноармійського
навчально-виховного комплексу

Компетентна особистість – творча особистість, а творчість не терпить шаблону

Педагогіка
ШКОЛИ

Проектна
діяльність

Оксана ПТАХІНА

Учитель української мови та літератури, англійської мови НВК № 1 м. Шахтарська

Оксана ТАТАУРОВА

Учитель української мови та літератури, англійської мови НВК № 1 м. Шахтарська

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

ЛІНГВАКЛАС

ОДНОЧАСНЕ ВИВЧЕННЯ ШЕСТИ ІНОЗЕМНИХ МОВ – РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ФАНТАЗІЯ?

Проект „Лінгваклас” розрахований на співпрацю шкільної структури з аналогічною організацією тих країн, мови яких вивчатимуться.

Сучасність вимагає від людини знання кількох іноземних мов, тому сенс „Лінгваклас” полягає в тому, що дитина поступово, паралельно із загальноприйнятими предметами, у межах 12-річної шкільної освіти, вивчає шість іноземних мов (російську, польську, англійську, німецьку, французьку та італійську). Вивчення шести іноземних мов передбачає мовну спрямованість школи.

Особливістю викладання є новітня методика, основою якої є залучення справжнього носія певної мови, створення реальної умови спілкування.

Підготовка до реалізації проекту триватиме 1,5-2 роки, передбачає певні фінансові витрати, які сподіваємося отримати шляхом залучення зацікавлених осіб. Експериментальна реалізація проекту триватиме 11 років.

Кінцевим результатом „Лінгвакласу” стане випускник, який має повну загальну освіту та вільно володіє шістьма іноземними мовами. Під час реалізації експерименту буде здійснюватися моніторинг якості освіти в особах учителів, адміністрації школи та уповноважених осіб вищих інстанцій.

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її до європейського та світового простору зумовлюють розглядати іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування.

Мовна політика нашої держави вже спрямована на вивчення на вибір кількох іноземних мов (англійської, німецької, французької, італійської та ін.) Тобто з 2-го класу вивчається одна іноземна мова, а з 5-го класу – друга іноземна мова.

Основне призначення іноземної мови як предметної галузі шкільного навчання – сприяти в оволодінні учнями уміннями й

навичками спілкуватися в усній та писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях. Загальноосвітня школа є тим навчальним закладом, де формуються базові механізми іншомовного спілкування, котрі в майбутньому

У лінгафонному кабінеті

випускники зможуть розвинути й удосконалювати відповідно до власних потреб.

Не лише майбутня кар'єра може бути пов'язана з однією або кількома іноземними мовами, повсякденне життя вимагає від людини знання мов: від виробника на етикетці та інструкції до електроприладу до подорожі за кордон. Тому сучасній людині не просто корисно, а дуже необхідно знати якомога більше мов.

Перед нами постає *проблема*: як доступно та ефективно навчити людину шести іноземним мовам на рівні активного володіння за період навчання в загальноосвітній школі.

Якість знань з іноземних мов у звичайних класах загальноосвітніх шкіл рідко перевищує 80%, а вивчення інтересу учнів показало, що лише 19% опитаних мають бажання вивчати іноземні мови.

Тож, враховуючи вищезазначене, виникає необхідність створення „Лінгвакласу” – класу з лінгвістичною спрямованістю, складовою загальноосвітнього закладу освіти (школи, навчально-виховного комплексу, гімназії, ліцею) (див. вріз на С. 175, 176).

КОНЦЕПЦІЯ „ЛІНГВАКЛАСУ”

Вивчення літератури з проблеми даного проекту довело, що проблема плідного навчання кількох іноземних мов достатньо актуальна. У практиці державних освітніх закладів виділяють

МЕТА І ЗАВДАННЯ „ЛІНГВАКЛАСУ”

Метою створення „Лінгвакласу” є організація умов для навчання шістьом іноземним мовам на базі загальноосвітньої школи протягом 12 навчальних років.

Для реалізації мети постає ряд завдань:

1. Створити канал співпраці для вчителів та учнів між школами або відповідними організаціями в країнах, мова яких вивчається.
2. Організувати перерозподіл навчальних годин для введення до кожної мови двох предметів: граматики мови та практикуму мови. Такі предмети, як образотворче мистецтво, музика, трудове навчання, починаючи з 5 класу, учні вивчатимуть за вибором, у формі гурткової, факультативної роботи.
3. Створити навчальні програми, розраховані на оволодіння мовами в різні часові терміни: російську – за 12 років, англійську – за 11 років, німецьку – за 9 років, французьку – за 7 років, польську – за 5 років, італійську – за 3 роки.
4. Розробити методiku сучасного доступного та ефективного викладу матеріалу.
5. Забезпечити шкільне приміщення кабінетами (для кожної іноземної мови окремо) з допоміжними засобами та оснащенням.
6. Забезпечити приміщення освітнього закладу лінгвафонними кабінетами (кількість кабінетів залежить від чисельності школи).
7. Забезпечити заклад освіти необхідними фахівцями.
8. Провести діагностику учнів першого класу на психологічну готовність, здатність вивчення іноземних мов та здійснити набір дітей в експериментальний клас.
9. Здійснити навчання впродовж 12 років, систематично здійснюючи моніторинг якості освіти.

Навчання в „Лінгвакласі” надасть учневі багато позитивного:

- розширить світогляд школяра;
- розширить межі вільного володіння мовами;
- сприятиме популяризації вивчення мов серед школярів;
- надасть безмежні можливості для спілкування з друзями з інших країн у мережі Internet;
- полегшить розуміння запозичених термінів і понять;
- заохотить до подорожування та вивчення культури різних країн;
- підвищить зацікавленість у науковій сфері;
- надасть змогу дивитися телеканали та слухати радіо іноземних країн, черпати інформацію з Internet-сайтів тощо;
- надасть змогу читати та розуміти художні, наукові, документальні роботи митців світу в оригіналі, розуміти пісні іноземних виконавців;
- спонукатиме до творчості (поезія, проза, переклади);
- допомагатиме у виборі майбутньої професії;
- зробить людину конкурентоспроможною на ринку працевлаштування.

Серед негативних рис можливі наступні:

- розчарування в навчанні;
- переорієнтація на точні навчальні предмети;
- особисті невдачі тощо.

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Передбачається 3 етапи:

1. Підготовчий (триватиме до двох років).

По-перше, підходячи до висвітлення даного питання, слід зазначити, що здійснення проекту „Лінгваклас” вимагає певних фінансових витрат на спеціальне сучасне обладнання та ТЗН тощо. Потрібні кошти можна отримати двома способами: вибороти тендер на Всеукраїнському конкурсі проектів з подальшим повним або частковим забезпеченням або залучити спонсорів, або інших зацікавлених осіб чи благодійні організації.

По-друге, потрібно створити канал співпраці з педагогами Росії, Польщі, Великобританії, Німеччини, Італії та Франції. Залучити конкретних осіб, які володіють українською мовою та згодні брати участь у всіх етапах проекту.

По-третє, здійснити підготовчий етап реалізації проекту, а саме: перерозподіл навчальних годин та розробку нового навчального плану для експериментального „Лінгвакласу” й затвердити їх.

По-четверте, створити навчальні програми відповідно до навчального плану; підготувати методичні рекомендації щодо викладання кожної з обраних мов.

По-п'яте, підготувати приміщення згідно з санітарно-гігієнічними нормами. Встановити та перевірити технічні засоби навчання. Забезпечити кабінети потрібною художньою та методичною літературою.

По-шосте, здійснити набір дітей в експериментальній першій „Лінгваклас”.

По-сьоме, провести експериментальне навчання впродовж 12-ти навчальних років, регулярно здійснюючи моніторинг якості освіти, ефективності форм та методів роботи, вивчати стан задоволення учнів, батьків, учителів.

По-восьме, по закінченні експерименту проаналізувати здійснення проекту, виявити позитивні риси та недоліки, підбити підсумки та підготувати рекомендації до проекту „Лінгваклас”.

2. Експериментальний (триватиме 12 років).

Провести експериментальне навчання впродовж 12-ти навчальних років, регулярно здійснюючи моніторинг якості освіти, ефективності форм та методів роботи, вивчати стан задоволення учнів, батьків, учителів.

3. Підсумковий.

По закінченні експерименту проаналізувати здійснення проекту, виявити позитивні риси та недоліки, підбити підсумки та підготувати рекомендації до проекту „Лінгваклас”.

кілька способів організації навчання мовам:

- класи з поглибленим вивченням англійської (рідше – інших іноземних мов);
- гуманітарні класи;
- профільні класи, відповідно – філологічні.

Різняться також програми їх роботи: вивчення мови з 1-го класу, з 5-го, у 10-12-х класах (як організація доувзівської підготовки).

Відповідно до цього заклади освіти I-III ступенів бувають також звичайні та гуманітарні, як, наприклад, гімназія „Ерудит” м. Києва.

Ідея проекту полягає у створенні абсолютно нового класу з мовною спрямованістю, який не копіює діяльність гуманітарних або філологічних класів, а лише містить деякі їхні положення.

Під мовною спрямованістю розуміється кількість іноземних мов, які пропонуються для вивчення, а також створення полілінгвістичного простору для навчання та спілкування.

Для створення полілінгвістичного простору передбачається залучення спеціалістів тих країн, мови котрих вивчатимуться. Участь іноземців у проекті надасть змогу обмінюватися методично-педагогічним досвідом з українськими педагогами на базі певного закладу освіти, разом створювати програми, розвивати навички володіння мовами тощо.

Навчання кожної мови повинно здійснюватися за принципами взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку; демократизації і гуманізації; особистіс-

ної орієнтації навчання; комунікативно-діяльнісним принципом.

Викладання кожної мови повинно складатися з двох предметів: граматики та практика мови. На уроці вивчення граматики учні вивчатимуть правила побудови часових форм. Урок практики мови має на меті накопичення лексичного багажу, набуття навичок ситуативного спілкування, їх удосконалення та доведення до рівня активного (вільного) володіння.

Методичну базу навчання іноземним мовам слід виділити окремо з кожного предмета, спираючись на нетрадиційні форми проведення уроків, інтерактивні методи навчання – вони зацікавлюють дитину, спонукають до дій. Окремо слід виділити інтегровані уроки, які є взаємодопомогою у вивченні кількох предметів.

У межах даного проекту пропонуємо вивчати шість мов:

- з 1 по 12 клас – російську,
- з 2 по 12 клас – англійську,
- з 4 по 12 клас – німецьку,
- з 6 по 12 клас – французьку,
- з 8 по 12 клас – польську,
- з 10 по 12 клас – італійську.

Стосовно вивчення літератури запропонованих країн, то вона вивчатиметься в курсі зарубіжної літератури.

Навчання іноземним мовам, у тому числі й російської, повинно здійснюватися в групах не більш, ніж по 10 учнів.

Відповідно до спрямованості класу слід перерозподілити навчальні години по кожному з класів (від 1 до 12) згідно з навчальним планом та нововведеннями. Відповідно скоротити кіль-

кість годин для вивчення математики, фізики та інших предметів.

Урок англійської мови

Плідна співпраця фахівців України та Росії, Польщі, Великобританії, Німеччини, Італії та Франції надасть змогу отримати високі результати в навчанні учнів.

ВИСНОВКИ

Опанування мови – складний і тривалий процес. Щоб цей процес не обтяжував дитину, дорослим треба багато працювати над винаходом нового та зробити його не просто легким і цікавим, а захоплюючим, тоді дитина запам'ятає це назавжди. Захоплююче вивчати мови допоможе „Лінгваклас”.

Продуктом проекту „Лінгваклас” стане випускник загальноосвітньої школи – усебічно розвинена особистість, духовно багата людина, яка досконало володіє рідною мовою та здатна вільно спілкуватися іноземними мовами (російською, польською, англійською, німецькою, фран-

Школа – дзеркало перебудови суспільства, бо саме від того, які якості та цінності вона зможе сформувати в учнях, значною мірою залежить майбутнє нації

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Календарний план реалізації проекту „Лінгваклас” розроблено з урахуванням етапів та періодів їх виконання та відповідає загальній концепції проекту.

Етап	Період виконання	Перелік робіт	Відповідальний за виконання
1. Підготовчий	Упродовж 2009 р.	Створення каналу співпраці для вчителів та учнів між школами або відповідними організаціями в країнах, мова яких вивчається, та підбір іноземних фахівців	Відділ кадрів миськво, Центр зайнятості міста
	Упродовж 2009 р.	Здійснення перерозподілу навчальних годин	Адміністрація школи (творча група)
	Лютий – грудень 2009 р.	Створення і затвердження навчальних програм, розрахованих на оволодіння мовами у різні часові терміни: російську – за 12 років, англійську – за 11 років, німецьку – за 9 років, французьку – за 7 років, польську – за 5 років, італійську – за 3 роки	Творча група фахівців-предметників, методисти миськво
	Січень-червень 2010 р.	Розробка методики викладу матеріалу	Творча група
	Червень 2009 – червень 2010 р.	Забезпечення шкільного приміщення кабінетами (для кожної іноземної мови окремо) з допоміжними засобами й оснащенням, та лінгвафонними кабінетами	Завгосп, відповідальний за кабінет, спонсори, технічні робітники
	Упродовж 2009-2010 н.р.	Проведення діагностики учнів першого класу на здатність вивчення іноземних мов.	Шкільний психолог, відповідальний учитель іноземної мови
	Червень-серпень 2010 р.	Забезпечення школи необхідними фахівцями	Відділ кадрів миськво, директор школи
	Червень-серпень 2010 р.	Здійснення набору дітей в експериментальний 2-й клас	Класний керівник, психолог, адміністрація
	2010-2021рр.	Здійснити навчання впродовж 12 років	Адміністрація та вчителі школи
2. Експериментальний	Щомісячно впродовж 2010-2021 рр.	Здійснювати систематичний моніторинг якості освіти	Учителі-лінгвісти, експерти, завуч з НВР
	Кожні 2 навчальні місяці	Проведення педагогічних нарад за підсумками навчання	Директор
3. Підсумковий	Червень 2021 р.	Аналіз і підбиття підсумків виконаної роботи	Автор проекту, адміністрація школи, учителі-лінгвісти, експерти

цузькою та італійською), людина, яка не розгубиться в іншомовному оточенні, є конкурентоспроможною на ринку праці, здатна здобувати освіту за кордоном.

Проект „Лінгваклас” може бути використаний учителями як приклад. Також можливе його вдосконалення та ускладнення – створення проекту „Лінгвашкола”.

Можливі недоліки проекту вбачаються в довготривалому експериментальному етапі, бо по його закінченні можлива втрата актуальності проблеми, втрата поняття „сучасність” у тому вигляді, в якому ми сприймаємо його сьогодні.

І граємося, і вчимося

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид. група „Основа”, 2006. – 96 с.
2. Стайнберг Дж. 110 игр на уроках английского языка / Дж. Стайнберг; Пер. с англ. – М.: ООО „Издательство Астрель”, 2004. – 124 с.
3. Сучасний урок української мови. – Х.: Вид. група „Основа”, 2007. – 176 с.
4. Гонтаровська Н. НВК № 28: шляхи інноваційного розвитку // Директор школи. – 2007. – № 39. – С. 4-7.
5. Нечипоренко В. Організація моніторингу освітнього процесу // Директор школи. – 2008. – № 13-14. – С. 3-63.
6. Перехейда О. Фенотип гімназії // Директор школи. – 2007. – № 40. – С. 3-4.
7. Ричкова Л. Організація доувзівської підготовки у профільних класах // Директор школи. – 2008. – № 15. – С. 3-11.

ПРОЕКТ

„МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНТ- НІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ”

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА ШКОЛА З БАГАТОПРОФІЛЬНИМ НАВЧАННЯМ

Педагогіка
ШКОЛИ

Проектна
діяльність

Основна ідея проекту – створення нового освітнього мікросоціуму, який сприяє самовдосконаленню, саморозвитку, самоосвіті й самовизначенню учнів. Метою роботи всіх ланок закладу є формування в учнів особистого сенсу вибору професії, уміння співвідносити суспільні цілі вибору сфери діяльності зі своїми ідеалами. Значна увага приділяється розвитку професійно важливих якостей школярів з обраного виду діяльності, контролю та корекції професійних планів.

Початок ХХІ століття означений складним пошуком нового світорозуміння, педагогічного світовідчуття, здатного не лише дати адекватну оцінку неоднозначним трансформаційним процесам, але й зазірнути в майбутнє. Українська освіта ХХІ ст. потребує кардинальних змін у структурі, змісті й технологіях навчання.

Сьогодні, як ніколи, гостро стоїть завдання осмислення й пізнання буття, створення нової філософії освіти, відкритої до таємниць життя людини, її прагнень, життєвого потенціалу. На цій підставі має формуватися нова педагогіка – педагогіка компетентної, відповідальної людини.

Компетентний працівник, мотивований на ефективну трудову діяльність власним життєвим проектом, прагне постійно вчитися, самовдосконалюватися. Схильний до самонавчання, він стає більш ефективним учасником виробничих процесів,

ніж працівник, який схильний виконувати одноманітні, раз і назавжди задані обов'язки. Він активно розвивається, перетворює себе й оточуюче його середовище згідно власних моральних цінностей.

Прискорення темпів розвитку суспільства природно впливає на ситуацію у галузі освіти. В умовах України готовність до змін конкретизується у вимогах підготовки учнів до життя в ситуації переходу до громадського суспільства з ринковою економікою. Діти, які прийшли до першого класу 2004 року, продовжуватимуть свою трудову діяльність приблизно до 60-х років ХХІ ст. Яким буде світ тоді – нам зараз навіть важко уявити. Тому

Ольга
ГІОВСЬКА

Учитель російської мови та літератури
ЗОШ № 113
м. Донецька

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

ПРОЕКТ „МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ”

Головною метою проекту є створення такої моделі управління закладом освіти, яка б забезпечувала ефективне функціонування та розвиток закладу, у складі якого учні з різними потенційними можливостями й здібностями успішно розвиваються і мають змогу отримувати рівень освіти з профільною підготовкою, формування та розвиток конкурентноспроможної особистості з громадською позицією, здатною до конкретного вибору свого місця в житті й до адаптації в складному сучасному світі.

Мета проекту реалізується через **систему завдань**:

- Розробити концепцію моделі компетентісно орієнтованого навчального закладу.
- Розробити план впровадження концепції.
- Створити умови щодо впровадження моделі.
- Визначити ключові компетентності, які формує освітній заклад.
- Забезпечити освоєння загальноосвітнього мінімуму, а також обов'язкових профільних курсів.
- Забезпечити учнів профпрактикою.
- Формувати функціональну грамотність.
- Розширити сферу провідносин з підприємствами міста.
- Визначити модель випускника школи як творця власного життя.
- Запровадити оптимальні форми, методи, засоби, що сприяють створенню умов для продуктивної діяльності педагогічного колективу.
- Розробити, апробувати та впровадити в навчально-виховний процес модульні програми.
- Розробити методики моніторингу рівня сформованості соціальної компетентності особистості.

Методологічні засади проекту:

- Ідея гуманізації освіти.
- Пріоритет розвитку особистості людини в процесі її навчання й виховання.
- Вирішальна роль діяльності у формуванні компетентної людини.
- Тлумачення компетентності як інтегральної життєтворчої якості особистості.
- Основні положення законів України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, Національної доктрини розвитку освіти, Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи. Державні освітні стандарти, Положення про інноваційну діяльність у загальноосвітніх навчальних закладах, Указ Президента України „Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001-2005 роки” (від 09.01.2001 р.), Указ Президента України „Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти України” (від 09.10.2001 р), Регіональна програма впровадження компетентісно орієнтованого підходу в НВП, постанов Кабінету Міністрів України „Положення про загальноосвітній навчальний заклад”, Статут загальноосвітнього навчального закладу.
- Принципи управління діяльністю школи: принцип державності, народності, співпраці, компетентності, толерантності, демократизму тощо.

Методи дослідження:

а) *емпіричні*: вивчення літератури з проблеми нормативно-методичних актів; педагогічне спостереження; опитування; тестування;

б) *теоретичні*: моделювання; порівняння; узагальнення; класифікація; систематизація.

Інструментарій дослідження:

- діагностичний;
- моніторинговий.

школа має готувати своїх вихованців до змін, розвиваючи в них такі якості, як *мобільність, динамізм, конструктивність*, а ще – формувати таку якість, як *професійний універсалізм*, тобто здатність змінювати сфери й способи діяльності.

Соціальне замовлення на сьогодні можна визначити такою формулою: „*від гарного фахівця – до гарного працівника*”. Поняття „*гарний працівник*”, окрім фахової, професійної підготовки, включає ще й інші якості та вміння: це людина, яка вміє працювати в команді, бути комунікабельною, може приймати самостійні рішення, творчо мислити, бути ініціативною, здатною генерувати нові ідеї, уникати конфліктних ситуацій та вміти виходити з них.

Входження молодого покоління в глобалізований, динамічний світ, у відкрите суспільство підвищує роль життєвої і соціальної компетентності учнів освітнього закладу.

Компетентісний підхід відповідає об'єктивним потребам учнів. Разом з тим, він відповідає й напрямам творчих пошуків учителів. Ці пошуки пов'язані з реалізацією ідеї проблемного навчання, педагогіки співпраці, особистісно орієнтованого навчання. Усі ці ідеї відображають намагання вирішити проблему мотивації навчальної діяльності школярів, створити модель „навчання із захопленням”. Такий підхід дозволяє уникнути конфліктів між учнями та педагогами, які неминуче виникають при навчанні під примусом. Отже, *знання як самоціль* має поступитися

місцем знання як інструментові життя, що забезпечує молодій людині можливість жити в гармонії з власною природою та довкіллям, суспільством, окремими людьми, можливість оволодіти новими технологіями.

Сучасна школа як соціально-педагогічна система покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали цілям розвитку особистості й сучасним вимогам суспільства. Щоб гідно жити в сучасному суспільстві, особистість повинна бути компетентною в різних сферах діяльності. Для розв'язання цієї проблеми необхідним є розповсюдження компетентнісно спрямованих навчальних закладів. Для успішного функціонування такого закладу необхідне удосконалення всієї системи навчання: мети, завдань, засобів, форм навчання, а також контролю та діагностики. Метою освіти є формування рівня соціальної зрілості учнів, достатнього для забезпечення їхньої автономності, самостійності в різних сферах життєдіяльності. Компетентнісний підхід покликаний подолати прірву між освітою й життям. З цією метою пропонує модель профорієнтаційної школи з багатопрофільним навчанням (див. вріз).

МОДЕЛЬ ВИПУСКНИКА КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

„Модель випускника” – це очікуваний результат реалізації освітньої програми, загальна відповідь на питання про те, який

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Тип навчального закладу – профорієнтована школа з багатопрофільним навчанням I-III ступенів.

Термін навчання – 12 років.

Режим роботи – 5-денний робочий тиждень.

Контингент учнів формується на конкурсній основі.

Форма організації НВП – модульна (мінімодуль – 30 хвилин):

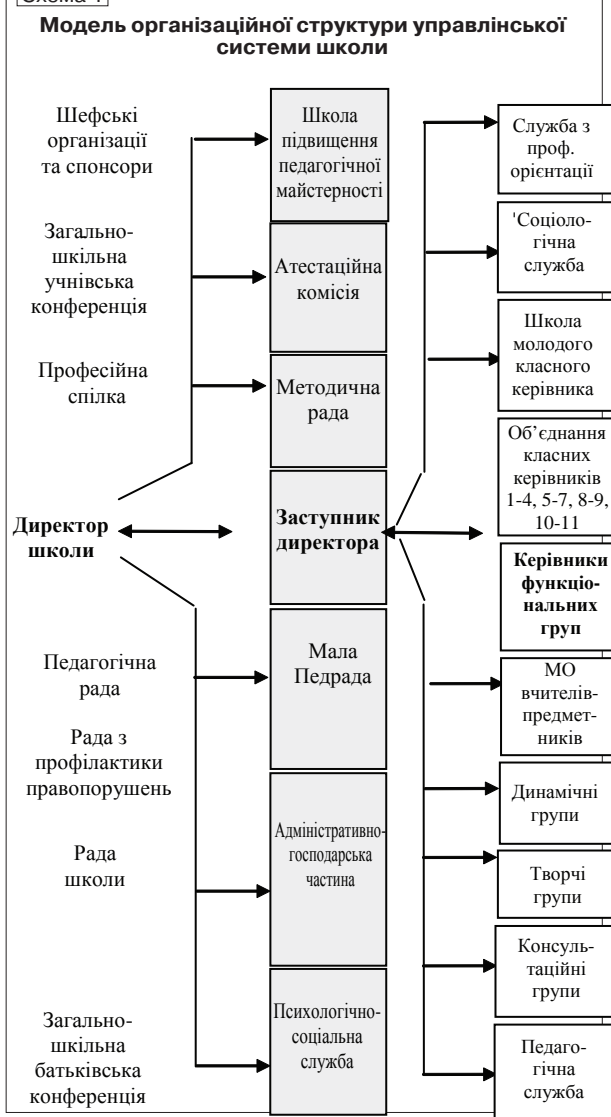
1 клас – 1 мінімодуль,

2-7 клас – 2 мінімодуля,

8-12 клас – 3 мінімодуля.

Кількість приміщень – 2 (перше – для учнів 1-9 класів, друге – для учнів 9-12 класів).

Схема 1

Виступ на районному семінарі вчителів російської мови і літератури

Засідання в літературній вітальні „Дорогою добра”

Районний семінар вчителів російської мови і літератури

Фрагмент уроку в 9 класі, присвяченого творчості Мольєра

„продукт” повинен вийти в результаті діяльності педагогічного колективу на кожному ступені освіти, чим випускники даної школи відрізняються від випускників інших шкіл (див. схему 1).

Таким чином, компетентний випускник – це духовно розвинена особистість, здатна до саморозвитку та самореалізації, готова приймати рішення та нести за них відповідальність, має активну громадянську та професійну позицію.

ОРГАНІЗАЦІЯ НВП

Складання навчального плану, його варіативної частини базується на основі системної диференціації. У формуванні варіативної частини навчального плану беруть участь учні, батьки, вчителі, класні керівники, соціально-психологічна та науково-методична служби, заступники директора, директор школи. Головна мета – задовольнити пропозиції учнів і батьків, запропонувати якомога ширше коло факультативів, курсів за вибором з метою надання права вибору, альтернативи. Профорієнтаційна робота, як і профільне визначення, починається з першого класу і вводиться поетапно. Кінцевий результат – зумовлений рівень володіння ключовими компетентностями. Формування компетентностей учнів відбувається в процесі обов’язкової взаємодії всіх суб’єктів як по вертикалі (наскрізна лінія психолог – вихователь – учитель – адміністрація навчального закладу – органи управління освітою, професійні та ВНЗ), так і по

горизонталі (учень – учитель, учень – засоби масової інформації). Адміністрація навчального закладу та інші управлінські структури здійснюють моніторинг якості освіти з метою вироблення оптимальних рішень на всіх рівнях, координують спільну навчально-виховну діяльність родини, навчального закладу та інших установ, у тому числі через реалізацію певної системи виховних заходів.

Професійне самовизначення учнів із виходом на відповідний професійний чи вищий навчальний заклад здійснюється через профільне навчання.

Отже, *основним принципом реалізації варіативної частини навчального плану є забезпечення компетентісно орієнтованої моделі* через диференціацію:

- предметну – в 1–7-х класах;
- допрофільну – у 8–9-х класах;
- профільну – в 10–12-х класах.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА (школа пізнання)

Завдання вчителя на цьому етапі – скласти рекомендації для кожного учня, в яких вказати, які курси кращі для нього, в яких напрямках виховної роботи він може проявити себе.

Крім загальноосвітніх дисциплін проектом пропонується ввести додаткові предмети: інформатику, розвиваючі ігри, етику, шахи, хореографію (за рахунок варіативної складової, гурткової роботи). Для гармонійного розвитку дітей та для виявлення їх задатків вважаю за необхідне обов'язкове відвідування гуртків на базі навчального закладу.

Учні, які отримали початкову освіту, повинні:

- засвоїти загальноосвітні програми з предметів навчального плану на рівні, достатньому для продовження навчання на II ступені основного загального навчання, у тому

Таблиця 1

Компетентності учня початкової школи	
Пізнавальна	Отримання початкових ЗУН з базових предметів; формування вміння знаходити нестандартні рішення; розвиток мислення, мовлення, пам'яті, уваги
Особистісна	Пізнання своїх здібностей та уваги до їхнього розвитку; первинні знання про себе; формування впевненості в собі та довіри до себе
Самоосвітня	Первинні вміння самостійної роботи з книгою; прагнення до успіху; формування здатності до самокритики, самоорганізації
Соціальна	Розбірливе ставлення до вибору друзів; оволодіння основами культури поведінки; оволодіння рідною мовою та немовними засобами спілкування
Компетентне ставлення до власного здоров'я	Закладення основ особистої гігієни й самообслуговування, початкові знання про шкідливі звички та їхній згубний вплив на людину

Таблиця 2

Компетентності учня основної школи	
Пізнавальна	Оволодіння технологіями логічного мислення; освоєння культурних і духовних цінностей свого та інших народів
Особистісна	Пізнання та розвиток своїх духовних компетентностей; знання свого таланту й увага до його розвитку; оволодіння здатністю до самокритики
Самоосвітня	Постійне прагнення до самоосвіти; стійкий інтерес до творчих завдань; сформувати потребу в духовному та фізичному самовдосконаленні
Соціальна	Добре розвинена мова та бажання читати; здатність емоційно відгукуватися на переживання інших людей
Компетентне ставлення до власного здоров'я	Формування культури здорового способу життя, відповідального ставлення до свого здоров'я; формування культури відпочинку

- числі інформатики (для продовження навчання в класі з поглибленим вивченням інформатики);
- навчатися хореографії для гармонійного розвитку особистості;
 - засвоїти програму курсу „Розвивальні ігри” для розвитку логічного мислення, пам’яті, уваги, сприйняття та творчих здібностей;
 - оволодіти конкретними загальнонавчальними вміннями та навичками (організаційними, загальномовленнєвими, загальнопізнавальними та контрольними-оцінними);
 - знати основні норми поведінки в суспільстві та дотримуватися їх;
 - виконувати основні правила гігієни та режим дня, дотримуватися правильного харчування, основних умінь загартовування організму для профілактики захворювань.

На даному етапі в учня повинні сформуватися наступні компетентності (див. Таблицю 1).

ОСНОВНА ШКОЛА (школа розвитку)

Це етап навчання, коли формуються стрижневі інтереси учнів, розвиваються здібності особистості у сфері пізнавальної діяльності, починається орієнтація на вибір профілю навчання в старшій школі. В учня потрібно розвивати наступні компетентності (див. Таблицю 2)

Учні, які отримали основну загальну освіту, повинні:

- засвоїти на рівні державних вимог навчальний матеріал з усіх предметів шкільного навчального плану;
- вивчати на підвищеному рівні складності російську мову та літературу в класах з поглибленим вивченням російської мови та літератури;
- вивчати другу іноземну мову в допрофільних класах суспільногуманітарного напрямку;
- вивчати на підвищеному рівні складності інформатику та математику в класах з поглибленим вивченням інформатики.

Крім загальноосвітніх дисциплін проектом пропонуються факультативні предметні курси – „Предмет +”. Особливість системи факультативів у тому, що постійна тільки кількість годин, відведених на ці заняття (2 або 3 години на тиждень залежно від паралелі), в іншому випадку учням надається свобода самовизначення. Учні самі обирають „Предмети +”, можуть змінювати курсовий „пакет” або інтенсифікувати навчання лише за одним курсом. Відвідування „Предмета +” для учнів з низьким темпом засвоєння може бути обмежено 1 годиною на тиждень на першому році навчання в середній ланці.

Курси „Предмети +” не передбачені для корекції знань. Для цього існують корекційні заняття, на яких учні можуть додатково отримати необхідні коментарі вчителя. У ході вивчення „Предметів +” учні знайомляться з практичним застосуванням знань з предметів, які знадобляться для отримання спеціальності. Вільний вибір і комбінування „Предметів +” дозволяє визначити здібності учнів, допомогти їм зробити перший крок у виборі професії. Якщо в початковій ланці профорієнтаційна діяльність обмежувалась сферою виховної роботи (класні години, бесіди, розповіді дітей про професії батьків), то в середній ланці ця діяльність стає часткою навчальної сфери, посилюючи мотивацію учнів щодо навчання, створюючи ситуацію самостійного вибору (і відповідальності за нього), коригуючи самооцінку, що сприяє первинному професіоналізму.

Враховуючи особливості факультативної системи, у школі обираються і форми контролю діяльності учнів у межах „Предмета +”, тобто: творчі звіти, конференції, ігрові програми, ярмарки тощо. Особливою формою контролю є предметні тижні, організовувати котрі повинні самі учні під керівництвом учителів-предметників та класних керівників.

У 9 класі профорієнтація, враховуючи інтереси учнів, передбачає зв’язок із середніми спеціальними на-

вчальними закладами, в яких випускники планують продовжувати своє навчання.

СТАРША ШКОЛА (професійного вибору)

Навчання в старшій школі орієнтовано на розвиток особистості, створення умов для свідомого вибору майбутньої професії.

Учні, які отримали повну середню освіту, повинні:

- засвоїти всі навчальні програми з предметів шкільного навчального плану;
- освоїти зміст вибраного профілю навчання на рівні, достатньому для продовження навчання в закладах професійного навчання;
- бути готовими до форм та методів навчання, які застосовуються в закладах вищої та середньої освіти;
- отримати навички інформаційної та комунікативної культури;
- володіти основами комп'ютерної грамотності, програмування, культурою інформаційної взаємодії зі світом;
- знати свої громадянські права та уміти їх реалізовувати, бути готовими до соціального, професійного та громадянського самовизначення;
- мати активну громадянську позицію, здатність до соціальної творчості;
- мати високу самосвідомість, зорієнтовану на людські цінності, які стали особистими переконаннями та життєвими принципами;
- бути стійкими в складних соціальних обставинах, при швидкій зміні економічно-політичної реальності;
- намагатися бути фізично, духовно, соціально, психічно здоровою людиною;
- поважати права і свободи інших людей, поважати Конституцію України, виконувати свої громадянські обов'язки перед Вітчизною;
- бути відповідальним за долю

Батьківщини, суспільства, сім'ї; бути патріотом.

Таким чином, випускник школи досяг інтелектуальної зрілості, професійно зорієнтований, готовий до самовизначення, усвідомлює свою індивідуальність, має критичне мислення, стійкий у складних обставинах, націлений на самовдосконалення, відповідальний (схема 2).

Загальна тенденція старшої школи – це її профілізація, тобто орієнтація на багатопрофільність, інтеграцію загального та допрофесійного навчання. *Профільне навчання здійснюється за 3 напрямками:* гуманітарний цикл, технічний цикл, технологічний цикл. Таким чином, учні поділяються на 3 групи. Припускається перехід із однієї групи до іншої.

Профорієнтація – це окрема дисципліна, для введення якої необхідно розробити спеціальну програму з наступними складовими:

- вступні заняття щодо профпотреб міста, регіону, держави;
- знайомство з підприємствами міста та області;
- практичні заняття на підприємствах;
- знайомство зі структурою підприємств;
- ознайомлення з перспективами тієї чи іншої професії;
- виробнича практика або практичне спостереження з підсумковою заліковою роботою (за вибором учнів, згодою батьків та при відсутності медичних протипоказань).

У системі профорієнтування важливе місце посідають психологічна служба та батьківський комітет. Перша дає психологічну характеристику здатності учня до конкретної професії, профпрогноз та поетапну діагностику його профпридатності.

Батьківський комітет допомагає встановлювати нові профконтакти.

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Щоб створити умови для виховання компетентного випускника, необхідна науково-методична підго-

**Скажіть мені,
і я забуду.
Покажіть,
і я запам'ятаю.
Дайте
можливість
обговорити,
і я зрозумію.
Дайте
навчити
іншого,
і я дійду
досконалості.**

Конфуцій

Схема 2.
**Модель
випусника
компетентісно
орієнтованого
навчального
закладу**

СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА

ВИПУСНИК ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

- відповідально ставиться до навчання;
- сумлінно виконує завдання, доручення;
- позитивно ставиться до праці;
- уважно і дбайливо ставиться до інших людей;
- уміє організувати свій час.

ВИПУСНИК ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

- готовий вибирати сферу освітньої діяльності відповідно до своїх здібностей і можливостей;
- володіє навичками практичної професійної діяльності;
- уміє контролювати свою поведінку.

ВИПУСНИК СТАРШОЇ ШКОЛИ

- готовий до свідомого вибору професії;
- чітко орієнтується у сучасних реаліях і підготовлений до життя і праці у XXI ст.;
- має сформовану трудову і моральну життєтворчу мотивацію, активну громадську і професійну позицію;
- духовно розвинена особистість високого рівня громадянськості, здатна до осмислення життєвих цінностей.

товленість педагогічного колективу. Методична служба сприяє становленню вчителя як професіонала, здатного вдосконалювати, оновлювати, змінювати свою діяльність.

Основні напрями роботи з кадрами:

1. Надання допомоги з теоретичних та методичних питань (проблемні та практичні семінари, творчі групи, самоосвіта педагогів); поповнення бібліотечного фонду методичною та спеціальною літературою.

2. Ознайомлення з перодовим педагогічним досвідом, забезпечення постійного зв'язку з навчальними закладами різного рівня акредитації.

3. Проведення експериментальної роботи:

- розробка авторських програм та їх апробація;
- використання інтерактивних методів навчання;

- впровадження методів дистанційного навчання;
- моніторинг якості освіти.

4. Підвищення рівня кваліфікації вчителів (курси підвищення кваліфікації, участь у реалізації програм та проєктів, обмін досвідом, творчі відрядження).

5. Стимулювання роботи вчителів (участь у конкурсах).

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Компетентісно орієнтований навчальний заклад повинен забезпечити учням комфортні умови для занять та відпочинку, тому що це необхідна складова успішної навчальної діяльності як учнів, так і педколективу.

У першу чергу, необхідно інтегрувати інформаційні технології у НВП. Учні повинні мати можливості для розвитку пізнавальної і самоосвітньої компетентностей. Сучасна школа не може існувати без обладнаних комп'ютерних класів, доступу до мережі Інтернет, медіатеки, лабораторій та майстерень.

Для формування та укріплення фізичного й психологічного здоров'я школярів необхідна певна кількість приміщень. У даному випадку повинна бути вирішена проблема збереження здоров'я школярів. Особливу увагу потрібно приділити створенню реабілітаційного центру (фізкабінет, кімната психологічного розвантаження), кабінету профорієнтації, їдальні з якісним харчуванням.

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

- державний та районний бюджет;

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН школи з російською мовою навчання для профільних класів

№ з/п	НАВЧАЛЬНІ ПРЕДМЕТИ	Кількість годин на тиждень за профілями					
		Інформаційний		Історико-філологічний		Технологічний	
		10-А клас	11-А клас	10-Б клас	11-Б клас	10-В клас	11-В клас
ІНВАРІАНТНА СКЛАДОВА							
1	Українська мова	2	2	2	2	2	2
2	Українська література	1	1	2	2	1	1
3	Російська мова	1	1	1	1	1	1
4	Російська та зарубіжна література	2	2	2	2	2	2
5	Іноземна мова	2	2	2	2	2	2
6	Математика	6	6	3	3	3	3
7	Інформатика	4	4	1	1	1	1
8	Історія України	1	1	3	4	1	1
9	Всесвітня історія	1	1	3	3	1	1
10	Людина і суспільство			2	2		
11	Основи філософії		1				1
12	Географія	1		1	1	1	
13	Основи економіки	1		1	1	1	
14	Біологія	1	1	1	1	1	1
15	Фізика	3	3,5	2	2	3	3,5
16	Астрономія		0,5				0,5
17	Хімія	2	2	1	1	2	2
18	Художня культура			1	1		
18	Фізична культура і здоров'я	2	2	2	2	2	2
19	Захист Вітчизни	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
20	Креслення		1				1
21	Основи безпеки життєдіяльності	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
22	Трудове навчання					6	6
РАЗОМ		31	32	31	32	31	32
ВАРІАТИВНА СКЛАДОВА							
<i>Додатковий час на вивчення предметів</i>							
	Захист Вітчизни	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Спецкурси</i>							
	Математика – 10, 11	1,5	0,5				
	Друга іноземна мова			1,5	0,5		
Гранично допустиме навантаження		33	33	33	33	31,5	32,5
<i>Предмети за вибором</i>							
	Сучасні комп'ютерні технології	2	2			1	1
	Математика – 10, 11	1	2				
	ОБЖ (Правила дорожнього руху)	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
	Основи журналістики				1		
	Друга іноземна мова			1	1		
<i>Факультативи</i>							
	Ділова активність			1	1		0,5
	Фразеологія української літературної мови				0,5		
	Основи правознавства				1		
	Практична стилістика			1			
	діловодство					0,5	0,75
	Технологія досягнення професійного успіху					1,5	1,5
<i>Індивідуальні заняття</i>							
	Індивідуальні заняття з іноземної мови		0,75	0,75		1,75	
<i>Консультації</i>							
	Консультації з української мови						1
	Консультації з математики					0,5	0,5
	Консультації з географії	1					
	Консультації з біології			1			
	Консультації з історії	0,75			0,25	1	
ВСЬОГО ФІНАНСУЄТЬСЯ ПОКЛАСНО		38	38	38	38	38	38

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

(термін дії: 01.09.2008 – 01.06.2013 рр.)

Етапи	Зміст та форма заходів
Діагностичний 01.09.2008 – 01.10.2008 р.	<ul style="list-style-type: none"> виявлення проблеми, визначення теми, об'єкта й предмета експерименту; визначення інноваційного потенціалу; діагностика готовності до експериментальної роботи (педагоги, учні, батьки).
Проектно-аналітичний 01.09.2008– 01.07.2009 р.	<ul style="list-style-type: none"> постановка цілей, визначення завдань, формулювання гіпотези; методичне й теоретичне обґрунтування засад, форм і методів розв'язання проблеми; прогнозування очікуваних результатів; визначення критеріїв оцінки очікуваних результатів; вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з проблеми; розробка міської програми, програм школи щодо впровадження компетентісно орієнтованого підходу нової моделі; створення ресурсного інформаційного центру на базі міського методичного кабінету; поширення ідей проекту через засоби масової інформації; розробка модульних програм „Формування ключових компетентностей при викладанні навчальних предметів”; організація і проведення міського семінару „Компетентна особистість – стратегічна мета освітніх закладів”; проведення експертизи мотиваційного середовища загальноосвітнього навчального закладу; участь у роботі авторського науково-методичного семінару з питання професійного самовизначення школярів; проведення учнівського віче „Професійна компетентність та успіх очима дітей” (травень 2009); формування науково-пошукових груп (до 01.03.2009 р.): Дошкільні заклади в системі розвитку професійної компетентності дитини. Варіанти моделей розвитку професійної компетентності учнів у різних сферах життєдіяльності. Компетентісний підхід в освіті (за предметними напрямками). Інтерактивні технології навчання. Виховний простір школи: змістові, технологічні й програмні параметри. Клубний простір школи. Психологічні механізми розвитку компетентностей учня

- спонсорська допомога, добровільні внески громадян і організацій;
- заохочення за участь у конкурсах різного рівня;
- фінансування із благодійних фондів.

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Організація роботи в компетентісно орієнтованому навчальному закладі потребує від педагогічного колективу засвоєння нових професійних вмінь. Здійснення проекту буде визначатися роботою наступних груп працівників школи:

адміністрація навчального закладу: підготовка нормативної бази, оснащення навчальних приміщень; коригування роботи творчих груп учителів, адміністративний моніторинг якості та результативності навчання;

педагогічний колектив: розробка та апробація програм спецкурсів і факультативів, робота у творчих групах, підвищення кваліфікації, самоосвіта;

соціальний педагог та шкільний психолог: планування і реалізація психолого-педагогічного супроводу компетентісно орієнтованого навчання.

ВИСНОВКИ

У реалізації проекту беруть участь адміністрація школи, методисти, соціальний педагог, вчителі, функціональні обов'язки яких чітко визначені.

Моніторинг діяльності школи передбачає проведення зрізів, анкет, тестів, що дозволить у динаміці досліджувати ефективність НВП.

Показники успішності реалізації проекту:

- більш високий рівень культури життєдіяльності й освітніх процесів у школі;
- відповідність навчальних досягнень учнів державним освітнім стандартам;
- позитивна мотивація навчання, готовність до самоосвітньої діяльності; розвиток в учнів здібностей самостійного, адекватного вибору, у тому числі в професійній сфері;
- укріплення зв'язку між школою і підприємствами, учнями й школою, учнями та батьками;
- моніторинг навчання випускників у вищих навчальних закладах, їх подальшого працевлаштування;
- суб'єкти навчання володіють технологіями життєвості.

Профорієнтаційна школа повинна надати реальну підтримку учням у виборі професії, у працевлаштуванні, у соціальній адаптації. У результаті роботи в учнів формується особистісно значущий сенс професійного вибору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гімназія на зламі століть. – К.: ВПУ „Літопис ХХ”, 1999.
2. Каткова Т.І. Компетентний випускник – мета і результат діяльності вищого навчального закладу освіти // Постметодика. – 2002. – № 2-3.
3. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? – М.: Наука, 1991.
4. Петровская Л.А. Компетентность в общении: Социально-психологический тренинг. – М., 1989.
5. Рамен Д. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. – М.: Когито-Центр, 2002.
6. Словник української мови: В 11 т. – К., 1973. – Т.4.

Етапи	Зміст та форма заходів
<p>Практичний 01.09.2010 – 01.07.2012 р.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • практичний семінар „Переорієнтація освіти на особистість, вироблення стійких механізмів самонавчання, самовиховання, саморозвитку”; • розробка моделі школи; • розробка моделі випускника освітнього закладу; • функціонування клубу „Лідер”. Підготовка молодіжних лідерів для практичної діяльності з ровесниками; • впровадження модульних програм в освітніх закладах міста; • організація самоосвітньої роботи педагогів з проблем; • організація і проведення виставки „Педагогічна творчість – 2010”; • проведення учнівської конференції „Через компетентність, культуру – до мого майбуття”; • підготовка й видання модульних програм. Проведення науково-практичної конференції та педагогічних читань з проблем; • формування та розвиток професійної компетентності: стратегія, технологія, перспективи; • роль учителя в процесі компетентісно орієнтованого навчання; • місце і роль педагогічних технологій у розвитку й саморозвитку особистості як суб'єкта життя й культури; • реалізація особистісного орієнтованого навчання методом проектів; • модульно-розвивальне навчання; • проведення підсумкових зрізів професійної компетентності учнів; • моніторинг на різних рівнях управління педагогічною системою.
<p>Узагальнювальний 01.09.2012 – 01.06.2013 р.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • оцінка результату роботи за допомогою соціолого-педагогічного моніторингу методом багатофакторного дослідження особистості, кваліметричними моделями та діагностичними матеріалами. Коригування гіпотези та експериментальної методики дослідження. Проведення науково-практичних конференцій та педагогічних читань. Визначення перспектив. Зовнішня експертиза інноваційної діяльності; • підготовка та видання науково-методичного посібника з проблеми.

Одне з найважливіших завдань сучасної освіти – формування нового типу вчителя, здатного вчитися у своїх учнів, встановлювати з ними активний позитивний зв'язок, будувати гуманні відносини, бути духовним наставником для школярів, – тобто вчителя, якому притаманні педагогічна зрілість, високий рівень фахової кваліфікації й професійної майстерності.

МОДЕЛЬ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬ- НОГО ЗАКЛАДУ

**Світлана
ГАРНА**

Учитель української мови та літератури, зарубіжної літератури ЗОШ № 7 Олександрівського району Донецької області

Директор школи, ліцею, гімназії № 6'2009

Актуальність проблеми. Більшість середніх шкіл не спрямовані на системний розвиток життєвої компетентності учня; не створюють відповідного життєвого та соціального простору, не готують випускників до життєвих випробувань; не орієнтують учителів та учнів на творчий саморозвиток, самовдосконалення.

Шлях вирішення зазначених проблем – проектування компетентісно спрямованої 12-річної освіти.

Для успішного майбутнього молодій людині необхідно:

- навчитися самостійно приймати рішення, робити життєвий вибір;
- оволодіти сучасними технологіями роботи з інформацією;
- навчитися бути толерантним, вміти долати та попереджувати конфлікти, піклуватися про інших, поділяти їх турботи;
- навчитися свідомо прогнозувати та визначати свою життєву стратегію;
- виробляти свій стиль життя, духовні орієнтири.

Саме компетентісно спрямована середня школа забезпечує єдність педагогічної теорії та практики; нову

структуру і зміст освіти, в якій *кожна ланка має своє призначення:*

- *початкова школа* – становлення життєвих навичок особистості учня;
- *основна школа* – розвиток функціональної грамотності учня, компетенцій, створення умов успішної життєдіяльності в суспільстві;
- *старша школа (профільна)* – розвиток соціального і професійного самовизначення молоді; оформлення життєвого проекту; підготовка до продовження освіти та адаптації на ринку праці.

При цьому *провідними характеристиками успішності будуть:* самостійність, активність, творчість, здатність до застосування умінь на практиці, здатність до самовиховання та самонавчання.

Мета проекту: забезпечити набуття учнями ключових життєвих компетенцій, життєтворчості; морального, інтелектуального, фізичного, естетичного розвитку і саморозвитку, їх становлення в якості громадян України.

Завдання проекту:

1. Виявлення умов ефективного формування в школяра життєвих компетенцій.
2. Надання допомоги учням в умовах компетентісно орієнтованого підходу у визначенні ставлення до себе, інших людей, навколишнього світу.
3. Формування соціальної активності та ключових професійних компетенцій особистості на основі готовності до участі в процесах навчально-виховної системи закладу освіти.
4. Розвиток індивідуальності учня,

ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

- розкриття та реалізація його життєвого та творчого потенціалу.
- Становлення життєвого проекту та індивідуально-особистісної технології життєтворчості учня.
 - Розробка інструментарію для моніторингового визначення рівня сформованості в учнів життєвих компетенцій.
 - Збереження та розвиток психічного і фізичного здоров'я учнів.

Шляхи реалізації проекту:

- Розробка навчально-методичного супроводу проекту.
- Визначення напрямів у роботі педагогів щодо розробки та впровадження науково-методичного забезпечення.
- Впровадження новітніх проектних технологій та розробка програм для підвищення кваліфікації педагогів закладу.
- Організація семінарів, конференцій; участь у соціальних проєктах, проблемних групах.
- Моніторинг і аналіз результатів навчально-виховної роботи школи.
- Формування інформаційно-аналітичного банку з даної проблеми.
- Наявність інформаційно-бібліотечного центру, доступ до мережі Інтернет, програмне забезпечення комп'ютерного класу.
- Налагодження співробітництва з організаціями району, розвиток соціального партнерства.

Очікувані результати.

Результатом роботи школи є випускник, в якого сформовано рівень соціальної зрілості, достатньої для забезпечення його автономності та самостійності в різноманітних сферах життєдіяльності, здорова (фізично, психічно, духовно), компетентна, соціально-адаптована та творча особистість, з розвинуеною потребою в самореалізації та самовдосконаленні, з гуманістичним світоглядом та почуттям відповідальності за долю України, її народу.

№ з/п	Зміст та форма заходів	Термін реалізації	Відповідальні
1.	<p>Підготовчий етап</p> <ol style="list-style-type: none"> Визначення теми, мети та завдань проєкту. Вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з проблеми. Прийняття рішення про проєктування школи життєвої компетенції. Визначення необхідних для проєктування фінансових, матеріально-технічних, інформаційних та методичних ресурсів. Теоретичне та методичне обґрунтування засад, форм і методів розв'язання проблеми. Попередня оцінка проблем школи; аналіз стратегічних напрямів розвитку школи; формування конкретних пропозицій щодо розвитку школи. 	вересень-грудень 2006 року	Директор школи, заступник з НВР, класні керівники, учителі-предметники, районний методичний кабінет
2.	<p>Етап реалізації проєкту</p> <ol style="list-style-type: none"> Організація самоосвітньої роботи педагогів з проблеми; формування профільних груп; визначення домінуючих цілей. Конструювання практичних механізмів переходу до школи життєвої компетентності. Організація навчальних занять, що відповідають віковим особливостям та є основою при становленні ключових компетенцій. Проведення пілотажних експериментальних досліджень, пов'язаних із впровадженням в практику школи нововведень. Підготовка педагогів закладу як координаторів творчих програм „Я – Людина”, „Мій життєвий проєкт”, „Вчимося життєвому успіху”. 	січень 2007 р. – грудень 2008 р.	Учителі-предметники, керівники творчих груп, педагог-організатор, органи самоврядування закладу освіти, психолог
3.	<p>Заключний етап</p> <ol style="list-style-type: none"> Самооцінка результатів і процесу дослідження проєкту. Моніторинг змін життєдіяльності школи. Оцінка кількісних показників педагогічного процесу в школі життєвої компетентності. Здійснення соціологічних досліджень „Школа життєвого успіху”. Організація виставки „Розвиток компетентної особистості через проєктну діяльність”. Розробка на основі соціологічних досліджень „Моделі випускника”. Оцінка проєкту експертами. 	січень – травень 2008 р.	Адміністрація школи, класні керівники, районний методичний кабінет

АНКЕТА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКІВ ШКОЛИ

1. Ви закінчуєте школу. Які Ваші найближчі життєві плани?
 - 1 – Піду працювати на будь-яке підприємство.
 - 2 – Піду працювати в колективно-селянське господарство.
 - 3 – Хочу вступити до вищого навчального закладу.
 - 4 – Буду продовжувати навчання в професійно-технічному училищі.
 - 5 – Піду вчитись на будь-які курси, щоб здобути спеціальність.
 - 6 – Хочу деякий час відпочити: не буду ні вчитися, ні працювати.
 - 7 – Буду займатися бізнесом.
 - 8 – Буду працювати у своєму фермерському господарстві.
 - 9 – Піду служити в армію.
 - 10 – Ще не визначився у своїх життєвих планах.
2. У подальшій перспективі – робота, яка вона має бути?
 - 1 – Цікавою.
 - 2 – Високооплачуваною.
 - 3 – Не повинна шкодити здоров'ю.
3. Якою має бути молода людина, щоб досягти успіху в житті?
 - 1 – Сильною, готовою до подолання будь-яких перешкод.
 - 2 – Бути відповідальною перед людьми за свої дії.
 - 3 – Мати високий рівень освіти.
 - 4 – Доброю, такою, що любить людей.
 - 5 – Знати норми та правила поведінки й постійно їх дотримуватися.
 - 6 – Бути висококультурною.
 - 7 – Мати високу робітничу кваліфікацію.
 - 8 – Жити тільки на власну користь, незважаючи ні на кого.
 - 9 – Не виявляти жалю ні до кого.
4. А як школа підготувала Вас до життя?
 - 1 – Дала знання.
 - 2 – Дуже гарно.
 - 3 – Навчила відповідати за вчинки.
 - 4 – Навчила самостійності.
 - 5 – Ніяк.
5. Що означає для Вас „добре життя”?
 - 1 – Мати хорошу сім'ю, дітей.
 - 2 – Мати надійних друзів.
 - 3 – Мати цікаву роботу.
 - 4 – Бути здоровим.
 - 5 – Мати роботу, корисну людям, суспільству.
 - 6 – Мати чисту совість.
 - 7 – Багато мандрувати, у т. ч. і за кордоном.
 - 8 – Мати стільки грошей, щоб ні в чому не відчувати нестатку.
 - 9 – Мати красиві, модні речі.
 - 10 – Весело проводити час.
 - 11 – Вдало вийти заміж (одружитися).
 - 12 – Бути керівником.
 - 13 – Не працювати.
 - 14 – Мати можливість відвідувати музеї.
6. Знання з яких предметів, вивчених у школі, Вам найбільше знадобляться в житті?
 - 1 – Математики.
 - 2 – Іноземної мови.
 - 3 – Української мови.
 - 4 – Історії.
 - 5 – Біології.
 - 6 – Географії.
 - 7 – Російської мови.
7. З яким почуттям Ви розпочинаєте новий етап свого життя?
 - 1 – Я сподіваюсь, що у мене все буде добре і мої мрії здійсняться.
 - 2 – Я боюсь свого майбутнього.
 - 3 – У мене немає впевненості в тому, що я зможу досягти того, чого хочу.
 - 4 – Я досягну в житті всього, чого захочу.
 - 5 – Своє майбутнє я спрогнозувати не можу.
 - 6 – „Світло майбутнього” для себе я не бачу.
 - 7 – Важко відповісти.

Модель випускника школи, яка містить в собі:

- сформованість громадської позиції, готовність до збереження та розвитку матеріальних і духовних цінностей суспільства;
- орієнтацію на неперервну освіту, високий навчальний рейтинг випускника;
- постійне прагнення до самовиховання й самореалізації;
- здатність до творчої праці, професійного зросту, до науково-дослідницької роботи із застосуванням нової інформації та нових технологій;
- готовність до трудової діяльності, до відповідальності за свої дії у нових економічних умовах розвитку України.

Нестандартні форми уроків не залишають байдужим жодного учня

Учасники драматичного гуртка – переможці районних конкурсів

Учні-консультанти отримують завдання

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ВИХОВАНOSTІ ШКОЛЯРІВ

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ	ОЗНАКИ ПРОЯВУ ВИХОВАНOSTІ			Не проявляє
	Яскраво проявляє	Проявляє	Слабо проявляє	
1. Ідейність та політична активність	Регулярно читає газети, слухає передачі по радіо і телебаченню, політично добре інформований, з цікавістю пропонує політичні новини серед товаришів і молодших школярів	Регулярно читає газети, слухає передачі по радіо і телебаченню, політично гарно інформований, але самостійно пропагує політичні новини серед інших, та тільки за дозволу старших	Політично недостатньо інформований, нерегулярно читає газети, вимагає постійного спонукання	Мало політично інформований, рідко читає газети навіть при спонуканні і під контролем дорослих
2. Ставлення до навчання	Навчається в повну міру своїх можливостей, виявляє інтерес до знань, працьовитий, старанний, добивається успіхів у навчанні, сам залюбки допомагає товаришам	Навчається на повну міру сил, проявляє інтерес до знань, сам гарно навчається, але товаришам допомагає тільки коли до речу	Не сам навчається в повну міру своїх можливостей, не виявляє інтерес до вивчення старанності, вимагає постійного контролю, байдужий до навчання однокурсників	При наявності контролю виявляє інтерес до навчання, навчається слабо
3. Відношення до суспільно-корисної праці	Розуміє суспільну цінність праці, виявляє інтерес до знань з праці, сумлінно ставиться до самообслуговування та інших видів праці, організовує і спонукає до праці інших	Розуміє суспільну роботу або проявляє інтерес і сумлінно ставиться до праці, але інших до суспільно-корисної праці не спонукає	Працює при наявності змагань, вимог і контролю з боку вчителів і товаришів	Не поважає фізичної праці, ухиляється від неї навіть при наявності вимог і контролю
4. Обов'язок і відповідальність до суспільної праці	Охоче виконує доручення, з бажанням і відповідальністю, вимагає від інших такого ж відношення	Охоче виконує доручення, відповідальний, але не вимагає цього від інших	Неохоче виконує доручення, вимагає спонукання з боку вчителя і товаришів	Ухиляється від суспільних доручень, виявляє безвідповідальність
5. Дисциплінованість	Зразково себе поводить, самостійно дотримується правил поведінки в школі, на вулиці, вдома, спонукає інших на зразкову поведінку	Добре себе поводить незалежно від наявності чи відсутності контролю, але не вимагає доброї поведінки від інших	Дотримується правил поведінки при наявності вимог і контролю з боку товаришів і дорослих	Порушує дисципліну навіть при наявності вимог з боку вчителів і товаришів, мало реагує на зовнішній вплив
6. Колективізм і товаришування (товариськість)	Товариський, поважає інтереси колективу, охоче сам відкликається на прохання товаришів, організує корисні справи колективу	Товариський, враховує інтереси колективу, сам охоче відкликається на прохання товаришів, та не організовує цікаві справи колективу	Відкликається на прохання товаришів, діє в справах колективу при спонуканні з боку вчителя або товаришів	Мало спілкується, егоїстичний
7. Доброта і чуйність	Добрий, дбайливий, сам охоче допомагає молодшим, людям похилого віку та інвалідам	Сам добрий, чуйний, допомагає людям у важку хвилину, але інших на добрі справи не мобілізує	Допомагає товаришам або людям похилого віку, якщо доручає учитель або колектив	Недоброзичливий, ображає товаришів
8. Чесність і правдивість	Господар свого слова, чесний із учителями та товаришами, добровільно знається у своїх вчинках і вимагає того ж від інших	Дотримується свого слова, правдивий із учителями і товаришами, знається у своїх вчинках, але не вимагає чесності та правдивості від інших	Не завжди виконує обіцянки, несвоєчасно зізнається у своїх вчинках, лише після обговорення зі старшими товаришами	Нещирий, обманює дорослих
9. Простота і скромність	Скромний в одязі, у спілкуванні з дорослими і товаришами, підтримує ці якості в інших	Сам скромний, небайдужий до зарозумілості з товаришами	Скромно поводить себе лише в присутності дорослих і вчителів	Тримається гордовито, нехтує товаришами
10. Бережливості	Дбайливий до особистого та державного майна, спонукає до цього інших	Сам бережливий, але не спонукає до бережливості інших	Виявляє бережливості при наявності контролю з боку дорослих і товаришів	Не бережливий, наносить шкоду шкільному майну

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2009

МЕРЕЖЕВІ СПІЛЬНОТИ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ

Ірина ВЛАСОВА

Учитель англійської мови
Донецької гімназії № 92

Час диктує свої закони. Ми можемо погоджуватися або не погоджуватися з цим, сперечатися щодо корисності комп'ютера в роботі і його шкідливості для здоров'я, посилаючись на достовірні джерела і перевірні факти, але ми не можемо не визнати, що комп'ютерні технології міцно увійшли до нашого життя і продовжують займати все нові позиції в різних сферах людської діяльності: удома, на робочому місці, в процесі спілкуванні.

Тенденція сучасного світу – курс на інформаційне суспільство, що спричиняє інформатизацію всіх сфер суспільного життя. І школа при цьому не може залишатися осторонь, оскільки її головне завдання не просто передати знання, а підготувати майбутнє покоління до життя в сучасному суспільстві. Змінюються цілі і завдання сучасної системи освіти: „Одним з головних завдань освіти в умовах інформаційного суспільства є навчання дітей користуватися інформаційними технологіями і вчитися, використовуючи ці технології” (підручник „INTEL”). Традиційне навчання змінюється на особово-орієнтоване. Основна мета такого навчання – розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учня, формування в нього навиків мислення високого рівня (уміння аналізувати і синтезувати інформацію, оцінювати її). Зміщення акценту

в навчанні з репродуктивної діяльності учнів на розвиток в них навиків самоосвіти веде до зміни ролі вчителя в навчальному процесі. Проте це зовсім не полегшує роботу вчителя: правильно направити і проконсультувати, дати компетентну раду інколи складніше, ніж видати інформацію, а потім її ж запитати.

Перед сучасним учителем стоїть нелегке завдання: навчаючись і перебудовуючись відповідно до нових вимог часу самому, навчити й підготувати інших. І в цьому йому можуть допомогти сучасні педагогічні технології. Одна з них – **метод проектів**.

Наша зацікавленість проектним методом продиктована бажанням знайти такі форми ефективної організації навчального процесу, які дозволяють розвивати в учнях *навики і якості, необхідні людині інформаційного суспільства*:

- здібність до комунікації в різних її формах і контекстах;
 - здібність до самоосвіти і саморозвитку;
 - уміння брати на себе особисту відповідальність, вирішувати проблеми самостійно;
 - терпимість до інших точок зору, уміння співпрацювати;
 - уміння критично оцінювати інформацію, бачити ціле в його частинах;
 - уміння працювати з інформаційно-комунікаційними і інноваційними технологіями.
- Запропонований нами *проект „Сучасна медицина: межі*

можливого і дозволеного”¹ може бути реалізований на уроках англійської мови в 11 класі в рамках програмної теми „Наука і технічний прогрес” (програма для спеціалізованих шкіл). В основі проекту лежить інтегроване використання знань і умінь з англійської мови і біології. У проекті учнями досліджуються досягнення сучасної медицини (генетична інженерія, клонування, трансплантація органів, лікування раку, безпліддя і т. ін., імплантація мікрочіпів, досягнення пластичної хірургії) в морально-етичному і загальнолюдському аспектах. Під час проекту учні розширюють свої знання з даної теми, знайомляться з історією виникнення і розвитку окреслених галузей медицини, розглядають значення та можливі наслідки даних досягнень для окремо взятої людини й для людства в цілому. Робота над проектом дозволяє розвивати в його учасників аналітичне й творче мислення, предметні (англійська мова) й загальнонавчальні навички й уміння. Проект мотивує самостійну діяльність учнів, розвиває їх творчість, дозволяє проявити себе. Учні вчаться вибирати потрібну інформацію з її величезного потоку, планувати свою діяльність, аналізують та оцінюють отримані результати.

Цілі і завдання даного проекту є наступними:

- розширити знання в області сучасних технологій і досягнень науки (зокрема, медицини – див. вріз на С. 195);
- у контексті організації англомовної комунікативної діяльності формувати на-

¹ Современая медицина: границы возможного и дозволенного <http://iteach.com.ua/mediawiki/index.php>

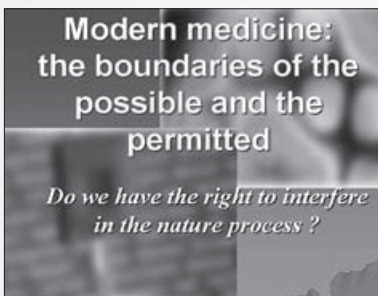
Вступне заняття (1 тиждень, 2 години)

На вступному занятті вчитель пропонує увазі учнів буклет, що пояснює перевагу використання проектної методики при вивченні даної теми і містить проблемні питання, на які учні шукатимуть відповіді в ході роботи.

Буклет.
Перша і друга сторінки

Також учні знайомляться із запропонованими напрямками для розробки проектів: 1) генетична інженерія, 2) клонування, 3) трансплантація органів, 4) лікування „невеличких” хвороб, 5) імплантація мікрочіпів, 6) досягнення пластичної хірургії (але вони можуть запропонувати і свою тему в межах загальної), обговорюють питання за темою проекту (для цього використовується стартова презентація вчителя (http://docs.google.com/Present?docid=dftxm xg4_0cfx3z5ccn&skipauth=true)).

Стартова презентація вчителя

Невід’ємною складовою успішного планування навчального проекту вчителем є формулювання основоположних, проблемних та навчальних питань за темою. Основоположні і проблемні питання повинні цікавити учнів, бути пов’язаними з життєвими проблемами, що хвилюють самих дітей. На них не може бути однозначної відповіді. Вони спонукають до роздумів, висловлювання власної думки, тобто сприяють розвитку в учнях навиків мислення високого рівня. Навчальні питання, побудовані на фактах, мають правильну відповідь, яку учні можуть знайти в якомусь із джерел. Вони потрібні саме для розширення знань у конкретній галузі і допомагають учневі відповісти на основоположне питання. ►

В даному проекті запропоновані такі питання: основоположне, проблемні та навчальні:

Основоположне питання	Наскільки має право людина втручатися у природні процеси?
Проблемні питання	На що я здатний задля того, щоб врятувати життя собі або рідній людині? Чи можна вбити одну живу істоту заради життя іншої? Які, на ваш погляд, цілі сучасної медицини? Чому мене повинно турбувати клонування? Що має робити невеличково хворий (на СНІД, рак і т. ін...)? Чому сурогатне материнство дозволено не скрізь? Генетична інженерія – це добре чи погано? Наскільки корисна імплантація мікрочіпів? Що лікує пластична хірургія? Трансплантація органів: аргументи за і проти. Чи є серед вище перелічених досягнення, дослідження в галузі яких слід заборонити?
Навчальні питання	Яким живим істотам ми завдячуємо своїми знаннями в галузі генної інженерії? Яким є вплив ГМ продуктів на харчові екосистеми? Що таке клон? Коли з'явився перший клон? Чи легальне сурогатне материнство? Які пластичні операції можливі й які є найпопулярнішими зараз? Чи може пластична хірургія бути небезпечною? тощо.

В процесі знайомства з презентацією вчителя учні діляться на 6 тематичних груп. Їм запропоновано заповнити таблицю планування проектної роботи, обдумати план проведення й цілі досліджень, вибрати дослідницькі методи, форми представлення результатів, а також вони знайомляться з критеріями оцінювання їх робіт.

Далі вчитель рекомендує список ресурсів за темою проекту, знайомить (або нагадує) із законом про авторське право.

● **1 тиждень (2 години)**

Обговорення з кожною групою учнів цілей і планів проведення досліджень. Виконання завдань за темою проекту.

● **1 тиждень (2 години), 2 тиждень (4 години) плюс самостійна дослідницька робота учнів**

Учні проводять дослідження, аналізують свою роботу, обговорюють. Вчитель консультує групи, надає допомогу в аналізі отриманої інформації. Виконання творчих завдань за темою проекту (наприклад, складання тестів, графіків, підбір і оформлення ілюстративного матеріалу).

● **2 тиждень (2 години)**

Перегляд фільму „Final cut” (про імплантацію мікрочіпів у людський мозок).

● **3 тиждень (3 години) плюс самостійна робота учнів над проектом**

Учні оформлюють результати досліджень, готуються до уроку-презентації.

● **3 тиждень (3 години)**

Учні захищають свої роботи, відповідають на запитання аудиторії.

Сумісна (вчитель, учасники проекту, учасники інших проектів) рефлексія роботи над проектами, аналіз проектів. ►

вики мислення високого рівня (аналіз, синтез, оцінювання);

- розвивати пізнавальну і творчу діяльність учня;
- формувати навички само-реалізації, самостійне мислення, вміння приймати відповідальні рішення, вирішувати проблеми індивідуально і в групі;
- розвивати здатність працювати в команді, формувати відчуття толерантності до думки інших;
- удосконалювати навички 4 основних видів мовленнєвої діяльності (мовлення, письма, читання і аудіювання) з англійської мови.

Робота над проектом розрахована на 18 годин плюс самостійна робота учнів удома за допомогою технологій дистанційного навчання (див. вріз на С. 195-196)

Саме метод проекту, на нашу думку, дає широкі можливості для *реалізації диференційованого підходу* в навчанні, використовуючи ці технології дистанційного навчання та можливості соціальних сервісів. Працюючи над проектом, учні вибирають аспект дослідження, що цікавить їх найбільш за все, розподіляють обов'язки й завдання, посилюють для себе. Темі проектів дозволяють учням провести дослідження досить глибоко, проявивши навички мислення високого рівня, інтелектуальні та творчі здібності. Сильніші учасники групи надають підтримку учням з низьким рівнем сприйняття. У разі потреби надається допомога вчителя, головне завдання якого – направляючи, підтримувати інтерес і прагнення учнів до самостійного дослідження проблеми.

Альтернативний традиційній формі навчання, метод проектів вимагає, відпо-

відно, нетрадиційних **методів оцінювання**. Перед вчителем відразу ж постають питання: Як оцінити об'єктивно кожного учня окремо, якщо результат проектної діяльності – робота всієї групи? Як прослідкувати, хто який внесок зробив до розробки проекту? Хто які знання і навички придбав? Крім того, в умовах програмної вимоги виховання в учнях самостійності в навчанні актуальним стає питання розвитку в них навичок самооцінювання. Тому для того, щоб оцінювання було максимально об'єктивним, воно повинне відбуватися, по-перше, впродовж всього періоду роботи над проектом (*формує* на початковому етапі і під час роботи над проектом, і *узагальнює* в кінці роботи), а по-друге, самі учні повинні залучатися до процесу оцінювання. І тут на плечі вчителя лягає обов'язок продумати форми і методи оцінювання учнів, які допомогли б і вчителю об'єктивно оцінити учня, і учневі проаналізувати і оцінити успішність своєї діяльності (див. вріз на С. 197).

Наголосимо ще раз: найважливіша мета навчання будь-якій мові – формування в учнях **комунікативної компетенції**, тобто вміння спілкуватися засобами цієї мови. Але для цього недостатньо просто навчати дітей цим засобам. Важливо надати їм можливість мислити, вирішувати якісь проблеми, важливі для них, розмірковуючи над якими, учні звертатимуть увагу на *зміст* своїх висловлювань, на свої *думки, мова* ж при цьому буде виступати в своїй основній функції – формулювання цих думок. Цьому критерію дуже вдало відповідає *метод проектів з використанням послуг мережі Інтернет*. Особистий інтерес

учня до проблеми, що вивчається, безумовно, також підвищує мотивацію навчання. До того ж, простір для творчої діяльності та можливість інтегрувати свої знання з різних предметів – усі ці фактори в сукупності сприяють тому, що проектна діяльність знаходить широке застосування в сучасній школі як один з найбільш ефективних методів дистанційного навчання.

Мета сучасної школи – навчити учня самостійно розвиватися без допомоги вчителя

Як приклад пропонуються такі **дидактичні матеріали для оцінювання даного проекту**:

- На початку проектної діяльності проводиться оцінка початкових знань учнів (формує оцінювання) у формі фронтальної бесіди. В процесі знайомства із стартовою презентацією вчителя учні відповідають на питання, вибирають тему проекту, над яким працюватимуть, знайомляться з *критеріями оцінювання* робіт (http://docs.google.com/Doc?id=dftxmxg4_33ckcj88ff), а також заповнюють *таблицю планування своєї роботи* над проектом (http://docs.google.com/Doc?id=dftxmxg4_32g4xrcm8m).
 - Для глибшого осмислення теми для учнів розроблені *дидактичні матеріали з самооцінювання* (http://docs.google.com/Doc?id=dftxmxg4_34gxh3p96v), де учні відображають хід роботи, успішність її виконання, свою активність під час дослідження.
 - Робота над темою дослідження закінчується представленням результатів у вигляді *презентації, буклету, міні-статті* та ін. Після завершення роботи над проектом проводиться урок-презентація, на якому учні демонструють результати своїх досліджень, а також *обговорюють* роботи інших груп. Тут оцінюється глибина проведеного дослідження, логічність представлення матеріалу, творчий підхід, уміння аргументовано виступати перед аудиторією, захищати свою точку зору, брати участь в обговоренні, ставити питання.
- Отже, після завершення проекту учні:
- зможуть знаходити, сприймати, аналізувати, оцінювати отриману інформацію, використовувати отримані знання в процесі мовленнєвої діяльності;
 - навчатимуться формулювати й аргументувати власну точку зору, висловлювати відчуття, що стосуються сучасної медицини, її досягнень, неоднозначної їх оцінки з погляду загальнолюдської моралі;
 - удосконалять свої мовні навички й уміння з англійської мови на дану тему;
 - успішніше працюватимуть самостійно в подальшій навчальній діяльності, розвиваючи свої інтелектуальні й творчі здібності;
 - навчатимуться використовувати засоби мультимедіа для представлення результатів спільних досліджень.

Укладачі:
О.І. Виговська,
О.В. Павловська
О.С. Виговський,
наукові співробіт-
ники ДНПБ
ім. В.О. Сухомлин-
ського АПН
України

ТІЛЬКИ ТВОРЧО, ІНАКШЕ НАВІЩО...

Від редакції

Працюючи над цим номером журналу та знайомлячись з науково-методичною роботою працівників Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, нам весь час хотілось дізнатися, а яке ставлення до роботи інституту їх „дорослих учнів”, що відчують, як оцінюють набуте керівники шкіл, учителі та методисти, які пройшли навчання.

У книзі* Олексія Івановича Чернишова зібрано різні за жанром висловлювання учасників 2-х проектів: „Школа молодого творчого методиста” і „Школа молодого творчого вчителя”.

Ми публікуємо деякі з них, які передають творчу атмосферу занять, їх значимість для професійного зростання слухачів.

* Тільки творчо, інакше навіщо... Молоді педагоги Донеччини про свій шлях до професійної творчості: збірник есе, новел, нарисів, оповідань, статей, віршів /уклад.: Т.Б. Волобуєва, Л.Г. Чернікова; автор проекту та заг. ред. О.І. Чернишов. – Донецьк: Витоки, 2007. – 170 с.

РОЗКРИВАЄМО ТАЛАНТИ

О. ЧЕРНИШОВ,

автор проекту
книги, ректор
ДоноблІППО

Робота з молодими творчими педагогами у Відкритому університеті була своєрідним випробуванням для молодих працівників інституту післядипломної педагогічної освіти.

У своїх перших публікаціях молоді та творчі педагоги Донеччини (есе, нове-

лах, нарисах, віршах, оповіданнях, статтях тощо) розповіли, як і про що думає молодий творчий педагог, що він при цьому відчуває, що і як він робить й що це дає. Тобто він мав можливість показати власну творчу лабораторію, яка тільки-но складається і розвивається.

ШКОЛА МОЛОДОГО МЕТОДИСТА

НАВЧАННЯ В ШКОЛІ ЯК СТИМУЛ

Л. ЧЕРНІКОВА,

науковий керівник
Школи молодого
методиста, про-
ректор з науково-
педагогічної роботи
ДоноблІППО, до-
цент

Упевнена, що Школа молодого вчителя, Школа молодого творчого методиста – це важливий і актуальний для сьогодення проект підготовки компетентнісно зорієнтованих кадрів, готових до пошуку, до творчості.

Такий проект набуває особливого значення для

розробки інновацій у системі післядипломної педагогічної освіти, ініціювання інноваційної діяльності у закладах освіти, у методичних структурах.

Є немало стимулів для творчості: похвала, оцінка, рейтинг, нагороди. Усе це було у „школярів” у процесі навчання. Але навчання в

Школі молодого методиста – це особливий стимул. Результатом роботи кожного слухача став індивідуальний освітній проект.

Хочеться вірити, й маємо надію, що випускники школи стануть ініціаторами змін, педагогами-інноваторами.

ПРИБЛИЗИТЬСЯ К ІСТИНЕ...

Г лавная задача учителя – обеспечение условий проектной деятельности ученика: помощь в определении модели, гипотезы, идеи проекта; консультирование стадий проекта: поиск информации, решение проектных задач, поощрение работы с материалами, опыта письменной, устной и визуальной презентации; поощрение инициативы и творчес-

кого характера проектной деятельности.

Стоит придерживаться главного правила (самого сложного) в ходе проектирования – *роли независимого консультанта*, для этого учителями математики разработан алгоритм проектной деятельности педагога.

Широко внедряем проектную деятельность на уроках. И вместе создаем свою золотую розу!

Л. ЯРЕМЕНКО,

керівник МО
учителів математики, учитель математики багатoproфільної гімназії м. Шахтарська

ПОИСК, РАЗВИТИЕ, ИЗМЕНЕНИЕ...

П едагогический поиск – это процесс, средство и результат, и как уже было сказано, только личность педагога определяет его значимость, шансы на успешное завершение.

Хочется верить, что если потребность совершать открытия, заниматься творческой деятельностью присуща подавляющему

числу педагогов, то каждое поколение создаст со временем свою систему образования, которая обеспечит развитие интеллектуального и творческого потенциала личности, сделает образование социальной и духовной опорой жизни людей.

Нам осталось ждать совсем чуть-чуть...

Е. СОЗАНСЬКА,

заступник директора з НВР
Горезької ЗОШ
I-III ступенів №8

ДОБРА СПРАВА – НАГОРОДА ДЛЯ СЕБЕ

Я щиро вдячна долі, що мені довелося займатися у Школі молодого творчого методиста. У мене була змога взяти участь у тренінгах різних типів та напрямів, я навчилася розробляти та аналізувати анкети, складати проекти, більш детально дізналася

про курс „Ділової активності”. Завдяки цьому маю можливість більш широко та глибоко розкрити свій творчий потенціал. Але як можна не розкрити себе по-новому поряд з такими наставниками, які супроводжували нас протягом усього навчання?

І. ЦИГАНОК,

методист
Докучаєвського
ММК

НАВІЩО ПОТРІБНА ТВОРЧІСТЬ?

В. ЛАВЦУК,

керівник
Артемівського
районного
МО учителів
інформатики,
учитель мате-
матики, фізики,
інформатики
Берестівської
школи

Творчість, творчість... А що таке творчість у роботі шкільного учителя?

Я не хочу бути старим і непотрібним. Це мене лякає. Тому мені доводиться багато працювати, постійно вчитися чогось нового, вигадувати щось нове та цікаве, щоб привернути увагу оточуючих, щоб бути їм потрібним. Мені важко, страшно, але цікаво.

Важко поєднати молоду завзятість та зрілий, поважний досвід. Але якщо біля мене завжди будуть учні, тобто молоді люди, то я і сам завжди буду молодою людиною. І якщо біля мене завжди будуть колеги, то я буду досвідченою, поважною людиною.

Я творчий учитель, я щасливий, я живу!

ЛИЦОМ К УЧИТЕЛЮ!

И. БУТЕНКО,

заступник ди-
ректора з УМР
Горлівської
УВК „ОШ I-III
ступенів №12
багатопрофільний
ліцей”

Ивсе-таки, наша професія особая и действительно творческая. И не переводятся в ней энтузиасты, на которых держится престиж образования и державы в целом.

Огромный заряд творческой энергии, вдохновения, желания „свернуть горы” получили все молодые методисты, побывавшие на занятиях Открытого университета инновационной педагогики. За эти несколько дней мы успели познакомиться с коллегами, понять, что перемен хотят не только в школах. Как оказалось,

методисты могут быть не только исполнителями, а им отводится совершенно иная роль „вершителя” обновления современной школы. От наших творческих идей и активности зависит, каким быть учителю нового поколения.

С п а с и б о В а м , организаторы и преподаватели „Школы молодого творческого методиста” за творческую атмосферу, за то, что вы готовы поделиться с нами своими знаниями, направить наш энтузиазм в нужное русло, поддержать советом и улыбкой.

ТВОРЧЕСКИЙ ПОДХОД – ПУТЬ К ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА

И. МІРОНЮК,

заступник дирек-
тора з навчально-
виховної роботи
ДМПЛ № 124

У них в руках сердца детей,

У них в руках людские души.

Цените труд учителей!

Они ведь свету знаний служат.

Сейчас в моей профессиональной деятельности новый этап. Учеба в „Школе молодого методиста” создала мне предпосылки для дальнейшего поиска педагогических идей, твор-

чества и совершенствования. Здесь важно быть не только компетентным специалистом, но и суметь увлечь коллег реализацией поставленных задач, самообразованием и желанием творчески относиться к своему труду. Я верю – это нам под силу. Ведь в нашей профессии случайных людей нет.

Я ТРУД СПЕШУ ОТДАТЬ РОДНОЙ СТРАНЕ

„Школа молодого творческого методиста” – это именно то, что необходимо мне сегодня. Знакомство с инновациями и работа над базовыми, традиционными технологиями, обучение, интересные лекции и большой простор для творчества. Очная сессия предоставила возможность определить для себя круг дальнейшей исследовательской работы, показать своё видение роли и функций методической службы. В общении с тьюторами и организаторами проекта получаешь сильнейшую мотивацию к практическому экспериментированию, и это помогает не потеряться в рутине повседневности. Работа в проекте расширила в моих глазах диапазон возможностей методической службы, я обрела уверенность в своих силах, и теперь могу более творчески подходить к решению про-

блем, достигать конкретных положительных результатов на профессиональном поприще.

Сначала я жалела, что сейчас у меня меньше времени для общения с детьми. Но сейчас пришла к осознанию необходимости работы методиста, когда увидела, как ещё много в наших классах случайных педагогов, растерянных молодых учителей, замечательных в прошлом преподавателей, беззаботно почивающих сегодня на своих лаврах. Мне хочется, чтобы они поняли, что школа не должна быть механическим цехом по выпуску готовых граждан. Мы обязаны превратить её в мастерскую художника, где каждый день хранил бы в себе тайну рождения нового шедевра. И тогда все наши ученики смогут на всю жизнь сохранить в душе счастье творения – творчество открытия на маленьком уроке.

О. МІГДА,

методист
Дзержинського
ММК

ТЫ ПОМНИШЬ, КАК ВСЕ НАЧИНАЛОСЬ?

Одним из своих серьёзных достижений я считаю моё зачисление в „Школу молодого творческого методиста”, потому что, во-первых, это дало возможность мне убедиться, что как руководитель предметного городского МО я на правильном пути, а во-вторых, увидеть, какие моменты и стороны работы своего МО мне нужно „шлифовать”.

А ещё занятия установочной сессии помогли нам, слушателям школы, проникнуться духом настоящего поиска, окупиться в творческий эксперимент со-

здания виртуальных моделей методических объединений различных уровней, определения правил тренингов и обсуждения принципов обучения для взрослых.

Поэтому я хочу обратиться ко всем руководителям РМК, РМО, ШМО: приходите обучаться в „Школе молодого творческого методиста”. У вас появится возможность поделиться своим опытом, перенять опыт своих коллег, создать свой проект и под умелым руководством рецензентов и тьюторов осуществлять его в работе методического объединения.

Е. ПАРШИНА,

учитель англійської
мови школи № 10
м. Новогродівки

КАЖДОЕ ДЕЛО ТВОРЧЕСКИ. ИНАЧЕ ЗАЧЕМ?..

І. САВОСТИНА,

керівник РМО,
учитель біології
та основ здоров'я
Раздольненської
школи
Старобешевського
району

Что можно сделать для развития творчества учителя и учащихся в сельской школе? Ответом на вопросы стало модульно-развивающее обучение — одна из инновационных технологий, элементы которой вводятся в учебно-воспитательный процесс школы, в которой я работаю. Использование данной технологии в УВП Раздольненской школы позволило максимально использовать личностный потенциал учащихся и педагогов. Новизна этой технологии состоит в том, что учитель творит, используя в работе интерактивные формы и методы, разрабатывает дидактические материалы нового поколения, включающие в себя граф-схемы, научные проекты,

программы самореализации личности, коррекционные программы, мини-учебники, сценарии учебных модулей; составлением разнообразных тестовых заданий, карточек различного целевого назначения, перфокарт и т.д., которые требуют от учащихся творчески подходить к поиску решений проблемных ситуаций, самостоятельной деятельности, развивать интерес к предмету и навыки самообразовательной деятельности, способствует развитию мышления и способностей учащихся, развитию творческих умений, активному поиску, что делает учебно-воспитательный процесс более активным, а знания и умения становятся прочнее, чем при традиционном обучении.

ТВОРИТЬ РАДОСТЬ, ДОБРО...

О. ТОКАРЄВА,

методист з
соціальної роботи
Пролетарського
НМЦ м. Донецька

Решению проблемы обучения педагога во многом способствуют занятия в инновационных проектах „Школа молодого творческого учителя” и „Школа молодого творческого методиста”. Ориентация на творчество, инициативность, молодость, азарт, профессионализм позволяют в значительной степени развить умение творчески применять полученные знания в практической деятельности, используя современные достижения педагогической и психологической науки, использовать экспериментальную и

научно-исследовательскую деятельность. А почему мы молчим об обмене опытом, совместном решении возникших вопросов, совместному поиску путей повышения профессиональной компетентности. Ведь, обучая других, мы обучаемся сами.

Чего я ожидаю от занятий в „Школе молодого творческого методиста”? Прежде всего, овладение технологией организации деятельности методических служб, направленной на инновационный характер развития системы образования, претворения в жизнь

методики професійного росту і компетентності педагогів через пошук адекватних способів і форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. І, конечно, сучасні тенденції розвитку методичес-

ких служб вимагають умінь проектувати сучасні моделі методическої роботи, оволодіння новими технологіями роботи з педагогами, розвитку творческого потенціала і професійного майстерства.

ЛИРИЧЕСКИЕ СОВЕТЫ МОЛОДОМУ ПЕДАГОГУ

Еще со школьной скамьи, присматриваясь к педагогическим приемам собственных учителей, сумевших обуздать мой неукротимый,

свободолюбивый, а точнее – своенравный характер (вот почему я теперь – учитель!), сделала выводы, отшлифованные временем и ставшие законами в моей работе.

Закон I. Дисциплина прежде всего!

Закон II. Пусть не будет скуки, тины, на борту у „Бригантины”!

Закон III. Уважай личность!

Закон IV. Учить играя.

Закон V. Не обидеть, уметь прощать, свои ошибки признавать.

Закон VI. Учитель – отражение самого себя.

Закон VII. Твори, выдумывай, пробуй.

Г. МАЛЯВИНА,

учитель хімії
Горлівського НВК
„ОШ I-III ступенів
№12 – багатопро-
фільний ліцей”
керівник міської
школи молодого
вчителя

НА ШЛЯХУ ТВОРЧОГО ПОШУКУ

„Школа молодого творчого методиста” – саме той проєкт, у якому задіяні висококваліфіковані професіонали, викладачі Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,

який спонукає опанувати все нові грані нашої професії, який не зміг залишити байдужим жодного слухача нашої Школи. І знову переконуєшся, що професійній творчості можна і треба навчатися!

Н. ДРОЗДОВА,

методист міського
методичного
кабінету відділу
освіти Артемівської
міської ради

КРИЗЬ ПРИЗМУ ПОДІЙ...

Чому з'явилася Школа молодого творчого методиста? Очевидно, що знаннево-просвітницька спрямованість курсів підвищення кваліфікації на сьогодні є неефективною через ті зміни, що відбуваються в суспільній практиці. Успішним може бути методичний працівник лише з розвинутими вміннями мобілізувати свій особистіс-

ний потенціал для накопичення творчого, проєктно-професійного та духовно-особистісного досвіду. Це ініціатор змін, наставник, консультант. За цих обставин зміст підвищення кваліфікації методичних кадрів підпорядковується кінцевій меті: методисти мають підняти рівень своєї професійної компетентності, розширити світогляд, стати справ-

Н. БУХЛОВА,

старший викладач
кафедри соціально-
гуманітарних
дисциплін та мето-
дики їх викладання
облІППО, тьютор
Школи молодого
творчого методиста

жніми носіями культури. Проект „Школа молодого творчого методиста” має допомогти формуванню саме такого методичного активу на рівні регіону, конкретного навчального закладу.

Методична служба поступово переходить до технологічної або проектно-технологічної системи методичної роботи, отже, методист повинен оволодіти проектною технологією. Проекти, що розроблялися

учасниками Школи молодого творчого методиста, спрямовані на удосконалення роботи методичної служби на всіх рівнях: школа – методичні об’єднання – рай(міськ)методкабінети. Це перша практична спроба спроектувати й апробувати нову модель науково-методичного супроводу розвитку професійної компетентності педагога та пошуково-дослідницької діяльності педагогічних колективів.

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

УЧИТЕЛЬ НОВОЇ ФОРМАЦІЇ

Т. ВОЛОБУЄВА,

науковий керівник
Школи молодого
вчителя, проректор
з наукової роботи
ДоноблІППО

Поєднуючи кращі надбання вітчизняної та світової педагогіки, інноваційні освітні технології, Школа молодого творчого вчителя працює за новітньою моделлю післядипломної освіти. Вона містить систему інтерактивних тренінгів, інтегративні, проблемні лекції у Донецькому обласному краєзнавчому музеї, Донецькому обласному художньому музеї, на вулицях і в парках міста,

культурологічну підготовку вчителя. Викликають зацікавлення в учасників Школи такі форми роботи, як соціотеатр, відеотека, прес-конференція, рольові ігри, ситуативне моделювання тощо. Програма Школи орієнтована на широке використання сучасних інформаційних технологій. Дистанційне навчання, за кейсовою технологією, є важливою частиною роботи Школи.

ВСЕ РАДОСТИ ЖИЗНИ – В ТВОРЧЕСТВЕ

Н. НОСОВА,

учитель російської
мови і літератури
Селідовської
загальноосвітньої
гімназії

Очень удачным является проект Школы молодого учителя. Педагоги, работающие здесь, помогают молодым специалистам не только умению применять новые методы в обучении, но и своей работой доказывают, насколько это важно и нужно в современной педагогике.

Нельзя сказать, что методы работы в моей профессиональной деятельности кардинально изменились за прошедший месяц, но очень многое из опыта работы Школы я взяла в основу своей работы с детьми не

только на уроках русского языка и литературы, но и на внеклассных мероприятиях.

Работники Школы молодого учителя помогают понять, что и педагогическая деятельность моделирует успех будущего поколения – приобретение умений формировать, прежде всего, собственный успех. Лишь успешный педагог сможет воспитать успешную личность. А путь к успеху педагога возможен лишь через апробацию современных методов педагогики.

ШКОЛА МАЙБУТНЬОГО

Я вважаю, що у школі майбутнього будуть готувати людину, здатну жити в постійно змінюваному суспільстві. Головним завданням буде прищеплення дитині навички учитися впродовж життя, тобто самостійно оволодівати інформацією; вироблення умінь використовувати знання на практиці – у про-

фесійній, суспільній діяльності, у побуті тощо.

У школі будуть існувати чотири пріоритетних напрями розвитку: це зміна самого приміщення школи, принципово новий підручник, професійна діяльність вчителя і, як кінцевий результат, конкурентоспроможний учень, який зможе безболісно для себе увійти в доросле життя.

Н. МОГИЛА,

учитель історії
ЗОШ 1-III ступенів
№2 м. Тореза

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

Прошел год после окончания школы молодого творческого учителя, но, кажется, что это было только вчера – интересные встречи, познавательные лекции, занятия, беседы и тренинги, увлекательные походы в театры, музей, планетарий. После окончания школы все ее участники получили боль-

шую базу знаний и желание внедрять интересные идеи на своих уроках.

Большое спасибо организаторам летней школы молодого учителя. Они вдохновили меня на интересные идеи, дали теоретическую и практическую базу для развития педагогического мастерства.

Н. МАШОПИНА,

учитель математики
та інформатики
багатопрофільного
ліцею № 37
м. Донецька

ОСВІТА У ВІДПОВІДЬ НА ПОТРЕБИ

Важливо зрозуміти, яких саме компетентностей необхідно навчати і як, що має бути результатом навчання. Саме цій проблемі був присвячений проект „Школа молодого вчителя”. Саме завдяки йому ми навчилися працювати над собою, удосконалюватись та навчатись професійної творчості. Бо професійної творчості не тільки можна, а й треба навчатись.

Проект „Школа молодого вчителя” допоміг нам впроваджувати в шкільну практику стратегії викладання, які допомагають школярам осмислити прочитане, виявляти самостійність у питаннях освіти, розуміти логіку аргументів, учитися уважно слухати співрозмовника, впевнено вести дискусії та приймати виважені рішення. Тому новація захопила вчителів.

І. МАНДРИКА,

вчитель англійської
мови Донецького
ліцею №12

Директор школи, ліцею, гімназії № 6 2009

Шановний читачу! Сподіваємося, що представлений досвід донеччан стане Вам у нагоді, а щирість ваших відгуків – їм нагородою!

ТРИНАДЦЯТА МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СУЧАСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ – 2010

24–26 ЛЮТОГО 2010 року

Абітурієнтам, учням, студентам,
педагогам і громадянам

ВИСТАВКА ПРЕЗЕНТУЄ:

- Університети, академії, інститути
- Коледжі, технікуми, училища
- Професійно-технічні навчальні заклади
- Загальноосвітні школи, гімназії, ліцеї
- Позашкільні заклади освіти
- Заклади післядипломної освіти, тренінги, бізнес-курси
- Наукові та методичні центри освіти
- Досвід інтеграції України у Європейський освітній та науковий простір
- Міжнародні освітні установи
- Моніторинг якості знань, тестування
- Інформаційні та комп'ютерні системи у навчальному процесі
- Виставку-презентацію - «Освіта України «Інноваційні технології навчання»
- Сучасні технічні та наочні засоби навчання
- Навчально-методичну літературу
- Заходи збереження здоров'я і спорт у навчальних закладах
- Творчі конкурси для студентів мистецьких та архітектурних спеціальностей
- Нагородження золотими, срібними та бронзовими медалями переможців у номінаціях

WWW.OSVITA.CARSHE.COM

КИЇВСЬКИЙ ПАЛАЦ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА
вул. І.Мазепи, 13, м. Київ

Організатори виставки:

Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України,
Київська торгово-промислова палата, виставкова фірма «КАРШЕ»

ОРГКОМІТЕТ: вул. Старонаводницька, 8, оф. 84, м. Київ, 01015, Україна
тел./факс: +38 044 461-91-06, 461-91-05, 461-91-04, 461-96-47,
461-96-51, 461-96-53

E-mail: exhibitions@carshe.com

Сайт: www.osvita.carshe.com

ОСВІТА: ВИМОГИ ЧАСУ

Узагальнений образ освіти, який розроблено редакцією на основі інформації з передвиборчих програм кандидатів в Президенти України.

Загальні позиції:

- Вищим та середнім навчальним закладам – повну організаційну та фінансову автономію.
- Професії дитячого вихователя, шкільного вчителя і викладача ВНЗ стануть стратегічними і матимуть найвищий соціальний статус. Але від них держава вимагатиме передових форм і методик навчання. Реалізація всіх гарантій, встановлених ст.57 Закону України „Про освіту”, в тому числі врахування при визначенні пенсій суми несплаченої заборгованості.
- Бюджетну освіту потрібно спроектувати наново.
- Закон „Про захист української мови”. Обов'язковий іспит з української мови для держслужбовців і кандидатів на виборні посади.
- Захист національного інформаційного простору України.

Вища освіта:

- Відмова від бездумного копіювання Болонських стандартів. Нова система освіти поєднає класичну базову методологію з новітніми стандартами.
- Збільшення кількості бюджетних місць у державних ВНЗ до 75 %.
- Знищення корупції при вступі до ВНЗ шляхом запровадження ЗНО.
- Призов до Збройних Сил України не перериватиме навчання.
- Вступ до ВНЗ буде виключно за знаннями, пільги надаватимуться після вступу.

Середня освіта:

- Запровадимо міністерство дошкільної, середньої та професійно-технічної освіти.
- Повернемось до 10-річної освіти в середній школі. Повернемо в школу лікаря та медсестру.
- Зменшиться показник наповнюваності шкільних класів, що збереже 2000 сільських шкіл.
- Дитина користуватиметься комп'ютером та Інтернетом, незалежно від рівня заможності її родини.
- Безоплатність дитячих клубів та спортивних шкіл.

Чи буде обіцяне впроваджено у життя після виборів? Хотілося б сподіватися! Проте, сам факт наявності цих пунктів у передвиборчих програмах засвідчує прагнення українського суспільства і у такий спосіб виявляє, чого саме бракує освітній системі в першу чергу.

Дві знаменні дати КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Від редакції

Колектив Київського університету імені Бориса Грінченка відзначив дві знаменні дати своєї історії – **135-річчя** з часу заснування в Києві перших учительських курсів та **70-річчя** від дня заснування Київського міського інституту удосконалення вчителів, нині – Інституту післядипломної педагогічної освіти Університету. 29 жовтня 2009 року в ІППО КУ імені Бориса Грінченка було проведено науково-практичну конференцію „Становлення цілісної системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників у м. Києві” та урочистості з нагоди ювілею.

Особливу цікавість присутніх викликали виступи ветеранів Інституту – директора Київського міського інституту удосконалення вчителів у 1970–80-ті рр. **Людмили Луківни Кравчук** та завідувача кафедри психології Київського міського інституту удосконалення вчителів у 1990-ті рр., нині – старшого наукового співробітника лабораторії вікової психології Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України, доктора психологічних наук, професора **Віктора Васильовича Клименка**. За багаторічну сумлінну працю ректор Університету вручив ветеранам Інституту подяки.

Наостанок пролунав гімн Gaudeamus у виконанні студентського хору Університету, звучали народні, класичні та сучасні пісні.

В.Г. Кременю присвоєно звання почесного професора Київського університету імені Бориса Грінченка із врученням професорської мантиї

Ветерани Інституту (нинішнього Університету)

Моя причетність до ювіляра

У 70–80-і роки я була не лише завідувачем кабінетом фізики ЦІУВ МО УРСР, а й куратором від ЦІУВ цього Інституту. Тож моє особисте вітання **Людмили Луківни Кравчук** та колегам, а нині – його ветеранам. Шануймось, Колеги!

Ольга Виговська,
головний редактор журналу.

Виступає ректор **Віктор Олександрович Огнев'юк**

Людмила Луківна Кравчук, директор Інституту 1970-80 рр.

Микола Сигизмундович Кучинський, заступник начальника ГУОН

Віктор Васильович Олійник, ректор Університету менеджменту освіти АПН України

Костянтин Миколайович Кукушкін, головний спеціаліст сектора післядипломної освіти

ЗІ ЗНАМЕННОЮ ДАТОЮ УНІВЕРСИТЕТ ВІТАЛИ:

Президент Академії педагогічних наук, академік НАНУ, доктор філософських наук, професор **Василь Григорович Кремень**. Ректор Університету, член-кореспондент АПН України, доктор філософських наук, професор **Віктор Олександрович Огнев'юк** оголосив рішення Вченої ради Університету про присвоєння В.Г. Кременю звання почесного професора КУ імені Бориса Грінченка та вручив йому професорську мантию.

Від Міністерства освіти і науки України виступив з привітанням головний спеціаліст сектора післядипломної освіти **Костянтин Миколайович Кукушкін**. Участь у святкуванні ювілею взяли **Віктор Васильович Олійник**, ректор Університету менеджменту освіти Академії педагогічних наук України, член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор, та **Лілія Іванівна Даниленко**, директор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти УМО, доктор педагогічних наук, професор. Від імені Головного управління освіти і науки вітання висловили заступники начальника **Лариса Миколаївна Біба** та **Микола Сигизмундович Кучинський**. Працівників Університету привітали представники обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Відомих українських науковців, які працювали на кафедрах Інституту, представляла **Надія Михайлівна Бібік**, дійсний член Академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор. Від імені керівників районних управлінь освіти співробітників Університету привітав заступник голови Печерської районної ради, начальник Печерського районного управління освіти в 1990-х роках **Олександр Анатолійович Федоренко**. Привітання від методичної служби міста виголосила **Раїса Олександрівна Метенко**, директор Науково-методичного центру Солом'янського району м. Києва. Лунали поздоровлення директорів київських ЗНЗ та ДНЗ.

Катерина Іванівна Волинець, директор Інституту дошкільної, початкової та мистецької освіти, кандидат педагогічних наук, виступила від імені директорів Інститутів Київського університету імені Бориса Грінченка. Від підготовлених Інститутом переможців Всеукраїнських і міжнародних інтелектуальних змагань виступив багаторазовий переможець Всеукраїнських учнівських олімпіад та Світової олімпіади з інформатики, нині студент V курсу Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Андрій Мисак**. Емоційно наснаженим був виступ відомого київського вчителя, керівника творчої майстерні вчителів української мови та літератури **Надії Володимирівни Матвієнко**.

КИЇВСЬКОМУ МІЖНАРОДНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ – 15

Від редакції

Приватний вищий навчальний заклад „Київський міжнародний університет” розпочав свою діяльність 1994 року. У своєму становленні Київський міжнародний університет (КиМУ) пройшов декілька етапів і перетворився в сучасний, європейського зразка вищий навчальний заклад IV рівня акредитації і **посідає місце в 10-ці найкращих вишів України.**

Належний рівень підготовки молоді сприяє визнанню Київського міжнародного університету на міжнародній арені. Студенти КиМУ вже 7 років поспіль стають переможцями в Національних раундах з міжнародного публічного і гуманітарного права та представляють Університет і Україну за кордоном: Гаага, Женева, Варшава, Вашингтон.

Студенти Університету – неодноразові *переможці Всеукраїнських конкурсів*: 2-е місце в конкурсі на кращих знавців дипломатії та міжнародних відносин „Дипломатичний БОМОНД 2009”; 3 документальні фільми, створені студентами відділення кіно-, телемистецтва, були відібрані на *Дрезденський фестиваль короткометражних фільмів* (2009 р.); переможці конкурсу „Кришталеві джерела”, міжзувільських студентських

олімпіад з іноземних мов, програм і грантів на продовження навчання у вишах Західної Європи та США.

Випускники Університету працюють у посольствах України за кордоном (Великобританія, Іспанія, Ліван, Нідерланди, Норвегія), на радіо і телебаченні, у юридичних компаніях, очолюють компанії та мають власний бізнес, поповнили ряди українських науковців у галузі філології та юриспруденції.

Починаючи з 2003 року, Київський міжнародний уні-

Команда КиМУ – переможець національного раунду конкурсу з міжнародного публічного права ім. Філіпа Джессопа – 2009.

Професори **Некряч А.І.** й **Рудаківська С.В.**, а також **Вдовиченко Р.П.** – заступник міського голови м. Миколаєва (інтелектуальна гра „Влада – це ми”).

верситет є активним учасником *Міжнародних проєктів, Програми Європейського Союзу ТЕМПУС-ТАСІС*. Партнерами КиМУ в межах вищевказаних проєктів є університети Греції, Іспанії, Італії, Франції, Великобританії, Німеччини, Польщі. Студенти спеціальності „Міжнародні відносини”, які вчаться за програмою „Аналіз криз і прийняття рішень в Україні”, мають можливість одержати разом з державним дипломом також диплом Римського університету „La Sapienza”.

Специфіка Університету полягає в ґрунтовній цілеспрямованій підготовці фахівців – міжнародників для роботи в країнах Європи та Сходу. Велика увага приділяється вивченню іноземних мов: серед 24 мов, які вивчаються нині в КиМУ, представлені як європейські, так і мови країн Близького й Далекого Сходу, а також середньоазійського регіону. *Англійська мова – робоча мова нарівні з українською мовою*. Упродовж 2008-2009 н.р. студенти Університету проходили стажування в США, Німеччині, Індонезії, КНР.

Статус Університету як міжнародного, завдання, які ним виконуються, покладено в основу концепції *програми міжнародних та громадських зв'язків*. Університет відвідали 29 послів країн, акредитованих в Україні (Куба, Індія, Китай, Індонезія, Іран, Ірак, Єгипет, Кувейт, Польща, Японія, Лівія, Сирія, Пакистан, Алжир, Афганістан, Марокко, Корея, Німеччина, США, Швеція, Норвегія, Іспанія, Естонія, Туреччина). Брали участь у конференціях та з лекціями перед студентами виступали

„КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Візитка

КиМУ – член Європейської асоціації міжнародної освіти.

Сьогодні в його складі плідно працюють **6 інститутів** (Інститути лінгвістики, міжнародних відносин, журналістики, телебачення, кіно і театру, психології та соціально-політичних наук, юридичний), **2 факультети** (економічний, будівництва і архітектури), **3 науково-дослідні інститути**: з економічних і гуманітарних проблем, глобалізації та європейської інтеграції, сходознавства.

Надзвичайний та Повноважний Посол Іраку в Україні пан **Халід Джасім Аль-Шамари**, Організатор і засновник КиМу, ректор, професор **Хачатурян Хачатур Володимирович** і радник Посла з інформаційних питань посольства Палестини в Україні доктор **Мобарак Мусса**.

Випуск спеціалістів і магістрів КиМУ (з ліва на право: доц. **Чучковська О.М.** – керівник Інформаційного центру КиМУ, проф. **Левківський К.М.** – директор Інституту інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки України; вікарій Київської патріархії, **Єпископ Васильківський Євстратій**; проф. **Хачатурян Х.В.** – ректор КиМУ; проф. **Шумигора Л.І.** – перший проректор КиМУ; проф. **Сидорчук Л.А.** – проректор з навчально-методичної роботи КиМУ; проф. **Швайка М.А.** – директор НДІ з економічних і гуманітарних проблем КиМУ).

Майстер-клас народних артистів України **Наталі Сумської** й **Анатолія Хостікоєва**.

Ректор КиМУ проф. **Хачатурян Х.В.** у м. Новоград-Волинський на III фестивалі учнівських проєктів економічного й соціального розвитку міста „**Як стати мером**”.
(Друга ліворуч – **Ільяхова О.В.** – начальник управління освіти і науки м. Новограда-Волинського).

На фестивалі „**Україна і Європейський Союз**” (зліва на право: **Чепурченко В.П.** – голова профспілки працівників освіти і науки; **Якименко О.М.** – директор підготовчих курсів КиМУ в м. Біла Церква, доцент; проректор КиМУ **Рудаківська С.В.**; ректор КиМУ **Хачатурян Х.В.**; **Олійник О.Б.** – начальник управління освіти і науки Білоцерківської міської ради; **Некряч А.І.** – директор НДІ глобалізації та європейської інтеграції Інституту психології та соціально-політичних наук КиМУ, професор; **Горлова Г.Г.** – завідувач сектору вищої освіти управління освіти і науки Білоцерківської міської ради).

День дипломатії. У святкуванні взяли участь:
Удовенко Г.И. – экс-міністр закордонних справ України;
Белкіна Н.Б. – начальник відділу спеціалізованих установ та функціональних комісій ООН МЗС України;
пан **Мокадем Бафдаль** – Надзвичайний і Повноважний Посол Алжирської Народно-Демократичної Республіки в Україні;
пан **Халід Аль-Шамарі** – Тимчасово Повірений у справах Посольства Республіки Ірак в Україні; доктор Ананда Пракаш – секретар з культури Посольства Індії в Україні;
доктор **Мобарак Мусса** – радник Посла з інформаційних питань посольства Палестини в Україні;
пан **Ібрагім Хайтем Мухтар** – II Секретар Посольства Єгипту в Україні;
пан **Нананг Фаділах** – II Секретар Посольства Індонезії в Україні;
пані **Азізі Фарида Шарифзада** – III Секретар Посольства Афганістану в Україні; пан **Лі Шу Дзінь** – голова відділу освіти Посольства Китайської Народної Республіки в Україні;
пан **Могсін Себата** – перший радник Посольства Марокко в Україні;
пан **Тоні Жемаель** – представник Посольства Республіки Ліван в Україні; представник Посольства Великої Соціалістичної Народної Лівійської Арабської Джамахірії; а також студенти і професорсько-викладацький склад Київського міжнародного університету.

громадські діячі, лідери політичних партій, члени уряду, народні депутати України та інші представники влади, керівництво Представництва Європейської Комісії та Ради Європи в Україні, міські голови міст України.

Університет є єдиним ВНЗ України, де викладається курс „*Університетська освіта*”, метою якого є ознайомлення студентів з досвідом і цінностями національної та світової культур, життям видатних людей різних епох і цивілізацій та їхньою роллю в історії.

Центр довузівської підготовки – один з найважливіших підрозділів Університету, який забезпечує співпрацю, співтворчість Університету й школи, шлях старшокласника до студента. Саме цей підрозділ є ініціатором впровадження в практику робіт зі школами розвивальних інноваційних програм „Інтелект” (інтелектуальні ігри „Шанс”, „Україна і Європейський Союз”, „Захоплююче країнознавство”, „Зірка телебачення”, „Як стати мером”, „Мг. Know-All” та ін.), „Партнери в освіті” та конкурсу на кращу пошуково-дослідницьку роботу „Універсіада”.

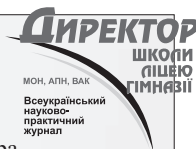
Щороку в цих програмах беруть участь старшокласники 250-300 шкіл, ліцеїв і гімназій України.

З 1 вересня 2009-2010 навчального року розпочав роботу **Ліцей Київського міжнародного університету** – сучасний інноваційний профільний навчальний заклад, який забезпечує науково-теоретичну підготовку старшокласників (10-11 кл.) до майбутньої професійної діяльності.

Від редакції

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!
ПОДІЇ В ОСВІТІ ТА СУСПІЛЬСТВІ

ПРОЕКТ „УНІВЕРСИТЕТ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ”

Вважаємо за потрібне інформувати наших читачів й особливо тих, хто вже зголосився стати слухачем курсів, заявлених* у проєкті „Університет директора школи на сторінках журналу у відкритому віртуально-очному форматі“, про наступне:

- Цей проєкт знаходиться в стадії розробки й потребує детального опрацювання його нормативно-правової бази для запуску запропонованої інноваційної форми підвищення кваліфікації керівника школи.
- Потребує він і законодавчої ініціативи щодо внесення необхідних змін до існуючого сучасного законодавства, щоб співпраця партнерів проєкту – журналу та ІППО – відбулася на законному підґрунті й була доцільною та ефективною.
- Потребує проєкт як концептуального обґрунтування нової форми підвищення кваліфікації, так і її науково-методичного забезпечення.

Зрозуміло, що виконання лише цих завдань вимагає набагато більшого часу, ніж заявлено було попередньо*. Тож поки триватиме розробка засадничих положень Проєкту – постійно інформуватимемо Вас, шановний читачу, про хід цієї роботи у наступних часописах.

Просимо також вибачення у своїх читачів за поспішність у наданні інформації щодо цього проєкту, але й сподіваємось на розуміння з Вашого боку. Проєкт передбачає новий вид освітньої діяльності – формально-неформально-інформальну освіту, що найбільш відповідіає специфіці освітніх потреб сучасного керівника школи, для задоволення яких сьогодні має розвиватися співпраця між державними установами, недержавними організаціями і соціальними партнерами.

Вочевидь – наш проєкт на часі! Над ним ми зараз і працюємо.

* Див.: Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009. – №4. – С. 83.

КОЖНОМУ УЧНЮ – ШКІЛЬНИЙ НОУТБУК!

<http://intel.ua>

Київ, 10 листопада 2009 р. – Корпорація Intel та Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України підвели підсумки конкурсу проєктів серед загальноосвітніх закладів України з використання „персональних мобільних комп’ютерів учня” в середній школі за програмою „1 учень – 1 комп’ютер”, що пройшов за підтримки МОН України.

Конкурс зібрав більше 100 робіт з усіх областей України.

Журі обрало 3 найцікавіших інноваційних проєкти, які тепер можуть бути реалізовані в навчальних закладах.

Основними критеріями при виборі переможців стали: реалізація основ ІКТ, використання проєктного методу навчання, інноваційний підхід до процесу викладання, практичний досвід його використання, креативність, а також наявність в школах інфраструктури, необхідної для розгортання комп’ютерних класів (доступ в Інтернет, локальна мережа) для використання інноваційної моделі е-навчання „1 учень – 1 комп’ютер”.

Переможцям конкурсу вручили дипломи, а також головні призи – персональні мобільні комп’ютери школяра, які корпорація Intel безкоштовно передає загальноосвітнім установам, в яких працюють переможці конкурсу, для реалізації заявлених проєктів, і вчительські ноутбуки для роботи й управління мережею мобільних комп’ютерів учня.

На думку організаторів конкурсу, його проведення дозволило переконатися, що ступінь інформатизації освіти ще не достатньо високий і вимагає спільних зусиль бізнесу, представників МОН і педагогів для підвищення рівня інформатизації та активного використання ІКТ в системі освіти.

Тетяна Нанаєва, менеджер Intel в Україні, **Олег Ересько**, директор департаменту загальної середньої і дошкільної освіти МОН України, під час нагородження переможців конкурсу.

РІК ТОЛЕРАНТНОСТІ В УКРАЇНІ

У День толерантності 16 листопада міжнародні культурно-освітні рухи проголосили 2010 рік в Україні Роком Взаєморозуміння.

www.interkulturo.info

НАШІ СПЕЦВИПУСКИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

Тематичні списки доробку науковців та практиків з актуальних освітянсько-управлінських проблем за спецвиpusками науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2000-2009 рр.

СТОЛИЧНА ОСВІТА: СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ

Укладачі:

**Ольга
ВИГОВСЬКА,
Олена
ПАВЛОВСЬКА,
Олексій
ВИГОВСЬКИЙ,**
наукові співробітники ДНПБ імені В.О. Сухомлинського АПН України

№ 1-2'2002
С. 4-199

Борис Жебровський. Столична освіта у вимірі новітніх перспектив. – С. 4.

Лілія Донська. Столична освіта – не лише для столиці. – С. 13.

Що може зробити мер для освіти і суспільства? – С. 15.

Здобутки освіти м. Києва. – С. 21.

Проект „Індивідуальна освіта”
Людмила Порох. Нові технології в реалізації програми „Освіта”. – С. 25.

Людмила Іванова. Школа екстернів. – С. 29.

Ігор Трухін. Знайомтеся, школа сімейного типу. – С. 32.

Проект „Крок до інформаційного суспільства”

Ганна Ломаковська. Інформаційні технології – погляд у майбутнє. – С. 42.

Основні заходи в освіті міста на 2002 рік. – С. 44.

Проект „Право і діти”

Володимир Співаковський. Приватна освіта – це прорив у майбутнє. – С. 47.

Проект „Педагогічний експеримент”

Олександр Ковальчук. Інноваційна робота як проблема професійного удосконалення вчителя. – С. 51.

Людмила Ващенко. Педагогічний експеримент в системі новітніх стратегій столичної освіти. – С. 53.

Проект „Трикутник”

Олена Скорик. Київський освітянський „трикутник”. – С. 62.

Маріанна Босенко. Наша гімназія – це маленька „державка зі своїм урядом”. – С. 68.

Ніна Дроздович. Школа і сім'я: консолідація зусиль. – С. 72.

Проект „Партнерство в освіті”

Віктор Калита, Володимир Грутман. Не обмежуйтесь стінами одного навчального закладу. – С.82.

Проект „Учитель”

Зінаїда Сівєрс. Щоб ти не робив, роби розумно і передбачай результати. – С. 86.

Юрій Волошук. Досвід роботи з молодими учителями. – С. 89.

Борис Жебровський. Майбутнє за школою життя, школою радості. – С. 92.

Ольга Виговська. Місія директора. – С. 95.

Проект „Наука-методика-навчання”

Євген Гладченко. На шляху до гармонії розуму серця. – С. 113.

Тамара Шалда, Ірина Плїш. Особистісно орієнтована школа: технології безперервного навчання і виховання. – С. 120.

Проект „Атестат для кожного”

Наталія Макіна. Середня загальноосвітня школа – фундамент сучасної освіти. – С. 126.

Василь Киричук. Атестат кожному – міф чи реальність. – С. 128.

Проект „Іноземні мови”

Сергій Романовський. Двомовна система освіти в ліцеї „Інтелект”. – С. 132.

Людмила Бойко. Іноземні мови – складова класичної гімназійної освіти. – С. 135.

Анатолій Фурьяка. Київська гімназія – інтернат східних мов. – С. 138.

Проект „Чотирирічна початкова школа”

Галина Балкова. Окрема початкова школа в умовах мегаполісу – доцільність чи розбазарювання коштів. – С. 141.

Проект „Обдарованість”

Микола Левтик. Психолого-педагогічні аспекти розвитку дослідницьких здібностей обдарованих ліцеїстів. – С. 145.

Проект „Особлива дитина”

Галина Поповська. Створити гармонію краси духовного простору школи. – С. 153.

Людмила Коваль. Повноцінне життя для незрячих вихованців. – С. 158.

Людмила Шевченко. Особливі діти. – С. 161.

Проект „Дошкілля”

Єлизавета Цапенко. Передумови зростання. – С. 165.

Проект „Школа після уроків”

Ігор Кочубей. Туризм – це стан душі. – С. 168.

Проект „Екологічна варта”

Лідія Полікша. Екологічна гімназія: з турботою про дитину. – С. 173.

Проект „Українська мова в столічній освіті”

Людмила Яковлева. Українська мова в школі з російською мовою навчання. – С. 179.

Проект „Українська закордонна школа”

Ганна Сазоненко. Український гуманітарний ліцей і світове українство. – С. 185.

Проект „Фінансове забезпечення”

Наталія Шевчук. Навчальні заклади нового типу – потреба часу. – С. 196.

ОСВІТА ЛУГАНЩИНИ: СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ

Олексій Омельченко. Освітній простір Луганщини у вимірі модернізації. – С. 4.

Інтерв'ю з Олексієм Омельченко. – С. 6, 11.

Борис Дяченко. Управлінська вертикаль: чинники взаємодії. – С. 14.

Олександр Рудін, Ольга Рудіна. Концепція навчально-виховного комплексу Луганська міська школа-гімназія № 52. – С. 20.

Володимир Клещенко. Сучасна школа Луганщини: навчально-виховне об'єднання. – С. 28.

Валентина Гревцева. Індивідуальна робота вчителів та самовиховання школярів. – С. 33.

Лариса Твердохлеб. Педагогічна система ліцею. – С. 37.

Валентина Білаш. Багатопрофільний ліцей: модель управління. – С. 46.

Тамара Сорочан. Розвиток управлінських умінь керівників шкіл у системі післядипломної педагогічної освіти. – С. 52.

Ірина Рубан. Особливості управління освітніми закладами

недержавної форми власності. – С. 59.

Лариса Кольченко. Модель співуправління в обласному ліцеї. – С. 64.

Олена Ушакова. Система управління у школі: вибір власних орієнтирів і завдань. – С. 68.

Ніна Глушко. Демократизація управління. З досвіду роботи Краснодонської міської гімназії. – С. 73.

Галина Кущенко. Єдина українська школа в Алчевську: система роботи. – С. 80.

Ніна Субота. Система виховної роботи школи-гімназії. – С. 84.

Віктор Пак. Крокуємо в ногу з часом. – С. 88.

Катерина Фоменко. Шлях до людини духовної. Роздуми директора. – С. 90.

Лідія Кривошея. Гімназія сьогодні. – С. 93.

Наталія Тарасова. Девіз наш – вічний рух. – С. 95.

Ольга Климашевська. Олексіївська школа імені Бориса Грінченка. – С. 98.

№ 5'2002
С. 4-101

ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ ЛЬВІВЩИНИ

Леся Бартіш. Обдаровані діти села: про програму Львівського національного університету імені Івана Франка. – С. 30.

Ганна Костюк. Сільська школа: пошук нових шляхів розвитку. – С. 34.

Олена Малінко. Дистанційна освіта: організаційна структура, психолого-педагогічні основи, фінансування й управління. – С. 38.

В. Мельничук. Розвиток сільської громади – одна із складових розвитку громадянського суспільства в Україні. – С. 48.

Ірина Лапицька. Виховання підрастаючого покоління. Роль школи, сім'ї, громадськості. – С. 50.

Степан Макар. Державно-громадське управління як засіб вирішення проблем функціонування загальноосвітньої школи. – С. 53.

Ганна Федькович. Проблеми управлінської діяльності в малокомплектних школах. – С. 58.

Орися Дуда. Сільська малокомплектна школа: проблеми, пошук, досвід. – С. 61.

№ 6'2002
С. 30-64

№ 3'2003
С. 18-78

КИЄВО-СВЯТОШИНСЬКА РАЙОННА КЛАСИЧНА ГІМНАЗІЯ

Віктор Костина. Пріоритетні напрями розвитку освітньої галузі району. – С. 18.

Іван Єрмаков. Творче кредо гімназії. – С. 25.

Неля Побірченко, Оксана Сергієнкова. Виховання суб'єктності учнів в умовах навчання. – С. 28.

Валентина Сатанівська. Економічна психологія і готовність учнів до підприємницької діяльності. – С. 30.

Ольга Виговська. Цілісний розвиток особистості школяра: експериментальне обґрунтування його засобів. – С. 34.

Ніна Семенова. Дитяче громадське об'єднання „ЮНІСФЕРА”. – С. 47.

Учнівські проекти – багатобіччючі результати: „Дослідження річкової системи Притварки”. – С. 48.

Анеля Вітинська. „Екологічна варта” на шляху до життєвої компетентності учнів. – С. 50.

Клуби, гуртки, студії, громадське об'єднання гімназії. – С. 52.

Круглий стіл. *Учитель сучасної української школи: самопрезентація результатів праці і поглядів.* – С. 55.

Учитель і виховання

Світлана Сушко. Виховання чи навчання: визначення пріоритету. – С. 56.

Тетяна Гелбугівська. Алгоритм розвитку життєвої компетентності. – С. 57.

Валентина Городецька. Від „дівчинки-перлинок” до прекрасної жінки. – С. 58.

Антоніна Грищенко. Технологія оновлення виховного процесу. – С. 58.

Валентина Сизон. У центрі уваги – творча особистість. – С. 60.

Олена Калениченко. Ключові компетенції самовизначення молоді у 12-річній школі. – С. 61.

Уроки обслуговуючої праці у гімназії. – С. 62.

Учитель і навчання

Ганна Біліченко. Диференційований підхід у навчальному процесі. – С. 63.

Людмила Бондар. Проблема громадянської компетентності. – С. 64.

Валентина Гладська. Рольова гра на уроках англійської мови. – С. 65.

Лариса Головенко. Практичний діапазон математичної освіти. – С. 65.

Ганна Гойдаш. Розвиток екологічної компетентності у сфері «Я і природа». – С. 66.

Валентина Желінська. Освіта і безпека життя. – С. 67.

Наталя Кучеренко. Сучасні технології навчання. – С. 68.

Суб'єкти навчально-виховного процесу

Стефанія Дишльовська. Кредо педагога – віддати серце дітям. – С. 70.

Галина Кривицька. Вічна проблема „батьки і діти” та вчительська сім'я. – С. 71.

Катерина Мелашенко. Головна ознака класичної гімназії. – С. 72.

Тамара Філь. Рейтинг учнів та учителів. – С. 73.

Колективний портрет учителя класичної гімназії. – С. 75.

ОСВІТА ДОНЕЧЧИНИ: СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ

Валентин Тесленко. Освіта Донеччини. – С. 4.

Віталій Трещов. Реформування системи освіти. – С. 12.

Віктор Суков. Модель державно-громадського управління освітою: Досвід. Пошуки. Проблеми. – С. 17.

„Пальма Мерцалова” – символ Донеччини. – С. 24.

Ольга Радіонова. „Ерудит” – заклад для обдарованих. – С. 26.

Тетяна Ігнагова. Методичне забезпечення роботи з обдарованими в умовах установи нового типу. – С. 32.

Тетяна Козлова. „Ерудит” готує майбутніх науковців. – С. 35.

Лариса Потьомкіна. Розвиток математичних гостей учнів: точка зору вчителя. – С. 37.

Олена Труфанова. Виховна робота з обдарованими. – С. 39.

Любов Бездверна. Розвиток обдарованості на уроках біології. – С. 41.

Олександра Ванярха. Курахівський навчально-виховний комплекс. – С. 43.

Наталя Флікта. Освоюємо інформаційні технології. – С. 51.

Віртуальний круглий стіл. Молодь і наука: педагогічний су-

№ 2-3'2004
С. 4-213

провід розвитку обдарованих. — С. 54.

Тамара Величко, Тамара Березовська. Позашкільна освіта має своє майбутнє. — С. 65.

Віктор Шаталов. Право на виховання: роздуми педагога-новатора. — С. 67.

Українські студенти під покровительством Кирила і Мефодія. — С. 70.

Едуард Соф'янц. Оновлення системи післядипломної педагогічної освіти: вектори перспектив. — С. 72.

Лідія Чернікова. Про роботу ОІППО, методичних служб міст, районів щодо науково-методичного забезпечення загальної середньої освіти. — С. 80.

Лариса Мельникова. Регіональна програма „Моніторинг якості освіти в Донецькій області”. — С. 86.

Тетяна Палієва. Системний аналіз — одна із функцій керівника школи: управління за результатами. — С. 94.

Віра Овчиннікова. Внутрішньошкільний контроль на основі моніторингу якості навчання. — С. 101.

Антоніна Тушева. Гімназія у складі освітнього комплексу. — С. 105.

Владислав Сушицький. Статус школи-побратима: навіщо він українській школі. — С. 110.

Микола Конобрицький. Гімназія — осередок наукової роботи школярів. — С. 114.

Валентин Алфімов. Формування колективу ліцеїстів. — С. 121.

Людмила Мельохіна. Модернізація системи управління освітою. — С. 131.

Олег Падалка. Про економічну політику школи. — С. 138.

Валентина Шевченко. Саморозвиток як чинник становлення творчої особистості. — С. 142.

Ольга Проценко. Від батьківських традицій до сучасних. — С. 155.

Валентина Гарькава. Українська гімназія — дім радості. — С. 159.

Людмила Ісакієва. Школа: реалії, пошук, здобутки. — С. 163.

Ольга Страшко. Школа розвитку і самовдосконалення. — С. 167.

Ольга Чорна. Програма „Партнерство середніх шкіл” — обдарованим дітям. — С. 172.

Віктор Антонов. Майбутні лікарі навчаються в ліцеї. — С. 176.

Ірина Родигіна. Формування основних груп компетентностей учнів: можливості продуктивного навчання. — С. 180.

Віра Рябченко. Потенційно обдарована дитина: виявлення та підтримка. — С. 185.

Ніна Астанова. Донецька профільна гімназія — школа співдії культур. — С. 194.

Ольга Жукова. Рання профорієнтація на психолого-педагогічну професію. — С. 201.

Людмила Сотникова. Педагогічні жнива — С. 211.

ЧЕМ СИЛЬНА ВТОРАЯ СЕВАСТОПОЛЬСКАЯ ШКОЛА?

Ольга Виговська. У чому сила севастопольської школи. — С. 38.

Раїса Семенова. На шляху створення єдиної інформаційно-освітньої системи. — С. 40.

Марія Лаленюк. Кадрові питання та шляхи їх вирішення. — С. 47.

Людмила Олексієва. Білінгвальна освіта — крок до інтеграції в європейський освітній простір. — С. 50.

Валентина Мустафіна. Науково-методичне забезпечення навчально-

виховного процесу в гімназії. — С. 54.

Звітують кафедри гімназії: „Школа власних відкриттів” — програми захисту творчих робіт учнів. — С. 59.

Світлана Бойко. Реформування школи починається з бібліотеки. — С. 60.

Круглий стіл. Розбудовуємо українську школу в російськомовному середовищі: виховання патріотів. — С. 65.

ОСВІТА ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Віктор Огнев'юк. „Родзинка” освіти Дніпропетровщини. — С. 4.

Віктор Сиченко. Регіональній освіті — європейську якість: освіта Дніпропетровщини. — С. 6.

Ліцей, що задовольняє попит батьків і міністра освіти. — С. 10.

Освітнянський Дніпропетровськ. Факти, події, видатні особистості. — С. 11.

Михайло Романенко. Соціальні орієнтири освітянських реформ. Гуманістичний маніфест. — С. 12.

№ 5'2004
С. 38-70

№ 5-6'2005
С. 4-218

Василь Кудирко. Модернізація системи оцінювання навчальних досягнень учнів. — С. 38.

Ольга Виговська. Авторська концепція людини та особистісно орієнтоване навчання: наукове обґрунтування семантичних змін. — С. 41.

Педагогіка життєтворчості
Лідія Вознюк. Педагогіка життєтворчості в експериментальних навчальних закладах Дніпропетровщини. — С. 48.

Педагогічна майстерність учителя: проблеми і перспективи розвитку. Фоторепортаж всеукраїнської науково-практичної конференції. — С. 58.

Олександра Титарчук. Становлення школи життєтворчості в умовах сільського регіону. — С. 59.

Олег Охредько. Школа-гра як один із шляхів розвитку життєтворчості особистості. — С. 62.

Людмила Шкурпат. Розвиток самодостатньої особистості через впровадження проектних технологій. — С. 65.

Олена Гусева. Проект як чинник творення життєтворчості. — С. 69.

Людмила Коробка. Робота над моделлю громадянського виховання. — С. 71.

Валерій Письменний, Олександр Марусов. Концепція громадянської освіти: наше бачення проблем і шляхів запровадження. — С. 74.

Міжнародна конференція „Громадсько активні школи — механізм активізації місцевих громад”. — С. 76.

Валентина Булгакова. Проблемно-полілогічне навчання у формуванні соціально адаптованої особистості. — С. 77.

Здоров'я через освіту

Віра Морозова, Валентина Музирова, Лариса Лаврова, Наталія Мікулак. Виховання культури здоров'я через освіту. — С. 88.

Ніна Сачава. Духовне здоров'я сучасної людини. — С. 92.

Людмила Головченко. Модель школи культури здоров'я. — С. 96.

Валентина Шевченко. Виховання здорового школяра. — С. 101.

Лариса Бугай. Школа-сад. — С. 104.

Людмила Сбоева. Система відновлення здоров'я в навчальному закладі. — С. 106.

Наталія Карленко. Формування культури життєвого самовизначення у школі-інтернаті. — С. 110.

Наталія Полевикова. Аспекти здоров'я у багатопрофільній гімназії. — С. 112.

Людмила Загородня. Збереження здоров'я в умовах екологічної кризи: заходи школи. — С. 115.

Людмила Письменна. Розвиток соціальної адаптації в умовах навчально-виховного комплексу. — С. 116.

Тамара Філь. Туризм — засіб формування здорового способу життя. — С. 120.

Микола Наказний. Особливості функціонування ліцею в структурі „ліцей-вищий навчальний заклад”. — С. 128.

Ольга Виговська. Функціональна модель творчого потенціалу вчителя: наслідки семантичних уявлень. Результати теоретико-практичного дослідження. — С. 135.

Наталія Гонтаровська. Створення освітнього середовища як необхідна умова морально-духовного розвитку особистості. — С. 144.

Ніна Сачава. Управління науково-методичною роботою. — С. 147.

Підготовка вчителя нової генерації: координація зусиль ВНЗ. — С. 154.

Світлана Мануйленко. Науково-методична робота в школі. — С. 155.

Тетяна Третьякова. Управлінська діяльність керівника школи: практичні аспекти. — С. 164.

Ольга Анеліна. Школа-родина. Від концепції до практичної реалізації. — С. 168.

Олена Марченко. Науково-дослідницька діяльність школи: організаційно-практичні аспекти. — С. 172.

Реформуємо сучасну сільську школу

Марина Ватковська. Модернізація освітніх систем сільської школи. — С. 179.

Ірина Грекова. Освітній округ в стратегії майбутнього: кроки практичної реалізації. — С. 182.

Валентин Півнев. Розв'язання гострих проблем сучасної сільської школи: інноваційні шляхи. — С. 183.

Світлана Лобанова. Проблеми сучасного шкільного краєзнавства очима директора. — С. 195.

Володимир Янчук. Практика розбудови особистісно зорієнтованого навчання: управлінські аспекти. — С. 202.

Михайло Романенко. Концептуально-методологічні засади реформування сільської школи. — С. 213.

КОЛЕКТИВНИЙ ПОРТРЕТ
ОСВІТЯНСЬКОЇ ОДЕСИ**Коллективний портрет освітянської Одеси**

Наталія Савельєва. Освіта міста Одеси: розвивальний поступ. — С. 10.

Сергій Пеняєв. Нотатки про найголовніше. — С. 15.

Команда 121 школи

Наталія Щепаняк. Храмом науки школу роблять вчителі. — С. 17.

Людмила Потапова. Як підтримувати інтерес до своєї мови і культури: польський досвід. — С. 19.

Л ю д м и л а С е м е н ю к . Менеджмент — елемент людської культури. — С. 21.

Ефективне управління

Сергій Волковський. Принципи особистісно зорієнтованого управління сучасним загальноосвітнім навчальним закладом. — С. 23.

Тетяна Жихарєва, Тетяна Ковтун, Надія Артюх. Використання нових технологій у педагогічних радах. Методичні рекомендації. — С. 27.

Олександр Слесаренко. Громадсько-державні структури як фактор удосконалення механізму управління загальною середньою освітою. — С. 32.

Володимир Шелакін. З чого складається кейс керівника сучасного закладу. — С. 34.

Шкільне самоврядування

Вікторія Ягоднікова. Учнівське самоврядування як засіб виховання. — С. 43.

Наталія Ремез. Секрети самоврядування в Рішельєвському лиці. — С. 53.

Інновації в освіті й управлінні

Світлана Косминська, Ольга Поліщук. Телекомунікативні проекти в освітній діяльності школи. — С. 56.

Сергій Вегерчук, Оксана Тимошенко, Юлія Кондрашова. Використання мультимедійних технологій навчання на уроках історії та правознавства. — С. 61.

Наталія Тимофєєва. Профільне навчання з іноземної мови: результати, технології, знахідки. — С. 64.

Михайло Сечняк. Профільне навчання в лиці. — С. 67.

Іван Биков. Умови успіху. — С. 7.

Світлана Матецька. Гурток „Юнкор” у виховній роботі школи. — С. 73.

Олександр Шиян. Формування правових навичок на стадії надання загальної освіти. — С. 75.

Ольга Лозицька. Per aspera ad astra: через терни — до зірок. — С. 77.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
№ 28 М. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА

Навчально-виховний комплекс — це... — С. 3.

Книга інноваційного досвіду в журналі: презентуємо навчально-виховний комплекс № 28 м. Дніпропетровська. Директор про себе, школу і свій колектив. — С. 4.

Іван Бех. Школа-лабораторія як форма оперативного науково-методичного забезпечення експерименту. — С. 12.

Юрій Завалевський. В епіцентрі інновацій. — С. 13.

Створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості: експериментальна діяльність НВК. — С. 14.

Наталія Гонтаровська. Навчальний заклад у багаторівневому експерименті. — С. 17.

Культуротворчий простір закладу

Наталія Гонтаровська. Концепція культурологічного розвитку особистості. — С. 22.

Алла Банковська. Мистецькі маршрути життєвої успішності. — С. 27.

Володимир Кирилов. Театр і діти. — С. 29.

Вікторія Чурай. Лялька та дитина. Досвід використання арт-терапевтичних технологій на уроках мистецтв. — С. 32.

Ганна Федько. Центр дитячої моди — творче об'єднання учнів, вчителів та батьків. — С. 35.

Здоров'язберігаюча школа

Наталія Гонтаровська. Сприяння здоров'ю в діяльності навчального закладу. — С. 38.

Наталія Гонтаровська, Оксана Єрмілова, Григорій Товстолиткін, Галина Товстолиткіна. Роль комп'ютерної діагностики за методом Р. Фолля в гармонійному розвитку особистості. — С. 42.

№ 3'2006

С. 10-78

№ 4'2006

С. 3-112

Геннадій Черкашин. Вирішення проблем збереження та зміцнення здоров'я школярів. — С. 44.

Олена Хамініч. Система медико-педагогічного патронажу розвитку учнів. — С. 47.

Наталія Рубан. Навчання методам та прийомам самоконтролю учнів на уроках фізичної культури. — С. 52.

Про тих, хто вчиться в НВК — Інтерв'ю. — С. 56.

Педагогіка відвертості

Наталія Гонтаровська. Організація особистісно орієнтованого виховання учнів в інноваційному освітньому середовищі. — С. 58.

Людмила Дубова. Організаційно-змістовні підходи формування учнівської еліти. — С. 64.

Наталія Пастушенко. Система роботи класного керівника в умовах особистісно зорієнтованого виховного процесу. — С. 67.

Зінаїда Мірошніченко. Вивчаючи літературу рідного краю. Дослідницько-пошукова робота з учнями. — С. 68.

Галина Панфілова. Виховання учнів на традиціях української національної культури. — С. 70.

Досвід вчителів загальноосвітніх дисциплін

Ірина Сторчай. Створення умов для розвитку особистості на уроках біології. — С. 72.

Інна Шабатова. Професійне самовизначення учнів в умовах освітнього середовища. — С. 74.

Вікторія Сосницька. Проблемні питання викладання геометрії в контексті розвитку особистості. — С. 77.

Тетяна Войтович. Формування пошуково-дослідницьких здібностей учнів на уроках української

мови в класі гуманітарного профілю. — С. 82.

Наталія Москаленко. Основи формування теоретичних знань з фізичної культури дітей молодшого шкільного віку. — С. 84.

Вчимо дітей самостійності

Владислав Тарасевич. Формування вмінь самостійно добувати знання при вивченні фізики. — С. 87.

Анатолій Слюсаренко. Формування навчально-дослідницьких умінь старшокласників. — С. 89.

Людмила Дегтяренко. Розвиток творческого потенціала учасників в процесі изучения русского языка и литературы. — С. 91.

Людмила Втюріна. Як ми створюємо книжки. — С. 94.

Світлана Савченко. Проектно-технологічна діяльність і самоосвіта. — С. 96.

Ніла Ломако, Лариса Гріх. Мандрівник-письменник. — С. 98.

Людмила Мірошніченко. Адаптація молодших школярів до життя в інформаційному суспільстві. — С. 100.

Комплексна взаємодія мистецтв у викладанні шкільних дисциплін

Лілія Кузьмінська. Формування інтересу в учнів до вивчення хімії засобами художньої літератури. — С. 102.

Людмила Ленкова. Використання сценічних можливостей розвитку творчої активності учнів у процесі навчання англійської мови. — С. 105.

Світлана Воронова. Підвищення мотивації до вивчення англійської мови та літератури у школярів середнього віку. — С. 108.

Ольга Белова. Розвиток творчих здібностей дитини на уроках образотворчого мистецтва. — С. 111.

СІЛЬСЬКА ШКОЛА ДНІПРО-ПЕТРОВЩИНИ СЬОГОДНІ І ЗАВТРА

Микола Набок. Сільська школа сьогодні: організаційно-правові та фінансові проблеми управління. — С. 4.

Марина Ватковська. Соціально-педагогічні умови модернізації сільської школи. — С. 10.

Галина Мегега. Сільська школа на Дніпропетровщині: деякі особливості переходу до професійного навчання. — С. 14.

Тамара Донець. Досвід і перспективи профілізації старшої школи. — С. 19.

Любов Власенко. Становлення позитивної Я-Концепції учасни-

ків педагогічного процесу в умовах сільської школи. — С. 23.

Любов Склезь. Шкільні умови для розвитку особистості учня. — С. 28.

Світлана Малинська. Розвиток творчої уяви учнів. — С. 29.

Галина Усик. Розробка інноваційної системи естетичного виховання особистості учня в умовах сільського регіону. — С. 33.

Всеукраїнський науково-практичний семінар ПДПУ імені В.Г. Короленка — керівнику освітнього закладу. — С. 35.

Надія Киба. Створення системи інноваційного середовища для роз-

витку соціальної компетентності та життєтворчості вихованців в умовах школи-інтернату. — С. 36.

Юлія Присташ. Експериментальна діяльність як ефективний шлях розвитку сучасного навчального закладу. — С. 41.

Андрій Ляшенко. Психолого-педагогічне проектування розвитку особистості учня: компетентнісний підхід. — С. 43.

Теорія і практика інноваційних технологій

Паровик Людмила. Бути ясним розумом, чистим морально і здоровим фізично. З досвіду роботи школи культури здоров'я. — С. 88.

Наталія Бондар. Реалізація програми експериментальної роботи-боротьба за здоров'я дитини. — С. 91.

Світлана Горя. Повноцінне життя загальноосвітньої сільської школи. — С. 95.

Анатолій Дубовіченко. Структура діяльності і форми роботи школи-родини. — С. 99.

Вікторія Мищенко. Життєві навички і ключові компетентності як основа здорового способу життя. — С. 102.

Наталія Друзенко. Становлення та самореалізація особистості в школі життєтворчості. — С. 106.

Людмила Штанько. Перші кроки стежиною школи життєтворчості. — С. 114.

Тетяна Шевченко. Компетентнісний підхід у формуванні особистості. — С. 119-121.

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ ОСВІТЯНСЬКИХ КЕРІВНИКІВ В ОБЛИЧЧЯХ ЙОГО УЧАСНИКІВ

Гарячі точки шкільного простору у палких виступах учасників Форуму. Тематично-реферативний огляд.

Ольга Виговська. Хто володіє інформацією, той володіє світом! — С. 5.

Тетяна Мянзовська. Чим став форум для житомирських директорів. — С. 16.

Освіта, директор і влада: Володимир Полохало, Ігор Снячов, Віктор Громовий, Юрій Шукевич, Мар'яна Босенко, Ігор Русий, Іван Осадчий, Ганна Сазоненко, Ольга Дубінко, Микола Палтишев, Олександр Олійник. — С. 19.

Чужого навчаємося з думою про своє: Леся Оробець, Тетяна Мянзовська, Микола Федорець, Віктор Громовий, Іван Гончаренко, Лілія Гриневич, Володимир Полохало. — С. 29.

Директор: яким він є та яким його хочуть бачити: Леся Оробець, Віктор Олійник, Іван Осадчий, Ганна Сазоненко, Жанна Серікова, Лілія Гриневич, Віталій Бакалюк, Лілія Донська. — С. 33.

Освіта директора: Віктор Олійник, Надія Білик, Лідія Даниленко. — С. 38

Сім'я і школа: Наталія Романенко, Олексій Мартюшев. — С. 4.

Суспільство і мораль: Галина Канафоцька, Ганна Сазоненко, Василь Костицький. — С. 41.

Про резолюцію Форуму: Васирина Хайруліна, Ганна Сазоненко, Ольга Виговська. — С. 44.

Післядія форуму: дослідження і відповіді

Ольга Виговська. Надія Василенко. Погляди на важливі питання розвитку освіти в державі: аналітико-інформаційний огляд точок зору директорів. — С. 48.

Післядія форуму: оцінки й подяки

Віктор Громовий. Українська освіта очима зарубіжних експертів. — С. 54.

Післядія форуму: пропозиції і звернення Юрій Шукевич. 10 актуальних тем, поступове розв'язання яких здатне вивести українську школу на рівень стандартів. Список недоречностей в освіті України: що робити. — С. 58.

Ольга Виговська. Відкритий лист до Президента України Віктора Андрійовича Ющенка. — С. 60.

Петро Поврозник. Відкритий лист Прем'єр-міністру України Юлії Володимирівні Тимошенко. — С. 62.

№ 1'2009
С. 4-65

ПЕДАГОГИ-НОВАТОРИ В УКРАЇНІ: ВІД МИНУВШИНИ ДО СУЧАСНОСТІ

Педагоги-новатори в Україні — проект АПН і нашого журналу: 3-я

сторінка Проекту. — С. 4.
Світлана Белуха. Лисичанська

№ 2'2009
С. 4-82

№ 5'2009
С. 4-113

№ 6'2009
С. 6-207

багатопрофільна гімназія: від школи повного дня – до сучасного закладу корпоративної культури. – С. 5.

Володимир Долгополий, Олена Сулима. Кredo її життя – служіння дітям і людям. – С. 17.

Педагоги-новатори в Україні – проект АПН і нашого журналу: 4-а сторінка Проекту. – С. 25.

Микола Гузик. Філософсько-світоглядні основи педагогічної системи М. П. Гузика та особливості його авторської дидактики. – С. 26.

Приватна школа може краще виховувати дітей, ніж державна. Інтерв'ю Миколи Гузика Ользі Виговській. – С. 35

Ірина Барматова, Володимир Барматов. Школа сприяння здоров'ю. Сучасна модель навчального закладу. Концептуальне обґрунтування науково-дослідної експериментальної роботи. – С. 39.

Олена Чинок. Майстерня школи: школа для всіх і кожного. В пошуках практично-орієнтованої освітньої концепції. – С. 60.

ДОСВІД ШКІЛЬНИЦТВА ЖИТОМИРА

Валентин Арендарчук. Сучасні тенденції освітянського простору м. Житомира. – С. 4

Тетяна Мянєвська. Реалізація проекту „Освітній менеджмент” як удосконалення професійних стандартів діяльності директора навчального закладу. – С. 6.

Валентина Чубінська, Ольга Мирна. Використання інформаційно-комунікативних технологій в навчально-вихованому процесі. – С. 9.

Лариса Білоконь. Метод проектів у навчально-виховному процесі. – С. 15.

Ганна Дудік. Метод проектів у сучасній школі. З досвіду впровадження проектних технологій. – С. 18.

Галина Пономарьова. Інноваційна освітня діяльність у ліцеї. – С. 24

Світлана Коротка. Є така школа. – С. 30.

Юрій Кошевич. Адміністративна підтримка позаурочної роботи обдарованих учнів в ліцейній філії МАН. – С. 36.

Надія Стойкова. Науково-пошукова діяльність колегіуму як стратегічний напрям інновацій-

ного розвитку. З досвіду роботи. – С. 44.

Валентина Полулях. Менеджмент культури. – С. 50.

Микола Костюченко. Школа для майбутнього. Система розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова. – С. 59.

Юрій Романюк, Марія Шестакова. Моніторинг професійної адаптації молодих учителів. – С. 64.

Ірина Янчук. Виховуємо патріотів. – С. 69.

Яніна Глінчевська. Роль учнівського самоврядування в школі. – С. 74

Володимир Васьківський. Система роботи з талановитими та обдарованими дітьми в умовах позашкільного закладу. – С. 80.

Марія Дорошко. Маркетинг в освіті та громадські зв'язки. – С. 86.

Юрій Сатир. Організація позабюджетної діяльності навчального закладу. – С. 95.

Надія Полівода. Управління фінансами як один із суттєвих чинників розвитку загальноосвітнього навчального закладу. – С. 103.

Ніна Купрійчук. Школа лідерства. – С. 108.

СИСТЕМА РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОНЕЧЧИНИ

Шановний читачу!

Якщо у Вас виникне потреба у будь-якій статті цих часописів – замовляйте необхідний Вам журнал післяплатою на Вашу адресу. Замовлення надсилайте на адресу редакції до 15 числа кожного місяця.

Адреса редакції: НПУ ім. М.П. Драгоманова, Редакція Всеукраїнського журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, вул. Освіти, 6. к. 12, м. Київ, 03037.

ПАМ'ЯТИ КОЛЛЕГИ

ОНА РАБОТАЛА І ДЛЯ ШКОЛ УКРАЇНИ

Жизнь, по меньшей мере – земная, имеет одно, пока еще никем из самых великих ученых доходчиво не объясненное, свойство: она рано или поздно заканчивается.

Для всех. Для каждого. Неотвратимо.

И вот более или менее неожиданно мы стоим перед печальным фактом – фактом потери нашего коллеги, друга, товарища...

Таким коллегой, другом и товарищем была для нас **Анна (Надежда) Семеновна Полякова** (в скобках я указал ее имя, данное при крещении).

Она была коллегой по работе, коллегой, без преувеличения, многотысячным сферам педагогов, психологов, школьников и их родителей, потому что вместе с ними активно решала трудные проблемы нашей научно-педагогической повседневности. И решала эти проблемы успешно, потому что была профессионалом с ярчайшей печатью пассионарности, призванности и ответственности.

Она была другом, потому что в трудный час даже тем, кого трудно назвать хорошим человеком, протягивала бескорыстную руку помощи, какую могла оказать. Пусть чаще помощь словом, но разве есть что-либо сильнее Слова! Слова

поэта и психолога. А Анна Семеновна была и психологом высочайшего уровня, и поэтом (хотя и не несла на своих плечах картонных погон кандидатов и докторов). Она была Профессором – милостью Божией. А это превыше любого ВАКА.

Она была товарищем. Именно товарищем, а не госпожой. Потому что не отреклась от этого почетного гордого звания, которого заслуживают только те, кто готов честно делить и с близкими, и с дальними и радость, и невгоды, т.е. настоящие аристократы духа.

Она была... И тут я должен остановиться – почему была?! Она остается именно такой – замечательной коллегой, настоящим другом и не декоративным товарищем!

Прощаясь с Анной Семеновной, я перефразировал слова ее любимого Евгения Евтушенко: „Поэт в России больше, чем поэт” и сказал: „Психолог в нашей жизни больше, чем психолог, если он хороший человек!”

И это уже – навсегда.

Валентин МОЛЯКО,
академик, заведующий лабораторией Психологии творчества
Института психологии
им. Г.С. Костюка АПН Украины

Анна Семеновна ПОЛЯКОВА

Наші ювіляри!

СЛЬНИКОВА Галина Василівна, декан Університету менеджменту освіти АПН України, доктор педагогічних наук, професор, автор наукової школи адаптивного управління, знаний автор нашого журналу та член його редакційної ради, її книги, статті користуються величезним попитом у керівників шкіл країни, її роботу відзначено високими нагородами МОН і АПН України;

МАЛЬОВАНИЙ Юрій Іванович, вчений секретар відділення середньої освіти АПН України, член-кореспондент АПН, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник народної освіти України, автор поетичних рядків про В. Сухомлинського та О. Захаренка, колишній директор школи, член редакційної ради нашого журналу та його автор;

ГОНЧАРЕНКО Ольга Василівна, директор ЗОШ № 33 м. Луганська, створила у школі духовний осередок українського побуту й культури, автор нашого журналу;

СРМАКОВ Іван Гнатович, старший науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України, кандидат історичних наук. Створив в галузі середньої освіти шкільні наукові школи з актуальних проблем педагогічної теорії й практики, його монографії та статті з проблем життєтворчості й проектних освітніх технологій користуються попитом вчителів;

МОВЧУН Олена Миколаївна, директор спеціалізованої школи „Тріумф” м. Києва, директор громадської організації „Асоціація приватних закладів освіти м. Києва”, член Ради директорів при Кабінеті Міністрів, партнер і автор нашого журналу;

ШУКЕВИЧ Юрій Володимирович, директор Фінансового ліцею м. Києва, голова асоціації директорів шкіл м. Києва, неодноразовий переможець у спортивних змаганнях, найактивніший автор та номінант рейтингу журналу „найкраще висвітлення актуальної проблеми”, член Ради директорів при Кабінеті Міністрів;

ЧОРНИЙ Іван Борисович, завідувач кафедри ботаніки Інституту природничо-географічної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент. Свої зусилля вже декілька десятків років спрямовує на справу підготовки майбутніх учителів-природолюбів, присвятивши своє життя студентству.

Шановні колеги!
Хай Ваша життява нива щедро колючиться творчими здобутками, як джерело, невичерпно буде наснага на великі звершення, а плідна праця проростає міцними паростками. Хай калиновим цвітом повниться родина, шаную й добром примножується дім!

